דבר

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל

יום שישי, ט"ז בתשרי תשמ"ח, 9 באוקטובר 1987 • גליון 41

• המחיר 1.50 ש"ח, באילת 1.30 ש"ח

קוסטים

היום בדבר

השבוע / חיים גורי, חגי אשד, אמנון דנקנר, אהרן שמי, יוני להב. ואף־על־פי־כן, בלתי הפיך / מירון בנבנשתי. כוס קפה עם שמיר / דני רובינשטיין. "האחים המוסלמים" בסוריה / דן אבידן. "תגובתי" וה"קו אופי" לבורסה / דוד שרביט. הסיפורים הגדולים של ברודודי / אהוד מנור. תערוכה בפריס / הדה ציטרמן. פרסום הצדרון / דליה שרון. "משא" לתרבות ולאמנות ו"דבר השבוע"

מזג האויר

(ע). – מזג האוויר מחר יהיה נאה, תורגש עלייה נוספת בטמפרטורות. הטמפרטורות החזויות: רמת הגולן 13־28, נהריה 17־28, צפת 12־26, חיפה 17־29, טבריה 16־31, נצרת 16־29, עפולה 15־32, שומרון 16־29, תל אביב 17־28, לוד 15־28, ירידו 15־33, עזה 18־27, באר שבע 13־30, אילת 19־33.

מתיחות בעזה לאחר התקרית בה נהרגו איש שב"כ ו־4 מחבלים • אוטובוס הותקף באבנים

עזה כמוות

ויקטור ארזואן (צילום: ברק)

מאת אמיר רוזנבליט ודני צדקוני, סופרי "דבר"

איש שירות הבטחון הכללי, ויקטור ארזואן ז"ל שנהרג ביום ג' בהיתקלות עם חוליית מחבלים בעזה, הובא בערב חג הסוכות למנוחת עולמים, בטכס צבאי מלא, בחלקה הצבאית של בית העלמין בבאר־שבע.

מפקד היחידה שלו בשב"כ היה בין המספידים. הוא אמר: "ויקטור נמנה עם שורות החיילים האלמונים ולולא הכדור שהפתיע אותו אתמול וחשף חלק מסתורי ממלחמתנו, ספק עם היה נודע אי פעם חלקו של ויקטור במלחמה לבטחון ישראל". מפקד היחידה אמר, שמלחמת השירות לא נעשית בכלים מתוחכמים, אלא באמצעות האדם.

שניים מן המחבלים שנהרגו בהיתקלות בעזה: סמי מחמד שייח' חליל (מימין) ומחמד עבדאללה מחמוד אל־גמל

הוא הגדיר את הלוחם שנפל במלים: "אדם שהוא נשק".

ארבעה מחבלים נהרגו ביום שלישי בערב בעזה בהיתקלות עם זרועות הבטחון. בחילופי האש שהתפתחו, נהרג איש שירות הבטחון הכללי (שב"כ), ויקטור ארזואן (28), מפגיעת כדור בחזהו. שניים מהמחבלים שנהרגו, מחמד עבדאללה מחמוד אל גמאל וסמי מחמד שייח חליל, הם חלק מקבוצה של ששה אסירים בטחוניים שברחו מכלא עזה ב־18 במאי השנה. שני המחבלים אחרים, פאיז חמד קאסם קעיקה ארבלי ואחמד עומר אחמד חלס, הנם חברי אירגון "הג'יהאד המוסלמי". זרועות הבטחון באזור ממשיכים במצוד אחר שלושת המחבלים הנותרים שברחו מכלא

(המשך בעמ' 2)

רייגן חזר בו

בוטלה עסקת הטילים לסעודיה

שביעות־רצון בישראל

וואשינגטון, (רויטר־עתי"ם) – הנשיא רייגן חזר בו מדרישתו למכור 1,600 טילים נגד טנקים, במסגרת עסקת נשק בסך 1.4 מיליארד דולר עם סעודיה, נוכח התנגדות חזקה בקונגרס – אמרו שלושה סנאטורים ביום חמישי בלילה.

מנהיג הסיעה הרפובליקאית בסנאט, רוברט דול, הודיע על החלטת רייגן במסיבת עיתונאים ואמר, כי הוא מאמין כי צעד זה יאפשר לסנאט לאשר את מכירתם של הפריטים האחרים בעסקת החבילה, כולל 12 מטוסי־קרב מדגם אף־15.

דול אמר לגבי הנשק הנותר בעיסקה, "הוא לא יערער את המאזן הצבאי במזרח התיכון. אין הוא מהווה סכנה לישראל והוא מסייע למדינה ידידה".

יוסי מלמן, סופרו המדיני של "דבר", מוסר כי ישראל מקבלת בברכה את החלטתו של נשיא ארה"ב לבטל את סעיף הטילים בעסקת הנשק עם ערב־הסעודית. פקידים בכירים בירושלים הביעו אמש סיפוק מההחלטה ואמרו כי היא משקפת את היחסים המצוינים השוררים בין שתי המדינות.

דממת שידורים תיתכן לפחות עד יום א'

במשרד התקשורת בוחנים אפשרות להרחיב את שידורי הערוץ השני • שידורי הטלוויזיה הלימודית יימשכו כרגיל • המנכ"ל אורי פורת מקדים את שובו ארצה • נכשל ניסיון הידברות נוסף בערב החג

מאת רמי לוין, סופר "דבר" בירושלים

השביתה ברשות השידור תימשך כנראה לפחות עד יום ראשון, למרות שמנכ"ל רשות השידור אורי פורת יקדים לשוב מחו"ל, הוא לא יגיע לארץ לפני יום ראשון.

בערב החג נפגשו נציגי השובתים עם הממונה על השכר באוצר יעקב דנון, סמנכ"ל לכוח־אדם ברשות השידור עמרם עמר ומ"מ מנכ"ל רשות השידור חיים יבין. יבין ודנון ביקשו מן השובתים להסיר את איום השביתה ולפי הנחיות מ"מ שר החינוך (הנמצא בחו"ל) אמר להם שר התקשורת גד יעקבי, כי על־פי מדיניותה הקבועה של ההנהלה ברשות השידור לא יתנהל מו"מ כל עוד נמשכת השביתה.

דנון הבהיר לשובתים, כי מדיניות האוצר היא שרשות השידור היא גוף ממלכתי ציבורי וחלות עליה הגבלות תקציב. דנון הופתע "מחדות" התגובה של האיגוד היות וההסכם בסקטור הציבורי נחתם רק לפני כ־10 ימים.

דוד אדמון

אורי פורת

דוברי השובתים טוענים, כי הם מבקשים לפתוח במו"מ מחודש מחודש מארס ולא נענו. הם תובעים לחתום על הסכם שכר על־פי עקרון זהות השכר לעתונות הכתובה כפי שהיה מוסכם עד כה.

הסכם כזה דווקא תואם לטענתם את מדיניות האוצר, כי הוא יחול לשנתיים ומבטיח שקט תעשייתי עד מארס 89, כלומר עד לאחר הבחירות.

גד יעקבי פנה בקריאה לעובדים העיתונאיים ברשות השידור, כי ימנעו מהשבתת השידורים ולא יפגעו בשמחת החג. השר אומר כי זכותו של הציבור לקבל את מלוא השירות לו הוא זכאי.

השר הודיע ששידורי הערוץ השני והטלוויזיה הלימודית יימשכו כרגיל. מקורות במשרדו מוסרים, כי נבחנות אפשרויות לגוון ואולי להרחיב את השידורים, בעיקר בערוץ השני.

"רגע של אמת"

"הגיע רגע של אמת, צריך לקבל

(המשך בעמ' 2)

מסוקים אמריקאים טיבעו שלוש סירות איראניות

וואשינגטון, (רויטר – עתי"ם, עי"צ) – ארה"ב הודיעה אתמול בלילה, כי בהתותיה במפרץ טיבעו שלוש סירות מהירות איראניות במפרץ, לאחר שפתחו באש לעבר מסוק אמריקאי מעל למים בינלאומיים.

דובר משרד ההגנה פרד הופמן אמר במסיבת עיתונאים, "הירי לעבר מסוק אמריקאי היה בעליל מעשה עוין. הצוות האמריקאי ירה מתוך הגנה עצמית".

רייגן הסכים לפגוש את שמיר בנובמבר

מאת סופר "דבר" בוואשינגטון

הנשיא רייגן הביע הסכמתו להיפגש עם רוה"מ יצחק שמיר במהלך ביקורו הקרוב של שמיר בארה"ב, כך מסרו פקידים אמריקאיים אתמול.

הסנאט החליט לסגור משרדי אש"ף בניו־יורק

מאת סופר "דבר" בוואשינגטון

הסנאט החליט אתמול לסגור את משרדי אש"ף בניו־יורק.

ברוב של קול אחד הוחלט להעביר החלטה זו לוועדת החוקה של הסנאט. בזמנו, בחודש שעבר החליטה ועדה זו לסגור את משרדי בוואשינגטון.

בזמנו, החליטה וועדת החוקה להרשות למשרד אש"ף בניו־יורק להישאר פתוח בשל מעמדו של אש"ף כ"משקיף רישמי" בעצרת האומות המאוחדות בניו יורק.

אתמול, העביר הסנאטור הרפובליקני צ'ארלס בראסלי הצעת החלטה לסגור את המשרד זו התקבלה במהירות.

בוא ותראה איך פועלים טוב יותר

רק בנק הפועלים נותן לי עד 5 מדדים כמענק בתכנית חסכון.

גם אם יש לך מניות הסדר וגם אם אין לך, עכשיו תוכל להצטרף לתכנית "ממון תשואה" ולהיות ממענק של עד 5 מדדים בהתאם לתקופת החסכון. זאת בנוסף להצמדה למדד ולריבית צמודה שתקבל לפני תנאי התכנית.

תקופת החסכון (בשנים)	ריבית שנתית בסיסית צמודה למדד	מספר מדדים במענק
2	4.0%	2 (הצמדה למדד אוגוסט)
3	4.2%	3 (הצמדה למדד יולי)
4	4.4%	4 (הצמדה למדד יוני)
5	4.6%	5 (הצמדה למדד מאי)

■ התכנית ה מופעלת לתקופה מוגבלת והבנק רשאי להפסיקה בכל עת.

בנק הפועלים בע"מ

חוסיין ישהה בלונדון כאשר שולץ יערוך ביקורו במזה"ת

מאת יוסי מלמן, סופרו המדיני של "דבר"

מסתורין אופף את תוכניותיו של חוסיין מלך ירדן לקראת ביקורו בעוד שבוע של שר החוץ האמריקאי במזרח־התיכון. לפי דיווחים שהגיעו לירושלים עולה, כי המלך חוסיין יעדר מירדן בעת שהשר שולץ יגיע לאיזור.

לא ברור כלל אם השניים ייפגשו, אם כי, לא מן הנמנע שהשר האמריקאי יטוס במיוחד ללונדון לשם, ככל הנראה, אמור להגיע מלך ירדן.

ג'ורג' שולץ יגיע לישראל ביום שישי הבא ויוועד מיד עם ראש הממשלה יצחק שמיר וממלא מקומו שמעון פרס. אחר כך יטוס במטוסו הפרטי לערב הסעודית יחזור לישראל, יצא למצרים ומשם יטוס למוסקבה לפגישה עם שר החוץ הסובייטי.

פקידים בירושלים הביעו פליאה על היעדרותו המופגנת של המלך חוסיין על אף שאלת הסיבות לביקור במזרח התיכון, היא ודרישתו להביא לכינוס ועידה בין־לאומית לשלום. בלשכת ראש הממשלה ציינו בסיפוק, כי למיטב ידיעתם יהיה נושא הוועידה הבין־לאומית "רק משני" בשיחותיו של שר החוץ של ארה"ב בישראל. יצויין, כי בביקורו בארץ ייפגש שולץ עם רוה"מ שמיר וממלא מקומו פרס שלוש פעמים.

מזכיר המדינה בפגישה עם אבא אבן: הסיכונים בקיום ועידה בינ"ל הרבה פחות גדולים מהסיכונים שבסטטוס־קוו

מאת מרים מוקם, סופרת "דבר" בניו־יורק

ניו־יורק (מיוחד ל"דבר"). – ג'ורג' שולץ מאמין, כי הקפאון באזורנו הוא דבר גרוע, והסטטוס־קוו אינו טוב. לפיכך, לדעתו, הסיכונים שבקיום ועידה בין־לאומית הם "הרבה פחות גדולים" מהסיכונים שבסטטוס־קוו, אמר יו"ר ועדת החוץ והבטחון ח"כ אבא אבן ל"דבר" לאחר פגישתו עם מזכיר המדינה ג'ורג' שולץ ביום רביעי בוואשינגטון.

עוד אמר ח"כ אבן ששולץ לא יעשה דבר העלול להתפרש כהתערבות בבעיות פנימיות של מדינת ישראל. לדברי ח"כ אבן, התבטא שולץ בצורה ברורה בעד מו"מ בוועידה בין־לאומית והביע תקוה שממשלת ישראל תחליט על השתתפותה בוועידה כזאת.

לדעת שולץ – מסר ח"כ אבן – הערובות שנותנות ארה"ב לישראל, שהוועידה לא תכפה פתרון באיזור.

חוגים דתיים למאבק למנוע הגשת בג"ץ המדינה נגד בית הדין הרבני

דרוקמן מבקש משמיר: הטל כל כובד משקלך • נדחתה פניית נקש להסגירו זמנית לצרפת

מאת טובה צימוקי, סופרת "דבר" בירושלים

פנייה לראש הממשלה יצחק שמיר, מצד חוגים פוליטיים דתיים שיתערב נגד הגשת בג"ץ של המדינה נגד בית־הדין הרבני בירושלים בעניין ויליאם נקש – נערכה בערב החג.

המפד"ל מתכוננת לפתוח במאבק נגד הגשת הבג"ץ בטענה, כי זה יגרום לעימות קשה בין דתיים וחילוניים.

אמש פנה ח"כ דרוקמן לשמיר בבקשה שיטיל כובד משקלו בפרשה. מנכ"ל המפד"ל יצחק לוי תקף באורח חסר תקדים את משרד המשפטים, היועץ המשפטי לממשלה ומנכ"ל משרד המשפטים. לדבריו, המפד"ל רואה בעימות ומלחמת העקרונות והיוקרה שיוצר משרד המשפטים נגד בתי הדין הרבניים קו אדום בעימות שבין האוכלוסיה הדתית־לאומית לבין האוכלוסיה החילונית במדינת ישראל. התנועה הדתית לאומית תיאבק בכל כוחה על העקרון המקודש של שילוב דת ומדינה, לפיו כל אושיות המשפט הצרק והחוק במדינת ישראל הן חלק מערכיה המקודשים של מדינת ישראל.

"התנועה הדתית לאומית לא תתן יד למאבק הנובע משיקולים יוקרתיים צרים כנגד בתי־הדין הרבניים הפועלים אף הם כחוק במדינת ישראל". במפד"ל הדגישו אתמול, כי עד היום חלק גדול מבכירי התנועה אינו מוכן להתערב בנושא נקש באופן ישיר, וכי התמסרותו של ח"כ הרב חיים דרוקמן גבעה משיקולים הומאניים בלבד ולא משיקולים פוליטיים מפלגתיים, אולם במאבק נגד בתי הדין הרבניים רואים בתנועה הדתית לאומית את הצעתו וסיכומו של הרב חיים דרוקמן עם שר המשפטים הצרפתי סיכום מתקבל על הדעת אשר יש בו גם כדי למנוע עימות חברתי פנימי במדינת ישראל ולחסל את פרשת נקש במהירות האפשרית.

מנכ"ל המפד"ל, יצחק לוי, אמר אתמול כי אם אכן יוגש בג"ץ נגד בתי־הדין הרבניים הוא יכנס את לשכת התנועה כדי לגבש עמדה ודו־משמעית בנושא.

מנכ"ל משרד המשפטים חיים קלוגמן הודיע בערב סוכות לבא כוחו של ויליאם נקש עו"ד רונלד רוס, כי הצעתו להסגרה זמנית של ויליאם נקש לצרפת נבדקה במשרד המשפטים, אולם המשרד אינו רואה בהצעה עילה המצדיקה להמליץ בפני שר המשפטים לסטות מהחלטותיו בעניין הסגרת ויליאם נקש.

שיכון־עובדים מציעה לרכוש את מניות השליטה בהכשרת־הישוב

מאת מרדכי אבנימלך

שיכון ובינוי אחזקות, חברת הבת של "סולל בונה" ושיכון עובדים" הגישה הצעה לרכוש את מניות השליטה בחברת "הכשרת הישוב" מידי הסוכנות היהודית. מניות השליטה מקנות זכות למנות את כל מועצת המנהלים בחברה.

ביום ב' השבוע נמכרו אחזקות בנק לאומי בחברת "הכשרת הישוב" לאיש העסקים יעקב נמרודי תמורת 19.75 מיליון דולר. תמורת סכום זה קיבל נמרודי 42.9 אחוזים ממניות ההון של "הכשרת הישוב", אך השליטה נותרה בידי הסוכנות היהודית.

הסוכנות היהודית החליטה לפני זמן מה למכור את השליטה ב"הכשרת הישוב" ואף מינתה ועדה של 15 איש לניהול המשא ומתן.

רפי אדרי

ח"כ אהוד אולמרט, שיצג את נמרודי בעסקת רכישת מניות ההון של "הכשרת הישוב" מבנק לאומי, אמר ל"דבר" כי טרם החל במשא ומתן עם הסוכנות על רכישת השליטה, אך יש בדעתו לעשות כן. אולמרט אמר גם כי הקבוצה שהוא מייצג לא רכשה חבילת מניות באמצעות הבורסה.

שווי מניות השליטה מוערך על־ידי גורמים המקורבים לנושא ב־6–7 מיליון דולר. נראה כי יש עתה לפחות שני גורמים – שיכון עובדים וקבוצת נמרודי המעוניינים בשליטה, ולא מן הנמנע כי קבוצות אחרות שיצליחו לרכוש חבילת מניות בבורסה יהיו מעוניינים בשליטה.

יו"ר חברת האחזקות שיכון ובינוי ח"כ רפי אדרי אמר ל"דבר" כי השליטה ב"הכשרת הישוב" משתלבת עם פעילות החברה החדשה. לדברי אדרי לא מחזיקה היום שיכון עובדים במניות "הכשרת הישוב". "הכשרת הישוב" עוסקת בנדל"ן ובמלונאות.

"הכשרת הישוב" הפסידה במחצית השנה האחרונה 2.4 מיליון שקל.

תצפית על המנכ"ל

מנכ"ל חדש למשרד הב־ריאות במקום ד"ר דב גר־לק, הפורש מתפקידו: ד"ר יורם לס, המוכר לצופי הטלוויזיה כמנחה התוכ־נית הפופולארית "תצפית". (צילום: משה לשם) ראה ידיעה בעמוד 2

מכתוב מן الاصل

مكذا من الاحل

חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות

מתיחות בעזה לאחר התקרית

(המשך מעמ' 1)

עזה וסרט נתפסו. מחבל נוסף המשתייך לקבוצה נלכד כ־22 כמאי.

ההיתקלות בין זרועות הבטחון לחברי החוליה אירעה סמוך לשעה 9 בערב, בצומת בית הקברות בסג'עיה, במרחק כמה מאות מטרים מהמקום שבו נרצח לפני חודשים אחדים חבר מושב כלילות בנגב, ג'ליל ג'רוסי. זרועות הבטחון הבחינו במכונית מרצם פז'ו 504 בצבע בורדו, שלפי החשד נמצאו בתוכה אנשים שהיו מזויינים בכלי־נשק. לאחר מירדף קצר שהתפתח אחרי הרכב החשוד, בצמוד נוסעיו לעצור. אנשי הבטחון שהתקרבו אל הרכב, הבחינו בתוכו בשלוש דמויות שעל אחת מהן היה מוצלב רובה. לפתע נפתחה אש מהרכב ואחד הכדורים פגע בחזהו של איש השב"כ, ויקטור ארוואן.

כוחות הבטחון השיבו אש וסמנה בהרגו שלושת נוסעי המכונית.

זמן קצר לאחר מכן, הבחינו כוחות הבטחון ברכב נוסף מסוג פז'ו 504, שהחל לנוס מהאזור. שוב התפתח מרדף קצר, כשאל הכוחות הרודפים מצטרף מפקד הגזרה ואנשי היחידה המיוחדת של משמר הגבול (הימ"מ). כל הנסיונות לעצור את הנהג לא הועילו ובמהלך המרדף הוא אף התנגש עם רכבו במכונית חונה. בשלב מסוים, עזב האיש את הרכב והחל לנוס על נפשו. לאחר שגם ירית אזהרה באויר לא הועילה, ירו אנשי הבטחון לעברו והרגוהו במקום. התברר שלחשוד היתה סיבה טובה לברוח מהמקום, שכן בירור קצר העלה כי הוא משתייך לאירגון "הג'יהאד המוסלמי". ברשות אנשי החוליה נמצאו כלי נשק ותחמושת חבלה רבים, שכללו שני רובי קלצ'ניקוב ורובה אם־16, שני אקדחי ברטה, אחד בקוטר 9 מ"מ והשני בקוטר 0.22 אינץ', רימון F־1 ו־251 מחסניות טעונות בתחמושת לרובים. כל השלל הזה, שכלל גם כלי פריצה, נמצא במכונית הראשונה. מיד לאחר התקרית, הטילו זרועות הבטחון עוצר על האזור, סגרו הרצועה את הגישה לים ולאחר סריקות יסודיות בשטח, בוצעו מספר מעצרים של תושבים מקומיים החשודים בהגשת סיוע למחבלים.

אלוף פיקוד הדרום, יצחק מרדכי, מעריך כי על פי כל הסימנים, היו חברי החוליה בדרכם לביצוע משימת פיגוע באזור. במסיבת עיתונאים שקיים בלשכתו ביום רביעי, אמר האלוף מרדכי: "אין ספק שנמנע אסון, שעדיין איננו יודעים את מהותו, שכן החוליה היתה מצויידת בנשק ובאמצעי לחימה שהיוו פוטנציאל לפיגוע או פיגועים בהיקף נרחב". אחד הנתונים המצביעים, לדבריו, על מידת נחישותם לביצוע פיגוע, היא העובדה שבמקום המסתור שלהם, בדירה בעזה, גילו זרועות הבטחון תמונות קבוצתיות של חברי החוליה, שצולמו באמצעות מצלמת "פול ראויד" בסמוך לתקרית, שכן, הטעים האלוף, מן הידועות הוא, שהמחבלים נוהגים להצטלם בטרם יציאה למשימות פיגוע.

אי־שקט בעזה

אוטובוס ישראלי, שהסיע מטיילים ישראלים למצרים, הותקף אתמול בבוקר באבנים ליד חאן־יונס. חמישה מנוסעי האוטובוס נפצעו. ארבעה קיבלו טיפול במקום והמשיכו בנסיעה. החמישי הועבר לביה"ח "ברזילי" באשקלון. במקומות שונים בעזה יידו אתמול ילדים אבנים לעבר מכוניות והבעירו צמיגים.

ביום חמישי סמוך לשעה 7.30 בבוקר נע אוטובוס של מטיילים ישראליים לכיוון מסוף הגבול ברפיח, בכיוון למצרים. בשעה שהאוטובוס עבר ברחובות חאן־יונס, סמוך ל־9 בבוקר, השליכו לעברו אלמונים אבנים ופגעו בנוסעים. חמישה מן המטיילים נפצעו באורח קל מפגיעות האבנים. ארבעה מהמטיילים קיבלו טיפול במקום ומטיילת חמישית הועברה לקבלת טיפול בבית החולים ברזילי באשקלון. היא שוחררה לאחר קבלת טיפול. האוטובוס המשיך בדרכו למצרים.

"רק יצאנו את עזה לכיוון הגבול ומישהו צעק להתכופף. כשפניתי לעבר עינת, שכבתי לספסל, ראיתי את פניה מכוסים דם. האוטובוס עצר ולמקום הגיעו גם חיילים", סיפרה הדס הכטר בת 22 ממושב גבעת־חן ליד רעננה, שהיתה בין נוסעי האוטובוס של חברת שגיא טורס, אשר הותקף ביום חמישי בבוקר בדרכו למצרים.

ארבעה נוספים מבין נוסעי האוטובוס שנפגעו משברי זכוכית, טופלו במקום והאוטובוס המשיך דרכו לכיוון רפיח. עינת בוקאי בת 22 חברתה של הדס, שנפגעה כאמור בפניה, הוסעה באמבולנס לבית החולים ברזילי באשקלון, והדס הצטרפה אליה. שתי הצעירות פרשו מהטיול וחזרו אחרי הצהריים למושב גבעת חן.

עינת טופלה בבית־החולים. היא נפגעה במספר מקומות והרופאים ערכו לה 6 תפרים. בשעות אחרי הצהריים שוחררה וחזרה לבית הוריה. שתי הצעירות הן חברות והשתחררו מהשירות הצבאי לפני כחצי שנה.

הדס סיפרה, כי מטר האבנים שהושלך במכה אחת בא מכיוון קבוצת ילדים ונערים, שעמדו בצד השמאלי של הכביש. האבנים נזרקו בחוזקה, כי עינת ישבה בצד הימני של האוטובוס. כאמור, נראו חיילים במקום והם הגיעו מיד והגישו עזרה.

שביתה ברחוב הראשי

צעירים משכונת סג'עיה ששלושה מהמחבלים ההרוגים היו תושביה הפגינו אתמול אחה"צ בעזה כמחאה על הריגתם ועל כך שגופותיהם טרם נמסרו למשפחות. הסוחרים ברחוב הראשי של עזה, עומר אל מוחתאר, סגרו לפני הצהריים לכמה שעות את חנויותיהם. הפצועה מהאוטובוס שנסע למצרים והותקף באבנים ליד חאן יונס ושהועברה לבית החולים באשקלון שוחררה לביתה במושב גבעת־חן לאחר שקיבלה טיפול בביה"ח.

זרים על קברו של ויקטור ארוואן (ברק)

"הוא היה גבר לעניין, ישר, כן וחבר אמיתי"

מאת אמיר רוזנבליט, סופר "דבר"

"דווקא המלים היו הכלי האחרון שבו בחר ויקטור להשתמש. מה שהיה לו לומר, אמר במעשיו ואלה הקרינו כבוד, אמינות שקט ובטחון. ויקטור הגיע לקרב של המלחמה החשאית שלנו. בפרק הזמן שהיה עמנו הגיע לשלמות. אנו מתבססים על הארס. ויקטור היה אדם שהוא נשק. הכדור שהכריע אותו חשף חלק ממלחמתנו האלמונית, לא היה הציבור יודע את מעשיו".

דברים אלה אמר מפקדו הישיר של ויקטור ארוואן בשירות הבטחון הכללי (שב"כ), בטקס ההלוויה שנערך ביום רביעי בחלקה הצבאית בבית העלמין בבאר שבע. ויקטור נהרג ביום שלישי בערב בהיתקלות עם חוליית מחבלים בצומת סג'עיה בעזה.

קהל אלפים, בהם כל צמרת השב"כ וחבריו לשירות, ליוו את ויקטור בדרכו האחרונה. כבר בשעות הצהריים המוקדמות התגודדו מאות אנשים מחוץ לבית הוריו, סימי ויהודה, ברחוב רוטנברג בשכונה ג' בבאר שבע. רבים מהמנחמים, בתוכם השכנים ובני המשפחה הקרובים, לא שיערו עד רגע זה על הפעילות החשאית שבה היה מעורב ויקטור. עשרות אנשי שב"כ, בתוכם גם הבכירים ביותר, הגיעו למקום כדי לכבד את זכר חברם ליחידה.

בהגיע מסע ההלוויה לבית העלמין, נפרץ המתח. מכל עבר נשמעות יבבות בכי קורע לב ואפילו גברים קשוחים מוחים דמעה ובוכים בלי מעצור. מישהו בקהל מתעלף. אל מול ארונו, העטוף בדגל המדינה, מספיד אלוף פיקוד הדרום, יצחק מרדכי: "הוא היה מטובי הבנים בעיר הזו, תלמיד לתפארת, קצין מצטיין בצה"ל, התנדב לשב"כ וגם היום עדיין אי אפשר לספר על כל המעשים והפעילות שבה היה מעורב, למען הבטחת שלומנו ובטחוננו".

התנדבותו של ויקטור ארוואן לשב"כ לא הפתיעה את הידידים ששיערו או ניחשו במה עסק. הוא אהב אתגרים וסלד משיגרה. נולד בבאר שבע וילדותו עברה עליו בשכונה ג' בעיר. את מרבית שנות לימודיו עשה במסגרת החינוך הדתי. למד בבית הספר היסודי "חורב עובדיה" ומשם המשיך לבית הספר התיכון מקיף ב'. כאן למד במגמה תורנית, שנחשבה למגמת העילית של בית הספר. זו היתה מגמה נסיונית ששילבה הרבה ללימודי קודש עם לימודים עיוניים, תוך שימת דגש מיוחד על תלמוד. רבים מבוגרי המגמה הזו פנו ללימודי משפטים. ויקטור [illegible] בשנת 1977 התגייס לצה"ל. התקבל ליחידה מובחרת [illegible] שירות [illegible] סיים את השירות בדרגת סגן, בתפקיד סגן מפקד פלוגה (סמ"פ).

חבר קרוב, שלמד עמו בכיתה במשך ארבע השנים בבית הספר התיכון, אמר אתמול: "הוא היה טיפוס הרפתקן ומנהיג טבעי. היה אוהב טיולים מושבע, הירבה לעסוק בספורט, ובמיוחד אהב לגלוש מצוקים ("סנפלינג") במדבר יהודה. הוא היה גבר לעניין. ישר, כן [illegible] אורח פסטיבל [illegible] הראשי בסרט, [illegible] ויקטור היה הבן השלישי [illegible] שישה בנים וארבע בנות.

[illegible] צעירה סודנית.

"אין שום הד של סוט שוויצרי, אך הוא צולם בא[illegible] בין כוכביו רשומים המ[illegible] וייטס ובמאי הקולנוע ג' תפקיד משנה בסרט, ותב[illegible] למדי. את ג'רמוש, שאינו הסרט, התקשה לזהות אפ[illegible] מדובר בסרט מס[illegible] שמורגשת בו היסב ה[illegible] רוברט פרנק, צלם.

איזור עמק החולה וה[illegible] והופכים לאזורי תיירו[illegible] חקלאית־כפרית. גם כ[illegible] קודמים ימצא שלאיזור ז[illegible] למעשה, יכול כל ארג[illegible] ענייננו אשר יהיה, פעיל לטביעות רצונו. פרוס ע[illegible] באצבע הגליל הופך, למעין דיוות אנציקלופ[illegible] ולתאר כל אתר ואתר. נתחיל בצומת מ[illegible] יובא כביש ל[illegible]

רוגז בציבור על השביתה בטלוויזיה

מאת סופר "דבר"

האפלת המסך של הטלוויזיה גרמה התמרמרות רבה בציבור והיתה שיחת יום נרגנת בכל מקום.

הרמטת הרשת של "קול ישראל" עוררה פחות תגובות משום שגלי צה"ל מילאו את החסר לפחות בחלקו.

הרוגז על השביתה בטלוויזיה היה רב במיוחד בגלל החג. במערכת "דבר" נתקבלו שיחות טלפון (שמות וכתובות שמורים) של אנשים אשר אמרו כי "פעם אלה הסכנאים השובתים, פעם ההנהלה משביתה ופעם העיתונאים שובתים – אבל תמיד הציבור מקופח". היו שאיימו בפנייה לבית המשפט על שלילת שירות שיש על אספקתו התחייבות חוזית בצורת גביית האגרה.

מבעד לחלונות הפתוחים בקעו מן המקלטים תוכניות טלוויזיה של התחנות הערביות.

סרטים – הערב בירושלים; לא צפויות הפגנות חרדים

מאת יורם לוי, סופר "דבר" בירושלים

הערב לא צפויות הפגנות של חרדים בירושלים למרות שבחמישה מקומות יוקרנו סרטים או יתקיימו פעולות תרבות. הנהלת העדה החרדית החליטה לחדש את המאבק מיד לאחר חג הסוכות.

בית אגרון יחדש את פעילותו הערב ויקרין שני סרטים: "מונטי פייטון" ו"שבלול". בסינמטק יוקרן הסרט "פאני ואלכסנדר" ובמועדון "בית־יצחקי" הסרט "גליפולי". ב"צוותא" ובבית־שמואל יתקיימו פעולות תרבות.

אמה שייבר, התורמת להקמת בית אגרון, כתבה השבוע לראש עיריית ירושלים טדי קולק, כי היא מתנגדת לשימוש באולם הקולנוע להקרנת סרטים מסחריים בליל שבת. "אני חייבת להביע את התנגדותי המוחלטת בפניך על כך, שכן זו לא היתה הכוונה המקורית של ההסכם לבניית המבנה ויותר על כן מאחר ומדובר בתרומה פילנטרופית, הסטורה מסט, היא אינה יכולה לשמש ליעוד מעין זה".

מפ"ם תקיים השבת הפגנה באזור גן סאקר תחת הכותרת "סוכת איש באמונתו יחיה". בהפגנה ישתתפו זמרים, להקות ואישי ציבור. יצויין, כי העירייה ביטלה אישור שנתנה למארגנים לקיים את הארוע בגן סאקר בטענה שזה יפריע לאנשי ישיבת בעלז הסמוכה, ואז החליטו לקיימו באמפיתיאטרון בפאתי הגן.

קונצרט

עיצוב מוסיקלי ומצלול דק

מאת יהודה כהן

בקונצרט השני של התזמורת הקאמרית הישראלית בהיכל התרבות בת"א נוגן בביצוע בכורה קונצרטו לצ'לו מאת נועם שריף, שבו בא לביטוי הנסיון שרכש המלחין בכתיבה לצ'לו, לאחר שחיבר יצירות שונות לכלי זה. אם כי שריף הושפע בעבודה זו במודע מבאך ומהאנדל, הרי לשון המוסיקה היא אישית־ישראלית. הפרק האמצעי מושתת על שני שירי לאדינו. תפקיד־הסולו הווירטואוזי הבולט נוגן באורח מבריק בידי עמנואל גרוזר, הצ'לן הראשון של התזמורת.

בשמיעה ראשונה ובלי לראות את התכלית, לא ניתן לשפוט אם עוצמת קול־הכבורות הראשונים היתה נכונה, שכן בדיוורטימנטו לתזמורת וקשת מאת בארטוק ובסימפוניה השניה של בטהובן, נבלע תפקיד זה תכופות ונעלם במצלול הכללי, שאמנם כולו היה דק.

עיצוב היצירות בפני עצמו, בידי המנצח יואב תלמי, היה מוסיקאלי מאוד. ביצוע הסימפוניה במי־במול מג'ור לשתי תזמורות, אופוס שמונה עשרה, מס' 1 מאת יוהאן כריסטיאן באך, שבה נפתח הערב – היה מצוין.

הרצוג: החנינות לרגל 40 למדינה – במספר מוגבל

מאת טובה צימוקי, סופרת "דבר" בירושלים

נשיא המדינה חיים הרצוג הבהיר השבוע כי החנינות שיינתנו במסגרת חגיגות הארבעים למדינת ישראל יהיו במספר מוגבל, על בסיס אישי והוא אשר יקבע את אמות המידה לנתינתן.

הרצוג קיים בערב החג ישיבה במשכנו בנושא החנינות לאסירים לרגל שנת הארבעים. בדיון השתתפו שרי המשפטים והמשטרה, היועץ המשפטי לממשלה, מפכ"ל המשטרה ונציג שירות בתי־הסוהר. הנשיא ביקש לשמוע את עמדות המשתתפים בענין סוגיית החנינה, ובתום הדיון הבהיר כי יש להקטין את הציפיות שיש בקרב האסירים הסבורים על־פי הפירסומים, שתהיה חנינה גורפת. הוא הבהיר כי ההקלות בעונש יינתנו רק על בסיס של בדיקה אינדיבידואלית ועל־פי אמות מידה שהוא יקבע.

ועדת החנינות אותה מינה שר המשפטים ואשר בראשה עומד השופט בדימוס ישראל וינר תמליץ את המלצותיה באופן אישי אך הנשיא יקבע את אמות המידה לחנינה.

מו"מ על פתיחת קו חדש של אל־על לבנגקוק

מאת יוסי מלמן, סופרו המדיני של "דבר"

מו"מ מתנהל בימים אלה בין ישראל ותאילנד על פתיחת קו־תעופה חדש בין ישראל לבנגקוק. המו"מ החל במהלך ביקורו של מנכ"ל משרד החוץ, אברהם תמיר, בדרום מזרח אסיה.

במו"מ רבים הצדדים על הרחבת קו אל־על מניירובי, קניה, לבנגקוק. אם יצליח המו"מ יהיה זה חידוש קו־תעופה ראשון של אל־על לאסיה לאחר שהקו לטהראן נסגר לפני כ־9 שנים. כן נודע, כי תמיר סיכם במסעו על סיוע חקלאי־טכני של ישראל לכמה ארצות באיזור ובהם פיג'י, מארשל, אנבה ופפואה.

ספינה איראנית תקפה מיכלית יפאנית במפרץ

מאנאמה (א.פ.). – ספינה איראנית תקפה אתמול במפרץ מכלית יפאנית, הפלגה אותה באש וגרמה לפציעת שלושה מאנשי הצוות. שעות ספורות לאחר שטוקיו ביטלה את האיסור על אניותיה לשוט במפרץ.

עיראק מצידה המשיכה אתמול את התקפות האוויריות על מטרות בשטח איראן. אתמול הותקפו מטרות איראניות בגיזרה המרכזית וכן מטרות חוף, הקשורות לסחר הנפט האיראני.

צרפת הודיעה בינתיים כי שולות מוקשים שלה גילו שני מוקשים בים עומאן, מעט מחוץ למפרץ הפרסי. גרמניה המערבית הודיעה אתמול כי היא שולחת ספינות מלחמה למפרץ הפרסי כדי להחליף ספינות של בעלות ברית בנאט"ו אחרות ששירתו באיזור.

לאחר גילוי המוקשים בים עומאן, שאותם הניחה ככל הנראה איראן, הודיעו מספר חברות ספנות כי הן מפנות את אניותיהן מהאיזור, שבו עוגנות ספינות רבות הנכנסות ויוצאות מהמפרץ הפרסי.

איראן הודיעה אתמול כי ספינת מלחמה אמריקאית הפרה אתמול את החוק הבין־לאומי בכך שכפתה על מטוס סיור איראני לשנות את נתיבו. ראש ממשלת איראן חוסיין מוסאווי, אמר כי ארצו "מוכנה להתמודד עם התוקפנות האמריקאית" והזהיר כי המשך ההתקפות העיראקיות על מתקני נפט איראניים יעמיד בסכנה את כל מתקני הנפט הע[illegible] במפרץ הפרסי.

המכלית היפאנית "סוטוי מ", שנשאה דגל פאנמי, הותקפה לאחר שהאיראנים עצרו אותה לחקירה בדבר יעדה. נמסר כי הספינה האיראנית ירתה טיל לעבר המכלית היפאנית, שגרם להצתת תא המכונות של המכלית.

ההתקפה באה פחות מ־24 שעות לאחר ששר התחבורה היפאני ביטל את האיסור בן השבוע על ספינות יפאניות או צוותים יפאניים לשוט במפרץ. ההחלטה באה לאחר שתשע מכליות יפאניות יצאו בשלום מהמפרץ ביום ב'. יצויין כי יפאן מיבאת 56 אחוזים מתצרוכת הנפט שלה מהמפרץ.

חילופי מנכ"לים במשרד הבריאות: פרופ' לס מחליף את ד"ר גולן

(עתים) מנכ"ל משרד הבריאות ד"ר דב גולן הודיע לשוב לפעילות בתחומים שבהם עסק טרם קיבל על עצמו למלא את תפקיד המנהל הכללי במשרד הבריאות. שרת הבריאות הגב' שושנה ארבלי אלמוזלינו החליטה להענות לבקשתו זו. ד"ר גולן יסיים את תפקידו בסוף חודש אוקטובר 1987.

שרת הבריאות תביא לממשלה, כבר בישיבתה הקרובה בעוד כשבוע, הצעה למנות את פרופ' יורם לס לתפקיד המנהל הכללי של משרד הבריאות.

פרופ' יורם לס הוא בן 42, נשוי ואב לשלושה ילדים ומתגורר בתל אביב. הוא שימש עד עתה בתפקיד סגן דיקן בית הספר לרפואה באוניברסיטת ת"א ופרופסור מן המניין לפיזיולוגיה. הוא היה המנהל ויוזם הפרוייקט "רפואה - גשר לשלום".

דובר משרד הבריאות שמואל אלגרבלי מציין, כי בין הסיבות לבחירתו היו כוונות שרת הבריאות וראשי משרדה להתמקד בשנה הקרובה בפעולות להגברת הרפואה המונעת בישראל ולשיפור השירות לציבור הרחב. פרופ' לס ייכנס לתפקידו כבר בסוף חודש אוקטובר.

אוסטריה: ואלדהיים הוזמן לרומניה • רומניה: להד"ם

וינה (רויטר) – דובר נשיא אוסטריה אישר אתמול ידיעה, כי הנשיא קורט ואלדהיים הוזמן לביקור ברומניה, וזאת למרות ההכחשות מצד דיפלומאטים רומנים בוינה.

הדובר אמר, כי ההזמנה ניתנה לפני כששה חודשים ואושרה שנית לפני כמה שבועות. עם זאת, עדיין לא נקבע מועד מוסכם לביקור. גם שר החוץ האוסטרי אלויס מוק אישר בשבוע שעבר את הידיעה.

אולם שגריר רומניה בארה"ב יון סטוציצ'י צוטט ביום ד' על ידי הקונגרס היהודי העולמי כמי שאמר, כי לא נמסרה לוואלדהיים שום הזמנה וכי אין תוכניות לשגר הזמנה מעין זו.

שמיר בירך את מובארק על היבחרו שנית

מאת יוסי מלמן, סופרו המדיני של "דבר"

ראש הממשלה יצחק שמיר מביע תקווה, כי בהיבחרו של חוסני מובארק לתקופת נשיאות שנייה במצריים תהיה "לטובתן של ישראל ומצריים בהשגת השלום באזורנו".

יצחק שמיר שיגר ערב החג מברק ברכה לרגל בחירתו של הנשיא מובארק, והעלה על גם את תרומתו למען [illegible] השלום.

דממת

(המשך מעמ' 1)

החלטה אמיצה ולסגור את רשות השידור" – אומר רוד ארמון המשנה ליו"ר רשות השידור ויו"ר ועדת הכספים שלה בהודעתו ממוצאי החג. לדבריו, יש לשלם לעובדים פיצויים ולארגן את הרשות מחדש.

לדעתו, צריכה הרשות רק כ־400 מתוך 1500 העובדים בה כעת. ארמון טוען כי אין הרשות יכולה לעלות את שכר העיתונאים בגלל מגבלות ההסכמים בסקטור הציבורי והתקציב. דרישות העיתונאים הן סבירות, לדעתו, אך תנאי הכרחי לביצועם הוא צמצום דרסטי במספר העובדים ברשות.

הוא מציע ל"מפוטרים" לעבוד עבודות פרטיות למען הרשות אך לא כעובדיה. כך יוכלו להמנע מלעבור על החוק. "ככל שהממשלה תחליט על כך מהר יותר כך יהיה טוב יותר לכולם", קבע ארמון בסוף הודעתו לעיתונות.

הוועדה לחקירת השב"כ תגיש מסקנות אחרי החג

מאת טובה צימוקי, סופרת "דבר" בירושלים

הוועדה הממלכתית לבדיקת שיטות החקירה של השב"כ תגיש את כתיבת מסקנותיה אחרי חג הסוכות ותגישן לאחר מכן לראש הממשלה יצחק שמיר. המסקנות תשארנה חסויות ותועברנה לשב"כ לשם יישומן.

העובדה שהוועדה כבר שוקדת על כתיבת המסקנות מחזקת את הסברה שככל הנראה לא יישלחו מכתבי אזהרה לנחקרים מקרב אנשי השב"כ, שייתכן שעברו עבירות פליליות.

מקור מוסמך המקורב לעבודת הוועדה אמר אתמול ל"דבר", כי משיחות המבקרים ומהערכות הרגע עולה, כי היו [illegible] לא יהיה יובא לדיון הנרגז.

ההערכה הרווחת היא שגם אם לא יוגשו מכתבי אזהרה למי שחשוד שהיה שותף בעבירות פליליות, היא תסתפק בהמלצה שלא לקדם את האנשים שקבעו וביצעו בפועל את מדיניות החקירה של השירות עד כה והיו שותפים להריגת בחקירה ועדיין משרתים בשירות הבטחון. למעשה, יאלצו אנשים אלו לעזוב את משרתם.

הרצוג לביקור בארה"ב בנובמבר

מאת טובה צימוקי, סופרת "דבר" בירושלים

נשיא המדינה חיים הרצוג יערוך במחצית הראשונה של חודש נובמבר ביקור ממלכתי בארה"ב.

זהו ביקור ממלכתי ראשון של נשיא ישראלי בארה"ב מאז קום המדינה והוא מיועד במסגרת חגיגות 40 השנה למדינה. הנשיא פעל בקשר לביקור זה בתיאום מלא עם ראש הממשלה יצחק שמיר וממלא מקומו שמעון פרס.

בנו של השגריר ששון – בין 3 נספים בתאונות דרכים שאירעו בחג

מאת יוסי מלמן ושמואל תגר, סופרי "דבר"

ראובן ששון, בן 29, בנו של משה ששון, שגריר ישראל במצרים נהרג ביום שלישי בהתהפך מכוניתו שלושים קילומטר צפונית לאילת. הידיעה נמסרה לששון ערב החג והוא הגיע לארץ בנסיעה. הלווייתו של ראובן תתקיים היום בירושלים.

שלשום, בערב החג, התהפכה מכונית צבאית עם עשרה איש בכביש הערבה. בתאונה שארעה ליד באר אורה נפצעו חמישה והנהג יששכר חכמי בן 42 מחולון נהרג. אתמול בערב בכביש המוביל לטאבה באיזור נמל אילת התנגש נהג רכב פרטי מסוג פיז'ו בקומנדקר צבאי. בתאונה נהרגה אם הנהג ממזרח ירושלים והנהג נפצע קשה. התאונה ארעה כשנכנס הנהג לכביש הראשי בלי לעצור והרכב הצבאי פגע בו בכוח.

קיסר חתם בדנמארק על הסכם שיתוף פעולה בין האיגודים המקצועיים

מאת עלי כהן, סופר "דבר" בקופנהאגן

דנמארק (מיוחד ל"דבר") – מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר, הנמצא עתה בביקור רשמי באירוח "האיגודים המקצועיים" של מדינות סקנדינאוויה, סיים אמש את ביקורו בדנמארק באירוח האיגודים המקצועיים הארציים (אל.או.) שם יוצא הבוקר בלווית רעייתו ונציג ההסתדרות באירופה דני אופיר, למשך ביקורו בנורווגיה. אחרי נורווגיה ייצא המזכ"ל לשוודיה ומשם לקראת סוף הביקור, יבקר בספרד.

במסגרת ביקורו בדנמארק כביקור גומלין לביקורו בישראל של המזכיר היוצא קנוד כריסטיאנסן, שהתפטר מטעמי בריאות, נפגש עם סגנו והמועמד האפשרי למילוי מקומו, פין טאורגרימסון, עם שר העבודה ועם ראש הממשלה לשעבר ומנהיג האיגודים המקצועיים, אנקר יורגנסן.

הוא קיים בבניין האיגודים מסיבת עיתונאים בה נשאל שאלות רבות על מבנה ההסתדרות והבעיות הניצבות בפניה. הוא ציין בסיפוק את יחסי הידידות המושכים שבין האיגודים בדנמארק לבין ההסתדרות.

כאשר עמד גם על אהדת ישראל שנפגש בה, מסר ישראל קיסר לסופר "דבר", כי חתם על הסכם לשיתוף פעולה בין האיגודים בדנמארק למען חיזוק "המכון האפרו־אסיאני". ערב החג ביקר קיסר בבית הכנסת והוזמן לסוכתו של הרב לקסנר.

נהג!

עשה את המינימום למען אלה העושים את המכסימום.

תן טרמפ לחייל!

אנו מודיעים בצער רב על פטירתה של אמנו אהובתנו וסבתנו היקרה

אלבינגר עדה ז"ל

בשנה ה־88 לחייה

ההלויה תצא ביום ו' ט"ז בתשרי תשמ"ח 9.10.87 בשעה 10.00 מבית הכנסת ברחוב התיקים 10 בבכר לבית העלמין בבכר.

המשפחה האבלה:
בתה עפרה איזן וב"ב
בנה שמעון איזן וב"ב
אחותה יפה מרקביץ וב"ב
אחותה שושנה שני וב"ב
נכדיה ניצן, רמי, רועי, שי ואסף

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו של יקירנו

חיים טננהוז ז"ל

הלויה תתקיים היום יום שישי ט"ז תשרי תשמ"ח 9.10.87 בשעה 10.00 בכפר סכיד חיפה.

המשפחה האבלה

לקבוץ מסדה ולמשפחת רולל

אתכם אנו בצערכם על מות יקירכם

מנחם רולל ז"ל

ממייסדי משקנו ומנהיו

בית אבות מעל"ב עפולה — האגודה למען הזקן בנמקים

אנו משתתפים באבלה הכבד של חברתנו לעבודה

פרביאש חנה

במות בעלה

חיים ז"ל

תנחומינו למשפחה האבלה

תנובה מגוף מחוז תל־אביב
ההנהלה והעובדים

לקבוץ אושה

ביובלו

ברכה חמה

איחולינו הלבביים להמשך ביסוס המשק והחברה

משה נצר
ראש המועצה האזורית זבולון וישוביה

אלמקס — משחת השיניים — יעילה פי 3 במניעת עששת

יום שישי 9.10.87
זמני הדלקת נרות
שישי:
ירושלים – 4.40
תל־אביב – 4.58
חיפה – 4.49
מוצ"ש:
ירושלים – 5.49
תל־אביב – 5.47
חיפה – 5.49

תורנות בתי מרקחת ליום שישי 9.10.87
תל־אביב
סנטר־סיטי – שד' יהודית 9 (ליד בית קלקא) – 22253710
בני־ברק – 174 – 222386
ירושלים
ד"ר גלה – המלך ג'ורג' 6 – 224856
חיפה
כרמל – הנביאים 97 – 524113
פתח־תקוה
מרכז השרון – אהרון קציר 40 – 911078
בני־ברק – רמת־גן
המגן – ביאליק 30 רמת־גן – 721968
בת־ים
מזור – חביבה רייק 20 בת־ים – 5515671

תורנות בתי מרקחת ליום שבת 10.10.87
תל־אביב
בני־דיזנגוף 147 – 222386
בריאות – המלך ג'ורג' 28 – 283731
בני־דיזנגוף 174 – 222386 – מוצ"ש
בריאות – המלך ג'ורג' 28 – 283731 – מוצ"ש
ירושלים
מרפאת רחביה – הנ"ג 28 – 523191
בית הכרם – בית הכרם 19 – 521089 – מוצ"ש
חיפה
הדס – חורב 53 – 252214

פתח־תקוה:
אסותא – ברון הירש 21 – 911710
בני־ברק – רמת־גן
רמת־גן – ביאליק 51 רמת־גן – 721514
בת־ים – חולון
קופת חולים – עין יהב 2 חולון – 884854

מוקד מידע טלפוני
של קופת חולים הכללית המוסר אינפורמציה על מרפאות קופת חולים של ההסתדרות, בתי חולים, עזרה ראשונה, מרפאות המתמחות בחירום ובחגים וכן אינפורמציה על הגורמים הרפואיים בישראל:
טלפון 03-453300
בימים א' עד ה'
מ־8.00 בבוקר עד 20.00 בערב ביום ו' ובערבי חג
מ־8.00 בבוקר עד 15.00 אגה"צ
מרפאת שיניים לעזרה ראשונה
אזור תל־אביב
רחוב בר כוכבא מס. 49 – טלפון 03-284649
בימים א' עד ה' מ־21.00 עד 23.00
בימים ו' וערבי חג מ־18.00 עד 24.00
שבתות וחגים – מ־15.00 עד 21.00
ער"ן עזרה ראשונה נפשית
בתל־אביב – קו למבוגרים 03-5461111
קו לילדים ונוער 03-261115
בירושלים – 02-227171
בחיפה – 04-672222/3
בנתניה – 053-355316
קו פתוח – ארגון קשבת לילדים ובני נוער
בתל־אביב 03-221680 (24 שעות)
נעמת – ייעוץ בבעיות אלימות במשפחה
בימים א' עד ה' מ־9.00 עד 16.00 – 03-255922
קו פתוח לקשישים 02-690685

אלמקס — מיוצרת ע"י GABA

הפנינג... עם כל הלבו

הליכה "בכיף" לאורך הירקון ב־2 מסלולים (4-5 ק"מ ו־10 ק"מ)

"כיף כפליים" באופניים - ב־6 מסלולים לרוכבי אופניים

מוקדי הפעם:
♥ צניחה חופשית ♥ להקות מחול ♥ תזמורות נוער
♥ הרקדה המונית ♥ רוכבי הסוסה ♥ הדגמות החייאה
♥ בדיקות כושר ולחץ דם

'לב אל לב ישראל'
האגודה הישראלית למלחמה במחלות הלב

דבר DAVAR
מאוחד עם "למרחב"
העורכת: חנה זמר
משנה לעורך: דוד פדהצור
מזכיר מערכת: מרדכי ברקאי
מנהל כללי: אמנון ברזילי
המו"ל - "דבר" בע"מ
נדפס בדפוס דבר בע"מ
המערכת והמנהלה תל־אביב
רח' שינקין 45, ת.ד 199
מיקוד 61001
טלפון 286141 (6 קווים)
מחלקת המודעות
טלפונים ישירים
286156, 281860, 296032
סניפים:
ת"א, בית "דבר" רח' שינקין 45
טלפון 286141, מיקוד 65233
ירושלים:
המערכת: רח' המלך ג'ורג' 16
בית מאוריה קומה ג'
טלפון 242203, ת.ד. 94229
חיפה: רח' הנביאים 27
טלפונים 642111־2־3, ת.ד. 33104

גם סוכה וגם נקודת ריענון: לראשונה הוקמו סוכות על־ידי עובדי קק"ל בחניונים ברחבי הארץ שיאפשרו לנופשים למלא את מצוות החג גם בחיק הטבע (צילום: יצחק הררי)

סין תופסת מקום דרא"פ ביבוא הנשק מישראל

מאת דליה שרון, סופרת "דבר" בבריטניה

לונדון (מיוחד ל"דבר"). – ישראל מנהלת, כנראה, את מכירות הנשק שלה לסין דרך סינגפור – אמר ל"ג'יינס דיפנס ויקלי" פרופ' אהרן קליינמן מן המחלקה ליחסים בין־לאומיים באוניברסיטת תל־אביב. קרוב לוודאי שסינגפור מעורבת ישירות בעסקות הנשק ישראל־סין. בדרך זו נרשם חלק מסחר הנשק עם סין כעסקות מסחריות עם סינגפור. כמו כן ייתכן שכספים סיניים עוברים ישירות למימון מבצעי מוקר רגישים שהממשלה אינה רוצה שיופיעו במסמכים רשמיים.

מקורות ממשלתיים דיברו על עסקת חליפין של פוס סיני תמורת נשק וידע ישראלי. קליינמן סבור, כי ישראל לא תסכים למכור לסין טנקי מרכבה או מטוסי כפיר, כי הם ימשכו יותר מדי תשומת לב מצד אמצעי התקשורת.

הוא אמר, כי ישראל מנסה להגדיל את מכירות הנשק שלה לסין היות ומשרד החוץ נחוש בדעתו לצמצם את קשרי מכירות הנשק עם דרא"פ. לא ידוע מה היקף הסחר הצבאי עם דרא"פ אך הסחר האזרחי הגיע בשנה שעברה ל־250 מיליון דולר.

המעורבות הישראלית עם סין עשויה לגרום בעיות עם טייוואן, אשר רכשה ספינות טילים ישראליות, תותחים ומרגמות והתעניינה ברכישת מטוסי כפיר ולביא.

רבין ביקש, שרון נענה – ודוד ברודט עובר מהתמ"ס לתעש"א

מאת דני גוב, מסופרו הכלכלי של "דבר"

שר התעשיה והמסחר אריאל שרון נענה בערב החג לפניותיהם של שר הבטחון יצחק רבין ומנכ"ל התעשיה האווירית משה קרת והחליט לשחרר מתפקידו את דוד ברודט, סמנכ"ל בכיר במשרד וראש מינהל המימון, התכנון והכלכלה, על מנת שימונה לתפקיד סמנכ"ל לכספים ולכלכלה של התעשיה האווירית.

ברודט ייכנס לתפקיד זה, הנחשב לשני בחשיבותו בקונצרן התעשיה האווירית במקומו של נחמיה חסיד, שהתפטר בשבוע שעבר.

השר שרון אמר, כי הוא מצר על כך, שברודט, מהפקידים הבולטים במשרד, פורש אך נוכח הצורך באיוש התפקיד בתקופה זו ולאור הבקשה, הוא נענה לפניות וישחררו. הוא הודה במילים חמות לברודט על תרומתו ומאמציו במסגרת משרד התעשיה והמסחר בשלוש השנים האחרונות.

דוד ברודט (42) משמש מזה שנתיים כסמנכ"ל בכיר בתמ"ס וכראש מינהל המימון, התכנון והכלכלה של המשרד. מאז 1984 הוא משמש בתפקיד יו"ר המטה ליציבות המשק של התכנית הכלכלית והיה אחד ממעצביה של תכנית כלכלית זו. מאז הפעלת התכנית הוא ממלא תפקיד הממונה על מדיניות המחירים במשק ומשמש גם כחבר בכיר בוועדת המעקב.

ברודט שימש בתפקידים בכירים בתמ"ס מאז 1982. לפני כן שימש כסגן מנהל הרשות לתכנון כלכלי ובשנת 1980 סיים השתלמות בת מחצית השנה בקרן המטבע הבין־לאומית שעסקה בנושא תכנון מדיניות כלכלית. הוא בעל תואר מ.א. בכלכלה מהאוניברסיטה העברית.

גורבאצ'וב הזהיר האמריקאים מפני תקיפת מטרות באיראן

מאת דליה שרון, סופרת "דבר" בבריטניה

לונדון (מיוחד ל"דבר"). – [illegible] לאמריקאים [illegible] אירה"ב, מפני התקפה אמריקאית על מתקנים איראניים – מוסרים מקורות בלונדון.

על־פי ההסכם, אם גורם שלישי יבצע התערבות צבאית באיראן, וממשלת איראן לא תוכל לעצור איום כזה, לרוסיה הזכות לשלוח כוחות צבא לאיראן לפעולות הדרושות לשם הגנה עליה. רוסיה מתחייבת לעזוב את איראן עם חלוף הסכנה.

כאשר נודע למוביצים כי האמריקאים שוקלים [illegible] במפרץ הפרסי [illegible] שאיראן תתקוף [illegible] בתחום הגבול. בתחום נגד הבסיס הימי האיראני בבנדר־עבאס או התקפת מתקן דלק איראני, הורה גורבאצ'וב לחברים במועצת התרבות הסובייטית־אמריקאית להזכיר לאמריקאים את קיום ההסכם.

לא ניתן לכך פרסום ומשרד המושבות הזכיר למשרד ההגנה, כי הוא אינו מעוניין עתה בצרות ביחסים עם ברה"מ.

180 הרוגים בסרי לאנקה

קולומבו (רויטר) – כוחות השיטור ההודים בסרי־לאנקה, שקיבלו הוראה לירות במורדים ללא כל אזהרה, התפרסו אתמול במחוזות הטאמילים במדינה, לאחר שבימים האחרונים נהרגו כ־180 איש מידי מורדים טאמילים.

דובר ממשלת סרי־לאנקה אמר, כי הכוחות ההודים, שהגיעו לסרי־לאנקה בהתאם להסכם השלום לסיום מלחמת האזרחים במדינה, הולך בריכוזי פרץ האלימות, שיזמו אנשי "נמרי השחרור הטאמילים", ארגון שדחה את הסכם השלום שבהשראת הודו, לאחר ששלוש עשר מחבריהם התאבדו בבית כלא ממשלתי בבירת מחוז הטאמילים ג'אפנה.

פקידי בסרי־לאנקה אמרו, כי ב־12 השעות האחרונות נרצחו לפחות 176 בני אדם, ביניהם שני פקידי ממשלה בכירים. לאחר היוודע דבר ההתאבדות, תקפו אנשי המחתרת כפרים סינהאלים, פגעו בתחבורה הציבורית והניחו מוקשים בדרום ובצפון המדינה.

דיפלומאט הודי אמר, כי הכוחות ההודים, המונים כ־11,000 חיילים, קיבלו הוראה לירות בכל מי שמחזיק נשק. "כוח השלום יבקש פעולות צבאיות נגד כל מי שינסה להפר את הסכם השלום, בלי להתחשב במוצאו האתני", אמר הדיפלומאט.

יצויין, כי הודו היא שפישרה בין הטאמילים ובין אנשי הרוב הסינהאלי בסרי־לאנקה וזאת בלחץ המיעוט הטאמילי הגדול היושב בהודו. עד כה לא נאלצו החיילים ההודים להיכנס לעימות ישיר עם המורדים הטאמילים.

אדם והמלחין סרגיי (צילום: ישראל הדרי)

המלחין טאצ'יקוב עלה מברה"מ "זמר השנה", אדם, קיבל את פניו

(ע). – הפסנתרן והמלחין הנודע בברה"מ סרגיי טאצ'יקוב־ברנר, רעייתו סוזולנה ובנו דמיטרי הגיעו ביום רביעי בצהריים מווינה לנמל התעופה בן־גוריון.

קרובי משפחה, ידידים ונציגי משרד הקליטה קיבלו את פני העולים עם רדתם מן האווירון. בתוך האורחים החשובים קיימה המועצה הציבורית למען יהודי ברה"מ מסיבת עיתונאים, בה הקביל את פני המשפחה המנכ"ל חיים צ'סלר. "זמר השנה", אדם, בא אף הוא במיוחד להקביל את פני המלחין טאצ'יקוב־ברנר בשדה התעופה, האדם הגיש לו את "תקליט הזהב", "סהר", שלו.

טאצ'יקוב, נרגש ועייף מאוד, הודה לכולם, לאלה שאינו מכיר ולאלה שהכיר, וקיבל ברצון את הצעתו של חיים צ'סלר להלחין משיריו של אדם.

"אני מאד מאושר לראות את כולם – אמר העולה החדש – לא ישנתי כמה לילות אך אני חולם. מיד אחר מנוחה קצרה להתחיל לעבוד, כדי לעשות משהו למען המדינה".

סוחר נשק צרפתי מגלה בתחקיר ל"להמאטן"

ישראל סיפקה לאיראן טילים תמורת נפט באפריל 1986

מאת גדעון קיץ, סופר "דבר" בצרפת

פריז (מיוחד ל"דבר"). – סוחר נשק צרפתי המוצג כמקורב לממשל הגוליסטי, פרסם גילויים על אספקת טילים תמורת נפט – מישראל לאיראן, בחודש אפריל 86', במסגרת עסקה שבה תיווך יחד עם סוחר גרמני הפועל בארה"ב, ושנועדה להביא לשחרורם של בני ערובה צרפתים.

במסגרת תחקיר שנועד להוכיח את מעורבותה של צרפת בפרשת אירנגייט, מוסר העתון "להמאטן", כי בתשעה באפריל קיבלו הסוחר הצרפתי ז'אן לואי גנבר ושותפו בארצות הברית הגרמני פישר מאלק הצעה ישראלית, שאושרה במבדקים מן הארבעה עשר והששה עשר באותו חודש, לספק לאיראן מאתיים טילי ד"י9, חמישים טילי ג'"י9, תשעים ושניים טילי ספארו בשווי כולל של יותר מחמישה עשר מיליון דולאר.

העתון מפרסם מבזק של גנבר לישראלי רון הבל מן ה־21 באפריל 86', שבו הוא מאשר את פרטי העסקה. לצורך חתימתה ביקר גנבר באיראן ובישראל. הסנאטור הדמוקרטי קלרנס פאפר היה מיחומיה. האיראנים התחייבו לשלם בנפט לחברה הרשומה במונטה קרלו והמייצגת את חברת "נאפא פטרוליאום" בפנמה. בנק פאריבא שוייץ – ענף של בנק צרפתי העניק את הערבות הבנקאית לעסקה.

העסקה בוצעה, אך מרבית בני הערובה הצרפתים לא שוחררו. השבועון "ל' אוונמן די ז'די" תובע לחקור אם הישראלים לא שימשו כמתווכים בין אנשיו של ז'אק שיראק לאיראנים – עוד בטרם נבחר שיראק רשמית לראש הממשלה בעקבות הבחירות במרס 86'. על־פי העתון, ניהלו הגוליסטים מו"מ נפרד שסיכל הסכם שהושג כביכול בין הממשל הסוציאליסטי בימיו האחרונים לבין האיראנים לשחרר את בני הערובה הצרפתים. התוקרים של שני העתונים מעלים, כי נשק צרפתי סופק לאיראן הן על־ידי הסוציאליסטים והן על־ידי ממשל שיראק, לפחות בתחילתו, וכי השלטונות הצרפתיים לא היו יכולים שלא להיות מעורבים בעסקאות אלה.

עב"ם או להד"ם?

הדסה ארבל, חוקרת תופעת העב"מים, על העב"ם החיפאי:

"זהו בבירור כלי טיס שעטף עצמו בקרינה וחרך את האדמה"

אשתו של מגלה העב"ם: ביקשתי ממנו שידבר בשקט, כדי שהשכנים לא יחשבו שהוא ירד מהפסים

הידיעה על העצם הבלתי מזוהה שנחת (או לא נחת) בחיפה בשבוע שעבר כבר הספיקה להצית את הדמיון ולהביא מומחים לשטח, כמו גם צלמים. בתמונות נראה האיזור בו נחת העב"ם ושחזור של השטח החרוך (צילומים: פול מלינג)

מאת יוסי ליבוביץ, סופר "דבר" בגליל המערבי

"אנחנו רואים כאן בבירור השתקפות של כלי טיס. הסימטריה בין הגלגלים היא ברורה. נראה שלפני שהגיע לקרקע, הצליח לעטוף את עצמו בקרינה, ולכן הקרינה החזקה חרכה את הקרקע [illegible] – אמרה הדסה ארבל, עורכת עורכת "הוצאת חקירת תופעות אל טבעיות" הקשורות בעב"מים את ממצאיו של תושב קריית מוצקין אשר טען, כי ראה ביום שני בשעה 10.30 בלילה עצם בלתי מזוהה, הדומה מאד לכלי טיס בשהוא חורך את האדמה.

המקרה אירע, לדברי עד הראייה, בחוף הים בסמוך לשכונת שקמונה שבמבואותיה הדרומיים של חיפה. האיש שגילה את העב"ם הוא עמי אזנאי (27) שהזעיק למקום את שוטרי מרחב חיפה. בעקבות הגילוי, שהוא השני בשבועיים האחרונים, לאחר שבערב ראש השנה ראה תושב נהה שאבן בחיפה עצם מואר, שצורתו חצי סהר מעופף בשמי העיר, החולט לערוך סיור עתונאי ביום רביעי בשעות הצהריים בשעות שנראה העב"ם.

הדסה ארבל טוענת, שהעב"ם, או כלי הטיס – כלשונה, היה ככל הנראה במצוקה ולכן הסתובב סביב עצמו מספר פעמים עד שחרך את האדמה. לדבריה, ניתן לראות על האדמה את השתקפות הטיס, תא המכשירים שבתוך תא הטיס וחלקים נוספים מטושטשים, בכללם גלגלי כלי הטיס.

אשתו של עמי אזנאי, אביבה, סיפרה כי ביום שני בלילה הגיע בעלה הביתה חיוור ומרוגש. "בהתחלה הוא פחד לספר לי שלא אחשוב אותו למשוגע, לא־שפוי. אחר־כך [illegible] ביקשתי שישוחח עם אבי. המתמצא קצת בעניינים כאלה. הוא התחיל לדבר איתו בטלפון בקול רם, אך ביקשתי ממנו שידבר בשקט כדי שהשכנים לא יחשבו שהוא ירד לגמרי מהפסים".

עמי אזנאי אמר, כי הוא אף פעם לא האמין בדברים האלה "אבל עכשיו כשראיתי במו עיני אני בטוח שמישהו מכוכב אחר ביקר אצלנו".

קול סקרנים רב משכונת שקמונה הסמוכה הגיע גם הוא למקום בלווית העתונאים. הבדיחות שנזרקו לחלל האוויר היו רבות ומגוונות, והן נעו בין "איפה האלה מהחלל", ועד ל"הם כנראה נסעו לפסטיבל לתיאטרון אחר בעכו ונתקעו בדרך לפסטיבל הסרטים בחיפה".

ממשטרת מרחב חיפה נמסר, כי נבדק עם חיל האוויר האם טס באותו זמן כלי טיס כלשהו באותו איזור, אולם נענו בשלילה.

הונגריה עשויה לאמץ תוכנית ישראלית להסברת איידס בבתי"ס

מאת דנקה הרניש, סופרת "דבר"

הונגריה עשויה להיות המדינה הקומוניסטית הראשונה שתאמץ תוכנית ישראלית להסברת איידס לצעירים – סיפר לסופרת "דבר" ינון מבית הספר לבריאות הציבור בפקולטה לרפואה בירושלים עם שובו מהונגריה.

התוכנית הישראלית פותחה על ידו ומופעלת בארוח נסיוני משנת הלימודים הקודמת בבתי הספר. מאז כינוס ארגון הבריאות העולמי שנערך במארס אשתקד במדריד ובו פורסמה הידיעה על התוכנית הישראלית, פונים מוסדות ובתי ספר רבים בארצות שונות ומבקשים לקבל אותה.

שיסון מגיע מחר לארץ

בריסל (א.פ.). – קלוד שיסון, נציב השוק האירופי המשותף ליחסים עם ארצות הים התיכון, יגיע מחר לישראל לביקור בן שלושה ימים לשיחות עם מנהיגי ישראל – כך מסרו אתמול פקידים בשוק המשותף.

במהלך ביקורו הרשמי יוועד שיסון עם ראש הממשלה יצחק שמיר, עם שר החוץ שמעון פרס ועם חברי כנסת. נמסר, כי שיחותיו של שיסון יתרכזו במצב הפוליטי באיזור ובענייני הסחר בין שני הצדדים.

הושעה מנהל מחלקת תנ"ס בעיריית יבנה

מאת דני צדקוני, סופר "דבר" בדרום

ראש עיריית יבנה יהודה ברוס הישעה מעבודתו בעירייה את משה שטרית, מנהל המחלקה לתרבות נוער וספורט. ההשעייה תהיה בתוקף עד לקבלת תוצאות החקירה המשטרתית המתנהלת נגד שטרית החשוד במעילה בענייני כספים הקשורים בעבודתו.

מסלול מקוצר לבוגרי הפנימיה בחיל השריון

מאת טלי ולינגר, הסופרת הצבאית של "דבר"

נערים בוגרי הפנימיה הצבאית שיבקשו לשרת בחיל השריון, יעברו מסלול הכשרה מקוצר ויהיו קצינים שנה לאחר גיוסם. כך יתאפשר מיצוי ארוך יותר של יכולתם כקצינים, מהיותם חתומים מראש לתקופות ארוכות. בוגרי הפנימיה חתומים מראש על שלוש שנות שירות בצבא קבע.

בקו הבריאות

לשכת דובר קופת חולים הכללית והאגף הרפואי עורכים:

קו פתוח לבריאות הציבור

בנושא:

חיסוני תינוקות וילדים

חשיבות החיסונים.
היש להתמיד במתן חיסונים?
פנקס החיסונים, מה תוכנו?
סוגי חיסונים, סוגי מחלות,
תגובות, אלרגיות, טיפול ומניעה.

צוות מומחים ישיב טלפונית לפניות הציבור במבצע מיוחד, שיערך ביום שני, 12.10.87, בין השעות 16.00-19.00

ד"ר ארנון גולדברג - בי"ח מאיר
ד"ר גרשון אלפרט - בי"ח בילינסון
ד"ר אריה אבני - מחוז דן
ד"ר מיכאל ליסון - מחוז דן
ד"ר מנואל כץ - אופקים
האחות רות פנצ'נר - מחוז השרון
האחות מירה דמב - מחוז יהודה
טלפון: 03-433500

קופת חולים
שלנו. יותר קרובה!
ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל

רופאים בפיקוד צפון התכנסו לדיון באיידס

מאת שמעון וייס, סופר "דבר" בצפון

עשרות רופאים צבאיים בפיקוד הצפון של צה"ל כונסו בימים האחרונים ליום עיון שהוקדש לפעולות צה"ל ביחידותיו בפיקוד הצפון בנושא האיידס.

יום העיון, שבו השתתפו גם רופאים אזרחיים המשרתים במילואים באזור, נערך, בין השאר, בעקבות התעוררות לנושא האיידס שחלה בפיקוד לאחר שנתגלה חייל הנושא עמו נוגדנים של המחלה הקטלנית. החייל שוחרר משירותו הצבאי.

ביום העיון הוצגה בפני הרופאים תוכנית הסברה מיוחדת שהוכנה על־ידי ינון שנקר מבית הספר לבריאות הציבור בבית החולים "הדסה" בירושלים בשיתוף עם מפקדת קצין רפואה ראשי.

התוכנית החדשנית המיועדת לצה"ל, מלווה בשקופיות, חלקן בעלות אופי הומוריסטי, שמטרתן להביא מידע אמין על המחלה ולהגביר בקרב חיילי צה"ל את המודעות למניעת תוך הימנעות מנטילת סיכונים.

ביום העיון שנערך לרופאי הפיקוד, נמסר כי כל חייל או חיילת שיתגלו בהם נוגדנים של איידס או כל סימנים אחרים של המחלה – ישוחררו לאלתר מצה"ל.

מקורות בלונדון:

שר הבטחון המצרי ניצל מהתנקשות קצינים

מאת דליה שרון, סופרת "דבר" בבריטניה

לונדון (מיוחד ל"דבר"). – קצינים מוסלמים קיצוניים בצבא מצרים ניסו לרצוח את שר הבטחון המצרי, גנרל אבו־גזלה – מוסרים מקורות בלונדון בשם מקורות מוסמכים במצרים. הקשרים נתפשו והוצאו להורג אחרי משפט סודי.

המקורות מוסרים, כי בשנים האחרונות כשליש מבוגרי האוניברסיטאות במצרים הם פונדמנטליסטים. התנועה חזקה במיוחד בין סטודנטים למדע, אלקטרוניקה, הנדסה, כלומר בחיל האוויר וביחידות הטילים והאלקטרוניקה. בצבא יש הרבה מיליטנטים. בבסיסים צבאיים הושם בנים מסגדים, ובטקסי הרמדאן כוללת הדרשה הסתה נגד ישראל ומתוכרת מלחמת יום הכיפורים.

בסיפור קצר בשם "הודעה מס' 10 של המהפכה המוסלמית במצרים" מתאר חסן אוזמר אמין את מצרים שלושה חודשים אחרי המהפכה, כאשר דם זורם ברחובות, והממשלה מנהלת כמו זו של איראן. אמין הוצא להורג באשמת כפירה.

ישראלי מואשם ברצח בבימ"ש בקופנהאגן

מאת עלי כהן, סופר "דבר" בקופנהאגן

דנמארק (מיוחד ל"דבר") – יוסף ממן בן 29 ובעל אזרחות ישראלית, נמצא אשם על־ידי בית משפט בקופנהאגן ברצח. ממן, שהיה קשור בסחר סמים, היה מעורב בתגרה על רקע זה. במהלך התגרה הוא גרם למותו של אילמזהרש ממוצא הונגרי בן 43, פסר כרני. הדבר אירע ערב חג המולד אשתקד.

המושבעים שישבו בהתייעצות יותר מ־6 שעות, הגיעו למסקנה כי ממן אשם ברצח. חברתו הדנית של ממן בת ה־24 שהואשמה יחד אתו, יצאה זכאית בדין.

גזר הדין יינתן מאוחר יותר.

המשטרה חשפה מחדל בטחוני בסריקת אוטובוסים

מאת נתן רוזנר, סופר "דבר" לענייני משטרה

כוחות סמויים של משטרת מרחב דן חשפו שלשום מחדל במחוני מצד נהגי "אגד" הבודקים את האוטובוסים לפני צאתם לעבודה מחניון "אגד" ברמת־גן.

מפקד משטרת מרחב דן, ניצב משנה אריה עמית, הציב בשעות הבוקר המוקדמות כוחות סמויים שצפו על חניון האוטובוסים ברמת־גן וגילו, כי נהגים לא מעטים מתרשלים במילוי החובה לבדוק את האוטובוס בדיקה בטחונית לפני צאתם מהחניון. 14 נהגים לא מילאו את חובתם ונרשמו להם דו"חות. חלק מהדו"חות יועברו למחלקת התביעות של משטרת מרחב דן ויוגש נגדם כתב אישום.

הזמר אנריקו מסיאס הביע תמיכה בפרס

מאת גדעון קיץ, סופר "דבר" בצרפת

פאריס, (מיוחד ל"דבר"). – הזמר אנריקו מסיאס שיהיה ביום ראשון אורח כבוד בעיירת הפיתוח למען השלום שייערך בשדרות ויגהל בהתמדגות זו דרישיה עם ביטאון מארגת, שיתעבר ישירות מישראל ומקהיר בטלוויזיה הצרפתית, הביע בפאריס תמיכה בשמעון פרס ובמדיניותו והודיע על התגייסותו למערכת הבחירות של תנועת העבודה הציונית לקראת הבחירות לקונגרס הציוני בצרפת.

"שמעון פרס הוא היום מנהיג לוחמי השלום. ברצוני להעביר את מסר השלום גם בישראל, כדי שתושבי ישראל והתפוצות יתגייסו יחד סביב פרס לקידום הרעיון. אני רוצה להיות יחד עם שמעון פרס בגיס של הלוחמים לשלום", אמר אנריקו מסיאס.

ראשי הישובים בצפון מזהירים הממשלה מהתמוטטות

מאת יוסי ליבוביץ, סופר "דבר" בגליל המערבי

ראש עיריית עכו אלי דקסטר מזהיר, כי אם הממשלה לא תאשר מיד תמריצים כספיים ואחרים לישובי הפיתוח בצפון, כדי לקלוט עולים חדשים וזוגות צעירים – ילך ויגדל מאגן ההגירה השלילי באיזור.

במבצע האחרון של פרנסי העיר עכו אותרו מקומות עבודה פנויים וכן מקומות דיור לכמה עשרות משפחות, אולם עד כה, למרות המאמץ הרב שמושקע כדי להביא לעיר תושבים חדשים, הרי שרק מעטים נענו לקריאה לבוא ולהתגורר בעכו.

דקסטר תובע עוד להגדיל את שכרם של עובדי הציבור באיזור. הוא הביע חשש, שאם לא ייעשה כך עלולים, לדבריו, להתמוטט שירותים מוניציפאליים וממלכתיים עקב מעבר של עובדים מעולים לשוק הפרטי.

שכנו של דקסטר מצפון, ראש עיריית נהריה חיים לבב, חושש שבחודש הבא לא תוכל עיריית נהריה לשלם את המשכורות לעובדיה בגלל המצוקה הכספית של העירייה. לדבריו, סיבת הגרעון נעוצה בעובדה שמשרד הפנים לא אישר את תקציב העירייה לשנה זו. לבב הוסיף, כי איש במשרד הפנים אינו מוכן לשמוע את טענות העירייה להצעת התקציב שהגישה.

משפט ואנונו יתחדש בדצמבר

(ע). – משפטו של מרדכי ואנונו יתחדש ב־1 בדצמבר השנה. כך החליט שלשום שופט בית המשפט המחוזי בירושלים שלום ברנר, היושב בהרכב הדן את מרדכי ואנונו.

המשפט ייערך מיום ליום עד סיום הדיונים המשפטיים. ב־1 בדצמבר ייפתח פרק ההגנה במשפטו של ואנונו, לאחר שפרק התביעה הסתיים לפני כחודש ומחצה, וככל הנראה יתקיימו כ־10 ישיבות. נמסר, כי הסניגור, עו"ד אביגדור פלדמן, יבקש לפתוח את דלתות בית המשפט כאשר יעידו עדי ההגנה.

ביום ד' הגיש עו"ד פלדמן את סיכומי ההגנה לגבי משפט הזוטא. בסיכומים אלה טוען הסניגור, כי ההודאות שנגבו ממרדכי ואנונו נגבו שלא כדין, והוא מבקש מבית המשפט לפסול אותן. סביר להניח, כי בית המשפט יתן החלטתו בעניין משפט הזוטא וקבילות הודעותיו של ואנונו כבר בישיבה הראשונה ב־1 בדצמבר.

מכאן מן הأصل

מסמך • מסמך • מסמך • מסמך • מסמך • מסמך •

הדרך החסומה לסין

אם לא ניסע, לא נאחר שום דבר

באפריל 1955 הזמין האיגוד המקצועי של סין את ההסתדרות לשלוח נציג לפקין לחגיגות האחד במאי. בוועד הפועל התווכחו אם לקבל את ההזמנה. דיברו על הזדמנות להרחיב את קשריה של ישראל בעולם. צמרת ההסתדרות חששה. אף פעם לא מאוחר מדי – אמר המזכ"ל דאז מרדכי נמיר והציע לדחות את ההזמנה בנימוקים טכניים

מאת נתן רועי

ב־20 ביוני 1954 שלח דוד אשר, איש מחלקת־אסיה במשרד־החוץ הישראלי, מברק לראובן ברקת (מפא"י), איש מחלקת יחסי החוץ של ההסתדרות הכללית, ובו דיווח לו על ידיעה של סוכנות הידיעות הסינית „סין חואה" מ־13 במאי 1954. בידיעה נמסר על פגישה, שקיימו הסתדרויות עובדים מאסיה בימים 5 עד 8 באותו חודש. בין השיטין של ידיעה תמימה זו הסתתרה אחת ההחמצות הגדולות של כינון יחסים בין פועלי סין לפועלי ישראל.

בארכיון העבודה, „מכון לבון", יש שורה של מסמכים מעניינים הנוגעים להחמצה זו. מסמכים אלה מצטרפים למסמכים אחרים, שנצברו במשך השנים ושעניינם יחסי ישראל־סין. על ההחמצות בכינון יחסים עם סין למדנו, בין היתר, מיומניו של משה שרת ומדיווחיו של דוד הכהן, שהיה שושבין היחסים בין ישראל לבורמה, ביקר בסין העממית בשנות החמישים ועשה מאמצים לכונן יחסים עימה. כשנשאל פעם הכהן מה יועילו לנו קשרים עם סין, השיב: „אתה יודע מה היה קורה אילו רכשו הסינים רק מיליון גופיות מישראל? היינו נראים אחרת". ההתחבטויות בנושא זה במפלגת השלטון דאז, מפא"י, היו קשות: מחד גיסא היה רצון כן לכונן יחסים עם מדינה ענקית זו בת שמונה־מאות מיליון התושבים, ומאידך היתה רתיעה באותן שנים מקרבה למדינה מהפכנית זו, שקיימה יחסים טובים עם מדינות ערב.

בידיעה שציטט דוד אשר נמסר, כי פגישת נציגי העובדים באסיה התקיימה לפי דרישות חוזרות ונשנות של כמה מנהיגי פועלים באסיה ומטרתה היתה – הידוק הקשר בין פועלי אסיה. בפגישה, שהתקיימה באמצע מאי 1954, השתתפו 55 נציגים מ־17 ארגונים בתשע ארצות והן: בורמה, ציילון, סין העממית, הודו, אינדונסיה, קוריאה (הצפונית), מונגוליה, ברה"מ, וייטנאם. בהמשך הידיעה נאמר: „שמונה נציגים נוספים, בני ארבע ארצות, שהוזמנו להשתתף בחגיגות האחד במאי בפקין, הוזמנו לפגישה כמשקיפים והם: נציג אחד מיפאן, שלושה מנהיגים מהאגודות המקצועיות בישראל, שני נציגים מצרפת ושני נציגים מאיטליה". כלומר, סין גילתה עניין בקשירת קשרים עם נציגי ארגוני עובדים מישראל (אולי כשלב ראשון, לפני כינון יחסים במישור הדיפלומאטי־מדיני), אך ישראל השיבה את פניה ריקם.

חיזוק למסקנה הזו אפשר למצוא בשתי תעודות מדיוני צמרת ההסתדרות שנה אחר־כך, בחודש אפריל 1955, הנמצאות אף הן בארכיון העבודה. ראובן ברקת הודיע ב־21 באפריל 1955 לצמרת ההסתדרותית: „קיבלתי לפני כשבוע ימים הזמנה, לא מפקין במישרין כי אם מנציג של האיגוד המקצועי של סין, להשתתף בחגיגות האחד במאי בפקין. אני מציע שלפי שעה נרשום את הדבר לפנינו ונשוב לדון בהזמנה בישיבה הבאה".

שנים עשר ימים אחר־כך, ב־24 באפריל 1955, הועלה הנושא שוב והתקיים דיון בעניין היענותה של ההסתדרות להזמנת פקין להשתתף בחגיגות האחד במאי שם (יודגש כאן, כי ההזמנה נשלחה לישראל שנה לפני מבצע־סיני ובעיצומן של פעולות התגמול נגד ה„פידאיונים"). בדיון השתתפו: ראובן ברקת; ברל רפטור, איש אחדות־העבודה בוועד־הפועל; מזכ"ל ההסתדרות מרדכי נמיר; ברוך לין, איש מפ"ם בוועד־הפועל, יהודה שערי, איש המפלגה הפרוגרסיבית בהסתדרות; ומזכיר חברת העובדים זאב הון (מפא"י)

וכך התנהל הדיון:

ראובן ברקת: כבר סיפרתי בישיבה שהיתה לפני שבועיים שקיבלנו הזמנה מפקין, לא במישרין כי אם על־ידי איש סין היושב בוורשה, באקזקוטיבה של האיגודים המקצועיים. לאחר כל הסימנים המסתמנים בשטח זה הגענו (לין, רפטור וברקת – נ.ע.) לכלל מסקנה, שאם־כי מדינת ישראל צריכה להוסיף ולחתור ולחפש קשרים עם סין בדרג הממלכתי הגבוה ביותר, עם זאת יש להטיל ספק רציני בתועלת הממשית שבשליחות איש לסין כיום. אין ספק ששיגור איש כזה עלול לגרום לנזקים פוליטיים עצומים. אמרנו שמתוך אחריות ציונית כללית, עלינו להימנע מסכנה של גרימת נזק במצבנו כיום בעולם, על־ידי קבלת הזמנה מתוך אי־ידיעה גמורה מה תהיה התועלת הממשית של ביקור זה. מסרתי את הנימוקים ללין ולברל רפטור ושניהם אמרו, שאין הם מקבלים את הנימוקים שלנו וביקשו שהדבר יובא לוועדה המרכזת (של ההסתדרות)".

ברל רפטור וברוך לין השיבו לברקת. שניהם חייבו את היציאה לסין וטענו שיש להיענות להזמנה.

רפטור: „אינני חושב שעניין זה הוא עניין מפלגתי צר. לאחר מה שקרה בבאנדונג (ועידת המדינות הבלתי מזדהות) ולאחר שיש אמיתות בידיעה כי צ'ו אן לאי נפגש עם המופתי, אחשוב את זה למשגה חמור ביותר למדינת ישראל ולתנועת הפועלים, אם לא נקבל את ההזמנה. אנחנו נמצאים בבדידות בכל העולם, ואינני יודע אם לניודלהי ולבאנדונג אין השפעה גם על המערב וגם על המזרח. אבל היה לנו מושג, שעלינו להילחם על השפעה ציונית בכל מקום שהדבר ניתן לנו. דוד הכהן היה בסין, והיתה שם משלחת מסחרית ויכנה שבועה שמשלחת מסחרית מסין תבוא הנה. מדוע נשלול מעצמנו אפשרות של השפעה ציונית בסין תוך מגע עם האגודות המקצועיות? נכון לשם אנשי בית־וילנר ואנשי אגודה, ואינני יודע איזה נזק יגרום זה לנו. היו לנו מפלות בזירה הבין־לאומית, ואני חושב שבכל המפלות הבין־לאומיות לא אמרנו נואש. אני חושב שההסתדרות אמרה גם לגבי מוסקווה, גם לגבי סין וגם לגבי כוחות אחרים – שאסור לנו להירתע ממלחמה, מהשפעה וממגע. דווקא במצב זה מחובתנו לנסוע לשם ולהסביר את ענייננו. הרי הפעם ברור לגבור, שכיוון שהנוסע הוא איש יהודי, אינכם יכולים לומר שאין לכם הבטחון שהאינפורמציה והשיחות שתתנהלנה שם לא יהיו לפי רוח הרוב בהסתדרות. כאן העניין הוא רק עניין של אינטרס ציוני ולא השפעתנו בעולם. תמיד אמרנו דבר אחד: ניסע לכל מקום, נשפיע ונילחם. אני אומר בכל הרגשת החברות והאחריות שנעשה משגה, אם לאחר מה שקרה בניודלהי ובבנדונג לא ניענה להזמנת פקין, על מנת להשפיע ולהילחם על ענייננו".

ברוך לין: „אינני יודע אם ההסתדרות חיכתה לדרג ממלכתי גבוה לגבי בורמה ואינני יודע מי קדם למי. נדמה לי, שההסתדרות קדמה למדינה בכל הפעולה בבורמה. בעניין זה אין לה למדינת ישראל להצטער על כך. כל אחד יודע, עד כמה חוסר הידיעה עלינו בסין יכול להביא נזק לציונות ולמדינה...אני חושב שיהיה זה נזק לציונות ולמדינה, אם נדחה את ההזמנה הזאת, גם אם זה יגרום אי־נעימות למישהו מנציגי מפא"י בפורום זה או אחר. אני מציע להיענות להזמנה ולשלוח לשם נציגים".

שערי: „לדעתי, כל הפרשה הזאת היא בעצם פרשה הנוגעת למדיניות החוץ של מדינת ישראל ולא להסתדרות... כדאי לשמוע גם מה דעת הגורמים האלה...

מרדכי נמיר: „אני מניח שברקת עומד במגע עם משרד החוץ. בכל אופן ברור לי שברקת לא היה ממליץ כאן לשקול הזמנה, אילולא התייעץ עם משרד החוץ. אף־על־פי־כן רואה אני להציע, שהתשובה שלנו תינתן בנימוקים טכניים ולא פוליטיים. לי ברור, שלוא גם החלטנו היום לנסוע לשם, לא איחרנו שום דבר. הייתי עומד אז על כך, שהנסיעה תהיה בדרג גבוה. זה היה מחור מאוד, אילו אחרי דלגציה כזאת של המדינה היינו שולחים לשם איזה חבר של המחלקה לאיגוד מקצועי, ביחוד כשמדובר על איש אחד. אילו שלחנו איש בדרג גבוה, צריכים היינו לברר היטב באיזה סטאטוס יהיו שם נציגי הערבים (ב. לין מתערב: באינטרנציונל הסוציאליסטי אתם יושבים איתם...). חלילה, רק עם לבנון, כי בלבנון באמת קיים משהו. אנחנו יכולים להתאחד על זה במאה אחוזים, גם אם יש היסוסים בעניין זה. זהו עניין רגיש, ואל תראו את זה כאילו נסיעה לבולגריה על־ידי קבוצת 'הפועל'. אני מציע שנאחז בדרך המאוחרת אותנו ושנכתוב להם, שלרגל חגיגות האחד במאי שלנו ולרגל קיום הבחירות אצלנו" אנחנו מודים להם על ההזמנה באופן הכי מנומס, באופן חברי ומכובד, ולא לתת בתשובה שום רמז לכך כאילו לא היינו מקבלים את ההזמנה בתנאים אחרים. לו גם היינו רוצים לנסוע, או אינני יודע איך היינו עושים זאת. איננו חייבים לקבוע כבר עכשיו עמדה פוליטית סופית לגופו של העניין. אנחנו יכולים לעשות כל מה שעושה תנועה פוליטית...

לין: „לגבי כל אלה המחייבים את הנסיעה – זה איננו הפתרון".

נמיר: „הצעתי היא שקולה יותר. אתם נהגתם אותו כלפי המשלחות של התנועה המקצועית של כיפס. לא הרגיתם ביקורים בכשקים שלכם. אפילו את להקת המחולות הזרמתם. (רפטור: אני חושב זאת באמת לטעות). הצעתי איננה נובעת מנימוקים מפלגתיים, כי אם מטעמים ישראליים כלליים. אינני רוצה לסגור בימים אלה שום דלת (רפטור: בזה שאינך נוסע, אתה סוגר דלת). אני מציע לחברים לקבל את הצעת המועדה".

ההחלטה, כי בגלל טעמים טכניים לא תוכל ההסתדרות להיענות להזמנתם של האיגודים המקצועיים בפקין.

פעם ראשונה אחרי 2000 שנה. פרס ועמיתו הסיני וו סה־צ'יאן בפגישתם בעצרת האו"ם בתחילת החודש. אפשר שהפגישה באה 35 שנה מאוחר מדי?

חדשות חוץ • חדשות

נשיאת הפיליפינים קוראסון אקינו בוחנת את הנזק שנגרם לגשר במחוז קאמארין, 240 קילומטר דרומית־מזרחית לבירה מאנילה, כתוצאה מהתקפה של המורדים הקומוניסטים. אתמול נמסר במאנילה שמועות על נסיון מרידה נוסף מצד הצבא. (צילום: א.פ.)

אקינו או מנדלה מועמדים לפרס לשלום: ברודסקי ופז — לספרות

סטוקהולם (ע"ח). – ימים ספורים בלבד לפני פרסום ההודעה על הענקת פרס נובל, מתברר שהוועדות שעליהן הוטל לבחור בזוכים בפרסי נובל לשלום ולספרות לא הצליחו עד כה להחליט למי להעניק את שני הפרסים האלה.

מקורות בוועדת נובל באוסלו ציינו, כי עתה שוקלים את מועמדותם של ארבעה אנשים לקבלת פרס נובל לשלום – נשיאת הפיליפינים קוראסון אקינו, נשיא ארגנטינה ראול אלפונסין, המנהיג האפריקאי הכלוא נלסון מנדלה וארגון הבריאות העולמי.

על האיש שיזכה בפרס נובל לשלום צריכה להתפרסם הודעה ביום ג' הבא והוועדה היתה חייבת לקבל כבר את ההחלטה. מקור אחר אמר „זו בחירה קשה, הוועדה רוצה להקדיש מחשבה נוספת לנושא".

בסטוקהולם צמצמה האקדמיה השוודית לספרות את הרשימה, שכללה כ־100 מועמדים לפרס נובל לספרות לרשימה קצרה הכוללת שלושה או ארבעה שמות.

מקורות המקורבים לאקדמיה אמרו, כי בין המועמדים בעלי הסיכויים הטובים ביותר – המשורר יליד רוסיה יוסף ברודסקי, המתגורר עתה בארה"ב והמשורר והדיפלומט המכסיקאי אוקטביו פז. יצויין, כי שמות נוספים שהוזכרו בקשר עם פרס נובל לספרות הם הסופר הצ'כי מילאן קונדרה, הסופר המכסיקאי קארלוס פואנטס, והסופר הפרואני מאריו וארגאס יוסה.

הקוף התחיל להשתולל וברה"מ תיאלץ להחזיר החללית ארצה

מוסקבה, (רויטר־ע"ח) – אחד משני הקופים בחללית סובייטית השתולל והוא גורם נזק לציוד, על כך מסרה סוכנות הידיעות הסובייטית. הסוכנות ציינה, כי יתכן שמפאת השתוללותו של הקוף יהיה צורך להחזיר את החללית אל כדור הארץ לפני שישלים את משימתו.

שני הקופים היו על סיפון „חללית ביולוגית" עם מבחר של בעלי־חיים אחרים, כולל תולעים, דגים וחרקים, כאשר זו הוטלה ב־29 בספטמבר.

סוכנות הידיעות הסובייטית „טאס" מציינת, כי הקוף ששמו ירושה שחרר את זרועו השמאלית ביום החמישי של שהיית החללית בחלל ומאז הוא בודק כל חפץ, שאליו הוא מצליח להגיע.

המומחים בתחנת הבקרה על פני הקרקע מפעילים עתה קוף אחר, כדי שיסייע להם לקבוע את ממדי הסכנה שהקוף המשתולל עלול לגרום לחללית. הקוף דרויומה נצטווה למלא אותן משימות שהוטלו על ירושה. שניהם מקבלים מזון רק לאחר שהם מגיבים בצורה נכונה לאותות אור.

יצויין, כי הניסוי בחלל נערך תוך שיתוף פעולה עם מומחים מארה"ב, סוכנות החלל האירופית ומדינות מזרח־אירופה. ניסוי זה נועד לסלול את הדרך למסעות מאויישים בין כוכבים בעתיד.

טלוויזיה צבעונית, חדר־שמש ומרפסת — במלונת־פאר ביפאן

מאת שפרה הורן, מסרת „דבר" ביפאן

טוקיו (מיוחד ל„דבר"). ביפאן צריך לחשוב פעמיים לפני שמשתמשים את האמרה „חיי כלב". את מכירה הברת אלקטרוניקה יפאנית „מטסושיטה" מלונית... שהתכננה יועדה לכלבי יפאן תגעים את חייהם של הכלבים על ארבע. המלונה דומה לקוטג' ודיקטני, עם תוספת של חדר שמש ומרפסת שיזוף. גודלה 2.6 מ"ר וגובהה 1.4 מטר.

יחידת המגורים הכלבית מצויידת בטלוויזיה צבעונית ווידיו קסטות, המופעלים על־ידי הכלב בעזרת קלידים. ארובה אלקטרונית מיוחדת שואבת את ריחות הכלב ופולטת אותם החוצה. וילון אוויר, הנוצר מזרמי אוויר, חוסם את הכניסה למלונה ומרחיק חרקים עוקצניים מבעל הבית השעיר. מחיר התענוג לכלבים ולבעליהם – 1.18 מיליון ין (8,250 דולאר).

דובר החברה ממטסושיטה אילקטריק מסביר את הרעיון... „בעלי הכלבים ביפאן מתייחסים אל ההולכים על ארבע כאל בני־משפחה לכל דבר. אם יש מכוני יופי לכלבים, בוטיקים לכלבים ובתי קברות לכלבים, מדוע שלא יהנה הכלב גם מדיור נוח ומשופר".

מומחים הכל בו הענקית „סייבו" נמסר, כי המלונה זכתה להתעניינות מצידם של בעלי הכלבים. כן נמסר, כי הנסיון מוכיח, שהכלב אכן עושה שימוש רב בכפתורי השיגור המצורף לדירתו והוא צופה בטלוויזיה באותה מידה של התלהבות כיתר בני המשפחה.

הלוח הכללי — ידיעות אחרונות — הלוח הנפוץ ביותר — דבר נב ראשון בבוקר

א.כ.א. אספקת כח אדם זמני בע"מ
דרושים לנו עבור לקוחותינו למשרות קבועות:
מנה"ח מדופלם
נסיון של כ־4 שנים במפעל תעשייתי. נסיון ביבוא וקשר עם ספקים בחו"ל. ניהול צוות עובדים ויחסי אנוש טובים.
עורך מאזנים
מנה"ח סוג 3. נסיון של כ־5 שנים בעריכת מאזני־חוץ. בדיקת מאזני בוחן. הנה"ח ממוחשבת במפעל תעשייתי.
תמחירן מוסמך
מנה"ח סוג 3. נסיון בתמחיר במפעל תעשייתי של כ־3 שנים.
מזכירה בכירה
מנוסה ועצמאית, ידיעה על בוריה של עברית ואנגלית (רצוי צרפתית). הדפסה, טלקס וקורספונדנציה עברית/אנגלית. עדיפות לבעלות נסיון ביצוא במפעל תעשייתי.
תנאים מצויינים למתאימים (משכורות 13 ו־14 ותנאים סוציאליים מלאים).
נא לפנות למשרדנו טלפונית בין השעות 08.00־15.00 03־282487, 03־287817.

קריירה בע"מ שרותי כח אדם
★ **מהנדס תוכנה** עם ידע ב־PABX ושפת C, לעבודה קבועה.
★ **כתבים טכנים** מנוסים, למשרה מלאה. שליטה בעברית ובאנגלית.
★ **תמחירן** בעל 3 שנות נסיון. סוג 3 בהנה"ח חובה.
★ **מנה"ח** סוג 3, עם 5 שנות נסיון בעריכת מאזנים היצוניים בתעשיה.
★ **מחסנאי טכני** נסיון ברכיבים אלקטרוניים. אנגלית ברמת שפת־אם. גרמנית יתרון. עבודה קבועה ומעניינת.
★ **מחסנאי** מנוסה, הכרת ציוד לעיבוד שבבי ב־C.N.C. ידע בעיבוד מלא — יתרון.
תל־אביב, דיזנגוף 155. טל. 03-240291/2
נתניה, שמואל הנציב 17. טל. 053-338901
רחובות, הרצל 185. טל. 08-485331
הכח שלנו הוא כח אדם, קריירה.

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור למעביד לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

א.ו.ת. אספקה ותעסוקת כח אדם בע"מ
עבור מפעל אלקטרוניקה גדול
מהנדס/הנדסאי תעשיה וניהול
בתחום יצור, תעשיה ניהול ומכונות, לקליטת מוצרים, העברה ליצור ותמיכה בקווי יצור. יכולת עבודה עצמאית, כושר התבטאות בכתב ובע"פ כושר ארגון, שליטה טובה באנגלית חובה. נסיון של 3 שנים לפחות.
תנאים טובים למתאימים.
טל' 280078, 03־203052/3

למפעל באזור חיפה דרוש מחסנאי טכני בכיר
• נסיון קודם בתעשיה – הכרחי.
• ידע בניהול מלאי ממוחשב.
• ידיעת השפה האנגלית.
• כושר ניהול צוות עובדים
על המועמדים לפנות בכתב יד. ולפרט קורות חיים ונסיון בעבודה (רצוי לצרף המלצות) לת.ד. 4496 חיפה לציין ע"ג המעטפה עבור משרה 87/ 106 לאנף כ"א
רק מועמדים מתאימים ייענו
– סודיות מובטחת –
המודעה מיועדת לגברים ונשים כאחד

הזדמנות ל־5 רוכשי מודעות מעולים
• גם רכב צמוד
• גם משכורת מכובדת
• וגם אחוזים גבוהים
הדרישות
• בעל נסיון בתחום רכישת מודעות
• אזור מגורים־גוש דן
• פנויים מיידית לתחילת עבודה
כל מי שעונה על הדרישות, יש לפנות מיידית בכתב עם פירוט קורות חיים לת.ד. 4835 ת"א מיקוד 61047. עבור מעולים.

המחלקה המשרדית חבר
■ כתבניות עברית/אנגלית מנוסות, למעבדי תמלילים IBM, אינשטיין, א־ב, WORDMILL.
■ כתבניות למעבד תמלילים לניר־(שר־סיסטם) + ידע בהדפסת מאזנים.
■ כתבניות שפת אם אנגלית + ידע במחשב וטלקס לעבודות מיידיות.
■ מזכירות/כתבניות דו־לשוניות מנוסות - (רצוי ידע במחשב) - לעבודות מיידיות.
לעבוד בחבר · להרגיש בבית

לחברה המובילה בתחומה בישראל דרושים
1. אחראי מדור שכר
★ נסיון בעבודה במערכת שכר ממוחשבת
★ התמצאות במיסוי ודיני עבודה
★ כשר ניהול וארגון
2. חשב שכר
★ נסיון של שנתיים לפחות בעבודה עם מסופים, כשר ארגון, דייקנות.
★ יכולת עמידה בעבודה בתנאי לחץ.
העונים לדרישות הנ"ל יפנו לאורן משעה 10:00 למספר הטלפון 3־03־664102

גמר צרכי צילום (2000) בע"מ דרושה:
טכנאי למכונות העתקת מסמכים
בוגר ביה"ס אלקטרו־מכניקה. נסיון – יתרון. רשיון נהיגה.
מועמדים רציניים יפנו טלפונית למח' שרות 03־9234222
Agfa

גמר צרכי צילום (2000) בע"מ דרושה
מזכירה
בעלת ידע בהדפסה בעברית ויכולת ניסוח מכתבים. ידע במעבד תמלילים – יתרון.
מתאימות יפנו טלפונית לזיוואן – 03־9234222
Agfa

Kodak
למחלקת השרות בהרצליה ב' דרוש
טכנאי אלקטרוניקה
★ נסיון באלקטרוניקה ומכשירים אלקטרו מכניים
★ ידע באנגלית טכנית
★ בעל רשיון נהיגה
נא לפנות החל מיום ו' 052־521815/6

למוסד ממלכתי בחיפה דרושים:
עובדי מחקר
כישורים נדרשים:
• גילאי 22־32, לאחר שירות צבאי מלא.
• השכלה: תיכונית מלאה – תינתן עדיפות לבעלי השכלה אקדמאית.
• כושר ביטוי טוב בכתב ובע"פ.
• נכונות לעבודה קשה ומאומצת גם מעבר לשעות העבודה הרגילות.
המעוניינים העונים לדרישות לעיל, יפנו בכתב לת.ד. 2133 חיפה (מיקוד 31020) ויציינו קורות חיים ופרטים אישיים מלאים כולל מס' ת"ז וטלפון.
כולם מתאימים יענו

אוניברסיטת בן גוריון בנגב
מכרז מס' 26/87
שם המשרה:
מהנדס/ת מעבדת חומרים במחלקה לפיזיקה.
תאור התפקיד:
א. אחראי לניהול המעבדה.
ב. עזרה לתלמידי המחלקה בפיתוח מחקר והכנת חומרים, שכבות דקות ואיפיון.
ג. טיפול ואחזקת ציוד במעבדה.
הכישורים הדרושים:
א. תואר ד"ר בפיזיקה, רצוי בתחום מצב מוצק או בשטחים קרובים.
ב. רצוי נסיון קודם בהכנת איפיון חומרים.
ג. דרישות המלצות ממקומות עבודה קודמים.
הדרגה: בהתאם לכישורי המועמד.
פניות בכתב יד בצירוף קורות חיים יש לשלוח למחלקת כח אדם אוניברסיטת בן גוריון בנגב ת.ד. 653 באר־שבע עד לתאריך 22/10/87 תציון מס' מכרז.

לחברה ארצית דרוש:
מנהל סניף
כישורים נדרשים:
★ כושר ניהול, יחסי אנוש מעולים
★ נכונות לעבודה מאומצת, שעות נוספות
★ ידע בסיסי בחוקי עבודה, תנאים סוציאליים וכו'
★ רצוי סגן-סרן (מילואים)
★ בעל רכב פרטי
★ תושב רמלה – חובה!!!
לפנות בצרוף קורות־חיים לת.ד. 6946 אשדוד מיקוד 77166

לחברת קרביץ תל אביב דרוש
מנהל חשבונות עצמאי
לפנות למר מלמד בכל יום בשעות 9.00־18.00 טל. 03־374262, 03־374607.

אלקיים מכניקה עדינה דרוש
הנדסאי מכונות
עם ניסיון של שנתיים לפחות בשינוע
02־916136
02־912344

לעבודה עם קהל דרוש/ה
בחור/ה
שמגיל/ה בבוקר הרחוק לעבודה מיידית.
טלפון 625986 03־615613 מיום א'

אנחנו כורדים

מאת דני צדקוני

היו ימים, כשבארץ קראו ליהודים ממרוקו „מרוקאים" ובגלל מספרם הקטן גם לא הורגש כמעט, פרט לירושלים, קיומם. אחר כך באה העלייה ההמונית. המפגש עם הישוב בארץ הוליד התחכמויות, תיסכולים ומושגים מעליבים כמו „מרוקו סכין" וסמלים כמו „קובלך".

לא נעסוק כאן בהשלכות ובתוצאות של השפעת העלייה מצפון אפריקה על החיים בארץ. הפיכת ה„מימונה" לחג לאומי נכללת בכך. הכורדים היו עדה ומושג הרבה זמן לפני כן. לפני קום המדינה היו בישוב העברי הקטן 20,000 יהודים כורדים. היום מגיע מספרם ל־100,000. כפי שלכל עדה הודבקה כאן תווית משפילה כך לא נחסך גורל זה מבני העדה הכורדית. אני מודה כי כילד תל־אביבי אשכנזי פיזמתי עם חברי ברחובות את החרוזים המעליבים „כורדי, כורדי, ראשו חמאר". אינני ממשיך בהם משום הכבוד שאני רוחש ליהודים הכורדים.

לפני 16 שנה החליט הארגון הארצי שלהם לחדש את חגיגות ה„סהרנה" העתיקות של העדה. בפעם הראשונה נערכה ה„סהרנה" המסורתית במולדת בשני מושבי הספר הכורדיים ירדנה ובית יוסף בעמק בית שאן. מאז הם נערכות מדי שנה במקומות שונים בארץ. משתתפים בהם רבבות מבני העדה הגאים במסורתם ובתרומתם למפעל הציוני. השנה תתקיים שוב ה„סהרנה" בפארק הלאומי באשקלון, בימים ראשון ושני הקרובים (11/12 באוקטובר).

חביב שמעוני, המזכיר הכללי של הארגון הארצי של יהודי כורדיסטאן בישראל, מספר כי הנוסע בנימין מטודלה והרב מרגנשבורג, שערכו מסעות מחקר לכורדיסטאן, מצאו שהיהודים כמו האוכלוסיה האחרת נהנו בתקופת מסע הצלב השני משגשוג כלכלי. למוסול, שהיה בה ריכוז גדול של יהודים, באו גם יהודים שברחו מאימת הצלבנים מהארץ. בעיר נציבין התפתח גם ישוב יהודי חשוב. כך עמדיה, שהיתה מרכז רוחני שנים רבות ליהודי כורדיסטאן. בכתביו של המשורר אלחריזי, שביקר בכורדיסטאן במאה ה־13, מוצאים תיאורים על חיי יהודיה.

על גורל יהדות זו (בת 3000 שנה) במאות ה־14 וה־15 לא ידוע הרבה. כנראה בגלל המונגולים שהחריבו את הערים וגרמו בריחת היהודים להרים. העותמאנים, שכבשו את עיראק, חילקו את כורדיסטאן לשלושה מחוזות שבפועל היו נתונים לשליטת מנהיגים כורדיים. העימותים ביניהם לשלטון התורכי היו מוקד לתסיסות ואי יציבות באימפריה העותמאנית. לא נעסוק במרידות הכורדיות בימינו, שבאחרונה שבהן בהנהגת מוסטפה ברזאני היתה לישראל מעורבות רבה כי הנושא הוא קהילת יהודי כורדיסטאן וה„סהרנה" שלהם.

בראשית המאה ה־19 ירדה קהילת עמאדיה ממעמדה ואת מקומה החלה לתפוס קהילת זאכו, צומת חשוב בנתיבי המסחר שיהודים רבים עסקו בו. חברת כי"ח (אליאנס) החלה לפעול בכורדיסטאן ב־1903. כך נוצר קשר יהודי עם קהילות נידחות. שליחים מירושלים הגיעו עם זאת לכורדיסטאן כבר ב־1616. כ־50 שנה לאחר מכן פקדו אותה שליחיו של שבתאי צבי. מ־1760 מתחזקת תנועת שליחים מהארץ ומאירופה. מהמאה ה־19 גוברת תנועת השליחים מא"י. היו שחיפשו בהרי כורדיסטאן את עשרת השבטים.

עליית הכורדים החלה כנראה במאה ה־16. ראשוני העולים התגוררו בצפת. במאות ה־18 וה־19 היו עליות נוספות ורוב הבאים התיישבו בירושלים ובצפת. לפי מיפקד משנת 1939 היו 4,369 מתוך 8,850 היהודים שגרו בירושלים באותה שנה יוצאי כורדיסטאן.

בשנות ה־30 התרוקנו כפרים שלמים בכורדיסטאן מיהודיהם שעלו ארצה. עלייה זו נבעה ממניעים ציוניים ולא מחמת רדיפות. הקמת המדינה יצרה קרע בין שני חלקי העדה בארץ ובעיראק. השלטון העיראקי הפעיל על יהדות עיראק וכורדיסטאן לחצים קשים. עליית „עזרא ונחמיה" בתחילת שנות ה־50 הביאה את הכורדים בין יתר יהודי עיראק ארצה. עולים הגיעו גם מכורדיסטאן הפרסית, התורכית, הסורית, ולאחרונה אף מברה"מ.

לפני שנעסוק בקורות העדה בישראל נעיף מבט לעבר תרבותם הכוללת ספרות עממית עשירה ביותר שנושאיה לקוחים מהתנ"ך, אפוסים בשפת „התרגום" שהיא ארמית, שכנראה באה להם עוד מזמן גלות בבל, והקרובה לארמית שבה נכתב התלמוד הבבלי. בצידם של אלה התפתחה ספרות המשלים העממיים שנושאיה לקוחים מחיי היום יום. הכורדים הצטיינו בהלחנת שירים, בריקודים ובנגינה על כלי מוסיקה עממית כמו ה„זורנה" שהוא מעין חליל רועם עתיק וה„דהולה" שהוא תוף גדול. הכורדים אוהבים לא רק סיפורי מעשיות, אלא גם ליהנות מבדיחה טובה, וכאלו יש להם רבות. כך גם פתגמים ומשלים. ב„סהרנה" הם מבקשים להביא את אלה, כמו את התלבושות והמאכלים האופייניים, לידיעת כל האורחים.

הכורדים אנשים חרוצים ומפוזרים בכל הארץ כחקלאים, בנאים, סוחרים ואנשי ביטחון, פעילים במערכות ציבוריות כפי שיש להם שרה ארבלי־אלמוזלינו ואלוף יצחק מרדכי. רבים מבני הצעירים והמבוגרים שבעדה רכשו ורוכשים השכלה אקדמאית. לא תמיד היו כך פני הדברים, אך כושרם ויסודותיהם הערכיים של הכורדים סייעו בידם להרים את התנופה שבזכותה ניצבו מעמדת פיגור במולדת החדשה.

הכורדים השמחים בהישגיהם הגאים במוצאם החליטו לשמר כל עוד הדבר אפשר את מורשתם העתיקה ולהנחילה לצאצאיהם. ה„סהרנה" היא אחד האמצעים לכך.

תושב נתניה לא דיווח על החזקת נשק — „חשש שימצא עצמו בפנים"

מאת חנה מאיר
סופרת „דבר" בשרון

יצחק מורוקה (30) מנתניה נעצר ל־15 יום כחשוד בסחר לא חוקי בנשק. האיש נעצר השבוע כשעסק במכירת תת מקלע ושני אקדחים לשוטר מוסווה.

בבית המשפט שלשום ציין נציג המשטרה כי האיש התנגד למעצרו והיה צורך להשתמש בכוח. בחיפוש בביתו נתפסו גם כלי נשק נוספים, שלושה רובים, תכשיטים, ומטבע זר. כן נמצא רכוש אחר. כל הרכוש חשוד כגנוב מפריצות או מגניבות מצה"ל.

השופטת עדנה בקנשטיין הורתה לעצור אותו כאמור ל־15 יום וקבעה כי סחר בנשק והחזקת נשק לצורך מכירתו היא מן החמורות בעבירות. כן הורתה למפקד משטרת נתניה להעמיד את החשוד לבדיקה רפואית, בעקבות טענתו כי הוכה, כדי שיקבל את הטיפול הנדרש.

החשוד טען בבית המשפט כי את כלי הנשק מצא בחורשה ליד מכולה לפני כחודשיים. הוא לא דיווח על כך בגלל חשש „שימצא את עצמו בפנים". עוד טען כי הוכה על ידי שוטרים.

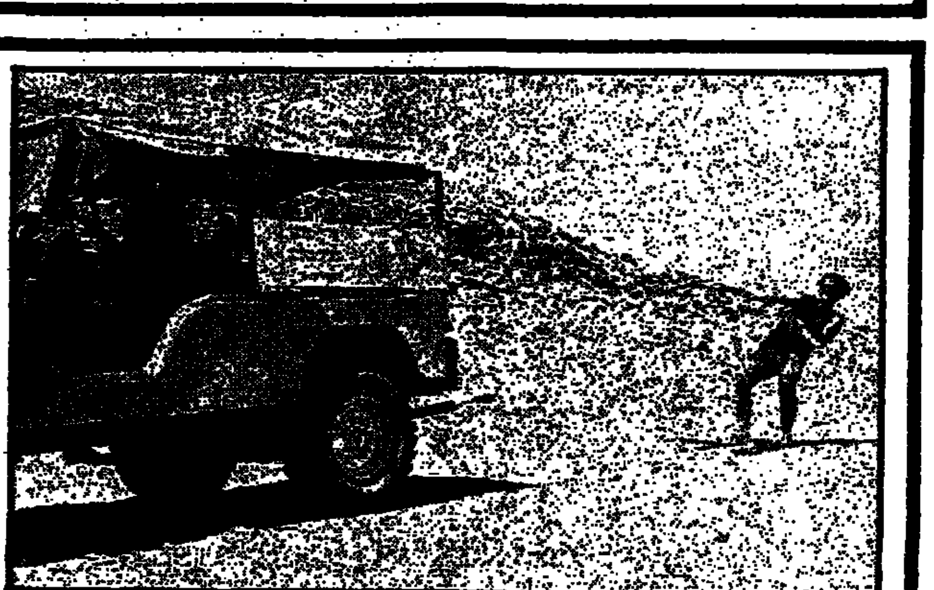

(אמיר רוזנבליט). — סקי מים — יש. סקי קרח — יש גם כן. עתה נתפתח בישוב הכפרי מעלה שחרות שבהר הנגב הדרומי ענף ספורט חדש הדומה במהותו לשני הענפים הקיימים. סקי־חולות הוא שמו של הענף, שככל הידוע אין איש עוסק בו בעולם. שני המשוגעים לדבר המפתחים את הענף הם יוסי (27) ודפנה (25) פרליסי, זוג שהגיע למעלה שחרות מחולון. יוסי ודפנה משלבים את העיסוק בסקי חולות במסגרת טיולי־הג'יפים שהם עורכים לקבוצות באיזור הנגב המרכזי והר הנגב הדרומי. „העקרון של ההחלקה פשוט", מסביר יוסי. „העניין במהותו דומה לסקי־מים, בהבדל אחד — שמישטח ההחלקה שלנו הוא החול. הגולש נועל לרגליו שני מגלשים מעץ ומחזיק בחבל המחובר לאחד הג'יפים שלנו. את כל הפעילות הזו אנו מבצעים במשטח־החלקה מיוחד שהכשרנו סמוך לישוב". במעלה שחרות מתגוררות חמש משפחות בלבד, המבססות את פרנסתן על ענפים שגרתיים המותאמים לתנאי האיזור כגון: טיולי גמלים, שיעורים והדרכה בצלילה ימית, שירות קייטרינג וטיולי ג'יפים. בתמונה: יוסי פרליסי עושה סקי־חולות כשרעייתו דפנה גוררת אותו באמצעות ג'יפ
(צילום: „ברקי")

„אלוהים יתן לנו נשק כדי לפדות את המדינה מהציונים"

חמישה תושבי סכנין חשודים בהזדהות עם ארגון עוין

מאת יוסי ליברמן
סופר „דבר"
בגליל המערבי

שופט בית המשפט השלום בעכו בשיר דהאק עצר לחקירה חמישה תושבי הכפר סכנין לשבעה עד 10 ימים, החשודים בהזדהות עם ארגון עוין בעת פתיחת מועדון בכפר.

לפני ימים אחדים נחנך בכפר מועדון בשם „אגודה לפיתוח סכנין". המשטרה טוענת כי מאחורי מועדון זה עומד ארגון „בני הכפר" הקיצוני.

פתיחת המועדון לוותה בעצרת שנערכה ברשיון ובמהלכה נישאו נאומים על ידי מיסדיו. לאחר הנאומים הופיעה להקה בשם „אל־נסור", המורכבת מבני הכפרים סכנין ועראבה. להקה זו שרה על פי החשד שירים לאומיים נגד המדינה. בפזמון: „אלוהים יתן לנו נשק כדי לפדות את המדינה מהציונים".

האירוע, טוענת המשטרה, הונצח על ידי צלם מקומי במצלמת וידאו והוא נועד להפצה בקרב גורמים קיצוניים בגליל ובגדה.

משטרת משגב, שערכה את החקירה בפרשה, עצרה כאמור חמישה אנשים, ביניהם יו"ר האגודה, שלושה ממארגני העצרת וכן צלם הוידאו. החשוד כי דאג להעלים את קלטת הוידאו מיד לאחר תום האירוע מחשש שהמשטרה תתפוס את הקלטת.

החמישה, שהובאו כאמור לבית המשפט להארכת מעצרם, חשודים בהזדהות עם ארגון עוין, בהפרת תנאי רשיון והעלמת ראיה.

אנשים • אנשים • אנשים • אנשים • אנשים •

משלחות

אגודות הידידות אוסטריה־ישראל וישראל־אוסטריה מבקשות לבלום את הסתף ביחסים בין שתי המדינות בעקבות פרשת הנשיא קורט ואלדהיים, על־ידי חילופי משלחות של מעצבי דעת הקהל בשתי המדינות. לאחר שבארץ ביקרה לא מכבר קבוצת נשים אוסטרית ממעצבי דעת הקהל במדינה זו, עומדת משלחת ישראלית בת 25 איש ממקצועות שונים לצאת אחרי החג לוינה, ובמהלך השנה הקרובה יצאו עוד שתי משלחות בנות 25 איש לשהייה של שבועיים באוסטריה. בראש אגודת הידידות האוסטרית בוינה עומדים ד"ר ואלטר שוימר ממפלגת העם השמרנית וד"ר היינץ קינצל מהסוציאליסטים, אך התוכנית לאורחים הישראלים נערכת על־ידי האקדמיה הפוליטית של מפלגת העם. נראה שמרבית המועמדים הישראלים שנבחרו על־ידי אליעזר וייסבורד, יו"ר האגודה בירושלים, ניצבים מהמרכז ימינה. אנשים בדעות של „שלום עכשיו" לא נכללו במשלחת הראשונה. השגריר האוסטרי אוטו פליינרט נפרד מהנציגים הישראליים ואיחל להם הצלחה. באותה מסיבת פרידה אף הוצגו לראשונה הנספחת המסחרית החדשה ד"ר אורה מארדשק ונספח העתונות החדש ד"ר קונראד קובר.

שי"ן

מיקרו־נובל

הפילוסוף הגרמני האנס יונאס (בתמונה) יקבל את פרס השלום שמעניק איגוד מוכרי הספרים בפרנקפורט, ב־11 באוקטובר.

ביטול סגרירי

הותק, המסורת וההצלחה אינם נחשבים כאשר מדובר במופעי בידור. כך על כל פנים יכולים לחוש כעת שלושת הגששים החיוורים – שייקה, פולי וגברי – ומפיקיהם לאחר שהופעתם המתוכננת להערב בעין גב בוטלה בשל מיעוט רוכשי הכרטיסים. על פי השמועה, נרשמו מישובי העמק וטבריה לא יותר ממאתיים איש להופעתם החגיגית באולם המופעים של עין־גב המכיל למעלה מאלפיים מקומות. אחד ההסברים לכך הוא המופע המקביל של שלום חנוך שיערך הערב בצמח. הופעתו של חנוך תתקיים אף כי נמסר שאין נהירה המונית כמו בפעמים הקודמות. בין הבאים למופע, מעריצים מושבעים של חנוך מישובים מרוחקים בדרום, ההולכים אחריו לכל מופע בכל רחבי הארץ.

שמעון וייס

לרגל צילומי הסדרה „נוסטלגיה" שתוקרן בחודשים הבאים על המסך הקטן, צולם צוות דוגמניות והדוגמנים לבושים באווירת ימי ג'יימס דין. החגיגה באולפן היתה כפולה: הדוגמנית לואיז עמר חגגה את יום הולדתה ה־16, שמדר גימני יצאה לצרפת למסורת נישואין, והצעיר הדוגמנים שמוליק רזניק התגייס לצה"ל.

חרם חילוני

ראש עיריית ירושלים טדי קולק ובכירי העירייה החליטו להחרים את קבלת הפנים שעורכת הקונסוליה הספרדית בירושלים לרגל חגה הלאומי של ספרד במחאה על קיום מסיבות נפרדות לערבים ויהודים. את קבלת הפנים יערוך ב־12 לאוקטובר הקונסול הכללי הספרדי דה־לאומרו. בעיריית ירושלים הביעו תמיהה, כי בקבלת פנים חגיגית וחשובה זו מפלה הקונסוליה הספרדית בין העמים. לפני כמה חודשים החרים קולק את הטקס שערכה הקונסוליה הצרפתית לרגל יום המהפכה, מאותה סיבה.

יורם לוי

כימיה

קונסול ישראל באטלנטה, מוחמד מסראווה (משמאל) הוא הישראלי הערבי הראשון שמונה לתפקיד דיפלומטי. השבוע נפגש עם חברי הפדרציה היהודית באטלנטה בקבלת פנים יהודית.

שרת או ז'בוטינסקי?

הפוליטיקה בטבריה מגיעה אפילו לרחובות. מתברר, כי שיפוצי רחובות תלויים לא מעט בשמותיהם והזהות הפוליטית של נושאי השמות שמן הסתם כבר אינם בין החיים. תושבים בטבריה ופקידים במשרד השיכון במחוז הצפון טוענים כי עקב שיקולים פוליטיים הוחלט במשרד לדחות את שיקום רחוב שרת בטבריה ולשקם במקומו את רחוב ז'בוטינסקי, כל זאת למרות שתוכניות השיקום של רחוב שרת כבר מוכנות וכבר הושקע כסף רב בהכנתן. יצחק תרשלר, מנהל מחוז הצפון במשרד השיכון, אמר בתגובה כי העבודה ברחוב שרת נדחתה בתיאום עם ממלא מקום ראש העיר, יוסי פריץ, מאחר ותוכניות הביוב הפרטית ברחוב טרם הסתיימו. פריץ מכחיש מכל וכל שהסכים לדחות את העבודה וטוען כי כל הדחיה נובעת משיקולים ומלחמות פוליטיות. מבחינתו, רחוב שרת קודם לרחוב ז'בוטינסקי. ואם טרם הבנתם הכל, נוסיף שתרשלר מזוהה עם המערך ואילו פריץ הוא איש ליכוד לשעבר.

שמעון וייס

סיר לסינית

מנכ"ל „מסדה", יואב ברש, קיבל לאחרונה פניה ממו"ל סיני מהונג־קונג לרכוש את הזכויות לשפה הסינית של ספרה של אלונה פרנקל „סיר הסירים". הספר כבר תורגם לשמונה שפות ואם יעלה המשא־ומתן יפה, תהיה זו השפה התשיעית. עד כה נמכר בכל רחבי העולם ביותר מ־1.1 מיליון עותקים. ב„מסדה" מקווים, כי המו"ל הסיני משווק את ספריו גם בסין העממית. אגב, „סיר הסירים" וספרי ילדים נוספים משל אלונה פרנקל, אשר יצאו לאור ב„מסדה", תורגמו ליפאנית כבר לפני שלוש שנים והם משווקים בה בהצלחה.

מועמדות לכפילות

אם תהיתם לרגע איזה גילגול עבר לינדה אוונס וג'ון קולינס – תוכלו להרגע. אילו הן רק שתי מתחרות על כס הדמיון המרבי לכוכבות הסדרה „שושלת". מרי בגט מליברפול, כפילתה של קולינס וננסי סמית הדומה לאוונס, שהו בלונדון יחד עם שלושה זוגות „דומות" אחרות בהכנות למסע בהוליווד ובדיסנילנד.

סרטים

■ תל־אביב

אסתר: הטורף יום ו' 12.15, 10 מוצ"ש 9.45, 7.30
אורלי: אשה מסורה יום ו' 10.00 מוצ"ש 9.30, 7.15
בית ליסין: בלוז לחופש הגדול יום ו' 11.30 2.30 / מוצ"ש 11.15
בית־יהודה: הבלתי משוחדים יום ו' 12.00, 9.40 שבת 11.00 עמי ותמי מוצ"ש 9.30, 7
גורדון: סוויסט וצעקה 9.30, 7.30
גת: המכשפות מאיסטוויק יום ו' 12.15, 9.50 מוצ"ש 9.50, 7.30
דיזנגוף 1: שם הורד 9.45, 7.15 יום ו' 1.30, 11.00. קרטה קיד 2 יום ו' 12.15 שם הורד 9.45
דיזנגוף 2: יום ו' 1.30, 11 בחורה לשעיר מוצ"ש גבר מאוהב 9.45, 7.30 יום ו' 12.15 9.45
דיזנגוף 3: יום ו' תבורת אופני הB.M.X מוצ"ש 9.45, 7.30 שירותים אישיים יום ו' 12.15, 9.45
דקל: האלמנה השחורה מוצ"ש 9.30, 7.15 יום ו' 10
הדייב־אין: יום ו', 10.00 בסי בלו הצגת סקס מוצ"ש 7.15 היפה והחיה 9.30 בסי בלו הצגת סקס
הוד: השוטר מבוורלי הילס יום ו' 12 9.45 שבת 1.00, 11 היפה והחיה מוצ"ש 10.45, 8.45, 6.45
הקולנוע (בית ציוני אמריקה): יומן אהבות 9.30, 7.15, יום ו' 2.30 קאוס מוצ"ש 11.45 וודסטוק
חן 1: מסאל גאקס יום ו' 12, 9.55 מוצ"ש 9.50, 7.30 שירת הדרום יום ו' 12.30, 10.30
חן 2: ליבו של אנגל יום ו' 12.15, 7.35 קרון האמיצים יום ו' 12.30, 10.30
חן 3: פגישה עיוורת יום ו' 12.30, 10 מוצ"ש 9.50, 7.35, קרוקודיל דנדי יום ו'
חן 4: הנוכל האוהבת והמאוהבת יום ו', 12.20, 9.55 מוצ"ש 9.55, 7.40 רובין הוד יום ו' 12.30, 10.30
חן 5: אני התחנה יום ו' 12.20, 10 מוצ"ש 9.55 7.35 בילבי יום ו' 12.30, 10.30
לב 1: המשפחה יום ו' 12.15 9.45, 1.30 מוצ"ש 9.50, 7.30
לב 2: גברים גברים... יום ו' 12, 10, 1.30 מוצ"ש 8,10
לב 3: משפחת המלוכלכים יום ו' 1.30, ברדפי העוק יום ו' 12 9.50 מוצ"ש 10, 7.50
לב 4: חימו מלך ירושלים יום ו' 12, 10 1.30 מוצ"ש 9.45 7.50
לימור: מעקב חושני יום ו' 12–10 מוצ"ש 9.30, 7.15
מוגרבי: סגור לרגל שיפוצים
קולנוע קיץ במוזיאון: בית האמיצים 9.30, 7.15
מקסים: קרוקודיל דנדי 9.30, 7.30
סינמטק (אלנבי המחודש): יום ו' 12+10 בייבי אריזונה מוצ"ש 1.00 כשום הגוף, 3.00 הרעב, 5.00 שר הטבעות מוצ"ש 9.40 – 7.30 בייבי אריזונה מוצ"ש 11.45 איזור הדימדומים
סינמה 1: פעולת נקם יום ו' 10.00 מוצ"ש 9.40, 7.30
סינמה 2: משפחת פלודר יום ו' 10.00 מוצ"ש 9.40, 7.30
סמדר: סגור לרגל שיפוצים
הסינמטק הישראלי: 7.30, 2001 אודיסה בחלל 9.30 המלון האחורי 11.30 משהו שונה לגמרי
פאר: לא שם זין 9.30, 7.30 יום ו' 10.00
פריז: יום ו' 12–10 מוצ"ש 9.30 7.15 יום ו' 2.30 להם שקולד 4.30 והספינה שטה. לא יכולה בלי זה שבת 11 שכרון חושים 1.00 לילות כבירה, 3.00 אהבה ואנרכיה, 5 סיפור עצוב על איש מצחיק
צפון: ז'אן דה פלורט יום ו' 10.00 מוצ"ש 9.45, 7
שחף: הבלתי משוחדים יום ו' 12 – 9.40 מוצ"ש 9.30, 7
תמוז – רמת־אביב: יום ו' 12–10 הרפתקאותיו שלא יאמנו של בולשוט בעל הביצים העצקיות שבת: 1.00 סטיריקון, 3.15 הבגאות, 5 דינה מוצ"ש 9.40 7.30 / 11.45 קסיפה כחולה
תכלת: הזונות מעבר לפינה מוצ"ש 9.50, 7.45
תל־אביב: רובוקופ יום ו' 12 9.45 מוצ"ש 9.30, 7.15
התיבה הישראלית: אני אוהב אותך כרמן 11.00 מרי פופינס 12.30 10.30 שבת 4.00 10.30 זרים 9.50 12.00

■ ירושלים

אריאל: השוטר מבוורלי הילס 2 מוצ"ש 9.15, 7 יום ו' אי.טי. הבר מכוכב אחר בוקר 12.30 10.30
ארנון: סגור
אורין 1: פעולת נקם מוצ"ש 9.15, 7.15 10.30 נפגש בסיבוב
אור 2: חימו מלך ירושלים מוצ"ש 9.15, 7.15
אור 3: לא יכולה בלי זה מוצ"ש 9.15 7.15 / 11.15 לילה מעקב חושני
אור 4: לא שם זין מוצ"ש 9.15, 7.15 10.30 בוקר נוס מכוכב אחר / 11.15 לילה פני צלקת
אור 5: 007 באזור מסוכן 7.15. רובוקופ 9.15, 11.15 רכבת תחתית
אור ביל: מסאל ג'אקס מוצ"ש 9, 6.45 יום ו' 10.30 רובין הוד
בית אגרון: יום ו' 10.00 עוץ לי גוץ לי. 11.45 ציצי ציצי בגג בגג, 2.00 צהוב הזקן, 3.45 בשרות הוד מלכותה 10.00 טעם החיים הצגת – שבלול שבת: כל מה שרצית לדעת על המין 6.30, צהוב הזקן 8.15, גושוע אתמול היום 10.00, הצגת בשרות הוד מלכותה
האולם הקטן בבנייני האומה: סגור
הבירה: סגור לרגל שיפוצים
כפיר: הבלתי משוחדים מוצ"ש 9.15, 7.00 יום ו' בבוקר היפה והחיה 12.30 10.30
סינמטק: המשפחה מוצ"ש 9.30, 7
סמדר: אני התחנה מוצ"ש 9.15, 7.15
עדן: הטורף מוצ"ש 9, 7 יום ו' בוקר פייבל החלום האמריקאי 12.30, 10.30
רון: יום ה' האלמנה השחורה מוצ"ש 9.15, 7.15 קרטה קיד 1 10.30
תיאטרון ירושלים: מותו של סוכן מוצ"ש 9.30, 7 / ז'אן דה פלורט מוצ"ש 9.30, 7 יום ו' 2.00

■ חיפה

אורה: השוטר מבוורלי הילס 2 מוצ"ש 9.15, 7
אורלי: הזונות מעבר לפינה 9.15, 7
אמפיתיאטרון: משפחת פלודר 9.15, 7
ארמון: סגור
חן: פגישה עיוורת מוצ"ש 9.15, 7
עצמון 1: רובוקופ יום ו' 10 מוצ"ש 9.30, 7
עצמון 2: השוטר מבוורלי הילס 2 מוצ"ש 9.15, 7
עצמון 3: ילדים [illegible] לאלוהים יום ו' 10.00 מוצ"ש 9.30, 7
פאר: הטורף מוצ"ש 9.15, 7
קריאור: לא שם זין מוצ"ש 9.30, 7.15 / שבת הצגת מונטי פייטון בריאן כוכב עליון
רון: הבלתי משוחדים מוצ"ש 9.15, 7 / יום ו' 11.00 היפה והחיה
רב גת 1: מאסל ג'אקס יום ו' 10.00 מוצ"ש 9.30, 7

■ קריות חיפה

מירה: הטורף 9.15, 7
סביון: מאסל ג'אקס 9.15, 7
אורות: רובוקופ 9.15, 7
בית העם: חימו מלך ירושלים 9.15, 7
היובל: סוד ההצלחה 9.10, 7
ציצן: משפחת פלודר 9.15, 7

■ אשדוד

אסתר: רובוקופ 9.30, 7.30
אשדוד: בלוז לחופש הגדול 9.30, 7.15

■ אשקלון

אסתר: רובוקופ 9.30, 7.30
מאפרה: סוד ההצלחה 9.40, 7.30
רחל: שם הורד 9.45, 7

■ באר־שבע

קן: סוד ההצלחה יום ו' 10 מוצ"ש 9.30, 7 ושבת 11.00 עמי ותמי

■ הרצליה ■ רמת השרון

היכל: השוטר מבוורלי הילס 2 מוצ"ש 9.30, 7.15 בוקר 11.00 היפה והחיה
מלון דניאל: גבר מאוהב 9.30, 7.15
כוכב: יום ו' 11.00 פייבל והחלום האמריקאי / 9.30 חנות קטנה ומטריפה 11.45 ימי הרדיו / שבת 11.00 פייבל והחלום האמריקאי 7 חנות קטנה ומטריפה 9.30 ימי הרדיו

■ עפולה

מטיאורה: משחק פראי 9.00

■ חולון ■ בת ים

ארמון: קרוקודיל דנדי 7.30 לא שם זין 9.30 מוצ"ש 11.30 התפוח הסכני
מגדל: מאסל ג'אקס יום ו' 10.00 מוצ"ש 9.30, 7.15
מתנ"ס קרית שרת: ימי הרדיו 9.30, 7.15
סביר: הבלתי משוחדים יום ו' 10.00 מוצ"ש 9.30, 7 / היפה והחיה בוקר 11.00
עצמאות: השוטר מבוורלי הילס 2 יום ו' 10.00 מוצ"ש 9.30, 7.15
רינה: השוטר מבוורלי הילס 2 9.30, 7.15

■ כפר־סבא ■ רעננה

עמל: יום ה' שם הורד 9.30, 7
תל: יום ה' לא שם זין 9.15, 7
אורות: סגור
בית ביל: יום ו' 10.00 סאואר ודואלי מוצ"ש 8.30

■ לוד ■ רמלה

אורלי: סגור
נוה זית: קרוקודיל דנדי 9.00, 7.15
אורין: סגור

■ נהריה ■ עכו

הוד: קרוקודיל דנדי 9.30, 7.15
רון: הנינג'ה האמריקאי 3 9.30, 7.30
אודיטוריום: סגור

■ נתניה

הוד: שבת אני התחנה 9.30, 7.15
סמדר: רימון זר מוצ"ש 9.15, 7
אסתר: היפה והחיה יום ו' 11.00 השוטר מבוורלי הילס 2 9.15, 7 מוצ"ש
שרון: המכשפות מאיסטוויק 9.15, 7

■ קרית אונו

מרכז קהילתי: יום ו' 10.00 לא שם זין שבת 11.00 השוטר הזהוב 9.15, 7 לא שם זין

■ פתח תקוה

שלום: בלוז לחופש הגדול 9.30, 7.30
היכל 1: השוטר מבוורלי הילס 2 יום ו' 10.00 מוצ"ש 10.45, 8.45, 6.45
היכל 2: הבלתי משוחדים יום ו' 10.00 מוצ"ש 10.30, 8.30, 6.15, השוטר מבוורלי הילס 2 בוקר 12.30 – 10.30
היכל 3: משפחת פלודר יום ו' 10.00, 10.30, 8.30, 6.15, טופגאן 4 בוקר 12.30, 10.30

■ ראשל"צ ■ רחובות

ג.ג. רון 1: השוטר מבוורלי הילס 2 יום ו' 12.30, 10.30 מוצ"ש 10.45, 8.45, 6.45
ג.ג. רון 2: הבלתי משוחדים מוצ"ש 9.30, 7, יום ו' 12.30 10.30 היפה והחיה
נעמן: סגור
ראשון: הטורף
בית העם: חנות קטנה ומטריפה 7 שם הורד 9
הדר: חנות קטנה ומטריפה 5 וסוד ההצלחה 9.15, 7.15
תן: הטורף 9.15, 7.15 מוצ"ש

■ רמת־גן וגבעתיים

ארמון: מאסל ג'אקס יום ו' 10.00 מוצ"ש 9.50, 7.30
ארמון: הטורף יום ו' 10.00 מוצ"ש 9.45, 7.30
לילי: הברווז הלוהט יום ו' 10.00 מוצ"ש 9.30, 7.15
הדר: הבלתי משוחדים יום ו' 10.00 שבת 11.00 היפה והחיה מוצ"ש הבלתי משוחדים 9.30, 7
רב גן 1: המכשפות מאיסטוויק יום ו' 12.15 – 10 מוצ"ש 9.50, 7.30 שירת הדרום יום ו' 12.30 10.30
רב גן 2: הנוכל האוהבת והמאוהבת יום ו' 12.15, 10 מוצ"ש 9.50, 7.30 אי.טי. יום ו' 12.30 10.30
רב גן 3: מעקב חושני יום ו' 10.00 בקצב השעון יום ו' 12.15 מוצ"ש מעקב חושני 7.30 9.45 רובין הוד יום ו' 12.30, 10.30
רב גן 4: שם הורד מוצ"ש 9.50, 7.15 יום ו' 12.20, 9.50 יום ו' קינג קונג 2 12.30 10.30
שבילה: לא שם זין 9.30, 7.15

עיתון חי
מופתעיתון
בשיתוף
עיתון דבר
רשת מופת מציגה
מנחה יצחק בן־נר
משתתפים: עושי כותרות
וחדשות השבוע
ו...שלמה ניצן
ביום שישי – 23.10.87 מופת – פ"ת
ביו שלישי – 27.10.87 מופת – ירושלים
ביום רביעי – 28.10.87 מופת – קרית־גת
מוצ"ש – 31.10.87 מופת נצרת – עלית
כרטיסים להשיג במשרדי מופת במקום.

מזג האוויר ביעדי הטיסה החשובים של סוויסאיר

אוסלו	5	– 12	מעונן
אמסטרדם	9	– 15	מעונן
בואנוס איירס	10	– 23	מעונן
הלסינקי	2	– 14	בהיר
הונג קונג	25	– 28	בהיר
וינה	8	– 18	בהיר
ז'נבה	11	– 16	מעונן
טוקיו	18	– 27	מעונן
טורונטו	2	– 15	מעונן
יוהנסבורג	7	– 20	בהיר
לונדון	14	– 21	מעונן
ליסבון	16	– 18	גשום
מדריד	11	– 21	מעונן
מונטריאול	4	– 12	מעונן
ניו יורק	4	– 12	בהיר
סאן פאולו	12	– 24	מעונן
פאריס	16	– 24	גשום
פרנקפורט	8	– 14	מעונן
ציריך	6	– 10	מעונן
ריו דה ז'נרו	15	– 23	בהיר
שטוקהולם	11	– 14	מעונן
שיקגו	2	– 20	מעונן

תל־אביב: רח' בן־יהודה 1, טל. 5102620
ירושלים: רח' יפו 34, טל. 233373
חיפה: דרך הים 2, טל. 384655
באר שבע: רמי האבות, טל. 35282
swissair

שלוש הרצאות פומביות
מאת
ישעיהו בן־אהרון
אוקטובר 1987
צוותא ירושלים
יום ה' 22.10.87
מעבר לפער שבין מדע לאמונה
השקפת עולמם של גיתה ושטיינר
מול הדואליזם מקאנט ועד לייבוביץ
יום ד' 28.10.87
שלוש מדרגות הידיעה בתורתו של שפינוזה
התפתחות ההכרה המדעית מהעולם הפיזי לעולמות הרוח.
צוותא חיפה
יום ב' 26.10.87
האנושות על הסף של עולם הרוח
גורלו של המטריאליזם במאה ה־20
ההרצאות מתחילות ב־8.30
כרטיסים במקום.

עשה את המינימום למען אלה העושים את המקסימום.
נהג !
תן טרמפ לחייל !

חוזרים לעתונות טובה
דבר

هكذا من الاجل

תחזית לאומית – מחזור 5 | עם איגור ביאליק

הזכרונות ממשחק כדורגל קשורים לצ'כיה ולרמת־גן

מאת ברוך דגן

הזכרונות של איגור ביאליק, מאמן נבחרת הכדוריד, ממשחק הכדורגל קשורים לצ'כיה ול"הפועל ר"ג. כשחקן קבוצת הכדוריד של סלובאן בראטיסלבה בשנות השישים ניתנה לביאליק כניסה חופשית

גם למשחקי קבוצת הכדורגל של המועדון, אז אלופת צ'כיה. בקבוצה זו הופיעו שני כוכבי־על של הכדורגל העולמי, השוער שרוייף והקשר פופלואר, שהצעידו את נבחרתם לגמר הגביע העולמי מול פלה וחבריו ב־1962 בצ'ילה. "היתה זו חוויה גדולה לחזות בשני השחקנים האלה. אם יש לי עד היום אהבה לכדורגל מקורה בצפייה הקבועה בכדורגלני סלובאן", הוא אומר.

ב־1969 ברח ביאליק, אז שחקן קבוע בנבחרת הצ'כית, ממולדתו, עלה לארץ ונחת בהפועל ר"ג. אנשי ר"ג, שביקשו למצוא לו תעסוקה בשעות הפנאי, הביאו אותו ל"כתש" בגבעתיים. ביאליק "התרשמתי לרעה מהתנהגות הקהל והתאכזבתי מהרמה". ביאליק לא צפה מאז במשחק כדורגל בארץ, אף שהוא נוהג לחזות בתחרויות ספורט רבות אחרות. "עם זאת, אני עוקב אחר הקבוצות כחלק מההתעניינות הכללית שלי בספורט, אולי גם כדי שאוכל להיות מעורב בשיחות עם כמה מידידי הטובים, שהם במקרה מאמני כדורגל".

מכבי נתניה – בית"ר ירושלים. נתניה מצויה בכושר קבוצתי גבוה ויש לה התלהבות של קבוצה מצליחה. בית"ר עדיין מחפשת את עצמה. אני מאמין, כי מוטיבציה של מנצחים מהווה קלף גדול בספורט. זה מביא אותי לתמוך בסיכוייה של נתניה. התחזית: נצחון לנתניה.

מכבי ת"א – מכבי פ"ת. פ"ת מהווה את אחת ההפתעות הנעימות של העונה. מסתבר, כי הויתור על הרכב גדול כוכבים הצדיק את עצמו. ת"א היא "על הנייר" קבוצה טובה יותר, אולם היא נתנה למכבי רוח. פ"ת תפתיע. התחזית: תיקו.

בני־יהודה – שמשון. יש לי סימפטיה לקבוצה צנועה ושקטה כשמשון, המנהלת את חייה ללא רעש. המאבק בין שתי נציגות הפרברים יהיה שאפתני ומעניין. אני מעניק אשראי רב לידידי יענקלה גרונדמן, העושה עבודה לעניין בכרם. התחזית: נצחון לשמשון.

בית"ר ת"א – מכבי חיפה. תנופת בית"ר נבלמה והיא חזרה למימדיה הטבעיים. חיפה צולעת בגלל מיצבור של בעיות חברתיות ואירגוניות. עם זאת, לחיפה מאגר שחקנים מנוסה והיא "חייבת" להתאושש. התחזית: תיקו.

הפועל ת"א – הפועל חולון. לת"א בעייה גדולה בחולית החוד ובעייה נוספת של מיצוי מלוא היכולת שלה. לחולון בעיית הסתגלות והתאקלמות. למרות ההצלחות היחסיות של החולונים, ת"א עולה עליהם. היא גם הפייבוריטית שלי במשחק הזה. התחזית: נצחון לת"א.

הפועל פ"ת – הפועל באר־שבע. פ"ת מגלה התקרבות ויש לה עמדת זינוק טובה לאחר נצחונה המפתיע בחיפה. באר־שבע מציגה פנים צעירות, אך היא חסרה חישול. פ"ת תהנה בביתיות, המהווה מיקדמה גדולה. התחזית: נצחון לפ"ת.

הפועל כפ"ס – הפועל לוד. כפ"ס תצליח להשיג נצחון לאחר כמה מחזורי בצורת. לא נראה לי, כי לוד, הטרודה בבעיות קשות, תוכל לבלום את מארחיה. התחזית: נצחון לכפ"ס.

הליגה הלאומית

הקבוצה	משי	נצי	תיקו	הפסד	שערים	נק
1. מכבי נתניה	4	4	0	0	2–7	12
2. מכבי תל־אביב	4	2	2	0	4–10	8
3. בית"ר תל־אביב	4	2	2	0	3–8	8
4. מכבי פתח־תקוה	4	1	3	0	3–4	6
5. הפועל תל־אביב	4	1	3	0	1–2	6
6. הפועל באר־שבע	4	1	2	1	3–3	5
7. הפועל חולון	4	1	2	1	2–2	5
8. בית"ר ירושלים	4	1	1	2	8–7	4
9. הפועל פתח־תקוה	4	1	1	2	5–4	4
10. הפועל כפר־סבא	4	1	2	1	4–2	4
11. בני־יהודה	4	0	3	1	3–2	3
12. שמשון תל־אביב	4	0	2	2	4–2	2
–. מכבי חיפה	4	0	2	2	4–2	2
14. הפועל לוד	4	0	2	2	10–2	2

שלוש מהלאומית נכנסות כבר מחר למשחקי הגביע בכדורסל

מאת משה כהן

קבוצות מכבי חיפה, הפועל גליל־עליון ואליצור נתניה יכנסו כבר מחר למעגל משחקי גביע המדינה בכדורסל.

בגלל משחקי גביעי אירופה, שיערכו במהלך השבוע הבא, הוקדמו חלק ממשחקי גביע המדינה למחר וליום ראשון. הפועל גליל־עליון תתארח אצל אליצור ת"א מהליגה הארצית. לשחקני הגליל יהווה משחק זה מבחן אחרון לפני משחקם במסגרת גביע אירופה למחזיקות גביע מול הקבוצה השוודית, אלוויק שטוקהולם. על הבדלי הרמות בין שתי הקבוצות מיותר להרחיב ושחקני הגליל עומדים לזכות בנצחון מחוץ לפני יציאתם ביום ראשון לשוודיה.

לשחקני מכבי חיפה תנתן אפשרות נוחה להתאושש מהפסדיהם המפתיעים בפתיחת הליגה. החיפאים ישחקו בחוץ מול מכבי כרמיאל. לחיפה יהווה משחק זה מבחן אחרון לפני משחקה הקשה במסגרת גביע קוראץ' מול וילרבאן הצרפתית.

לחובבי הכדורסל בעמק יזרעאל תנתן אפשרות לחזות בכוכבי אליצור נתניה, שישחקו מול הפועל עין־דור/כפר־תבור. לחניכיו של צבי שרף יהיה זה משחק אחרון לפני משחקם החשוב במסגרת גביע קוראץ' מול הקבוצה הבלגית, אוסטנדה.

● מחלקת הנוער של הפועל ת"א הקימה לאחרונה קבוצת כדורגל לנערים מחוננים. את הקבוצה יאמן אליעזר קפיגל והאימונים יערכו לאור זרקורים במגרש הפועל גווה־גורן. הנערים המחוננים יהיו תחת פיקוח קפדני ביותר, שיכלול תזונה נכונה, לימודים ואימוני כושר מיוחדים. הנערים יצאו בתום העונה למחנה אימונים בחו"ל. את הפרויקט הניסיוני מנהלים אלי מילר וקובי סידי.

מפקד משטרת השרון קורא לשמור על הסדר בנתניה

מאת חנה פאר, סופרת "דבר" בשרון

משטרת מרחב השרון נערכת בכוחות מוגברים לשבת בה יתקיים בנתניה משחק הכדורגל הבסכון בין מכבי נתניה ובית"ר ירושלים.

המשטרה נערכת בכוחות מוגברים לצורך הבטחה ושמירה על הסדר הציבורי הנדרש, כי תגיב במלוא החומרה בכל מקרה של הפרת הסדר מצד צופי המשחק ואוהדים של הקבוצות. בין הקהל ישבו בלשים וינקטו בפעולות מיידית כנגד מפירי הסדר.

המשטרה גם הכינה דפי הסברה שיחולקו בין הצופים. דפים אלה קוראים לקהל הצופים לצפות ולהנות מהמשחק ולנהוג כיאות לאוהדי כדורגל, שבאים לאירוע ספורטיבי.

על דף ההסברה חתום ניצב משנה משה פרידמן, מפקד מרחב השרון שבין השאר אומר: "יש לשמור על כללי ההגינות בכל מקרה ובכל תוצאה"..."זכור, התנהגותך הטובה היא הערובה לקידום ענף הכדורגל והספורט בישראל".

השופטים הצליחו בבוקרשט מיחיץ' "שטף" את חניכיו

מאת שמואל קליגר

החוליה הרומנית של שופט הכדורגל יעקב שיינר ובצוותה צבי שדיר וחיים רינאצ'י עברה בהצלחה מלאה.

השופטים הציגו רמה טובה במשחק הבין־ארצי הידידותי שבו נפרדו רומניה והאורחת יוון ללא הכרעה 2:2. בשיחה טלפונית לתל־אביב אתמול ציין השופט הראשי, כי המשחק היה לעיני 35,000 צופים בבוקרשט.

● שוער בית"ר ירושלים יוסי מזרחי סובל מפציעה והשאלה הגדולה האם ישחק מחר במשחק המרכזי בנתניה מול המוליכה מכבי נתניה. כי שמכיר את מזרחי יודע שדווקא במשחקים גורליים הוא מתעלה על עצמו במקרי פציעה וסביר להניח שכך יהיה גם מחר.

פצוע אחר שהחמיץ את המשחקים הראשונים בליגה הוא חלוץ מכבי תל־אביב אלי דריקס. אתמול התאמן דריקס יחד עם חבריו המתכוננים למשחק מול מכבי פתח־תקוה וקיימים סיכויים טובים כי ישוב בהרכבה הפותח לראשונה העונה.

● מאמן הנבחרת הלאומית בכדורגל מילייגקו מיחיץ' שטף כהוגן את חניכיו לאחר ההופעה הכושלת במשחק האימון הכושל מול הפועל חדרה (2:3) שהיה באמצע השבוע. המאמן הזהיר את השחקנים כי לא יוכל לעבור לסדר היום אם גם להבא יפגינו יכולת כה ירודה מלווה באדישות ובחוסר איכפתיות.

ביום שלישי יוכל להוכח אם המוסר נפל על אוזניים קשובות. הנבחרת תתמודד עם נבחרת העתודה. המאמן יצמצם את מספר שחקני סגל נבחרת העתודה. עד עתה מנה סגל זה 22 שחקנים.

כדורסל

נבחרת הנוער בכדורסל אמש למחנה אימון

מאת משה כהן

נבחרת הנוער של ישראל התכנסה אמש לראשונה למחנה אימונים סגור בהדרכתו של מאמנה החדש, אריה רוזידסקי.

מחנה האימון יימשך שלושה ימים ובמהלכו יבחנו שחקנים מאזור הצפון. רוב שחקני סגל הנוער שיחקו עד לפני חודשיים בשורות נבחרת הקאדטים.

באיגוד הכדורסל מקווים ליצור נבחרת בינוים, שתהווה תחנת מעבר לנבחרת הלאומית. לאחר מחנה האימון בצפון יוכנסו השחקנים למחנה נוסף בדרום הארץ ושם יבחנו שחקנים מאזור זה.

רק אחרי כן יחליט אריה רוזידסקי מי יהיו שחקני סגל הנוער החדש של ישראל.

● במשחק אימון שנערך אמש לא התקשתה קבוצת הפועל חולון להביס את אליצור רמלה – 62:83 (27:52). המשחק היה חד־צדדי בכל שלביו והשחקן הבולט היה גלן ראונד שקלע 20 נקודות. אבי מאור הפצוע שותף לעיתים ומצבו עדיין לא ברור.

כדורמים

היום יוכרע גורל האליפות

קבוצות הכדורמים של הפועל גבעת חיים והפועל קרית טבעון יתמודדו היום אחר הצהריים במשחק ההכרעה בליגה הלאומית.

להפועל גבעת חיים מספיקה תוצאת תיקו כדי להגן על התואר האליפות בעוד שקרית טבעון זקוקה לנצחון כדי להדיח את הפועל גבעת חיים.

שתי הקבוצות עמדו להיפגש לפני שלושה שבועות במשחק ההכרעה, אולם קרית טבעון לא התייצבה למשחק ונקבע משחק חוזר. שתי הקבוצות יופיעו בהרכבים מלאים.

ז'אנו, אקהויז ושבתאי לוי מועמדים לשחרור

מאת ג. אשר

קבוצת הפועל תל־אביב תחליט במהלך השבוע הקרוב אם לשחרר שלושה שחקנים ותיקים: מוריס ז'אנו, שבתאי לוי ויעקב אקהויז. השלושה הציגו יכולת ירודה בפתיחת הליגה.

ינתן מחר במשחק עם צפריירים חולון אשראי ליעקב אקהויז, על רקע יכולתו הטובה נגד בית"ר ירושלים. עתידם של השניים האחרים – מעורער.

בינתיים הוברר, כי גיל לנדאו לא יזדקק לניתוח ובקבוצה מקווים כי יחלים מהר ככל האפשר.

פסטיבל החורף הגדול של הכדורסל הישראלי מתחיל

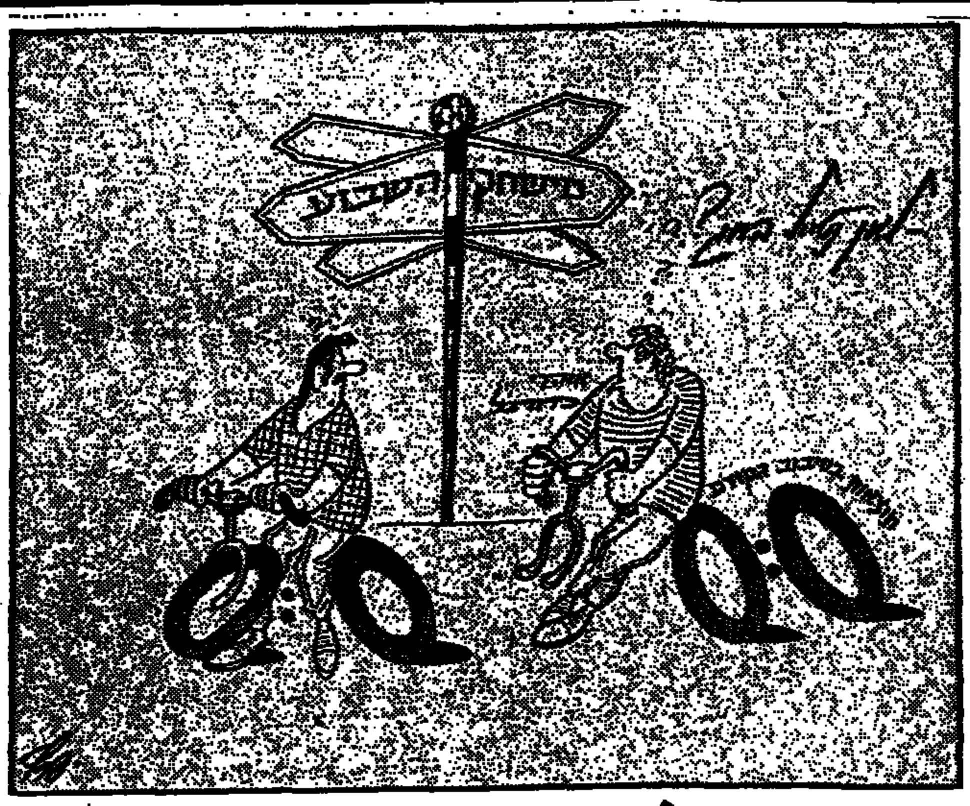

מאת שמואל טל

"פסטיבל החורף" הגדול של הכדורסל הישראלי מתחיל בשבוע הבא. שש קבוצות גברים וקבוצת נשים אחת (לאחר נשירת בנות אליצור ת"א) נכנסות החל מה־13 לחודש למשחקי הסיבוב השני בגביעי אירופה.

יש להניח, כי בתום סיבוב זה שיערך במתכונת של בית וחוץ יסיימו כמה מהנציגות הישראליות את הופעתן במסגרת המכובדת. אבל יהיו כאלה שהשלב הזה יהווה עבורם כרטיס כניסה לשלבים הגבוהים והמעניינים יותר.

האלופה, מכבי ת"א, הגם שעדיין אינה בשיאה והופעותיה בליגה בהולם צולעות, יכולה לראות עצמה כבר בשלב הבא, שכן היא תצטרך להתגבר על אלופת פורטוגל, ספורטינג ליסבון. שלא כמו בכדורגל נמנים הפורטוגזים בכדורסל על הדרג הנמוך ביבשת.

גם לאחר שהביסו פעמיים את אלופת לוכסמבורג בסיבוב הקודם קשה להאמין שקבוצה זו, על חיזוקה האמריקאי, הכוללת את ג'יימס גריפין (2.06 מ') ומייק שלדון (1.97 מ') תצליח להוות בעיה רצינית לפני הצהובים של מכבי.

גם לירידה הקדומות, הפועל ת"א כנבאים מעבר קל יהיה לשלב הבא. זאת לאחר שבגלל הגורל תתייצב במסגרת גביע קוראץ' נציגה צ'כית "אינטר" בראטיסלבה.

הצ'כים שהסכימו לותר על ביתיותם ולשחק פעמיים בת"א (19 ו־21 בחודש) אינם מחוזקים באמריקאים כמו יתר נציגות הגוש המזרחי. בשורות הקבוצה שלושה נציגי הנבחרת הצ'כית. הותיק בן ה־34 ד"ר פטר רג'יק, יוראי זופה (1.93) ואוטו מרציקי (2.05).

הפועל גליל־עליון תיצג אותנו בגביע למחזיקות גביע. יריבתה היא השוודית, אלוויק ברוכה משטוקהולם, אליה התוודענו בעבר כאשר שיחקה נגד מכבי ת"א בגביע האלופות.

את אלוויק מאמן אייבן ראנקן, מאמנה לשעבר של הפועל חולון. משחקים בה אמריקאי שחום עור מעולה, רונלד צ'פמן (1.95) – צלף מעולה ובהגר רומני, אבילה סאבו (2.02) לצידם של שחקני הנבחרת השוודית ראם (2.06), יונסון (1.98) ופרסון (1.93).

אליצור נתניה חלפה בסיבוב הראשון על־פני סביבקה היוגוסלאוית. בשבוע הבא בסיבוב השני, תארח את סאן אייר אוסטאנדה הבלגית, בה משחקים שני אמריקאים, אר ריינס (2.03) והמתאזרח, מרק בראון (2.09) ומיודענו הפולני, דאריוס זליג (1.93) שעשה לנו בעבר צרות רבות במדי נבחרת ארצו. כמו כן מופיעים בקבוצה אותה מאמן האמריקאי סדי קונץ, גם שחקני הנבחרת הבלגית אדי מאנס (2.01) ואיוון וורבק (2.09).

חיפה יכולה להתגאות בייצוג הכפול שיש לה בגביע קוראץ'. אולם קשה להאמין שייצוג זה ישאר גם אחרי הסיבוב השני, כאשר שתי החיפאיות הוגרלו לשחק נגד שתי קבוצות חזקות מאיטליה וצרפת.

קשה במיוחד תהיה משימתה של הפועל חיפה שתצטרך להתמודד נגד סגנית אלופת איטליה, סניידרו קאזרטה. בשורותיה מופיע הברזילאי, אוסקר שמידט (2.04) אחד הכדורסלנים הטובים בעולם.

שמידט הוליך לפני כחודשיים את נבחרתו לזכייה במדלית הזהב במשחקי הפאן־אמריקן על־חשבון הנבחרת האמריקאית הטובה, בקלעו יותר מ־50 נקודות.

לצידו מופיעים הבולגרי, גיאורגי גלושקוב (2.07) בעל העבר המקצועני בא.ב.י.איי והבין־לאומיים, ג'נטילה ודלאגילה (2.02).

למכבי חיפה הועידה ההגרלה את וילרבאן הצרפתית, שכבר שיחקה בעבר נגד הפועל ת"א חולון. זו קבוצה מנוסה ומתורגלת בעלת תלכיד שחקנים קבוע ומאמן בעלה, אלן דיל, הזכור לטוב מהופעותיו במדי הנבחרת הצרפתית. בקבוצה מופיעים זו העונה החמישית ברציפות שני האמריקאים, נורים בל (1.97) ווילי הארדן (2.09) לצד הבין־לאומיים באניו ופאסטור והמתאזרח האמריקאי ריינולדס.

לבנות הפועל גבעתיים, בגביע רונקטי מצפה משוכה גבוהה בדמותה של שיבניק היוגוסלאבית שכוודאי תרצה להצליח יותר מאשר קבוצת הגברים שלה שעפה כזכור בשבוע שעבר בנתניה.

לוח הפסטיבל

מאת משה כהן

החל מהשבוע הבא יכנס "פסטיבל החורף" של הכדורסל הישראלי להילוך גבוה. שבע קבוצות ישראליות ינסו להבטיח את השתתפותן במשחקי בית הגמר של גביעי אירופה השונים. הנה לוח המשחקים הבין־לאומיים בשבועיים הקרובים.

13 בחודש: אלוויק שטוקהולם – הפועל גליל־עליון, מכבי חיפה – וילרבאן.

14 בחודש: הפועל גבעתיים – שיבנקה.

15 בחודש: הפועל חיפה – קאזרטה, אליצור נתניה – אוסטנד, מכבי ת"א – ספורטינג ליסבון.

19 בחודש: הפועל ת"א – סלובנץ בראטיסלבה.

20 בחודש: הפועל גליל־עליון – אלוויק שטוקהולם.

21 בחודש: וילרבאן – מכבי חיפה, הפועל ת"א – סלובנץ בראטיסלבה, אוסטנד כלניה – אליצור נתניה, שיבנקה – הפועל גבעתיים, קאזרטה – הפועל חיפה.

22 בחודש: ספורטינג ליסבון – מכבי ת"א.

"סדר" חדש בליגה הלאומית בכדורעף

מאת ברוך דגן

הנהלת איגוד הכדורעף החליטה לקיים בתוך שבוע משחקי מבחן בליגה הלאומית לגביע כדי להשלים את מספר הקבוצות ל־12. ההחלטה באה בעקבות אי־הופעה רצופה של אליצור ת"א לשני משחקים בליגה הלאומית – בעקבותיה נשרה למעשה מליגה זו.

קיים פסקידין עקרוני של בית הדין העליון בהתאחדות לספורט מלפני שנה לפיו חייבות לשחק בליגה 12 קבוצות ולכן לא היה מנוס מקיום משחקי מבחן אף כי הליגה הלאומית והליגה הארצית יצאו לדרך.

בעקבות כך ישחקו אלופת המחוז הצפוני בעונה שעברה, הפועל שדה יעקב, ואלופת המחוז הדרומי, אגודת ספורט רמת השרון, שני משחקי מבחן בתוך שבוע. במקרה של תיקו יתקיים משחק שלישי. משחקיהן של שתי קבוצות אלה, במסגרת גביע המדינה שנערכו באוהדים, יוסלו.

הליגה הארצית תמנה 11 קבוצות בכל מחוז ובשאר הליגות לא יחול כל שינוי.

כדוריד

הערב באירופה

מאת שמואל קליגר

הנציגות האחרונות שעוד נותרו לכדוריד הישראלי במפעלים האירופיים עומדות לסיים מחר בקרב את הופעותיהן בזירה האירופית.

באתונה תתמודד במוקדם קבוצת דוכס עם הפועל ראשון־לציון. הראשונים נתונים במקדמה של 3 שערים מן המשחק הראשון שהיה בישראל (21:24), אך ספק אם מקדמה זו תספיק מול היוונים וקהל אוהדיהם הקנאי.

בראשון לציון יתמודדו היום ב־6, באולם מכבי היכל, בנות מכבי "ארדים" רמת־גן עם ו.א.ג וינה, במסגרת גביע אירופה למחזיקות גביע. במשחק הראשון שהיה בוינה ניצחו הוינאיות 9:24 כך שעלייתן לשלב הבא נראית מובטחת.

שופט הציל שחקן ממוות

מאת משה כהן

שופט בית המשפט השלום בחולון, אלון גילה, מצא לו זמן לעסוק גם בעסקנות ספורטיבית. גילה הפך לשבב כמנהל קבוצת הכדורסל צעירי ירושלים והוא ידע להעריך בעסקים אבוטים.

באיגוד הכדורסל הופתעו לקבל אתמול מכתב בחתימת השופט, המשבח את ערנותו של שופט הכדורסל, ירון ברוכין, שבעת המשחק בין ירושלים לאליצור קרית־ארבע הציל ממוות את שחקן ירושלים, דני אישלנגי.

במכתבו מספר אלון גילה, כי אשלנגי נחבל קשות בעת המשחק ואיבד את הכרתו. בעת שכולם עמדו מסביבו חסרי אונים ניגש שופט המשחק, ירון ברוכין והצליח להחזיר את לשונו של השחקן למקומה.

בבית החולים שערי־צדק הוא אושפז הרופאים ציינו את תושייתו של שופט המשחק, שהציל את חייו של השחקן הצעיר.

רכוש ספר ספרית דבר

בני־יהודה מיחלים לנצחון בכורה על שמשון ת"א ב"דרבי"

מאת שמואל קליגר

בני־יהודה עושה מאמצים קודחתיים לזכות בנצחון בכורה בליגה על חשבון שכנתם תל־אביב בדרבי הפרברים, שיהיה ביום שישי במגרש וינגר ברמת־גן. מראשית השבוע מתאמנת הקבוצה פעמיים ביום – בבוקר ואחר הצהריים. במשחק עשוי ליטול חלק בבכורה שלו הקשר יוסי בדר שבו תולה המאמן שוייצר תקוות מרובות. בעונה הרבים גם ניתן זקט ששיחק באה"ב. בני־יהודה שיחררה את יואל קרן לקבוצת מכבי יפו מהליגה הארצית. קרן יופיע בשבת בקבוצתו החדשה מול הפועל חיפה.

● אלי כהן, בלם מכבי פתח־תקוה, שהועבר מהפועל אוזה, לא ישחק בשבת מול מכבי תל־אביב. כהן פצוע. גם המגן יעקב אורבל עדיין פצוע ולא ברור אם ישחק. המאמן ג'ק מנגל ממשיך לאמן שחקנים צעירים. הפעם העלה מן הנוער את יוסף קרמר שיופיע בין 16 השחקנים.

● ניסן כהן, מגן בית"ר תל־אביב, יתופקד כקשר במשחק המוקדם שיהיה בשבת ב־2 באצטדיון רמת־גן מול מכבי חיפה. ערב יום כיפור נערכה "סולחה" בין המאמן יצחק שום והקשר יוסי אורד.

הלל נכנע לרבין בלי משחק (טניס)

מאת אלי גרונר

משחק הטניס הפיקטבי בין יו"ר הכנסת, שלמה הלל, לבין שר הבטחון, יצחק רבין, בוטל ללא קביעת מועד חדש.

מארגני המשחק בין ג'ימי קונורס לעבוס בכנרות פנו להלל ולרבין, שיסכימו להתמודד ביניהם לפני המשחק בין ה"כוכבים".

שלמה הלל הודיע בערב החג, כי הוא אינו יכול להתמודד במשחק זה וההתמודדות המסקרנת נדחתה למועד אחר.

טניס

היום משחקי הגמר לגילאים

מאת שמואל קליגר

משחקי הגמר של האליפות הלאומית לגילאי 16 – 18 בטניס יתקיימו היום החל מ־2 אחה"צ בקרית הטניס בהדר יוסף. בתום המשחקים יוכתרו אלופי ישראל לשנת 1987.

כן יתקיימו הופעת בכורה של בלט הטניס "סטודיו לבלט" רעננה, הענקת המגן המסורתי לזכר הילד אורון ירדן, הענקת המילגות לשחקנים המצטיינים של השנה והענקת גביעים ע"ש ליזט גוסקמן ומשפחת כהן מינץ.

● מרבית אלופי ישראל בטניס לנוער ולנערים כבר הוכתרו אתמול בקרית הטניס בתל־אביב.

בין הנערות לגילאי 18 זכתה דליה קוריאט, שגברה במשחק המכריע על הגית אחרון 2:6, 3:6.

קודם לכן ניצחה קוריאט את ענת הדן 2:6, 2:6, 0:6. בנוער לבנות 16 זכתה במפתיע דניאלה בלנקה, שגברה על המדורגת מס' 1 יעל סגל 2:6, 5:7, 4:6. בלנקה זכתה גם בנוער לזוגות יחד עם ליטור הלץ. השתיים גברו על יעל סגל ומרי רודס 2:6, 3:6.

בנוער לזוגות לגילאי 18 זכו רביב וידנפלד ושמעון פרנססיין, שגברו על אוהד ויינברג ושגיב הורוביץ 5:7, 6:7.

בזוגות לגילאי 16 זכו בנוער ניר זיקל ואבי פולין שגברו על ניר קובלסקי ויובל הירש 2:6, 5:3.

בגמר לגילאי 18 יתמודדו היום אחד הנערים רביב וידנפלד מול המפתיע חיים ציון. וידנפלד ניצח בחצי הגמר את אוהד ויינברג, 6:7 1:6 וחיים ציון הפתיע בנצחון על המדורג מס' 2 שגיב הורוביץ 2:6, 0:6 וברבע הגמר – ניצחון מפתיע על בועז ברנסטיין 4:6, 4:6.

בגמר לגילאי 16 יתמודדו היום הזרים שי גייסון שהפתיע בניצחון על ניר זיקל 2:6, 6:3, 3:6 ויתמודד עם יובל הירש שגבר על שגב לוי 3:6, 4:6, 6:4.

תחזית ארצית – מחזור 5 | עם צבי שרף

עוקב אחרי משחקי הליגה רק דרך מדורי הספורט והראדיו

מאת שמואל טל

"אני עוקב גם אחרי ליגות הכדורגל, אבל רק דרך מדורי הספורט ותוכניות הראדיו, שירים ושערים", אומר מאמן אליצור נתניה, צבי שרף, שהסכים להיות "המהמר" הנעדר שלנו ולנסות לחזות את תוצאות

משחקי המחזור החמישי בליגה הארצית בכדורגל.

שרף מודה, כי הוא אינו "מומחה" גדול בנעשה בליגה הארצית והתחזית שלו מבוססת על רגש וידע שטחי. מעניין יהיה לראות כיצד תתממש תחזית הכדורגל של מאמן הכדורסל.

הכח ר"ג – בית"ר נתניה. נראה לי ששחקני הכח התחילו את העונה בצורה טובה. הם טובים יותר מבית"ר נתניה. גם העובדה שהמשחק יערך במגרשה הביתי של הכח ר"ג מעניק לה יתרון משמעותי. התחזית: נצחון להכח ר"ג.

מכבי יבנה – הפועל טבריה. עד כמה שאני מכיר את מכבי יבנה, קשה מאוד לגבור עליה במגרשה הביתי. שמעתי שבטבריה יש בעיות, כך שהניחוש אינו קשה. התחזית: נצחון ליבנה.

הפועל ירושלים – הפועל חדרה. הפועל ירושלים "רצה" לאליפות ובבית היא לא יכולה להרשות לעצמה להפסיד. התחזית: נצחון לירושלים.

עמידר – הפועל עכו. למרות שמכבי רמת־עמידר טובה יותר במגרשה צד המירוות, שחקני עכו יעשו מאמץ עליון לשוב לביתם לפחות עם נקודת ליגה. התחזית: תיקו.

הפועל חיפה – מכבי שעריים. להפועל חיפה יש בעיות, אבל המשחק יערך אצלה בבית. מכבי יפו נהנית מהגנה חזקה וגם מחיפה היא תצליח לשוב עם נקודה. התחזית: תיקו.

בת־ים – מכבי שעריים. הפועל בת־ים עדיין מתלהבת מעונתה הראשונה בליגה הארצית. שחקני שעריים ניסו לאחרונה להתאושש, אבל הפעם מצפה להם משחק חוץ קשה. התחזית: תיקו.

הפועל יהוד – הפועל ר"ג. להפועל ר"ג יש קבוצה צעירה ודינאמית. להפועל יהוד יש הרבה בעיות. הפעם אני מסתכן ומעניק אשראי לשחקני עיר הגנים. התחזית: נצחון לר"ג.

הליגה הארצית

הקבוצה	משי	נצי	תיקו	הפסד	שערים	נק
1. הכח רמת־גן	4	3	1	0	1–7	10
2. הפועל ירושלים	4	3	1	0	3–7	10
–. מכבי יבנה	4	2	2	0	1–4	8
4. הפועל חיפה	4	2	1	1	4–4	7
5. הפועל רמת־גן	4	2	0	2	4–4	6
6. הפועל טבריה	4	2	0	2	10–5	6
7. הפועל חדרה	4	1	2	1	5–8	5
8. מכבי רמת־עמידר	4	1	2	1	4–4	5
9. מכבי יפו	4	0	4	0	1–1	4
10. הפועל בת־ים	4	1	1	2	4–3	4
11. בית"ר נתניה	4	1	1	2	5–3	4
12. מכבי שעריים	4	1	0	3	5–5	3
13. הפועל יהוד	4	0	3	1	5–4	3
14. הפועל עכו	4	0	0	4	8–2	0

ליברפול עשויה לדחוק את ק.פ.ר (במנוחה) אם תנצח את וימבלדון

מאת ג. שרון

העובדה שהמוליכה ק.פ.ר תנוח השבת מפעילות בגלל העובדה שמספר הקבוצות בליגה האנגלית אינו זוגי, עשויה לגרום להדחתה מהפסגה, בה היא מחזיקה החל מתחילת העונה.

זאת, כמובן, אם ליברפול ה"אדומה" תשכיל לנצח במשחק החוץ שלה נגד וימבלדון. בשבוע שעבר נכנעה וימבלדון לק.פ.ר ונראה, כי גם מחר לא יעמוד לה כוחה מול סוללת הכוכבים של ליברפול. המנהלת לאורחת ברציפות במחזורים.

הדו־קרב המסקרן של המחזור יהיה ב"גודיסון פארק", שם תארח האלופה, אברטון את צ'לסי – הרביעית בדרוג. משחק חוץ קשה גם לנוטינגהאם פורסט, שתתארח אצל נוריץ', המתמקמת לאכזבתה בתחתית הטבלה.

ארסנל הדוהרת תוסף כנראה למאזנה נצחון נוסף, הפעם על חשבון אוקספורד. גם למנצ'סטר יונייטד צפוי נצחון (הגם שהוא בחוץ) מול הלפני אחרונה, שפילד וונסדיי.

ביתר המשחקים: קובנטרי – סאותהמפטון, דרבי – ווטפורד, פורטסמות' – לוטון, וסטהם – ניוקאסל, וסטהם – צ'רלטון.

אברדין שהעפילה בשבת השולפת לפסגת הליגה הסקוטית תשמור קרוב לוודאי על מקומה לאחר שתארח את דאנדי. האלופה, ריינג'רס תתייצב למשחק חוץ קשה נגד הנציגה האחרת של העיר דאנדי, יונייטד.

סלטיק תארח את סגנית הטבלה, מורטון, בעוד הארטס, השניה בדרוג תתארח אצל פאלקירק הלפני אחרונה.

הדרך למניעת הפסדים טיפוח ענף ספורט אחד

מאת נתן רועי, סופר "דבר"

אמרים שטנגלר בן ה־54, מזכיר מועצת פועלי גבעתיים, אומר, כי הדרך למנוע הפסדים באגודות הפועל היא למנוע טיפוח כמה ענפי ספורט באגודה עירונית אחת. טיפוח ענף ספורט אחד בלבד תוביל להסבים ולהפחתת ההפסדים של האגודה.

דברים אלה הוא אומר על יסוד נסיון שרכש בגבעתיים והנגי האגודות בגבעתיים תרם למועצת פועלי גבעתיים. ענף היגוז של אגודת הפועל בגבעתיים הוא הכדורסל. לאגודה 17 קבוצות כדורסל שמביאות לאגודה השגים לא מעטים. קבוצת הילדים, לשם דוגמה, ניצחה בשבוע האחרון את הפועל חולון 65:72.

אמרים שטנגלר: "אגודה שמתחזקת בכמה ענפי ספורט מרכזיים מתמוטטת מבחינה כלכלית. ספורט יקר, יעלה כל אגודה והוא השלחות. מחר יש השנים רציניים יותר מהדרך והאשרים הנכסבים הם קטנים יותר. זו הסיבה שמנעתי את ענף הכדורגל באגודת הפועל גבעתיים. עד שבאתי לגבעתיים, ענף הכדורגל לא הגיע להשגים משמעותיים אלה והוצאות הכספיות היו גבוהות. אגודת הפועל גבעתיים איננה חייבת להדריך כספים לביטוח לאומי ולמס ההכנסה. במקביל הוא מאמן גדול בספורט לאלפים. לפני שנתיים וחצי, עם כניסתו לתפקיד, הוא הקים את קבוצת הזו וקנת של האגודה. היום האגודה היא אלופת הארץ בספורט זה.

מלטה תחליף קפריסין נגד הנבחרת בחיפה

מאת ג. אשר

אם אכן יתברר כי נבחרת קפריסין לא תתמודד עם נבחרת ישראל ב־21 באוקטובר יהיה המשחק הקרוב נגד נבחרת מלטה בחיפה (ב־2 בדצמבר) במקום אצטדיון רמת־גן – נמסר מן ההתאחדות לכדורגל.

הכוונה היא שמשחק זה יהיה לזכרו של אבי רן ז"ל (במקום המשחק נגד קפריסין) וכל ההכנסות יהיו קודש למשפחתו. אביו של המנוח משה רן יהיה אורח הכבוד במשחק.

ליאון אזולאי יו"ר מחלקת הנוער בהפועל ירושלים

ליאון אזולאי, בר שהיה בלם של קבוצת הפועל ירושלים בשנות השישים והשבעים, ואף שיחק בנבחרת ישראל נבחר אתמול ע"י חיים סבן, מזכיר תיק הפועל מחוז ירושלים, לתפקיד יו"ר מחלקת הנוער בכדורגל.

סבן ציין כי הוחלט לשים השנה את הדגש בקבוצה על הנוער בכל ענפי הספורט ולנסות להעסיק שחקני עבר שיסייעו בענפים השונים.

בכדורגל פועלות היום בהפועל ירושלים שבע קבוצות בינקן קבוצה בליגה הצילית, קבוצה בליגה הארצית וכן ביה"ס לכדורגל בו נוטלים חלק כ־400 ילדים ירושלמים.

פארק מים ומגרש ספורט מתוכננים בתל־אביב

מאת נתן רועי, סופר "דבר"

חברת "הדר טבריה" תקים תוך שנתיים את פארק המים בעמק בגני יהושע בתל־אביב.

חברת "פארק הירקון" פירסמה מכרז להקמת פארקים בגני יהושע. במכרז זכתה חברת "הדר טבריה". פעילות זו תבטיח לקופת הפארק סכום של 430,000 דולר בשנה.

חברת פארק הירקון עסקה לאחרונה בהקמת "פארק רדוף" הסמוך לשכונת הארגזים, עזרא ולבנה. פותחו 70 דונם של פארק בשלב ראשון. בהמשך מתוכנן ספורטק גדול באיזור זה.

תלאותיו של השופט היווני

מאת משה כהן

מנהל קבוצת הנשים של אליצור ת"א לא למד כנראה כיצד יש לארח שופטים בין־לאומיים ואת זאת חש היטב השופט היווני, שנשלח לשפוט במשחקיה של אליצור בגביע אירופה.

אתמול בבוקר עדיין לא ידע השופט מתי הוא עומד לעזוב את הארץ והוא פנה בבקשה לידידיו שיסדירו לו את כרטיס הטיסה. ראשי אליצור מיהרו להסדיר לו כרטיס טיסה להיום.

בכך לא תמו התלאות של האורח היווני. בהיותו בודד ומשועמם במלון, הוא החליט לנסוע עם אוטובוס לטיול בירושלים. התברר כי לא היה מי שידאג לו לטיול מאורגן והשופט נאלץ לנדוד בין האוטובוסים, עד שהוא עלה על הנכון לעיר הבירה.

דירות

וילות ובתים

קבוצת קציני חיל האויר מתארגנת לבניית שכונת וילות בגן־יבנה, בדבר פרטים: 08-536474 בע־רב לאבי (30215)

בג"ת בבבלי־גנים קוטג' יפהפה +תוספות 5 חדרי שינה 03-906132 03-9234803 (29811) 03-9224503

בשכיון!! להשכרה וילה חדשה ומסודרת בלעדי ל"סנטר" 03-346441 (25079)

למכירה בית על שני דו־נם צופה לים ע"י קיבוץ שפיים מעל 400 מ"ר מיקום מיוחד 550,000 דולר לרציניים בלבד לפנות לגבי (21267) 03-269027

לרציניים במעלה־אדומים קוטג' +3 אפשרות בניה+ גינה 02-353767 (20823)

קבלנים מציעים

לויתן־ק.פ. לבנייה בהר־דמנות 2 קוטגים 5+ דר חדר על הגג, מרוא 14 בת"ים אפשרות החלפה (30100)

חברת הירקון בע"מ מציעה למכירה בי"ל החדר קה". תוכנית ל"י רחוב גודלא דירות 4½, 5 חדרים 5½ ופנטהאוזים. לפרטים נוספים: אהרון רובינשטיין ובניו בע"מ, אחוזת בית 6 ת"א 03-655050 שיכון עובדים, לה גרדיה 58 ירושלים טל. (20779) 03-390721

רבין רובוחה: התחלת מכירת קוטג'ים תלת מפלסים בהרצליה הירוקה. מ־140,000 דולר+ מע"מ +ערבות בנקאית 052-543460 (25655) 052-81719

ברמות־גהלה מיקום מצויין קוטג'ים מפוארים בבניה "אקו" (10774) 03-442347

ברמת־אביב ג' 5 אקסלוסיביים מ־136,500 ב־תוספת מע"מ אפשרות לתשלומים נוחים "ישקו" "ISCO" 03-426293-4-5-6 (29283)

בצפון ת"א!! בבניה גדול מגורים מאור למכירה!! דירות 5 מרווחות בתכנון מיוחד הכולל מרפסות ... משרד מכירות בלעדי "בית וגן" 03-496755 (14451)

בשיכון ל' דירה אחרונה לאיכלוס מידי 5 חדרים דוד לוי־אשכול 40 לפרטים: חברת "אביב" (21131) 03-7512203

בהזדמנות קוטג' בר־מרג מרכזי ושקט, לרציניים 185,000 (19538) 03-764157

בריעננה וילות מפוארות בבניה 7 חדרים 230 בני, 400 קרקע בשכונת באזור מ"12 10 ברחוב התאנה קרית־גנים 03-7512639 (19097) 03-429115

למכירה בהרצליה פיתוח וילה מפוארת!! +יחידה נפרדת!! (14199) 052-570970

פנטי 5+ פרגולה בגג+ חצר+ תוספות רבות, 057-86606 $30,000 (29782)

דירות להשכרה

חוק הזדמנויות שווה בעבודה תשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור למעביד לקבל אדם לעבודה בשל מינו או מצבו האישי או הורות, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העוברים צפויים לעונש על פי החוק.

דירות למכירה 1-1½ חדרים

דן

דירות למכירה

דירות למכירה 4 חדרים ומעלה

בג"ת 5 מפוארת ק"ב +מזגנים +דו"ש +טלפונים 03-914793 (20168)

דירות למכירה 3-3½ חדרים

קיזאן 4 משופצת קומה גבוהה בלעדי ל"סנטר" (17442) 03-346441

ת"א-יפו

דירות למכירה 4 חדרים ומעלה

דירות למכירה 2-2½ חדרים

במגדל דיזנגוף 2 חדרים ק"20 דירה מותר כל הי תוספת למסירה מיידית 03-232536 03-221417 (21870)

שרון

דירות למכירה

דירות למכירה 4 חדרים ומעלה

דירות למכירה 2-2½ חדרים

חולון - בת ים

דירות למכירה 4 חדרים ומעלה

דירות למכירה 3-3½ חדרים

דירות למכירה 1-1½ חדרים

דירות

דירות למכירה 4 חדרים ומעלה

דירות למכירה 3-3½ חדרים

דירות למכירה 2-2½ חדרים

דירות למכירה 1-1½ חדרים

דירות גג

בצפון תל־אביב בבניה שני דופלקסים "הלינג" 03-299674 03-883760 (13935)

ביקוש דירות

דירות בשרון

דירות ברחובות

דירות בגליל מערבי

דבר הוא דבר חדש של היום

חדרים מרוהטים

עסקים

בהזדמנות!! להשכרה מול הקניון בר"ג 400 "1000" מ"ר לתצוגה ומ־שרדים בלעדי "לרשף נכסים" 03-5742777 (23284)

תנורים לבישול ואפיה מתאים לבתי אוכל גדו־לים וקונדיטוריות במב־צע גדול 03-5510432 (20542)

משרדים

מבני תעשיה

בחולון, ראשל"צ / ובת־ים "500" 3,000 מ"ר. "נ.ת.מ נכסים" (29666) 03-372169

בהזדמנות: להשכרה בראשל"צ 800 מ"ר ק"ק בודד "רשף־נכסים" (10983) 5742777

מגרשים

למשקיעים דרושים מגר־שים בכסף /קומבינציה בראשל"צ ת"א "סיון נכסים והשקעות" (29638) 03-941352

מחסנים

אולמות

חנויות

בראשל"צ להשקעה מג־רש חקלאי מקום מעולה "סיוון נכסים" (25957) 03-941352

בקרית־נורש לבניה מיי־דית אפשרות שלדים "סיוון נכסים" (25954) 03-941352

בת"א למסחר ושיווק, "70" "200" 400 מ"ר "נ.ת.מ נכסים" (7149) 03-372169

בני־ברק במרכז לבניה מי־יידית לוילות 17,200 דולר+ מע"מ, 2000 במ־זומן והיתרה במשכנתא. במשרד: 08-574335, בערב: 08-574587, 08-574823 משרד המ־כירות פתוח בשבת (23778)

חברה לבניה ותיקה מ־עוניינת במגרשים למגו־רים באיזור המרכז (23494) 03-991543

קבלן מעוניין במגרש בתל־אביב במזומן קומ־בינציה. 03-299674 (29663) 03-867472

הצעות עבודה

קורס מרוכז ומעשי ל־פירסום וקידום מכירות תעסוקה מובטחת למ־סיימים 03-338046, 03-330048 החל מיום א' (21232)

רוחים גבוהים! לבחור־ים/ות במכירת ספרים בשעות הערב (+בשבת) 03-7525902 (20874)

בוגר ביה"ס מקצועי (יר־צא חייל אויר) לעבודה+ למוד מקצוע "א.ב.א" (20811) 03-287817

לאינטרפרם מעבדות בע"מ למחלקת ניקוי הלבונים "לבורנט בוגר מדעי הטבע של לאהובה מד' כ"א" 08-475786 (16820)

לבורנטית תעשייתית+ נסיון (למשמרות) בחו־לוך בהיים לעבודה מיי־דית תנאי שכר טובים, "תיגבור" 03-289597 (6949)

סגן מנהל מחסן+ ידע טכני בניהול 5 שנים לע־בודה מיידית תנאי שכר טובים "תיגבור" (6604) 03-296846

ברטיס טיסה לארה"ב ותנאי העסקה מפתים ינתנו למקדמי/ות מכירה לאחר שירות צבאי בעלי הופעה וכושר ביטוי עד גיל 27 שיועסקו בחבר־תינו ת"א 03-812193 חיפה 04-525636 ב"ש 04-660575 057-74051 057-72039 (6456)

בוגרי צה"ל ובי"ס מק־צועי לאחזקת מכונות תעשיה. עבודה במשמ־רות לעבודה מיידית. הסעות +ארוחות. תנאי שכר טובים "תיגבור" (4747) 03-297840

להיגבור אבטחת אירוע ביום ב' ה־12.10 דרו־שים מאבטחים יוצאי צבא 03-216646 (4250) 03-217897

למוסטלה פאם תכשירי טיפוח ואיפור דרושות יועצות יופי נשות מכירה לכל רחבי הארץ. הכש־רה תינתן למתאימות. תל־אביב: 235229; גבעתיים: 03-238804; רמת־גן: 03-312049; ראשון־לציון: 03-941773; כפר־סבא: 052-444717; רעננה: בת־ים־חולון: 03-846253; פתח־תקוה: 03-919904; נת־ניה: 053-617205; אש־דוד: 08-552242; קרית־גת: 051-881203; רחובות־יבנה: 08-451195; הרצליה: 052-88776 (29347)

כימאים בוגרי אוניברסי־טה, אפשרי ללא נסיון, לאיזור כפר־סבא, הס־עות למרכז. "חבר" (28595) 03-221214

מורה, גננת, עובד מדינה אנו מציעים עיסוק מעניין לעבודת שטח בשעות הפנאי ובכל חל־קי הארץ 04-525636, 04-660575, 057-72039, 057-74051, 02-246044, 02-244279 (28103) 03-812181

לבית דפוס גדול דרושים 1)דפס מולטילטר המדה ¼ בעל נסיון מוכח. 2)כורך/ת מקצועי/ת 9262369 03-9231654 מיום א' לדני (20173)

מעוניין/ת בהשלמת הכנ־סה? אנו מציעים עיסוק מעניין באיזור מגוריך ובשעות הפנאי מגיל 25, בכל חלקי הארץ. 04-525636, 04-660575, 057-72039, 057-74051, 02-246044, 02-244279 (27113) 03-812181

מזכירה ממשה מאוד+ ידיעה בעיבוד תמלילים, לחברת אלקטרוניקה גדולה, למשרה מלאה, תנאים מצויינים. 03-203052-3 "א.ו.ת." (27386)

כתבניות וקלדניות באנג־לית לעבודה מיידית לפי שעות תנאים טובים "תיגבור" 03-295020 (8114)

לדובק בני־ברק פקידה קלדנית +נסיון שלישה בהדפסה, הברת מרכזות תדקס (8056) 785102

מלחימות/ מחוות מ־נוסות למפעל בחולון. (הסעות+ ארוחות) שכר גבוה 03-286111 (20196)

מלחימות/ מחוות מ־נוסות למפעל בחולון. (הסעות+ ארוחות ושכר גבוה) 03-286111 (20193)

קופאים/ ות לרשתות ש־יווק באזור ת"א ורמת־אביב 03-286111 (20190)

עובדי/ות ייצור למפעל תעשייתי בפ"ת, ב"ב, ראשל"צ ובת־ים. (20213) 03-286111

דרושים מתקינים למיזוג אויר לרכב, לפנות לת־דיראן במוסך מרכזי סו־בארו, אזור התעשיה הרצליה של 052-540325 למשה יו־ניש (20192)

מזכירה מנוסה לחברה אמריקאית גדולה בת"א (שפת אם אנגלית). ניסי־ון בקצרנות וניהול מש־רד. (עבודה זמנית) (20183) 03-286111

מבנאים מנוסים לזיווד אלקטרוני, נסיון בציוד אלקטרוני או שולחנות בקרה למפעל בבתים (20185) 03-286111

עובדי מחשב

עוזרות ומטפלות

פקידים/ות

גזירה/תפירה

לגעקס דרושה מודליס־טית בעלת נסיון למחל־קת הלבשה גזרן בעל נסיון ועוזר גזרן ותנאים מ־צויינים של 03-337725 (20920)

לסריגי הלן דרושים גזר־נים/ות, גהצנים/יות. העבודה במפעל במשרה מלאה. תנאים טובים למתאימים. ד"ח אלפסי 9 ליד המשביר בפלמה. 03-835154 למינה. (20514)

הנהלת חשבונות

טכנאים הנדסאים

כתב עבני לאלקטרוניקה +אנגלית לעבודה מיי־דית תנאי שכר טובים "תיגבור" 03-289597 (8059)

טבנאי/ הנדסאי בתכנון צנרת, עצמאי בעבודה, תנאי שכר טובים "תיג־בור" (6446) 03-296846

הנדסאי אלקטרוניקה +נסיון במבדקים אוטומטים+ כרטיסיות (A.T.E) לעבודה מיי־דית תנאי שכר טובים "תיגבור" 03-296846 (5230)

טכנאי קירור מוסמך למפעל בראשל"צ (20180) 03-286111

שרטוט וגרפיקה

עובדי דפוס

חשמל ואלקטרוניקה

לאלקטרוניקס לייז מג־ביים מיכניים להרכבות פשוטות ואלקטרוניקה אלקטרונאים לבדיקות סופיות ומנהל ייצור עם נסיון בייצור בקו אלקטר־רוניקה 03-332664 (19891)

עוזר/ חשמלאי לבניין/ עתשיה+ נסיון לעבודה מיידית תנאי שכר טובים "תיגבור" 03-289597 (6425)

מלחימות +ניסיון במעג־לים מודפסים לעבודה מי־ידית תנאי שכר טובים "תיגבור" 03-289597 (6434)

עובדי יהלומים

נגרים

נהגים

מתכנאים

מוסנאי/ מפס +נסיון לעבודה מיידית תנאי שכר טובים "תיגבור" (6339) 03-289597

מוכרים/ות

מוכרת עם נסיון להנות צלום ברמת־אביב עדי־פות לבעלת ידע שעות העבודה 20.00 — 16.00 וימי שישי בבוקר שכר גבוה 03-425663 (27025)

סוכנים — מקדמי מכירות

דרוש סוכן עם ידע בענף הטכסטיל+ אנגלית (20394) 03-5101338

אנשי מכירות בעלי מרץ ויוזמה לעבודה מעניינת ועצמאית. בהבנה ומש־כורת בעבור עבודה קבועה מגורי חוץ: מדינה מצוייה קונצר. 2 מעניין בגובה יכולת מ"ם הכר־חיה. נסיון במכירות יתר־חן. עניין, אתגר רב ואפ־שרויות לרווחים גבוהים ליגרי 03-295694 מש־רד 230 (7008)

פועלים/ות

עובדי נקיון

עובדי מתכת

מכונאי אוזקה +נסיון 3 שנים (לאוזר פ"ת). לעי־בודה מיידית תנאי שכר טובים "תיגבור" (4991) 03-296846

מסגר קורא שירטוט+ נסיון לעבודה מיידית, תנאי שכר טובים, "תיג־בור" (4917) 03-296846

חרט קונבנציונלי +נסיון לעבודה מיידית תנאי שכר טובים "תיגבור" (4358) 03-297840

עובדי מוסך

מכונאי/ חשמלאי רכב בנוק/ דיזל+ נסיון לעבר־דה מיידית תנאי שכר טובים "תיגבור" (4929) 03-289597

שומרים

פנסיונרים

פנסיונרים לעבודה במ־שמרות בוקר, צהריים וערב, בחוניו האגבר־סיטה ברמת־אביב, רא־יונות בימים א' ב' 12.10.87 11 במלון אר־דה בן־יהודה 35 ת"א בין השעות 17.00 20.00 (572)

שליחים

ביקוש עבודה

מכוניות

דגל החודש מציע כל סו־גי המכוניות האירופאיות 1988 באספקה מהירה 03-848444 03-848729 (29413)

"במועדון אשראי ארצי־ הלוואה לרכישת רכב עד 70% מערך הרכב ל־3 שנים ת"א 03-291940 ירושלים 02-241246 חיפה 04-532765 04-537649 ב"ש 057-78896 אילת 057-76878 (4188) 059-71993

אאודי

אלפא רומיאו

ספרינט סוף 87 שוהרה מזגן מעבדת 6000 (20844) 479303

אוטוביאנקי

אופל

אמריקאיות

ב.מ.וו

פיג'ו

דייהטסו

וולבו

טויוטה

לוח מודעות מסווגות

[illegible]

לרכב

לנציה

[illegible]

מיני מינור

[illegible]

מסחריות

[illegible]

מרצדס

[illegible]

סובארו

[illegible]

סוזוקי

[illegible]

סוסיתא

[illegible]

סיאט

[illegible]

סיטרואן

[illegible]

פולקסואגן

[illegible]

פורד

[illegible]

פיאט

[illegible]

פיג'ו

[illegible]

רנו

[illegible]

לרגל נסיעה 5 סוזוקי חדשה 1987 02-536151 02-786115 שלוחה 3151 (28211)

אופנועים וקטנועים

[illegible]

חלקי רכב משומשים

[illegible]

למיני סובארו, חלקי חי־לוף חדשים ומשומשים "אלי מיני" 03-375608 (28588)

מגיעים למכירה

[illegible]

תנורים לבישול ואפיה מתאים לבתי אוכל גדו־לים וקונדיטוריות במב־צע גדול 03-5510432 (20527)

רוצים לקנות

[illegible]

רהיטים

[illegible]

מקררים

[illegible]

וידאו טייפ

[illegible]

מכונות כתיבה

[illegible]

חיות בית

[illegible]

בת זוג

[illegible]

כלי נגינה

[illegible]

בן זוג

[illegible]

הלוואות

[illegible]

הלוואה מיידית וזולה לחברי ההסתדרות ולא־ שי בטחון וחינוך 052-543202 03-773214 03-346069 (20911)

חקלאות

[illegible]

טרקטורים

[illegible]

מלגזות ושינוע

[illegible]

ריפוי והדרכה

[illegible]

פוליש וניקיון

[illegible]

ציפוי אמבטיות

[illegible]

שיפוצים

[illegible]

הכרויות

[illegible]

שוק הציוד

[illegible]

נתניה

[illegible]

דירות

[illegible]

הצעות עבודה

[illegible]

בנותיה פקידת כח אדם מנוסה לעבודה מיידית ליום מלא +ג' טלפון (9819) 221214

באר שבע והדרום

[illegible]

דירות

[illegible]

אילת

[illegible]

יום הזכרון לשנה בתעסוקה, תשמ"א 1981

[illegible]

החברה הישראלית לטרקטורים וציוד בע"מ
THE ISRAEL TRACTORS & EQUIPMENT CO. LTD.
מפיצי CATERPILLAR בישראל

החברה הישראלית לטרקטורים
דרושים

חשמלאי רכב

★ בעל נסיון של 5 שנים לפחות.
★ בוגר בית ספר מקצועי.
★ ידע במאג אויר – יתרון.

מכונאי לציוד מכני הנדסי

★ בעל נסיון של 5 שנים לפחות.
★ בוגר בי"ס מקצועי.
הסעה מאורגנת
בדבר פרטים נא לפנות טלפונית 03-807722 לכח אדם.

עלית הנוער

הדסה־נעורים
בית־ספר תיכון מקצועי
ומכללה טכנולוגית

דרוש/ה
טכנאי אחזקה ראשי

תאור תפקידים: אחזקת המתקנים הטכניים ופיקוח שוטף עליהם – מבנים, מערכות חשמל, קיטור, מים, ביוב וציוד טכני.
דרישות התפקיד: השכלה של טכנאי בנין או חשמל. נסיון של 5־10 שנים בעבודה דומה, כולל אחריות להפעלת צוות עובדים (אפשרות לדיור במקום).

המעוניינים יפנו בכתב למחלקת כח־אדם "הדסה – נעורים", דואר נעורים 40298 טלפון 053-666831.
(המודעה מתיחסת לגברים ונשים כאחד).

הסוכנות היהודית לארץ ישראל
מחלקת המנגנון ת"ד 92 ים 91920

משרה מניה ח 87 238
ליחידה לייעוץ פסיכולוגי וחינוכי לנוער עולה בבאר־שבע
דרוש־ה

פסיכולוג/ית בחצי משרה

דרישות התפקיד:
1. פסיכולוג/ית קליני/ת או חינוכי־ת
2. רצוי ידע בשפות זרות

להתקשר לתנור דוזתן טלפון: 057-31610 057-31571 או לשלוח קורות חיים, תעודות והמלצות ליחידה לייעוץ פסיכולוגי וחינוכי לנוער עולה, רחוב ההגנה 38 באר־שבע מיקוד 84211

לדפי תפוז
מדריך העסקים המסווג לגוש דן המופץ באמצעות ידיעות אחרונות

דרושים
נציגי מכירות

למתאימים עמלות גבוהות
הדרישה- כושר ביטוי
הופעה נאה
מגורים בגוש דן
תחילת עבודה: מיידית:
למעוניינים: לגשת לבגולה 38 ת"א לראיון אישי
בתאריכים: יום ו' 13.00–8.00
יום א' 17.00–9.30
יום ב' 17.00–9.30

למשרד נסיעות בת"א
דרושים
פקידי נסיעות
מורשים־מומחים במשרה מלאה עם נסיון של שנתיים לפחות בתיירות יוצאת.
נא לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 14244 ת"א

לחברת סחר בבלגיה
דרושים
★ **איש שיווק**
★ **מזכירה**
המשרות הנ"ל מחייבות ידע בשפה הצרפתית או הפלמית.
נא לפנות בכתב בעברית לת.ד. 45373 חיפה.

אדריכל ומתכנן ערים
24 שנות נסיון מלאות, מתעניין במשרה מתאימה ו/או בהצעות עבודה.
ת.ד. 16466 תל־אביב 61776

אורט ישראל המערכת ללימודי מבוגרים דרושים

★ **מזכירה**
– בעלת ידע בהדפסה ותעודות בגרות (או בגרות מכוונת פקידות/מזכירות).

★ **רכז/ת־קורסים**
– בעל/ת רכב/קטנוע למשרה לפי שעות. שעות עבודה גמישות (בעיקר בוקר).

בדבר פרטים נא לפנות החל מיום א' לטל' 03-302036 לדרצ.

דרוש בירושלים
מהנדס במגיות בענף הבניה
משרה מלאה
02-669035

למשרד אדריכלים בת"א
דרושים
אדריכלים
נסיון 5 שנים לפחות. (טיפול ברשויות, תכניות עבודה). ימים א' ב' 15.00–09.00
03-245198
03-241325

לחנות חלפים דרוש
שליח
+ רשיון לאופנוע + רכב מגורים באזור ראשל"צ.
טל' 03-996996

א.כ.א. אספקת כח אדם זמני בע"מ

דרושים לנו עבור לקוחותינו למשרות קבועות:

מנה"ח מדופלם
נסיון של כ־4 שנים במפעל תעשייתי, נסיון ביבוא וקשר עם ספקים בחו"ל. ניהול צוות עובדים ויחסי אנוש טובים.

עורך מאזנים
מנה"ח סוג 3. נסיון של כ־5 שנים בעריכת מאזני־חוץ. בדיקת מאזני בוחן. הנה"ח ממוחשבת במפעל תעשייתי.

תמחירן מוסמך
מנה"ח סוג 3. נסיון בתמחיר במפעל תעשייתי של כ־3 שנים.

מזכירה בכירה
מנוסה ועצמאית, ידיעה על בוריה של עברית ואנגלית (רצוי צרפתית).
הדפסת, טלקס וקורספונדנציה עברית/אנגלית. עדיפות לבעלות נסיון ביבוא במפעל תעשייתי.
תנאים מצויינים למתאימים (משכורות 13 ו־14 ותנאים סוציאליים מלאים).
נא לפנות למשרדנו טלפונית בין השעות 08.00־15.00 03-282487, 03-287817.

אוניברסיטת בן גוריון בנגב
מכרז מס' 26/87
שם המשרה:
מהנדס/ת מעבדת חומרים במחלקה לפיזיקה.
תאור התפקיד:
א. אחראי לניהול המעבדה.
ב. עזרה לתלמידי המחלקה בפיתוח מחקר והכנת חומרים, שכבות דקות ואפיון.
ג. טיפול ואחזקת ציוד במעבדה.
הכישורים הדרושים:
א. תואר ד"ר בפיזיקה, רצוי בתחום מצב מוצק או בשטחים קרובים.
ב. רצוי נסיון קודם בהכנת אפיון חומרים.
ג. דרושות המלצות ממקומות עבודה קודמים.
הדרגה: בהתאם לכישורי המועמד.
פניות בכתב יד בצרוף קורות חיים יש לשלוח למחלקת כח אדם אוניברסיטת בן גוריון בנגב ת.ד. 653 באר־שבע עד להתאריך 22/10/87 ולציין מס' מכרז.

נגר צרכי צילום (2000) בע"מ
דרושה
מזכירה
בעלת ידע בהדפסה בעברית ויכולת נסוח מכתבים. ידע במעבד תמלילים – יתרון.
מתאימות יפנו טלפונית לזיוואן – 03-9234222.
Agfa

לעתון **"אור ישראל"**
היוצא־לאור ע"י העמותה להנצחת הצדיק
סידנא **בבא סאלי** זיע"א
דרושים
כתבים
לענייני חדשות, יהדות, חינוך, חברה וכלכלה
רוכשי מודעות
★ ★ ★
לפנות טלפונית
למר משה ברשטדית – 03-394092
או למר יעקב סדני – 057-945171,
או לכתוב לת.ד. 721 נתיבות 80256.

דור־כימיקלים בע"מ
קבוצת דנקנר
דרוש/ה
פקיד/ת שיווק
הכשרים הדרושים:
★ ידיעת השפות עברית ואנגלית (רצוי הדפסה)
★ גיל 20-23
על המועמדים המתאימים לפנות בכתב־יד בפרוט קורות חיים ונסיון קודם אל מנהל כח אדם לפי הכתובת הנ"מ.
— סודיות מובטחת —
מודעה זו מתייחסת לגברים ונשים כאחד
ת.ד. 10036 חיפה. מיקוד 26110

אמבש הנדסה בע"מ
דרוש
נציג מכירות
הכישורים הנדרשים:
★ הנדסאי/טכנאי מכונות
★ רקע טכני – רצוי בנשא משאבות
★ נסיון במכירות
★ ידיעת השפה האנגלית
נא לפנות בכתב יד בפרוט נסיון קודם ולציין מספר טלפון להתקשרות לת.ד. 214 חולון מיקוד 58101

Audi VW
צימסין מוטורס (ישראל) בע"מ
יבואנים כלליים של פולקסווגן אודי
1) במוסך המרכזי בבני־ברק
דרוש
יועץ שירות ללקוחות
(בוחן רכב)
★ בעל נסיון בפולקסווגן אודי.
נא לפנות למר שמואל דאי.
2) במחסן החלפים הארצי
דרושה
קלדנית
★ למסוף I.B.M, ליום עבודה מלא.
נא לפנות לגב' יפה, טלפון 03-785111

החברה הישראלית לטרקטורים וציוד בע"מ
THE ISRAEL TRACTORS & EQUIPMENT CO. LTD.
מפיצי CATERPILLAR בישראל
דרוש
מחסנאי
כישורים נדרשים:
★ בוגר 12 שנות לימוד
★ רקע טכני
★ ידיעה בשפה האנגלית.
בדבר פרטים נא לפנות טלפונית 03-807722

לחברה מסחרית גדולה
דרוש:
נהג
★ לאחר שרות צבאי
★ בוחן רכב בצה"ל
בפרטים טל. 03-613801, 03-611521, לפנות לפורטי

לחב' נוטרי ציון בע"מ
דרושים
רתכי אלומיניום מ"ג, ט"ג, במפעל ביטחוני
בבאר־שבע
למעוניינים תינתן עזרה בדיור.
טלפון: 057-71377 057-76958

לחברה מסחרית ותיקה שעוסקת בשיווק ציוד תעשייתי לענף המתכות דרוש
שותף פעיל
נא לפנות בכתב עם פירוט ותלדות חיים לת.ד. 14105 ת"א

ל"בינלאומית" רשת אופטיקה ועדשות מגע
דרושים
אופטומטריסטים / אופטיקאים מוסמכים
בכל חלקי הארץ
03-5440101

مكذا من الاصل

مكذا من الاجل

שיא ישראלי: בת 58 ילדה בת ב„פוריה"

מאת שמעון וייס, סופר „דבר" בצפון

הכבה שמסי בת 58, עולה מאתיופיה, ילדה בתחילת השבוע בת בבית החולים „פוריה" במשקל שלושה וחצי ק"ג. נמסר כי מצבה של התינוקת יציב. האם עדיין מתאוששת מהלידה הקשה.

ככל הידוע זה שיא ישראלי. לדברי פרופסור דוד סר, מנהל מחלקת היולדות בבית החולים „תל השומר", ידוע כי בירושלים ילדה לפני מספר שנים אשה בת 51.

רופאים מבית החולים בעפולה מסרו כי האשה המבוגרת ביותר שילדה אצלם היתה בת 56, גם היא עולה חדשה מאתיופיה.

ד"ר אלברט לויס, ממחלקת היולדות ב„פוריה" שילד את האשה האתיופית, אמר כי ההריון והלידה עברו כהלכה אף שמדובר באשה מבוגרת מאוד יחסית.

בעלה של היולדת הוא בן 66 ולזוג חמישה ילדים. שלושה מהם נותרו באתיופיה והקשר עמם כמעט נותק. שני ילדיהם הקטנים נמצאים עמם במרכז הקליטה בטבריה. בני הזוג, המתקשים לדבר עברית, אמרו כי הם מאושרים על שהצליחו להביא תינוק והודו לרופאי „פוריה" על המאמצים שהשקיעו בהצלחת הלידה. לאושרו של האב אין גבול, אולם קשה להסביר את העובדה שהבטיח לרופאי מחלקת היולדות ולאחיות כי הוא ואשתו מתכוונים לעשות עוד ילדים.

פרופסור סר אמר לכתב המקומון „כל העמק והגליל", שגילה את המקרה, כי קיים חשש קל שגילה של העולה מאתיופיה אינו מדוייק מאחר שאין האתיופים מצוידים בפרטים מדוייקים על עצמם. לדבריו, גיל העולים נקבע לפי בדיקות רפואיות והרופאים לוקחים מקדמי ביטחון של עשורה אחת בקשר לגילן של הנשים האתיופיות. „גם כך", הדגיש פרופסור סר, „עדיין תישאר היולדת הזו שיאנית ישראלית ואולי גם עולמית".

בעלת „מוריץ את טוכלר" ואמה מואשמות בגניבה ובעבירות על חוק ניירות ערך

(ע). – יעל מוריץ (52) מתל אביב, בעלת חברת „מוריץ את טוכלר", מואשמת בגניבה בידי מורשה, רישום כוזב במיסמכי תאגיד, קניה ומכירה של ניירות ערך שלא במהלך המסחר וניהול פנקסי חשבונות שלא בהתאם להוראות.

כתב אישום נגדה ונגד החברה וכן נגד אביבה אלמן (78) מתל אביב, אמה של יעל מוריץ, הוגש שלשום לבית המשפט המחוזי בתל אביב. התובע, עו"ד אמנון רודה, ראש המחלקה הכלכלית-פלילית בפרקליטות מחוז תל אביב, טוען בכתב האישום כי החל ב-1978 עד 1984 ניהלה „מוריץ את טוכלר" באמצעות יעל מוריץ סדרת חשבונות, הנקראים בספרי החברה „פעולות במזומן" אף כי הן לא היו פעולות במזומן דווקא. בחשבונות אלה, נאמר בכתב האישום, לא נפתחו כרטיסי פתיחת חשבון, לא נרשם שם הלקוח או פרט מזהה אחר. יותר מזה, ברישומי החברה לא נמצא רישום מתאם בין מספר החשבון לבין שם הלקוח. מנהלי החברה התבקשו על ידי המשטרה להמציא את שמות בעלי החשבונות האלה, אך לטענתם הם אינם יכולים לעשות זאת מחוסר ידיעה.

יעל מוריץ

בלי ידיעת הלקוחות

התובע טוען, כי יעל מוריץ והחברה שלה העבירו כספים וניירות ערך מחשבונות לקוחות לחשבונות פעולות במזומן אלה בלי ידיעת הלקוחות, שלא ידעו אם נפתח חשבון רגיל עבורם, או שנעשו עסקות בחשבון בלי שם. לכן, כאשר הלקוח הלך לעולמו, לא יכלו יורשיו לקבל את מה שהצטבר בחשבונו. בכתב האישום נטען כי הימנעותן של יעל מוריץ וחברת „מוריץ את טוכלר" מלרשום את השמות נבעה מטעמים פסולים, טוען עו"ד רודה, ומוסיף כי על ידי פתיחת החשבונות בלי שם הלקוח ניסו הנאשמים לגנוב את הכסף שהופקד באותם חשבונות לצורך מסחר בניירות ערך.

עוד נאמר בכתב האישום כי יעל מוריץ והחברה גנבו כספים מבני הזוג אסיא שפתחו אצלן חשבון, על ידי ביטול כל פעולות הקניה והמכירה שנעשו בחשבונם של בני הזוג והעברתן לחשבון החברה. שווי ניירות הערך שהועברו הוא 71,000 ש"ח.

העלימו כספים מעיזבון

במקרה אחר מואשמות יעל מוריץ ואמה כי העלימו כספים מעזבונה של סופיה סקורוחוד, בת-דודה של אביבה אלמן ואמו של אדם בן 61 שהוא מפגר בשכלו, שהשאירה שני חשבונות בחברת „מוריץ את טוכלר" בסך 923,379 ש"ח. לפני מותה של סופיה סקורוחוד מנתה החברה לנאמנות של בנק לאומי כאפוטרופוס על פי בקשת ההורים ולאחר מותה בדצמבר 1980 פנו מנהלי החברה לנאמנות אל אביבה אלמן וביקשו לדעת אם המנוחה השאירה צוואה. אלמן אישרה זאת ואמרה, לפי כתב האישום, כי הצוואה נמצאת אצל חתנה עו"ד יצחק מוריץ, בעלה של יעל. מנהלי החברה חזרו וביקשו מעו"ד מוריץ לפנות לבית המשפט ולקיים את הצוואה, אך לא נעשה דבר לשם כך והצוואה לא קויימה.

ב-16.6.82 העבירו הנאשמים שלא כדין, נאמר בכתב האישום, תעודות קרן נאמנות יסודית בערך נקוב של 42,000 ש"ח מחשבונה של סופיה סקורוחוד לחשבון בלי שם. הנאשמים עשו זאת, לטענת התביעה, כדי להעלים את הכסף מעזבונה של האשה המנוחה כדי שהחברה לנאמנות לא תוכל לתפוס כסף זה או אף לדעת על קיומו. בעשותם כן ניסו הנאשמים לגנוב את שווי ניירות הערך כדי שיוכלו להשתמש בכסף לפי רצונם בלי פיקוח בית המשפט והחברה לנאמנות.

כן מואשמים הנאשמים בגניבת כספי מחשבון המנוחה סקורוחוד בסך 8,000 ש"ח בשלוש הזדמנויות נוספות.

ניזום שביתה אם יבוטל הפטור על קרנות השתלמות – מזהירה ההסת'

מאת חיים ביאור, כתב „דבר" לענייני עבודה

נכריז על שביתה בשירות הציבורי ביום שבו תתקבל המלצה לבטל את הפטור ממס על קרנות ההשתלמות – הזהירו ערב החג בכירים בהסתדרות, בעקבות הידיעות שלפיהן מדיניה של ועדת שישינסקי לענייני הרפורמה במס.

גורמים בהסתדרות רואים בידיעות המתייחסות לדיוניה של ועדת שישינסקי נסיון לבחון את התגובה הציבורית לגבי הצעות המועלות בוועדה בקשר לביטול פטורים. גורמים אלה הגיבו במורת רוח גם על הכוונה להמליץ על ביטול הפטורים ממס על אוכלוסיות נזקקות.

בתוך כך הודיע יו"ר האגף לבטחון סוציאלי בהסתדרות, רב פלג, על התנגדותו להטלת כל מס על קצבאות הביטוח הלאומי ובמיוחד על קצבאות הנכים. „זו שערוריה כלפי ציבור הנכים ופגיעה ברמת חייו של הנכה, המתפרנס מהקצבה של הביטוח הלאומי", אמר. „ההסתדרות תתמוך במאבק ציבורי שינהלו הנכים נגד מיסוי קצבתם".

אבי גולן, מנהל המחלקה לרווחה סוציאלית בהסתדרות, הטעים שקצבת הנכים משולמת מלכתחילה על רמה מרבית של 75 אחוז מהשכר הממוצע, כך שלמעשה מוטל עליה מס בשיעור של 25 אחוז. הוא ציין שהשכר המשמש בסיס לחישוב הקצבה אינו כולל רבים מרכיבי השכר, לכן הקצבה המרבית מאפשרת רמת חיים נמוכה בהרבה מזו שהיה בה ערב פגיעתו והפיכתו לנכה.

נזק רב בדליקת יער

(ע). – דליקת יער פרצה אמש על רכס שמעל קריית הטכניון בחיפה. הדליקה התפשטה על שטח של כ-400 דונם. למקום הוזעקו ששה צוותי כיבוי שעמלו מספר שעות ומנעו את התפשטות. דובר מכבי אש בחיפה מיקו קמחי אמר כי סיבת הדליקה עוד לא ידועה. נזק רב נגרם לעצים והבוקר תחל החקירה.

• תושבת אשדוד, אודט עוזרי (42), נהרגה ושלושה נפצעו קשה בתאונת דרכים שארעה ערב החג בכביש ירושלים תל-אביב ליד הכניסה לירושלים.

• ד"ר מריק קלדרון (62) מתל אביב הובא שלשום לבית משפט השלום בתל-אביב בחשד במתן תעודות רפואיות כוזבות לאנשים לצורך קבלת קיצבאות נכות מהביטוח הלאומי, ושוחרר בערבות.

ב„חניון" של חיל השריון בכיכר מלכי ישראל בתל אביב מסתכלים נערים דרך משקפת טלסקופית של אחד הטנקים (צילום: יפפא)

„בתי הדין הרבניים הינם חלק ממערכת המשפט הכללית בארץ ומי שפוגע בהם פוגע במערכות החוק של המדינה", אמר שלשום שר הדתות זבולון המר בעת סיור שערך עם נשיא המדינה חיים הרצוג ורעייתו אורה בחפירות במנהרות הכותל. שר הדתות הוסיף, כי נוכח האירועים האחרונים של אי-הבנה בין מערכות המשפט, הוא מתכוון ליזום מפגשים במסגרת ימי עיון בהם יקחו חלק שופטים ודיינים תוך מתן כבוד זה לזה, לשם יצירת הבנה בין שתי המערכות. בתמונה: הנשיא ורעייתו מקבלים הסברים מהארכיאולוג דן בהט (מימין) (צילום: יצחק הררי)

ברונפמן מגיע לביקור; ייפגש עם שמיר ופרס

מאת סופר „דבר"

נשיא הקונגרס היהודי העולמי אדגר ברונפמן עומד להגיע במוצ"ש לביקור עבודה של ארבעה ימים לארץ ויוועד כאן עם ראש הממשלה יצחק שמיר, ממלא מקום ראש הממשלה ושר החוץ שמעון פרס ועם שרים ואישים בכירים אחרים.

מזכ"ל הקונגרס היהודי העולמי ישראל זינגר שכבר הגיע לפני ימים אחדים לארץ יצטרף לשיחות שיקיים כאן ברונפמן. ברונפמן וזינגר עומדים לקיים שיחת עבודה גם עם צמרת משרד החוץ. כמו כן הם יוועדו עם „הפורום הישראלי" של פעילים צעירים ישראלים העוסקים בהידוק הקשר בין מדינת ישראל לבין התפוצות.

בין הנושאים שיידונו בשיחות ראשי הקונגרס היהודי העולמי עם שמיר ופרס, תיכלל בוודאי התפתחות האחרונה בשאלת יהודי ברה"מ. אף-על-פי שהקונגרס היהודי העולמי אינו ארגון יהודי ארצי אמריקאי אלא ארגון עולמי, המקיף קהילות וארגונים מרחבי תבל, אין זה מן הנמנע שבשיחות יוחלפו דעות גם לגבי המחלוקת החריפה הנטושה בממשלת ישראל לגבי קידום תהליך השלום על-ידי זימון הוועידה הבין-לאומית.

הפילהרמונית של וינה ל-4 קונצרטים בישראל

מאת עידית בוזמני

התזמורת הפילהרמונית של וינה תגיע לביקור ראשון בארץ בספטמבר 1988 לקראת ראש השנה ותקיים ארבעה קונצרטים, אחד בירושלים ושלושה בתל-אביב.

על התזמורת ינצח לאונרד ברנשטיין שיחגוג ב-25 באוגוסט 1988, שבועיים לפני ביקורו כאן, את יום הולדתו ה-70.

הרפרטואר עדיין לא נקבע, אולם לפי גדעון פז ממשרד האמרגנים „ארטיסט", המביא את התזמורת, היא תנגן סימפוניה של מאהלר, סימפוניה של בטהובן או בראהמס, יצירה של ברנשטיין ואולי גם מוצרט.

הפילהרמונית של וינה, הנחשבת לאחת הטובות בעולם, משמשת גם כתזמורת בית האופרה של וינה ונוסדה בשנת 1942. היא ניגנה בביצוע בכורה יצירות של מלחינים נודעים כמו שומאן, בראהמס, ואגנר, ברוקנר, ריכרד שטראוס ועוד. בין המנצחים שעמדו בראשה היה גוסטב מאהלר, לאחר שנתמנה למנהל בית האופרה של וינה, פורטוונגלר, קראוס, קלמפרר, טוסקניני ועוד. בשנים האחרונות עובדים עם התזמורת בקביעות מנצחים כמו אבאדו, מאזל, ברנשטיין, ג'וליני ואחרים.

בתזמורת 135 נגנים, כולם גברים, והיא פועלת כקואופרטיב ללא מנהל כללי וללא מנהל מוסיקלי.

ב-6 בספטמבר 1988, מספר ימים לפני בואה לארץ, תקיים התזמורת קונצרט מיוחד בוינה לכבוד ישראל.

קבלנים פרטיים יוסיפו לפנות האשפה בתל אביב

מאת נתן רועי, סופר „דבר" בתל-אביב

קבלנים פרטיים ימשיכו לפנות את האשפה ברחובי תל-אביב גם היום למרות המתיחות שנוצרה בעקבות העסקתם והכנסתם לתחום הרכב של נהגי התברואה. הנהגים הבטיחו כי ישמרו על איפוק למרות נסיונות העירייה „לכפות עליהם" הסכם עבודה שאינו מקובל עליהם והם יפנו אשפה על פי ההסכם שהם חתומים עליו.

לחניון זומן אתמול בשעות הצהרים קצין משטרה לאחר שנתקבל, לדברי העירייה, מידע על בעיטת מנהל האגף, משה פז, באחד מחדרי משרדי החניון.

דובר העירייה בני כהן ריווח אתמול כי אחד הקבלנים קיבל מכות מהנהגים בעת שהחל לעבוד; אתמול בשעות הבוקר הבריחו הנהגים את אחד מהפועלים הערביים, שעבד עם קבלן, לשפוך את האשפה לרחוב. לדברי הדובר העירייה שלחה את הקבלנים לעבודה בלי מאבטחים והיא איננה מתכוונת להיכנס במהלך החג לחניון כדי להוציא ממנו משאיות לפינוי אשפה. להם שלח לנהגים מכתבים שאליהם צורף הסכם העבודה וזאת מתוך כוונה לשכנעם לחתום על ההסכם שהוצע ליו"ר ועד העובדים ולנציגי הוועד.

שלום דרזי, יו"ר הוועד, אמר אתמול כי ראש העירייה בחר ללכת בדרך הפרובוקציות כדי לנסות לכפות את ההסכם על הנהגים אך הדבר לא יעלה בידו. לדבריו העירייה שלחה אל החניון אנשי חברות אבטחה ומשטרה כדי לעורר מהומות בקרב הנהגים. „אנחנו לא מעוניינים לפתוח את הכול אבל אם לא תהיה לנו ברירה, נספר את האמת על המו"מ הזה ועל המתרחש באגף התברואה. עד עתה שמרנו על איפוק ואיננו מתכוונים להתקיף את ראש העירייה למרות כל נסיונותיו לשבור אותנו".

בתשובה לשאלה על סירובם לחתום על ההסכם המבטיח לנהגים העלאה של 30 אחוז, אמר דרזי כי ראש העירייה העלה עם סיום המו"מ שורה של דרישות שלא הועלו במהלך המו"מ הארוך. לדבריו, הועלו הדברים כדי לעורר פרובוקציה ולסחוט דרישות נוספות.

חברים בוועד העובדים מתחו אתמול ביקורת על אריה גיגן, יו"ר ארגון עובדי העירייה. לדבריהם אין להם אמון בו והם דרשו ממנו להתפטר מתפקידו ולהפסיק לייצגם במהלך המו"מ מאחר שהוא מקבל את עמדות העירייה ולא את דעתם.

„מזימה" – מכנה התנועה ליהדות מתקדמת הצעת מזכיר הממשלה

מאת יקיר צור, סופר „דבר"

מזכיר הממשלה, אליקים רובינשטיין, מציע לפתור את בעיית רישום גיורי חו"ל בהקמת ועדה מייעצת של משפטנים, שתפעל ליד שר הפנים, אשר מאמציה יוקדשו בין השאר „לקרב בין תחולת הרישום במרשם האוכלוסין לבין מה שיאפשר נישואין על ידי הרבנות".

הצעה זו כלולה במסמך פנימי שכותרתו „מחשבות בלתי פורמליות לשיפורים מינהליים לצמצום תחומי חיכוך", אשר הוגש לעיונם של חברי צוות השרים לעניין גיור חו"ל. התנועה ליהדות מתקדמת בישראל אומרת בתגובה כי הצעה זו היא מזימה לשינוי חוק השבות וחוק רישום האוכלוסין, כדרישת המפלגות האורתודוקסיות, במסווה של תיקון אדמיניסטרטיבי.

במסמך קובע רובינשטיין כי פתרון בעיית גיורי חו"ל בהשגת קונסנזוס לחקיקה מצריכה זמן רב המעורבים בה שיקולים ציבוריים מסוגים שונים. מאותה סיבה אין הוא רואה כיום אפשרות לטפל בנושא גיור חו"ל על ידי בית דין משותף. לדבריו, ועדה מייעצת של משפטנים תוכל לנסות ולצמצם את גורמי המחלוקת בלי לקבוע מסמרות לכאן או לכאן. במקרים שבהם מתעורר ספק אצל פקיד הרישום, תוכל ועדה זו לבוא בדברים עם הנוגעים בדבר ולסייע בצמצום המקרים הבלתי פתורים.

במסמך נאמר עוד שיש צורך לחשוב על דרכים מינהליות לחיזוק הקשר בין משרד הפנים לרבנות הראשית בצורה שתאפשר צמצום מירבי של מספר המקרים שבהם אנשים הרשומים במרשם כיהודים, אינם יהודים לצורך נישואין; ובמקרים שיש שני – למנוע הטעייה ולהביא בדרכי נועם לפתרון פרמננטי בכל מקרה לגופו.

הרב אורי רגב, מהתנועה ליהדות מתקדמת, המכהן כדיקן בפועל של „היברו יוניון קולג'" בירושלים, אמר בתגובה להצעה כי הקו המנחה בה היא שבעוד שרובינשטיין משתמש בביטויים מלבבים ומושכי לב כמו „צמצום תחומי החיכוך בציבור היהודי", הרי כוונתו איננה להתקרבות של פשרה בין האורתודוקסים והלא אורתודוקסים אלא כניעה מוחלטת לדרישותיהם של האורתודוקסים וניסיון לכפות דעה זו בדרך מינהלית במקום בחקיקה. „אנו מסכימים", אמר הרב רגב, „שיש לצמצם את מספר המקרים שבהם יהודים הרשומים כיהודים, על פי חוק, במרשם האוכלוסין אינם יכולים להינשא, אולם הדרך לצמצם את מספר המקרים איננה בשינוי רישומם במרשם האוכלוסין, אלא על ידי קיום נישואין על ידי רבנים מוסמכים מכל זרמי היהדות".

תיק החקירה נגד ראש מועצת מעלות הועבר לפרקליטות

מאת יוסי ליבוביץ, סופר „דבר"

השלוחה הצפונית של היחידה הארצית לחקירות הונאה סיימה את חקירתה הממושכת בעניינו של ראש מועצת מעלות-תרשיחא שלמה בוחבוט. ממצאי החקירה הועברו לפרקליטות מחוז חיפה, ופרקליטת המחוז לילי בורישנסקי היא שתקבע אם הממצאים מאפשרים הגשת כתב אישום נגדו או שתיק החקירה ייגנז לעת עתה. זאת מסר מפכ"ל המשטרה, רב-ניצב דוד קראוס, בתגובה לשאלת סופר „דבר", במהלך פגישה שלשום עם עיתונאים במשטרת „זבולון".

שלמה בוחבוט

המפכ"ל סירב לגלות מה המליצו חוקרי המשטרה לפרקליטות בתום חקירתם, אלא אמר כי בתיק מסובך זה עבדו החוקרים בצמוד עם נציג הפרקליטות מחיפה.

החקירה הגלויה בעניינו של בוחבוט החלה ביוני 85, כשבלשי היחידה פשטו על ביתו במעלות, החרימו מסמכים, קבלות חשבונות ורבים, כולל תיקים אישיים הקשורים לעסקיה הפרטיים של אשתו. אחר-כך ערכו השוטרים חיפוש בחדרי המועצה המקומית, והחרימו משרות תיקי בנייה, מכרזים ורישוי.

בוחבוט חשוד בכך שהעדיף קבלנים במכרזים של המועצה תמורת טובות הנאה.

מאז תחילת החקירה טען בוחבוט לאראות, כי הוא חף מפשע וכי התלונה שהוגשה נגדו במשטרה נמסרה על ידי קבלן פרטי ממעלות, שהוא יריב פוליטי שלו, המנסה להתנכל לו מזה זמן רב. בוחבוט אף נפגש עם מפכ"ל המשטרה בנושא זה וביקש לזרז את החקירה כדי שהמצב יוכל לאור מהר ככל האפשר.

באותו מעמד מסר המפכ"ל כי גם חקירת פרשת השחיתויות לכאורה במועצה המקומית רמת-ישי עומדת לפני סיום וממצאיה יועברו בקרוב לפרקליטות מחוז חיפה.

שבוע המוסיקאמרה ייפתח בעין השופט ביום ראשון

מאת יצחק מריוחה, סופר „דבר" בעמק

שבוע המוסיקאמרה המסורתי ייפתח ביום ראשון הקרוב בעין השופט. לאירועים, שיימשכו שבוע, יגיעו כ-100 מתלמידי המרכז למוסיקה בירושלים, שילמדו בימי החג בכיתות מיוחדות במוסד האירוח „הרי אפרים", ויקיימו בערבים, עם אמנים-אורחים מהארץ ומחו"ל, קונצרטים לציבור הרחב באולם האירוח שבעין השופט.

בקונצרטים יושמעו יצירות רבות ביניהן משל באך בטהובן ברהמס, מוסיקת בארוק ועוד, בסיום השבוע, מהזהן מוסיקאלי.

בין האורחים שיגיעו למוסיקאמרה יהיו 12 צלנים, בהם עוזי ויזל, שרון קם, עומרי שמרון ואמנים מחו"ל בתחום הבארוק כמו גיל פלדמן, פיטר ואן האוליגן ואחרים.

המוסיקאמרה נערך, זו השנה הרביעית ברציפות והפעם בחסות שר החינוך יצחק נבון.

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו של חברנו

יהודה מיכאלי

ההלויה תתקיים היום יום שישי ט"ו תשרי תשמ"ח 9.10.87
בשעה 13:30 בבית העלמין בקיבוצנו

המשפחה
ובית גבעת חיים איחוד

אנו משתתפים באבלו הכבד של חברנו

יוסף בן-טוב ומשפחתו

במות עליו

אחיו ז"ל

הארגז בע"מ

במלאת שלושים לפטירת חברנו

שאול אריאלי (פלמן) ז"ל

נעלה לקברו ביום ראשון י"ח בתשרי תשמ"ח
11.10.87 בשעה 16.30 בבית העלמין בנען
בשעה 17.00 התכנסות במועדון להתייחדות עם זכרו

המשפחה
וקיבוץ נען

משתתפים בצערם של

שלמה עידדור והמשפחה

על מות

רותי עידדור

הרעיה והאם

בית גברעם

קבלת מודעות 24 שעות בדבר

מודעות משפחתיות דחופות וכל יתר סוגי המודעות ל

הלוח הכללי

דבר

מתקבלות 24 שעות ביממה
ב' רחוב דיזנגוף
רח' דיזנגוף 118
(מול רסיה)

טל. 239952
248518

למנכ"ל משרד הבטחון

מר **דוד עברי ומשפחתו**

כואבים עמכם בנפול בנכם

גיל ז"ל

מפקד חיל האויר ופקודיו

המומים ומזועזעים על פטירתו ללא עת של חברנו לעבודה קצין המחוז

נזאר נאשף

ומשתתפים בצער המשפחה

עמרם קלעג'י
הממונה על המחוז וחבר העובדים במנהל
מחוז הצפון – משרד הפנים נצרת עילית

עם חברינו

חנן ואברהם נגרי ובני משפחותיהם

משתתפים באבלם
במות האב והסב

אשר טישלר ז"ל

קיבוץ הזורע

לחברתנו סמחי מרגלית

אתך באבלך במות עליך

בעלך ז"ל

בנק אמריקאי ישראלי בע"מ
ההנהלה והעובדים

לחברנו **שלמה עטר**

אתך באבלך במות

אמך ז"ל

ההנהלה
וצוות העובדים

MISHAN משען

למשפחה
ולחברי קבוצת מסדה
אתכם באבל על מות

מנחם רולל היקר

ממייסדי „גורדוניה" ובוני הקבוצה, איש ציבור, ישר דרך

חברי דגניה א'

בצער רב אנו מודיעים על פטירתה של אמנו

מרים פרקש ז"ל

הלכה לעולמה בשיבה טובה

ההלויה היום ט"ו בתשרי תשמ"ח 9.10.87 בשעה 13:00

המשפחה
וקבוץ מסדה

לאלוף (מיל.)

דוד עברי ובני המשפחה

משתתפים באבלכם הכבד
בנפול בנכם

גיל ז"ל

מנהל התעשיה הצבאית
ההנהלה והעובדים

מדיניות חוץ פלוראליסטית / חגי אשד

גם אמריקה היא כבר לא מה שהיתה

לטובתנו ולטובתם כדאי להקל על עומס התלות הבלעדית של ישראל בארצות־הברית

אמריקה היא לא מה שהיתה פעם. זו עובדה ידועה לכל. היא לא מה שהיתה וגם לא תהיה בעתיד. גם ביחס לעצמה, גם ביחס ליפאן ולאירופה וגם ביחס לישראל. אמריקה היא משענת קנה איתן לישראל. המשענת היחידה והבלעדית. מה נעשה בלי הסיוע האמריקאי הכלכלי והצבאי? מה נעשה בלי הלחץ האמריקאי הבלתי־פוסק על ברית המועצות בעניין יהודי ברית המועצות? ראו עקא שארה"ב היא משענת קנה איתן לא רק לישראל. גם לסעודיה ולכוויית, למשל, מול הלחץ הצבאי האיראני, וגם למצרים המגבירה את כוחה הצבאי יותר ויותר והעלולה להפעיל אותו השד יודע נגד מי ומתי. אמריקה היא משענת קנה איתן ובלעדי לגמרי רק מבחינת ישראל, אך לא כך מבחינת ארה"ב. וזוהי משענת בלי סימטריה. לא זו בלבד שאין סימטריה בגודל ובתלות בין ישראל לארה"ב – זה מיותר לומר – אלא גם לא בשאלה של בלעדיות מול פלוראליזם. משענת אמריקאית בלעדית לישראל ומשענת פלוראליסטית לישראל ולאויביה גם יחד. זו בלעדיות מתעייפת ונחלשת. לא לעולם חוסן. השפעתו המשולבת של "הקול השחור" ו"הקול ההיספאני" גוברת בארה"ב. מי יודע איזה נשיא ואיזה מימשל יהיו בוושינגטון אחרי הבחירות הבאות.

בינתיים, האמריקאים מסתדרים עם הפלוראליזם הזה וההיכוכים והניגודים שהוא יוצר. גם בין יוון ותורכיה, למשל. וגם עכשיו בינינו לבין הסעודים. או בינינו לבין צרכי החרם על דרום אפריקה. זה לא קל. אבל לא בלתי אפשרי. עובדה. עד עכשיו אין לנו מה להתלונן. אבל מי יכול להתעלם מן השאלה – עד מתי? גם לטובתנו וגם לטובתם כדאי להקל את עומס התלות הבלעדית של ישראל בארה"ב. צריך לחלק את הנטל, ככל האפשר. צריך לחפש עוד ועוד ידידים וקשרים. להחליש את לחץ החרם הערבי עלינו. לגלות פתיחות כלפיהם וכלפי רגישויותיהם. גם זה קשור לעניין הוועידה הבין־לאומית. צריך לעבור למדיניות חוץ ישראלית פלוראליסטית. לא רק "אמריקאית". לא לשים את כל הביצים בסל אחד. לקשור קשרים חדשים בלי לוותר על קשרים ישנים. זה יכול להיות מסובך וכאילו מנוגד, אבל אפשר וצריך להסתדר עם זה. כולם עושים זאת ואנחנו זקוקים לכך יותר מכולם, משום שלנו יש יותר אויבים משיש לכולם. ומי שיש לו הרבה אויבים זקוק להרבה ידידים ושותפים מכל הסוגים, [illegible] כמדינה וכעם. עולם מפוזר, ובעלי קשרים והשפעה שידו בכל ויד כל בו. לנצל את האגדה על "ההשפעה היהודית". אגדה של אנטישמיות ופילושמיות בבליל אחד. לך תפריד בין הטעמים השונים שלה.

מנהיג הלייבור הארולד וילסון, לפני שנבחר כמנהיג סיעת הלייבור בפרלמנט, לאחר מותו הפתאומי של יו גייטסקל, נזקק לכל קול של חברי הפרלמנט מסיעת הלייבור. מה עשה וילסון הפילושמי המובהק? הזעיק אליו את הציר בשגרירות ישראל בלונדון אפי עברון וביקש ממנו שישפיע על חברי הפרלמנט היהודיים שיצביעו בעדו. הוא כינה אותם בשיחה ההיא "בני ארצך", "YOUR COMPATRIOTS". ככה הוא אמר. כשמדברים ביניהם משתדלים לדייק. ואז מתברר ש"היהודים שלנו" הם בעצם גם "היהודים שלכם". הם גם "בני ארצם" של הישראלים. שיכחישו וישבעו שזה לא כך. זה לא יועיל להם. עד עצם היום הזה – גם הסובייטים וגם הסינים, למשל, משוכנעים שמי שפיברק את "הפרוטוקולים של זקני ציון" הגזים, אבל לא לגמרי. גם היפאנים מתחילים לחשוב שזה כך. זה לא נעים אבל לא נורא.

מצבנו הוא מצב "פלוראליסטי" מפוזר ומנוגד, וכזאת צריכה להיות גם מדיניות החוץ שלנו. גם כישראלים וגם כיהודים אין מצבנו כמצבם של האירופים. יוסי ביילין טועה מאוד כשהוא רוצה לצרף את מדינת ישראל והעם היהודי לאגף השמאלני של מפלגות האינטרנציונל הסוציאליסטי או לאגף הליברלי של "מועדון הכוח השחור" בארה"ב. בדיוק כשם שטועים אנשי הימין ב"חירות" ודומיהם הרוצים לצרף אותנו לאגף הימני של המפלגה הרפובליקנית בארה"ב העומד בראש מסע הצלב נגד ברית המועצות. אמנם, יש מצבים שבהם ההכרח לא יגונה, כך זה היה בשיא כוחו של החרם הערבי הכולל נגד ישראל, כאשר כל באי עולם, פרט לארה"ב, הפנו לנו את עורפם ואף הציבו לנו רגל כדי להכשילנו ולמוטטנו. החרם הזה נמשך עד היום, אבל עכשיו הוא במצב של חולשה. צריך לנצל את ההזדמנות הזאת, שאולי תחלוף, על מנת לצאת מן הפינה המבודדת של הבלעדיות האמריקאית במדיניות החוץ והבטחון הישראלית.

לא יהיה תחליף גם בעתיד למשענת הקנה האמריקאי, אבל אפשר וצריך לגוון אותה במשענות ישנות וחדשות מכל הסוגים. לתמרן בין כל הניגודים בסבלנות וללמוד את מלאכת התימרון הזאת. חבל מאוד ששמעון פרס, שהוא עצמו היה בעבר אמן התימרון הפלוראליסטי בין שמאל לימין, בין ארה"ב לאירופה, מעל לשולחן ומתחת לשולחן, לאור הזרקורים וגם בסימטאות צדדיות, איננו מלמד את האמנות ההכרחית הזאת ליוסי ביילין, שלוחו. כל השגיאות "המוניסטיות" והדוקטרינריות של יוסי ביילין נזקפות לחובתו של שמעון פרס. ובצדק. זו חובתו של פרס להטיל את מרותו על יוסי ביילין ולהסביר לו שהעולם איננו "משוב". וכבר נאמר: אל תהיה צדיק הרבה. גם לא בעניין שאיבת המים מהזירון הזדעש המוטעה המזיק [illegible] יצחק שמיר ונושאי כליו [illegible] שישראל איננה יכולה להישען אך ורק על המשענת האמריקאית הבלעדית. ישראל צריכה לגוון את מערכת קשריה ויחסיה בכל הכיוונים. לשפר את היחסים עם מדינות אפריקה השחורות ועם "הקול השחור" בארה"ב, אבל לא לנתק את ההסכמים והקשרים החיוניים עם דרום אפריקה ויהי מה. הם הצילו אותנו בעבר ועוד נזדקק להם בעתיד. צריך לתמרן גם בין עיראק לאיראן, אם אפשר. מי שזקוק לעזרתה של ישראל שיקבל וישלם את התמורה. אפשר לחייך ולריב חליפות גם עם אלה וגם עם אלה ואף להעמיד פנים שזה לא כך וגם לא ההפך מכך. אפשר. עובדה שכל אחד עושה זאת, ככל יכולתו.

עזר ויצמן קרא לאחרונה תגר על התפיסה של "ברית הפריפריה" ששמה בעבר את הדגש, בלית ברירה, על טיפוח הקשרים עם איראן ותורכיה, אתיופיה וסודאן, עם הכורדים ועמים רבים אחרים שיש להם ריב עם העולם הערבי המוסלמי לגווניו השונים. דברי עזר ויצמן כוונו בעיקר נגד הברית הכושלת עם המארונים בלבנון. אך לא רק נגדם. עזר טען כי לאחר ההסכם עם מצרים שהיא המדינה הערבית הגדולה ביותר לא צריך שום בריתות עם המיעוטים והגורמים האחרים בפריפריה של העולם הערבי. הוא טועה שילמד את עצתו של קהלת בן דוד החכם באדם: טוב אשר תאחוז בזה וגם מזה אל תנח את ידך. זה צריך להיות המוטו של מדיניות החוץ הישראלית. נכון שזה מסובך ואפשר להיכשל. תורה היא וללימוד היא צריכה. מי שלא יכול, שיתן לרעו הטוב ממנו לנסות ולעשות זאת.

כך, למשל, מוסכם כיום על כולם שהיה זה משגה ישראלי לא לקשור יחסים דיפלומטיים עם סין העממית כשהיא שהציעה זאת מיד לאחר כינונה בשנת 1950 (היה זה בפנייה רשמית במוסקבה מהציר הסיני אל המזכיר הראשון דאז אריה לבבי. והדברים מתועדים), ואחר כך בשיחה עם דוד הכהן בשנת 1954. הפניות הללו נדחו על ידינו כדי לא להרגיז את ידידינו האמריקאים. זו היתה טעות. לפעמים אין מנוס מריב ומגע עם ידידים, שעשוי לחלוף בעבור כמה זמן. עכשיו יש לכך שעת רצון. גם בגלל האווירה של פתיחות במישור המעצמתי. גם בגלל החולשה הערבית הידועה – ירידת כוח הנפט, מלחמת איראן־עיראק, הפחד מהטירור הבין־לאומי שהטירור הערבי הוא אחד ממרכיביו העיקריים – וגם בגלל הפתיחות הישראלית המגולמת ברעיון הוועידה הבין־לאומית. כולם רוצים לדבר אתנו ולשמוע מה יש לנו להגיד ולתת עצות, לעזור ולהיעזר. פתאום יש לישראל מה להציע ועובדה שכולם מעוניינים לשמוע מה היא מציעה. זה כבר התחיל לקרות לקראת הוועידה, בטרם קרמה עור וגידים. ברית המועצות וארצות מזרח אירופה וסין, ואחריהן יבואו מדינות אחרות. כולם רוצים לשמוע ולהשמיע גם בגלל המצב המעיק במזרח התיכון וגם בגלל ההשפעה היהודית האמיתית והמדומה בארה"ב ובכל אתר.

צריך לנצל את שעת הכושר הזאת. ישראל זקוקה לידידים נוספים. גם לארה"ב יהיה נוח יותר לשתף ידידים נוספים, אם יהיו כאלה. אמריקה לא תהיה מה שהיא היתה פעם. אנחנו זקוקים למשענות נוספות ורבות ככל האפשר. זה הזמן למדיניות חוץ פלוראליסטית.

לענת עזה / חיים גורי

גם אותה מועקה נמשכת מאז פורסמה במוצאי יום הכיפורים הידיעה על שלושת תושבי חבל עזה שנהרגו באש כוחותינו ליד מחסום צה"ל. הם לא צייתו להוראות ופרצו את המחסום וניסו להמלט על אף אזהרות החיילים, כמו שנאמר. בדיקה ראשונה בשטח מגלה כי החיילים פעלו לפי הנוהל המקובל במקרים כאלה.

אילו היו אלה מחבלים או אנשים בעלי רקע פלילי היתה התמונה אחרת. אך הקבלן מחמד עבדל רחמן חסין אבו עביד וחלפן הכספים מחמד עליאן עלי אל מגנרה (וזהותו של השלישי עדיין לא נקבעה) היו כנראה אנשים שלווים. מדוע לא עצרו במחסום כפי שנדרשו, מדוע פרץ רכבם, מדוע נמלטו? ממצאי החקירה מעידים שהחיילים נהגו לפי הוראות פתיחה באש לעבר החשודים ולא חרגו מהן.

המצב כמות שהוא נמשך כבר עשרות שנים ואין לדעת מתי ישתנה להסדר מקובל ומוסכם. מפעם לפעם יהיו פיגועים ורציחות ובין לבין ימשיכו רבבות עזתים לנסוע ברחובי ישראל ולעבוד במפעליה ולסחור. הרי אנחנו מתפארים ביכולתנו לקיים חוק וסדר ולאפשר לבני אדם לחיות כל עוד אינם פוגעים בנו. זהותו של השלישי עדיין לא נודעה בעת כתיבת הדברים האלה. האם הוא היה הגורם להתנהגותם ?

כן, חיילי צה"ל נקלעים לא פעם לנסיבות מכבידות ביותר. לא פעם, בשל יחס זהיר ואנושי כלפי אזרחים הם נורים בגבם על ידי אנשים חמושים שהסתתרו בין נשים וטף. כך קרה לא פעם. במקרה עזה ובמקרים דומים הם פועלים לפי הוראות, אך יורים באנשים שלא ביקשו לפגוע בהם. ההרוגים נקברו בלילה בנוכחות מצומצמת של בני משפחה בלבד. הסיפור מכביד עלינו.

כן, אני שומע, גם הצעיר שורקי למוות את איש המילואים בצומת מגידו נראה רגע לפני כן אדם שליו, ההולך בדרך לרגל ענייניו, כשם שאלה שתקפו את הנערים ליד רמת השרון לא עוררו חשד כלשהו. לך דע מהי הדרך הנכונה במציאות כה מסוכסכת רוויית סתירות.

זה ימשך, אומרים, כל עוד נשלוט בהם למרות רצונם. אך הסכסוך הזה, המגואל בדם, החל ימים רבים לפני מלחמת ששת הימים, עוד טרם היות מדינה ובכל תקופת „הקו הירוק" ואין לו פתרונות פשוטים. רבבות ערבים ניצלו ממוות בידי רופאים ישראלים. ישנו גם הצד האנושי והנאור ביחסי העמים פה. אך דווקא משום שאין פתרונות פשוטים יש לראות את המצב הנוכחי כמצב ביניים החייב להסתיים בהסדר מתקבל על הדעת בינינו לבינם. ומי שחש עצמו בטוב שבעולמות – „מה רע להם?" – אינו שומע את תיקתוקו של פצצת הזמן.

כן, דווקא משום שלא יחתם מחר מחרתיים הסכם שלום כולל ודווקא משום שהשאלה הערבית אינה יורדת מסדר היום, יש לנהוג תמיד בזהירות כפולה ומכופלת באנשים הנתונים לשלטוננו. „לא קהינו ממוות" אומר ע. הלל בשירו הגדול „דבר החיילים האפורים". אם נחדל להתרגש ממקרים מצערים כאלה לא נהיה חזקים יותר.

מחר מחרתיים עלול להיפגע עוד יהודי שירד עזתה, או חייל מכוחותינו, ועניין השלושה יישכח. זהו לענת עזה.

לחיות עד קצה גבול האפשר בתוך הסתירה הנמשכת. לפגוע באשמים ולכבד את החפים כבני אדם. להיות קשוחים יותר והגונים והדורים יותר. אין זה ניגוד מהותי אלא דרך חיים הכרחית בתקופת הביניים הממושכת, עד שיכון שלום עמי בני שם במהרה. אמן.

הישרדות

מן הראוי ללמד את בני ישראל „הישרדות". אינני יודע בדיוק מה ההבדל בין שיטה זו ל„קארטה" או „ג'ודו" או „ג'יו־ג'יטצו". בימים שקדמו למדינה העבירו ברחבי הארץ את אימוני הקפא"פ, „קרב פנים אל פנים". לימדו מקל ארוך ומקל קצר, שהתאימו כנשק קר להתקלויות צפויות עם השכנים. בינתיים נשכח העניין והנשק החם סילק הצידה את השיטות הפרימיטיביות ההן. אך הדברים חוזרים אלינו במלחמה הטוטלית שבה שותפים הכלים המשוכללים ביותר והיד הריקה. שני הנערים שרדו בחיים בלב השרון הישראלי משום שהיו בהם רוח לחימה וכושר מאבק. אלה הם שיעורי חובה בארץ הקשה הזאת.

במקביל יש לפתח את שיעורי ההגינות האזרחית. מקרה הבריונות, בכפר סמיר ליד חיפה ביום הכיפורים, נגד הערבים ששהו באכסניה הוא אחד המקרים המתועבים שידעה הארץ בזמן האחרון. נשארה החרפה הקוראת לעונש.

פרסומת - חינם

אם עלה בידכם להתגבר על תמונת־שער מגעילה ומטופשת ולפתוח את הירחון „פוליטיקה" (האחרון), תמצאו בו את אחד הדיונים החשובים שנערכו בעת האחרונה על בעיית הזהות הישראלית, מי שחושב כמוני שעניין הזהות היא שאלת השאלות וממנו נגזר הכל, גם תרבות ורוח וגם פוליטיקה, כלומר קיום לאומי, רצוי שיתן עינו בחוברת. הוא ימצא מאמרים ורשימות העוסקים הפעם רק בכך. מהם שיכעיסו אותו; מהם שיעציבו אותו; מהם שיפחידו אותו מאוד מאוד: מהם שיקראו אותו למחשבה. לעיון במוסכמות, שם יוכל הקורא לעקוב אחר הלכי הרוחות הרווחים בקרב האינטליגנציה השמאלית. תגובות אחרות על „המצב הישראלי" בשאלת הזהות. קראו את הדברים האלה, בין אם תסכימו עם חלקם או לא, כדי שנוכל „אחרי החגים" לשוב ולעסוק בשאלות המתעוררות ב„פוליטיקה". יהיה שמח

שבוע אמריקאי / אמנון דנקנר, וושינגטון

זרק פצצה

הם עשו לשמעון פרס מה שעשו לרב יעקב נויזנר אשר נאלץ להתלונן מעל דפי ה„וושינגטון פוסט" כי בשל מאמר שפירסם בעיתון זה לפני חצי שנה, הוחרם על־ידי הממסד היהודי

שמעון פרס הטיל כאן בשבוע שעבר מה שבמונחים של יהדות ארה"ב הוא פצצה אמיתית, ומיד נזעק מפלג־פירוק־הפצצות של היהדות האמריקאית כדי לפרק את המטען החשוד הזה.

פרס קרא ליהודי ארה"ב לקחת צד בוויכוח הפנימי בישראל והחריד את מרבית ההנהגה היהודית כאן, משום שלהגיד לקבוצת עסקנים המשגשגת על קונסנסוס אילם לקפוץ למים הקרים של הדיון הפתוח על דמותה של ישראל, היה כמו לבקש מנטורי קרתא להשתתף בסמינר שיעסוק בשאלה האם יש אלוהים.

התגובות של מרבית המנהיגים היו מנומסות, מנוסחות בזהירות, אך המסר שלהם היה בסך הכל, זהה למסר החריף של יצחק שמיר בירושלים: הוויכוח הפוליטי בישראל הוא מחוץ לתחום של יהודי ארה"ב.

הם עשו לשמעון פרס מה שעשו לרב הקונסרווטיבי והמרצה לתיאולוגיה רב היוקרה יעקב נויזנר אשר נאלץ להתלונן בסוף השבוע שעבר מעל דפי ה"וושינגטון פוסט" כי בשל מאמר שפירסם בעיתון זה לפני כמחצית השנה, הוחרם למעשה על ידי הממסד היהודי הציוני בארה"ב. באותו מאמר שלל נויזנר את מרכזיותה היהודית של ישראל וקבע כי הארץ המובטחת של היהודים היא הרבה יותר ארה"ב מאשר ישראל. נויזנר תיאר כיצד הדיוקן הקיצוני חסר הסובלנות שהולכת ולובשת ישראל מרחיק מעליה את היהדות האמריקאית. מיד למד כי הדיוקן הקיצוני וחסר הסובלנות מתלבש גם על הפרצוף המנהיגותי של יהדות ארה"ב אשר החלה בגידוף ובניקוי הכתבים הרשמיים ממאמריו שנחשבו, עד אז, רציניים ופופולאריים. זהו רצח של שתיקה, אומר נויזנר. השליחים של "האח הגדול" לא ידפיסו את מאמריך, לא יניחו לך לנאום, הם לא יפרסמו רשימות ביקורת על הספרים שלך, הם לא ינהלו אתך ויכוח.

לשמעון פרס הם כמובן לא יכולים לעשות מה שעשו לנויזנר, אולם מסר התגובה על דברי פרס הוא אותו מסר: אל תעשה גלים, לא רוצים ויכוח, לא רוצים מהומה.

מועמד רוברט דול. ואשה

מה שצריך לזכור, כמובן, הוא שאין המדובר במנהיגים אלא בעסקנים ובמניפולטורים של כוח. החל ממוריס אברם וכלה בראשי איפ"ק אין מדובר באנשים המגלים איזה כושר של מנהיגות מלהיבה, איזה חזון או תנופה. מדובר במלכי־ביצה ומי הביצה צריכים לעמוד. החזיון של מעורבות מאורגנת בוויכוח על דמות ישראל מעורר בהם פחדים של אובדן שליטה. כשחלק מחברי האירגונים היהודיים יהיו בעד החזרת שטחים וחלק יהיו בעד ארץ ישראל השלמה – תתחיל תסיסה, יתחיל תהליך של התפרקות.

לעומת חרדת ההנהגה, מעניין שבחוגים רחבים של יהודים חושבים בארה"ב יש תהליך ברור של עירעור. הוא קיבל חיזוק מיוחד בפרשת פולארד שבה הועמדו הנאמנויות לישראל מכאן ולארה"ב מכאן במבחן קודר ואכזרי. מכאן היה צורך רק בצעד אחד קטן של המשך שיתחיל לבחון את הנאמנות לישראל, את פרצופה של ישראל בקריטריונים הליבראלים הפרוגרסיביים המקובלים על הרוב המכריע של יהדות ארה"ב. ואם ישראל איננה עומדת בקריטריונים האלה, מתעורר רצון דווקא בקרב אלה שלא אמרו ממנה נואש לעשות משהו לשינוי בישראל.

הרושם המתעורר כאן משיחות עם אינטלקטואלים יהודים ומפירסומים בעיתונים כלליים, עם קהל כותבים וקוראים יהודי ער, כמו ה"ניו יורק טיימס", ה"וושינגטון פוסט", ה"ניו ריפאבליק" וה"ניו יורק ריוויו אוף בוקס", הוא כי התפישה שלפיה היום יש ליהדות שני מרכזים שווי זכויות, בישראל ובארה"ב, מקובלת על הרוב. שני מרכזים אלה צריכים ויכולים להשפיע זה על זה, ויש מרידה רבתי בנוסחה המקובלת על הציונות הפרימיטיבית והאורתודוכסית לפיה המרכז היהודי בארה"ב לא נועד אלא למלא אחר צרכי ישראל, בלי עירעור ובלי פיקפוק בתפקידו של איפ"ק אירגון השדולה הפרו־ישראלית בארה"ב, שעוצמתו בפעילות לטובת ישראל בקונגרס ובממשל. בשנתיים האחרונות פורסמו שלושה ספרים ביקורתיים על איפ"ק, ובחודשים האחרונים שתי סדרות כתבות ב"ניו יורק טיימס" וב"וול סטריט ג'ורנאל", ביקורתיות אף הן. הבעיה העיקרית עם איפ"ק היא שבאורח טבעי הוא מתיישר על פי הסמן הימני הקיצוני, מגלה נוקשות במקום שחלק מממשלת ישראל היה מעדיף גמישות מסויימת, ובשל עוצמתו הבלתי רגילה מיישר את המערכת הפוליטית בארה"ב על פי קו הנוח יותר לקלוט ולאמץ רעיונות מקסימליסטיים ומטפח בקונגרס אישים אנטי־ליבראלים או ליבראלים המוכנים לעשות יוצא מן הכלל בולט ככל שמדובר בישראל.

בתום ביקורו של שמעון פרס כאן נדמה היה כי הוא נבהל מעט מעצמו, וביקש לסגת לפחות מהחידוש שבעמדתו המחייבת את מעורבות יהדות אמריקה בוויכוח בישראל. אולם פרס לא יצר את הרצון הזה, הוא רק נתן לו לגיטימציה של מנהיג ישראלי. אנחנו עוד נשמע על כך.

אדון־גברת נשיא

אחרי פרישת גארי הארט, ג'ו ביידן ומייקל דיוקאקיס שהפכו את המועמדות הקולקטיווית של הדימוקראטים לנשיאות משבעת הגמדים לעשרה כושונים קטנים, שבכל פעם נושר מישהו, נראה כי הריפובליקאים נהנים ממקדמה רצינית, מכיוון ששערוריה אמיתית עדיין לא פקדה את מועמדיהם. שערוריות קטנות יש ויש: המועמד מדלוויר פייר דו פונט הסתבך לאחרונה בסיכסוך ירושה על סכום לא גדול, בהתחשב בעובדה שהוא נצר ויורש של שושלת מיליונרים ותיקה, והדיון המשפטי בסיכסוך צייר את דו פונט כאיש קטנוני הנלחם על פרוטות. פאט רוברטסון מטיף הטלוויזיה האבנגליסטי שהודיע בשבוע שעבר על מועמדותו הסתבך מעט גם הוא: במהדורה חדשה של האוטוביוגרפיה שלו השמיט קטע בו סיפר – במהדורה הראשונה שהתפרסמה בטרם חשב על הנשיאות – כי אלוהים נגלה לו בחלום וציווה עליו להמנע מלהכנס לפוליטיקה.

אולם אלה תקלות קלות ערך ביחס, והריפובליקאים מעודדים כשבראש רשימת מועמדיהם צועדים סגן הנשיא בוש ומנהיג המיעוט בסנאט בוב דול.

דול הוא המועמד המעניין ביותר לפחות מבחינה משפחתית, משום שלצידו במסע הבחירות מתייצבת אשתו שקשה יהיה לראות אותה בתפקידים המסורתיים של רעיית הנשיא. אליזבת דול שימשה עד לפני שלושה שבועות כשר התחבורה בממשל רייגן, והיא כוח פוליטי שיש להתחשב בו במפלגה הריפובליקאית. היא אשה חזקה המשמשת אחרי פרישתה מהממשלה כיועצת הפוליטית הראשית וכמנהלת מסע הבחירות של בעלה, הנוגס בעקבו של סגן הנשיא בוש.

אם ייבחר דול, יהיה זה לא מעט בזכות רעייתו, לא רק בשל עצותיה וניהולה, אלא בשל המשיכה הפופולארית שלה שתביא קולות רבים עבור בעלה לקלפיות. האם תסתפק בשותפותה הפעילה בנצחון, או שמא תרצה להיות גם שותפה פעילה בשלטון? כל מי שמכיר את בני הזוג אומר כי אם ייבחר דול זו תהיה עיסקת חבילה בה ינוהל הממשל האמריקאי מאגף המגורים של הבית הלבן כשאליזבת נוטלת חלק פעיל בהחלטות. אחרי הכשלון הצורב של ג'ראלדין פרארו ואחרי שצירת בית הנבחרים פאט שרודר הודיעה אגב בכי תמרורים על פרישתה מהמירוץ, אין סיכוי לאשה בשיאה בשנים הקרובות, וגם המועמדות של ג'ין קירקפאטריק שעליה רמזה השבוע אין לה סיכוי, לפחות יש סיכוי לנשיאה בחצי משרה.

אי אפשר כמובן בלי השאלה הקלאסית: טוב לישראל? משקיפים ישראלים בוושינגטון מעריכים כי נשיאות של בוב דול תהיה פעילה פחות במדיניות חוץ מנשיאות של ג'ורג' בוש. הבעייה היא רק, הם אומרים, שישראל תצטרך להתנהג בזהירות רבה. בוב דול ידוע כבעל המזג הסוער ביותר והרגזן ביותר בקרב המועמדים לנשיאות. כשאני חושב, אמר לי מקור ישראלי, מה הוא היה עושה בזעמו אילו היה מכהן כנשיא בעת שהתגלתה פרשת פולארד, אני רועד מפחד.

התיקים של הסופרים

קשה להגיד שהידיעה היכתה רבים בתדהמה. אחרי הכל הפאראנויה של מי שהיה ראש האף־בי־איי במשך קרוב לחמישים שנה, אדגאר הובר, היתה מן המפורסמות. אולם בכל זאת היתה הפתעה מסויימת במספר הגדול ובגודש התיקים שאסף האף־בי־איי בחמישים השנים האלה על מיטב סופריה של ארה"ב.

על פי חוק חופש המידע השיגו שני חוקרים חלקים גדולים מן התיקים האלה מארכיוני האף־בי־איי וסוכנויות ממשל אחרות כמו מחלקת המדינה, הסי־איי־אי ושירותי המודיעין של הצבא וחיל האוויר, ובהם הצטיירה תמונה של חקירה מקפת ועקבית של סופרים ואנשי רוח, המתנהלת מתוך חשד מתמיד כי הם מהווים גורמים חתרניים וקומוניסטיים.

בתיק של הסופר סינקלייר לואיס כתב חוקר האף־בי־איי כי אחד מספריו "מכוון להסית את השחורים נגד הלבנים והוא מהווה תעמולה לטובת קבלת העיקרון כי על האדם הלבן לקבל את השחור כשווה ערך חברתי". כמו אצל סופרים רבים אחרים עיקר החשדות נובע מהיותו של לואיס מצדד בזכויות ההתארגנות של העובדים ומתמיכתו באירגונים שבקשו לסייע לריפובליקאים נגד הפאשיסטים במלחמת האזרחים בספרד. אירגונים פעילים בעניינים אלה נחשבו על ידי האף־בי־איי ל"אירגוני חזית" ששימשו כסות לפעילות קומוניסטית, וכל מי שחתם על עצומה בעד הריפובליקאים בספרד, או נגד הוצאתם להורג של בני הזוג רוזנברג, נחשב מיד כחתרן בכוח.

הסופרת פרל בק נכנסה לרשימת החשודים בשל מאמר שפירסמה בשנת 1943 בו תקפה את האפליה הגזעית שהיתה נהוגה בצבא ארה"ב, ובו כתבה גם כי אחרי מלחמת העולם יהיה צורך לשים קץ לשיטה הקולוניאלית, שכן סבלנות הצבעוניים פוקעת. חוקר נרגז של האף־בי־איי שירטט על הכתוב את המלים "חבלה" ו"שקרים". האף־בי־איי פיקח על הדואר של בק ועל המבקרים בביתה, והתעניין אפילו בסדרה של ציורים קומיים שהאירגון שבראשו עמדה ביקש לפרסם. החוקר כותב: „לא ברור על פי העדויות שהקומיק־סטריפ הזה הוא תעמולה קומוניסטית, אבל הוא בהחלט סוג החומר שהמפלגה הקומוניסטית היתה מרוויחה מפירסומו".

ויליאם פוקנר, גם הוא כבק, חתן פרס נובל לספרות, זכה למעקב בשל פעולה לסיוע משפטי לשחור שהורשע באונס ורצח ונידון למוות במיסיסיפי. האירגון שהוקם כדי לעזור לאיש, קבע האף־בי־אי, הוא אירגון חזית קומוניסטי. ארנסט המינגוויי אירגן בשנות הארבעים המוקדמות בקובה רשת של מודיעים שעקבה מן האי אחר גורמים פאשיסטיים ואחרי תנועת צוללות גרמניות, והעבירה את המידע לשגרירות האמריקאית בהוואנה. אולם גילוי זה של פאטריוטיזם לא סייע להמינגוויי מול הובר החשדן שדרש מהשגרירות להפסיק את הקשר עם המינגוויי שאחרי הכל היה „שתיין, לא מהימן וצידד בריפובליקאים במלחמת האזרחים בספרד".

האנשים האלה שעמלו כדי לחבר תיקים גדושי מסמכים וקטעי עיתונים על כל הסופרים החשובים בארה"ב, היו גם בעלי יצר נקמה מפותח. נכון שלא היה בשום פיסת מידע באלפי הדפים שנצברו כדי להביא לאישום או אפילו לחקירה פלילית גלויה, אולם היתה להם דרך לנקום: בתיק של המינגוויי הוכנס אחרי התאבדותו קטע עיתון בו סיכם מבקר ספרות את יצירתו של המינגוויי במילים: „היה לו סגנון מכוער והוא היה אחד מהגרועים בסופרים כותבי האנגלית של זמננו".

נוסף לאלה שהוזכרו נוהלו תיקים נגד ג'והן סטיינבק, תומס וולף, ארצ'יבלד מקליש, ו. ה. אודן, אדמונד וילסון ועוד רבים אחרים. האף־בי־איי הודיע השבוע בתגובה כי אינו נוהג עוד לעסוק בחקירות מסוג זה. אולם מה שעורר דאגה היה כי רבים מהמסמכים שנמסרו לחוקרים לצורך פירסום, כללו מחיקות והשמטות, והיו תיקים שלמים שלא נמסרו. הסיבה שנמסרה: „גם היום גילוי פרטים מסויימים עלול לפגוע בבטחון המדינה או ביחסי החוץ שלה". רבים מניחים כי הסיבה האמיתית היא רצון להמנע מפרסום של פרטים מביכים ביותר על מידת העומק וההיקף של איסוף רכילויות על הסופרים על ידי חוקרים קטנים במשרדים מאובקים.

סוריה. „האחים המוסלמים" ב' / דן אבידן

מאבק נוטף דמים

כשלון נסיונותיה של תנועת „האחים" להפיל את המשטר העלאווי נבע בראש ובראשונה מחוסר הצלחתה לחדור לשורות הצבא. „האחים המוסלמים" לא הצליחו לשקם את כוחם מאז המכה הקשה שספגו ב־1982 בחמאת

תא מחתרתי של „האחים" בפעולה. התצלום מן השבועון הסורי „אל וותן אל ערבי".

במהלך 1981 עסקו כבר ראשי מחתרת „האחים המוסלמים" בשיקומה של התנועה. באוקטובר אותה שנה הקימו ארגון חדש שנקרא „החזית האסלאמית" – ארגון זה איחד תחת גג אחד את כל קבוצות האופוזיציה האסלאמית: חוליי תנועת „האחים", הקבוצות המיליטנטיות (כגון קבוצת עדנאן עקלה), ונציגים של חכמי הדת (העולמא) בערים החשובות. בראש „החזית האסלאמית", שנודעה אחר־כך גם בשם „הנהגת המהפיכה האסלאמית בסוריה", עמדו השיח' מחמד אבו אל־נצר אל־ביאנוני, עדנאן סעד אל־דין וסעיד חווא.

מוחמד ביאנוני הוא חכם דת, כבן ארבעים, יליד העיר חלב ומתגורר כיום מחוץ לגבולות סוריה. בן למשפחה מוסלמית שורשית שלמד לימודי דת בקולג' של חלב ובאוניברסיטה של דמשק. הוא בעל מעמד בכיר בחוגי האופוזיציה הסורית, ומאז 1982 מכהן כראש „החזית הלאומית הסורית" שהיא ארגון הגג של כל קבוצות האופוזיציה מן הימין ומהשמאל. עדנאן סעד אל־דין נולד בחמאת ב־1929 והצטרף לתנועת „האחים המוסלמים" ב־1945. עד מהרה טיפס בהיארכיה של הארגון ונעשה לאחד הפעילים המרכזיים בו. הוא נחשב למנהיג קיצוני בהשקפותיו, התומך בפעילות אלימה למיגור המישטר בסוריה. ב־1980 תפס סעד אל־דין את מקומו של עיסאם אל־עטאר כמנהיג־על („המדריך הכללי") של תנועת „האחים המוסלמים". לפי גירסה אחרת סילק אל־דין את עטאר מתפקיד „המדריך הכללי" רק לפני שנה, במעין „הפיכת חצר". עדנאן סעד אל־דין עקר בשעתו מסוריה למדינות המפרץ הפרסי וכיום הוא מתגורר באירופה, כנראה בצרפת. הוא מוציא לאור בטאון בשם „אל־נדיר" המתפרסם באוסטריה ובמערב־גרמניה. סעיד חווא נחשב לאידיאולוג של תנועת „האחים המוסלמים". מוצאו איננו ברור. יש הטוענים שהוא נולד בחמאת ויש הטוענים שהוא פלשתינאי. שנים ארוכות ישב חווא בסעודיה וכיום הוא גולה באירופה, כנראה בצרפת. הוא פרסם שורה ארוכה של ספרים שבהם מוצגת השקפת עולמם של „האחים המוסלמים" ומטרות פעילותם למיגור משטרו של הנשיא אסד.

ב„חזית האסלאמית" השתתפו גם חוגים המשתייכים למעמד הבינוני, שדגלו בחברה ליברלית יותר ובמשק חופשי. עמדותיהם של חוגים אלה השתקפו במצע האידיאולוגי של „החזית", שפורסם לראשונה בנובמבר 1980 ואחר־כך באוקטובר 1981, תחת הכותרת: „גילוי דעת מטעם המהפיכה האסלאמית בסוריה ודרכי פעולתה". מצע זה כולל מחויבות למאבק עד חורמה במשטר המיעוט העלאווי, כדי לכונן בסוריה רפובליקה אסלאמית שבה יובטח חופש וזכויות לכל התושבים. המצע מטיף להקמת משטר רפובליקאי פלורליסטי שישאב את השראתו מחוקי האסלאם. במדינה יכונן משק כלכלי חופשי, אך חלק מענפי הכלכלה העיקריים יולאמו, כדי להבטיח חלוקה צודקת של המשאבים לכל האזרחים. מצע התנועה גורס כי ליהודים אין זכות להתגורר בפלשתין וכי המאבק לשחרור פלשתין יעשה אך ורק במלחמת קודש אסלאמית, ג'יהאד. המאבק במשטר הנשיא אסד צריך לסלול את הדרך להקמת אחדות ערבית כבסיס לאחדות אסלאמית רחבה, שעל יסודותיה ינהלו המוסלמים את המאבק לחיסולה של ישראל.

במרוצת 1981 חידשו „האחים המוסלמים", שפעלו עתה במסגרת „החזית האסלאמית", את הפיגועים נגד יעדים של המשטר הסורי. בראשית השנה נעשה נסיון נוסף להתנקש בחיי הנשיא אסד. לקראת סוף השנה ניסו אנשי המחתרת לחסל את שר החוץ ח'דאם. שני אנשים שרכבו על אופנוע השליכו מטען חבלה לעבר מכוניתו בשעה שזו נסעה באחד מרחובותיה של דמשק. ח'דאם נפצע בכתפו. בעקבות התקרית אסרו השלטונות על השימוש באופנועים. באוגוסט ובספטמבר התפוצצו כמה מכוניות תופת ליד מחנות של הצבא הסורי וליד משרדים ממשלתיים בדמשק, כגון במשרד ההסברה והסוכנות המרכזית, המפיצה את העתונים הסוריים הממלכתיים לכל רחבי המדינה. התפוצצויות גרמו לאבידות רבות מקרב אנשי הצבא והאזרחים. בדצמבר 1981 רצחו אנשי „האחים" בחמאת – המעוז החשוב ביותר של התנועה – חמישה אנשי מיליציה שהקימה מפלגת הבעת' למטרות לחימה נגד המחתרת האסלאמית. בתגובה על כך פשטו כוחות צבא על העיר חמאת והרגו יותר מ־300 תושבים. גוויותיהם הושלכו ברחובות למען יראו וייראו. כוחות צבא נוספים פשטו על הערים ח'ומס וחלב וביצעו בהן מעצרים רבים בקרב פעילי תנועת „האחים". רוב העצורים הוצאו להורג בו במקום ובתיהם נהרסו.

מדיניות היד הקשה מצד השלטונות התריפה את התסיסה בקרב האוכלוסיה הסונית. בראשית 1982 ארעו התנגשויות בין תומכי „האחים המוסלמים" לבין כוחות הצבא ומיליציית הנוער של מפלגת הבעת' בעיר החוף לאטקיה ובעיר דרעה, הסמוכה לגבול הסורי־ירדני. משם התפשטו ההתפרעויות לעיר חמאת בת 150,000 התושבים. בליל ה־2 בפברואר 1982 פשטו כמה מאות לוחמי „האחים" על משרדי ממשלה ונקודות משטרה וצבא בחמאת. למחרת היום הוכרז מרד כללי בעיר. אלפי קנאים מוסלמים יצאו לרחובות בתרועת השיח'ים שהטיפו מעל למינרטים במסגדים להתקומם נגד המשטר. הקנאים ואלפי תושבים שהתחברו אליהם טבחו בפקידי ממשל סורים ובאנשי מפלגת הבעת'. השלטונות מיהרו לשגר לחמאת כוחות צבא, אולם אלה הופתעו מעוצמת ההתנגדות של התושבים שמנעו מהם לחדור לעיר. בעקבות זאת נשלחו לחמאת כוחות צבא גדולים שכללו את דיוויזיה 569, המכונה „פלוגות ההגנה", בפיקודו דאז של אחי הנשיא רפעת אסד, יחידות קומנדו מוטסות במסוקים, בפיקודו של המפקד העלאווי הנוקשה עלי חיידר, שתי חטיבות סדירות, האחת משוריינת והשניה ממוכנת וכוחות מודיעין ובולשת נוספים. כוחות אלה הטילו מצור על חמאת ובמשך שלושה שבועות הפגיזו אותה בשיטתיות באש טנקים, תותחים ומסוקים. רבעים שלמים בעיר עתיקת־יומין זו, שנהר העאצי חוצה אותה, נמחו מעל פני האדמה, לרבות מסגדים, כנסיות, ומבנים בעלי ערך היסטורי רב. באופן הדרגתי הבקיעו חיילי הצבא את דרכם לתוך העיר. תחילה כבשו את השכונות המודרניות ואחר־כך את השכונות העתיקות שבהן התבצרו אנשי המחתרת המוסלמית בפיקודו של השיח' אדיב אל־כילאני. אלפי אנשי המחתרת יחד עם תושבים רבים שהצטיידו בנשק שנשלף מסליקים חשאיים לחמו פנים־אל־פנים נגד חיילי הקומנדו הסורים שטבחו בהם ללא רחם. כ־25 אלף תושבים נהרגו בהפגזות ובקרבות האכזריים שנמשכו עד 28 בפברואר ולפי אומדנים אחרים נהרגו בין 5,000 ל־10,000 תושבים.

בפברואר 1982 פשטו כמה מאות לוחמי „האחים" על משרדי ממשלה ונקודות משטרה וצבא בחמאת. למחרת היום הוכרז בעיר מרד כללי. כוחות צבא גדולים הפגיזו את העיר בשיטתיות במשך שלושה שבועות. רובעים שלמים נמחקו מעל פני האדמה וכ־25 אלף תושבים נהרגו

היתה זו ללא ספק המכה הקשה ביותר שספגו „האחים המוסלמים" מאז ראשית פעילותם האופוזיציונית בסוריה. תבוסתם נבעה מנחישות דעתם של השלטונות לשבור אותם ולהשמיד את כוחה של המחתרת המוסלמית, מעליונות כוחם של חיילי הצבא שנשארו נאמנים למשטר העלאווי, ומהעובדה שהמרד עליו הכריזו „האחים" מחמאת לא התפשט לערים אחרות. בכלל הוכיחו ארועי חמאת שרוב הציבור בסוריה, אף־על־פי שאיננו שבע רצון ממשטר המיעוט העלאווי, איננו נוטה להתקומם נגד משטר זה. הדבר נובע מהדימוי המרתיע של המשטר, ומחשש שהמדינה האסלאמית המובטחת על־ידי האופוזיציה תהיה גרועה יותר מהמצב הקיים בסוריה, ומהעובדה שגם חוגים מהאוכלוסיה הסונית הפכו ברבות הימים לחלק מהאליטה החדשה המפיקה טובות הנאה מהמשטר הנוכחי ואין לה עניין להפילו.

החולשה שפקדה את מחתרת „האחים המוסלמים" בעקבות ארועי חמאת דחפה את מנהיגיה לבוא בברית חדשה עם מפלגות השמאל בסוריה שחרתו על דגלן את הפלת משטרו של הנשיא אסד.

במארס 1982 הוקמה „הברית הלאומית לשחרור סוריה" בה חברו: הפלגים השונים של מחתרת „האחים המוסלמים", נציגים מטעם מפלגת הבעת' הפרו־עיראקית בראשות מישל עפלק ושיבלי אל־עייסמי, המפלגה הסוציאליסטית הערבית בראשות אכרם חוראני, סיעות נאצריסטיות שונות ופוליטיקאים עצמאיים כנשיא לשעבר אמין אל־חאפז ושגרירה לשעבר של סוריה באו"ם חמוד שופי. נכונות „האחים" לבוא בברית עם המפלגות החילוניות שיקפה גם את הרגשתם שמצע הפעולה הפונדמנטליסטי של תנועתם מהווה בסיס צר מדי לגיבוש אופוזיציה אפקטיבית למשטר.

ב־26 במארס פרסמה „הברית הלאומית" את מצע פעילותה שהושתת על 16 עקרונות. במצע נאמר ש„הברית הלאומית" תמשיך להאבק בכל הדרכים להפלת משטרו של הנשיא חאפז אסד. לאחר הפלת משטר המיעוט העלאווי תוקם בסוריה ממשלת מעבר שתדאג לעריכת בחירות חופשיות ולקביעת חוקה שתבטיח שוויון זכויות לכל האזרחים, יבוטלו כל צעדי הדיכוי והקיפוח של המשטר הקודם, האסלאם יוכרז כדת המדינה והחוק האסלאמי ישמש מקור עיקרי לחקיקה. בתחום המדיני נקבע במצע כי „הברית הלאומית" תגייס את כל משאביה „למען שחרור פלשתין מידי כובשיה הציונים" ותקיים קשרי שיתוף פעולה הדוקים עם אש"ף, נציגו הבלעדי של העם הפלשתיני. כמו כן נאמר במצע שתחת שלטון „הברית הלאומית" תאמץ סוריה מדיניות בין־גושית נייטרלית ותחתור להשגת אחדות בין־ערבית וכלל אסלאמית. מצע פעולה זה נראה מתון מדי לטעמו של עדנאן עקלה, ראש הזרוע הצבאית של מחתרת „האחים". הוא טען שהמצע מטשטש את מטרתה העיקרית של המחתרת לכונן בסוריה רפובליקה אסלאמית על חורבות המשטר הישן. עקלה סרב להצטרף ל„ברית הלאומית" והודח בשל כך מחברותו בתנועת „האחים" על־ידי עדנאן סעד אל־דין, שהיה מיוזמי הברית עם מפלגות השמאל. הדחתו גרמה לפרישת לוחמים רבים משורות המחתרת המוסלמית ולהעמקת הקיטוב בשורותיה. לפי אחת הגירסות מונה סעיד חווא לראש הזרוע הצבאית של „האחים" במקומו של עדנאן עקלה.

מאז הקמת „הברית הלאומית לשחרור סוריה" התמקדה הפעילות של מחתרת „האחים" בצד הפוליטי וההסברתי. התנועה סבלה ממשבר חמור בכוח־אדם מאז המפלה הקשה בתשתיתה בעיר חמאת, ובעקבות רדיפת אנשיה בעיר טריפולי שבצפון לבנון על־ידי הצבא הסורי. פעילות התנועה נוהלה משני מוקדים מחוץ לתחומי סוריה. בראש המוקד שפעל במערב־גרמניה עמד עיסאם אל־עטאר, המוציא לאור את כתב־העת „אל־ראיד" (החלוץ). בראש המוקד השני, שפעל בצרפת, עמד עדנאן סעד אל־דין. ב־1985 ספגה המחתרת מכה נוספת כאשר מנהיגה לשעבר, עדנאן עקלה, הוסגר לידי השלטונות הסוריים ונעצר.

באביב 1986 חידשו „האחים המוסלמים" לפרק זמן קצר את פעילותם ההתגרנית בתוך סוריה. בחודש מארס פוצץ אחד מאנשי המחתרת מכונית תופת גדולה ברובע קאבון בדמשק, שם מתגוררים מומחים סובייטים ומפקדים בכירים בשרותי הבטחון הסוריים. כ־200 אנשים נהרגו בפיגוע זה. מאוחר יותר התברר כי אחמד עיד, בן 27, שעשה את הפיגוע, התאמן בעיראק. הוא נתפס ונתלה על־ידי הסורים. חודש אחר־כך עשו אנשי „האחים" שורה של פיגועים בכמה ערים בצפון סוריה ובדמשק. הם חיבלו בשבעה מיניבוסים שהסיעו צוערים וחיילים סורים מבסיסיהם בח'ומס ובדמשק לבתיהם, לרגל חופשת „עיד אל־פיטר". כמו כן חיבלו „האחים" ברכבת שהובילה חיילים לחופשה מחלב ללאטקיה. כתוצאה מפיגועים אלה נהרגו יותר מ־140 חיילים ונפצעו קרוב ל־150. השלטונות נקטו מיד צעדים כדי למנוע פיגועים נוספים. אף־על־פי־כן היו כמה פיגועים בחודשים מאי ויוני, כגון פיצוץ גשר בצפון סוריה ושורת התפוצצויות בדמשק, שלא גרמו לנפגעים ושהמשטר לא נתן להם פרסום. בחודש יולי עלה בידי השלטונות לתפוס את מבצעי הפיגועים ולסחוט מהם הודאות כי פעלו בסיוע המודיעין העיראקי. חברי הרשת נתלו לא מזמן סמוך לאחת הכיכרות המרכזיות בדמשק. בעקבות תפיסת הרשת פסקו הפיגועים והמשטר חדל מלהיות מוטרד לפי שעה בשאלה שמא חידשה מחתרת „האחים" את כוחה בתוך סוריה.

במרוצת 1981 חידשו „האחים המוסלמים" שפעלו עתה במסגרת „החזית האסלאמית" את הפיגועים נגד יעדים של המשטר הסורי. בראשית השנה נעשה נסיון נוסף להתנקש בחיי הנשיא אסד. לקראת סוף השנה ניסו אנשי המחתרת לחסל את שר החוץ ח'דאם

אסד, האויב האיום, על שער החוברת של „האחים המוסלמים"

כשלון נסיונותיה של תנועת „האחים המוסלמים" להפיל את משטר המיעוט העלאווי בסוריה נבע בראש ובראשונה מחוסר הצלחתה לחדור לשורות הצבא, המשענת העיקרית של המשטר. „האחים המוסלמים" לא הצליחו גם לשקם את כוחם בתוך סוריה, מאז המכה הקשה שספגו ב־1982 בחמאת. לאחר ארועי חמאת, ובעקבות הבטחת השלטונות להעניק חנינה לכל לוחם שיסגיר את עצמו, עזבו פעילים רבים את שורות המחתרת. לתנועה נותר קומץ מנהיגים המתגוררים בארצות מערב־אירופה, אך בתוך סוריה לא נותר גרעין מנהיגותי שידאג לשיקומה של התנועה.

המנהיגים המתגוררים בחו"ל, ביניהם עיסאם אל־עטאר, עדנאן סעד אל־דין ומוחמד אל־ביאנוני שהם קרובי משפחה, מסוכסכים בינם לבין עצמם וחלוקים בדעותיהם בדבר הדרכים לניהול המשך המאבק נגד משטרו של אסד. לאחרונה איבדו „האחים המוסלמים" גם כמה ממוקדי התמיכה החיצונית. המלך חוסיין סגר את בסיסיהם בירדן, הסגיר כמה ממנהיגיהם לסוריה ואת השאר גירש לעיראק ולמצרים, במסגרת תהליך התקרבותו לנשיא חאפז אסד. תורכיה נוהגת על־פי ההסכם הבטחוני הדו־צדדי שחתמה עם סוריה בקיץ האחרון והגבירה את מאמציה למנוע מאנשי מחתרת „האחים" להסתנן דרך גבולה לשטח סוריה. עיראק נותרה בעלת הברית העיקרית של „האחים המוסלמים", אך אלה מתקשים לחצות את הגבול העיראקי־סורי המסומן היטב על־ידי צבא סוריה. גם בבית ממשיכים השלטונות הסוריים לנקוט צעדי בטחון קפדניים, כדי למנוע התארגנות מחודשת של המחתרת האסלאמית. בתנאים אלה קשה להניח שתנועת „האחים המוסלמים" תצליח בעתיד הנראה לעין לשקם את כוחה ולהוות איום ממשי על משטרו של הנשיא אסד.

(רשימה שניה ואחרונה)

במחשבה שניה.

דני רובינשטיין

עם מי נפגש שמיר?

סביר להניח שרשויות המודיעין והביטחון בדקו היטב היטב איזה אישים ערבים מהשטחים יהיו בין המוזמנים לפגישה „על כוס קפה" (כך נאמר להם) עם ראש הממשלה יצחק שמיר. לפגישה עם יצחק שמיר אכן הוזמנו „אוהדי ירדן" מובהקים.

אבל בכל זאת. הנה דוגמה לאחד המוזמנים: יוסף גאנם ראש עירית דיר־דבואן (עיירה ליד רמאללה) היה בין פעיליו הראשונים של הארגון לשחרור פלשתין, כלומר אש"ף, בשעה שהוקם ב־1964 בהנהגתו של אחמד שוקיירי המפורסם. יוסף גאנם כיהן אפילו במשלחת הפלשתינאית שנשלחה אז לאו"ם. נכון שזה היה בגלגול הראשון של אש"ף, לפני שהפת"ח ויאסר ערפאת השתלטו עליו ב־1969, אבל למי חשובים ההבדלים? אש"ף זה אש"ף. אז קראו להם „פדאיינים" והם עסקו בטרור ונשלחו לרצוח יהודים בדיוק כמו המחבלים כיום (בערבית ממשיכים לקרוא להם מדי פעם פדאיינים גם עתה). את „האמנה הפלשתינית" הידועה לשימצה ניסחו וקיבלו חבריו של יוסף גאנם ואחמד שוקיירי באש"ף של אז. יאסר ערפאת והפת"ח קיבלו מהם את האמנה כירושה ו„רק" אישרו אותה.

עכשיו אפשר לשאול: בהזמנה של יוסף גאנם לכוס קפה אצל ראש הממשלה שמיר אפשר לראות הכרה במייסדי אש"ף? אין בכך סימן של מתן הכשר ישראלי בדרג הגבוה ביותר לטרור של הפדאיינים ואפילו הו"ח לאמנה הפלשתינאית המדברת על חיסול ישראל?

כמובן שאלו שאלות מתחכמות. אבל בפוליטיקה הישראלית הן בהחלט כשרות. עתונאי רציני לא היה מביא קטע זה במדור בעמודים הפנימיים של העתון אלא נותן כותרת גדולה בעמוד ראשון: ראש הממשלה שמיר נפגש עם אחד ממייסדי אש"ף ומראשוני שלוחיו לאו"ם.

לא לפרסם, לא להעסיק, לא לקנות

לפני שבועות אחדים פורסמה בבטאון המתנחלים „נקודה" מודעת פרסומת גדולה של נגריה ערבית בשכם המזמינה את המתנחלים לקנות אצלה ארונות מטבח. הבאתי את המודעה במדור זה בליווי כמה שורות שכן מנקודת הראות הערבית זה נראה מוזר למדי. בעמוד אחד ב„נקודה" כותבים מתנחלים בזכות הטרנספר של ערביי שכם ובעמוד השני משלם המועמד לטרנספר מודעת פרסומת למתנחלים.

מסתבר שפרסום מודעה כזאת ב„נקודה" לא עשה שום רושם בציבור הערבי (במחשבה שניה מדוע שיעשה? ערביי השטחים הרי בונים במו ידיהם את ההתנחלויות). מי שהתרשם מהמודעה היו דווקא מתנחלים שאחד מהם, חגי בר־גיורא מעופרה, כתב מכתב ל„נקודה" תחת הכותרת האומרת: „לא לפרסם, לא להעסיק, לא לקנות" (אצל הערבים כמובן). במכתב הוא מסביר את הערך החילוני של „העבודה העברית" ואת הציווי הדתי „לא תחונם" (מספר „דברים" פרק ז' פסוק 2) שפרושו שאסור לגרום לנוכרים שתהיה להם חניה בארץ־ישראל (אגב, בהרצאה אחת בנושא, הסביר המרצה שלא מדובר בחניה למכוניות שכן חניה כזאת ממילא אין בארץ לא ליהודים ולא לערבים).

ומסכם חגי בר־גיורא מעופרה: „כדי לחזק את ישיבתנו ביהודה שומרון ועזה יש להעסיק רק יהודים ולקנות רק מהם, ואין לעודד קניה מאחרים ואין ל„נקודה" לפרסם מודעות מסחריות המעודדות לקנות מנוכרים, כמו המודעה שפורסמה בנקודה מס' 12".

בזמנו הפיצו אנשי ח"כ מאיר כהנא כרוזים ברוח זו אצל יהודים שקנו במזרח ירושלים והם נעצרו כחשודים בהסתה גזענית. ב„נקודה" זה כנראה מותר.

ביזנס מצויין

כיצד לפתור בצעד דרמטי אחד את הבעיות הכלכליות שלנו. הנשיא הראשון חיים ויצמן עמד על כך עוד בראשית המדינה. ב־1950 הציע את ההצעה הבאה: לערוך חישובים כמה כסף השקיעו היהודים בארץ ישראל ולמכור את המדינה במחיר ההשקעה. אחר כך לקנות אותה חזרה לפי מה שהיא שווה. זה יהיה ביזנס יוצא מן הכלל, אמר הנשיא הראשון.

מי שסיפר זאת היה בן אחיו, השר עזר ויצמן, בפגישה בירושלים.

חלופות של דם

כבר כמה שבועות שכמעט לא שומעים את המילה „חלופות", והתחלתי להתגעגע אליה.

בשעור ראשון של מבוא לכלכלה לפני זמן רב, שמעתי הסבר על החוק הכלכלי הבסיסי האומר שאם אתה קונה משהו בעשרה שקל, נגיד, יש למדוד זאת לפי החלופות שלא קנית. פרוש הדברים שאם קנית בעשרה שקלים כרטיס לקולנוע, לא קנית בהם ספר ולא קנית בהם מנה חומוס. המרצה הסביר שבתקציב לאומי החלופות הן גם חיי אדם. כיוון שכולם התפלאו, הוא הביא לדוגמה את גשר מוצא בכביש ירושלים–תל־אביב. הגשר כאן לא נוח וכל שנה נהרגים שם בתאונות כך וכך אזרחים. אם המדינה תקציב לתיקונו מליון דולר, ייחסכו כמה הרוגים. אבל המדינה לא משקיעה שם מליון דולר ונותנת אותם, נגיד, כתמיכה לתיאטרון „הבימה", לפרסי ישראל לתרבות ואמנות ולאחזקת קונסוליה בפילדלפיה (בכוונה אין בדוגמה התנחלויות בשטחים).

במלים אחרות „קדושת חיי האדם" וביטויים רמים שמשמיעים אצלנו השכם והערב אינם עומדים במבחן המציאות כאשר מדובר בתקציבי הכבישים, תקציבי הבריאות ועוד. חיי אדם הם חלופה בתקציב הלאומי, ובמדינת ישראל עושים בה שימוש גדל והולך.

השולצהיימרים או כיצד בא המשיח

יוני להב

והכפריים התעקשו להמשיך ולהתעסק רק בענייניהם גם כששולצהיימר החליט יום אחד שהקיר המערבי של בית המרחץ בכפר הוא קדוש וגרר לשם את כל השבט שלו והולל מסביב לקיר ותחב בו אבנים וסילק את באיו בגידופים איומים

היה היה כפר קטן, ובכפר חיו התושבים חיים בריאים וסולידיים, הכל היה טוב ויפה, ויחסי השכנות היו יוצאים מן הכלל, להוציא את הקשיש הנירגן שולצהיימר, שהסתגר לו בטירתו החשוכה, שבה התגורר – כך טענו בעקשנות בכפר – מאז ימי הביניים, ולא רק שלא היה עונה לשלום בפוגשו במקרה במאןדרהוא מן הכפר כאשר היה מגיח מפתח ביתו אחת לכמה זמן, אלא אף היה מגדף ויורק ומקלל בשפה משונה שאיש מלבד בני ביתו לא הבין; שכן לשולצהיימר היתה משפחה ענפה מאוד, וכולם בה נראו כמוהו והתלבשו כמוהו וחשבו כמוהו ודיברו כמוהו – הגברים, הנשים, הילדים ובעלי החיים, ולכולם־כולם שם היה אותו הכובע המשונה והמחודד בקצהו ואותה אדרת בלוייה ואותו מבט משתלהב ומתרוצץ בעיניים; כך שבכפר די פחדו ממנו אבל השתדלו להתעלם, כי הוא היה שמה הרבה לפניהם והוא יישאר שמה הרבה אחריהם, כי הוא ניצחי, השולצהיימר הזה, ולא רק שהוא לא מת, הוא גם לא מתחלף; ועל כן, סברו אנשי הכפר, הם לא יתערבו לו בענייניו והוא לא יתערב להם בענייניהם והכל יבוא על מקומו בשלום, ולמה לריב.

אמת, נכון הדבר שלעיתים היה עורך שולצהיימר טקסים משונים בחצר טירתו הגוטית החשוכה: הוא נהג להקריב עיזים ותרנגולות ככפרה על חטאי עם השולצהיימרים, ולילדיו הרכים היה מגדל שערות שהגיעו להם עד המתניים, ואת בנותיו היה כורך במיני תכריכים משונים ואף היה מגלח להן את שיער ראשיהן, והיה מתען אותן עם בני הדודים שלהם כשמלאו להן שבע, [illegible] היו מתרבים שמה [illegible] סוף [illegible] בטירת שולצהיימר [illegible] צפיפות. האנשים שם היו מסתדרים בשכבות, זה על גבי זה, ומכיוון שאסור היה להם לצאת החוצה – בלתי אפשרי היה הדבר, כי שולצהיימר בנה סביב הטירה חומה מחושמלת בגובה של עשרים מטר – מכיוון שכך, הכפריים התעקשו שזה לא מפריע להם; וגם כשלפעמים, כשהיה הירח מלא, והשולצהיימרים היו יוצאים בשיירה ארוכה־ארוכה מתוך החומות ורוקדים ריקוד לילי עז ביטוי תוך כדי ניענוע גופם קדימה ולאחור ותוך כדי מילמול של פסוקים שבורים מתוך ספר עתיק ומצהיב שכולם שמה חיו על־פיו, ומזילים תוך כך ריר אקסטאטי ומשתחווים לירח השתחוויות עמוקות, גם אז הכפריים לא נהגו להתערב, כי הם ידעו שבבוקר הכל ישוב על מקומו בשלום והשולצהיימרים האיומים ימהרו להיסתגר להם מחדש בטירתם; ועל כן נשמר הסטאטוס־קוו, וכולם עסקו רק בענייניהם.

הכפריים התעקשו להמשיך ולהתעסק רק בענייניהם גם כששולצהיימר החליט יום אחד שהקיר המערבי של בית המרחץ בכפר הוא קדוש, וגרר לשם את כל השבט שלו, והולל מסביב לקיר ותחב בו אבנים, וסילק את כל באי בית־המרחץ בגידופים איומים: "אז נבנה לנו בית מרחץ חדש", ציינו הכפריים במאור פנים. "וכי נריב על קיר טיפשי של בית מרחץ? חוץ מזה, הגיע הזמן לסגור את המוסד המפוקפק הזה, המרבה מדנים בכפרנו". ומאז נודע הקיר המערבי של בית המרחץ, וגם בית המרחץ עצמו בטריטוריה שולצהיימרית, ואנשי הכפר ערכו עיקוף גדול בדרכם שלא להיתקל פנים אל פנים עם השולצהיימרים נאמני בית־המרחץ, והעניינים זכו להתנהל כשורה, וכולם עסקו רק בענייניהם.

וכך עברו להם השנים והסטאטוס־קוו נשמר בקפדנות והכפר גדל והפך לעיר, והעיר נתמלאה בכל מיני חידושים, באוטומובילים ובבניינים גבוהים ובבתי תיאטראות ובמוסדות־מחקר ובמפעלים, ורק טירתו של שולצהיימר נותרה על עומדה, והצפיפות גברה שם עוד ועוד, ומהעיר ניתן היה לראות כיצד שכבות השולצהיימרים עולות ומיתמרות ועוברות את החומה עצמה, ומכיוון שאף אחד לא עבד כי כולם היו עסוקים שם כל היום בלהשתחוות לאבנים קדושות ובשינון של פסוקים מתוך דפים מצהיבים של ספר עתיק אחד, מכיוון שכך – היה שם עוד יותר צפוף כי הרי אף אחד שמה לא הלך לשום מקום; אבל הם הרי עסקו בענייניהם בלבד והעירונים עסקו בענייניהם הם, ועל כן נשמר הסדר המופתי על כנו, וגם כשהשולצהיימרים הניחו דינאמיט על האוטוסטראדה שחצתה את העיר מצפון לדרום ופוצצו בטענה שהרעש מפריע לתפילות שלהם להיתמר מעל הטירה ולהגיע לשמש (באותה תקופה הם עבדו את השמש) כי התפילות נדרסות כשהן מנסות לחצות את האוטוסטראדה, גם אז הניחו להם העירונים לנפשם, ראשית מכיוון שלמה לריב, ושנית מכיוון שחלק מהעירונים החלו למצוא טעם בדבריהם של השולצהיימרים ובכינוס מועצת העיר באמת הסביר אחד מהם, איש התנועה הליבראלית־הלאומית, ש"יש סכנה שאם תפילותיהם של השולצהיימרים אכן יידרסו כשהן מנסות לחצות את האוטוסטראדה, הרי שהשמש תתנקם בנו, העירונים, נקמות איומות, ולכן, הכי טוב לשמור על יחסים טובים עם השמש".

וכך באמת היה: העירונים סללו דרך עפר במקום האוטוסטראדה, ובמקום שבו הכביש נגמר והפך לדרך עפר – חצו העירונים קטע זה בעזרת עגלה הרתומה לסוס, ומשנסתיים קטע זה ושב והפך לכביש, הרחק מאיזור סכנת ההידרסות של התפילות, חזרו העירונים לאוטומובילים שלהם שהועברו לשם בעזרת גרר המשיכו במסעם, כך שהכל שב על מקומו בשלום, ואם גם נתארכה הדרך ונתייקרה במשהו, הרי, כלשונם של חברי מועצת העיר, "עדיף לשמור על האיזון בין חלקי האוכלוסיה השונים בעיר"; שכן, זאת לדעת, בינתיים נתרחב שבט השולצהיימרים עד למאוד, שכן הבנים של הבני־דודים התחתנו שמה עם הבנות של הבנות־דודות שהתחתנו עם הבנים של הבנים של הבנות של הבנות־דודים, ומרוב דודים כמעט שלא ראו שם את היער; ואם קודם לכן היוו השולצהיימרים מיעוט בעיר, הרי לאט לאט הם נהפכו לרוב, וטירתם כמעט שקרסה תחתיה, מה שגרם להם להתחיל לרכוש שטחי קרקע נוספים סביב הטירה, ולפנות משם את האוכלוסיות הקודמות, ובכל מקום צצו עוד ועוד טירות שולצהיימריות, ואף על פי כן, משנתקלו בתושבי המיעוט הלא־שולצהיימרי של העיר, עדיין ירקו בפניהם וקיללו אותם בשפה משונה עתיקה מאוד־מאוד.

וכך התנהלו להם החיים בעיר לשביעות רצון כל הצדדים, וכל אחד עסק בענייניו בלבד, ואפילו נעשו מעט ויתורים הדדיים פה ושם, כמו, למשל, החלטתם העצמאית הבלתי תלוייה של הלא־שולצהיימרים לא לצאת מבתיהם בימי ד' בשבוע ולהסתגר שם היטב־היטב כי יום ד' בשבוע יום קדוש היה לשולצהיימרים, מפאת כך שבספר העתיק שלהם נאמר בפירוש שביום ד' ייחרב העולם ובמקומו יהיה – צנון; אבל זה היה ויתור מאוד מתקבל על הדעת, כי, כלשון מועצת העיר "יום ד' הוא בין כה יום משעמם שאין מה לעשות בו, אין קולנוע ואין תיאטרון, אז בשביל מה לצאת מהבית דווקא ביום הזה וסתם להרגיז?" (הקולנוע והתיאטרון כמוסדות של בידור בוטלו בימים ד', ה', ו', שבת, יום א', יום ב' ויום ג' מכיוון שלפי אמונת השולצהיימרים הקולנוע והתיאטרון מרגיזים מאוד את החתולים, שהם חיה קדושה לפי אמונתם) ואכן, החיים בעיר התנהלו היטב, תוך איזון הדדי ותוך שמירה קפדנית על הסטאטוס־קוו לשביעות רצון כל הצדדים ובלי שאף אחד יתערב בענייניו של האחר.

אך אז גילו הלא־שולצהיימרים שבעצם נעשה קצת משעמם בעירם ומכיוון שלא חפצו הללו לחוש מתוסכלים, החליטו לאמץ לעצמם את משחק הכדורגל ואף הכשירו לעצמם מגרש בקצה העיר והחלו לחפור שמה. מיד נזדעקו השולצהיימרים: "אתם מחללים את קברי האנפות!" זעקו הללו בקול גדול. "אנפות?" התפלאו הלא־שולצהיימרים. "כן, האנפות! לא ידעתם שהאנפות הן ציפורים מאוד קדושות? הן אפילו יותר קדושות מהתרנגולים! ופה, במקרה, מצוי בית הקברות המרכזי שלהם, וכהוכחה, הרי כתוב בספר הקודש שלנו – "ברך גחצנץ גרד אטצ קתץ!" ואכן, מול הוכחה חותכת שכזו נאלמו הלא־שולצהיימרים דום. אבל מה שהשתיק אותם באמת היתה העובדה שראש הממשלה תמך בטענתם הצודקת של השולצהיימרים שכן בזמן זה קנו הללו השפעה לא בלתי־מבוטלת במסדרונות השלטון מכיוון שמיספרם כבר עלה פי שמונה על כל אוכלוסיית הלא־שולצהיימרים של המדינה כולה – וראש הממשלה אף חיזק את טענתם הצודקת של השולצהיימרים בצטטו מתוך סיפרם העתיק – שהפך בזמן זה גם לסיפרו – "צצ מגרף סאעבג!"

בשלב זה חשו צעירי הלא־שולצהיימרים תחושת מחנק מסויימת והחלו להסתנן מהעיר החוצה, בהתגנבות יחידים, בחשיכה, ותוך כדי שמירה על דממה מוחלטת, ברם נסיון זה לא תמיד עלה יפה שכן השולצהיימרים הקימו משמרות מזויינים מסביב לעיר ושמרו מכל משמר על תושביה – בעיקר על תושביה הלא־שולצהיימרים – שלא יברחו, חלילה, שכן רצונם של השולצהיימרים עז היה לשמור על האיזון הדמוגרפי בעיר, וכיצד ניתן יהיה לשמור על האיזון אם כל הלא־שולצהיימרים יימלטו ממנה?!

ומכיוון שכך, החלו הלא־שולצהיימרים שבעיר להצטופף קימעה, והחלו להתרכז בשכונה אחת מסויימת בעיר – להוציא את אלו שהצטרפו בשלב זה לשולצהיימרים וחבשו את מצנפותיהם המחודדות ומילמלו את מילמוליהם החרישיים והסתובבו כשהבעה של אושר עילאי נסוכה על פניהם – ברם גם שכונה זו הלכה והצטמקה לה מכיוון שהשולצהיימרים רכשו אותה, דונם אחר דונם, אבן אחר אבן, ולבסוף נותר ללא־שולצהיימרים בית משותף אחד בסימטה ללא מוצא, והלא־שולצהיימרים סירבו בכל תוקף להוציא את קצה אפם מביתם המשותף הלזה ואף טרחו ובנו סביבו חומה גבוהה מאוד, כעשרים מטר לגובה וארבעים מטר לעומק, כדי למנוע הסתננות שולצהיימרית תת־קרקעית, וכך חיו להם שמה הלא־שולצהיימרים בשקט וחיתנו את בניהם ובנותיהם עם בני ובנות דודיהם ודודותיהם והאיזון הדמוגראפי נשאר, והכל שב על מקומו בשלום וכל אחד עסק בענייניו הוא, ואז, סוף סוף, בא המשיח.

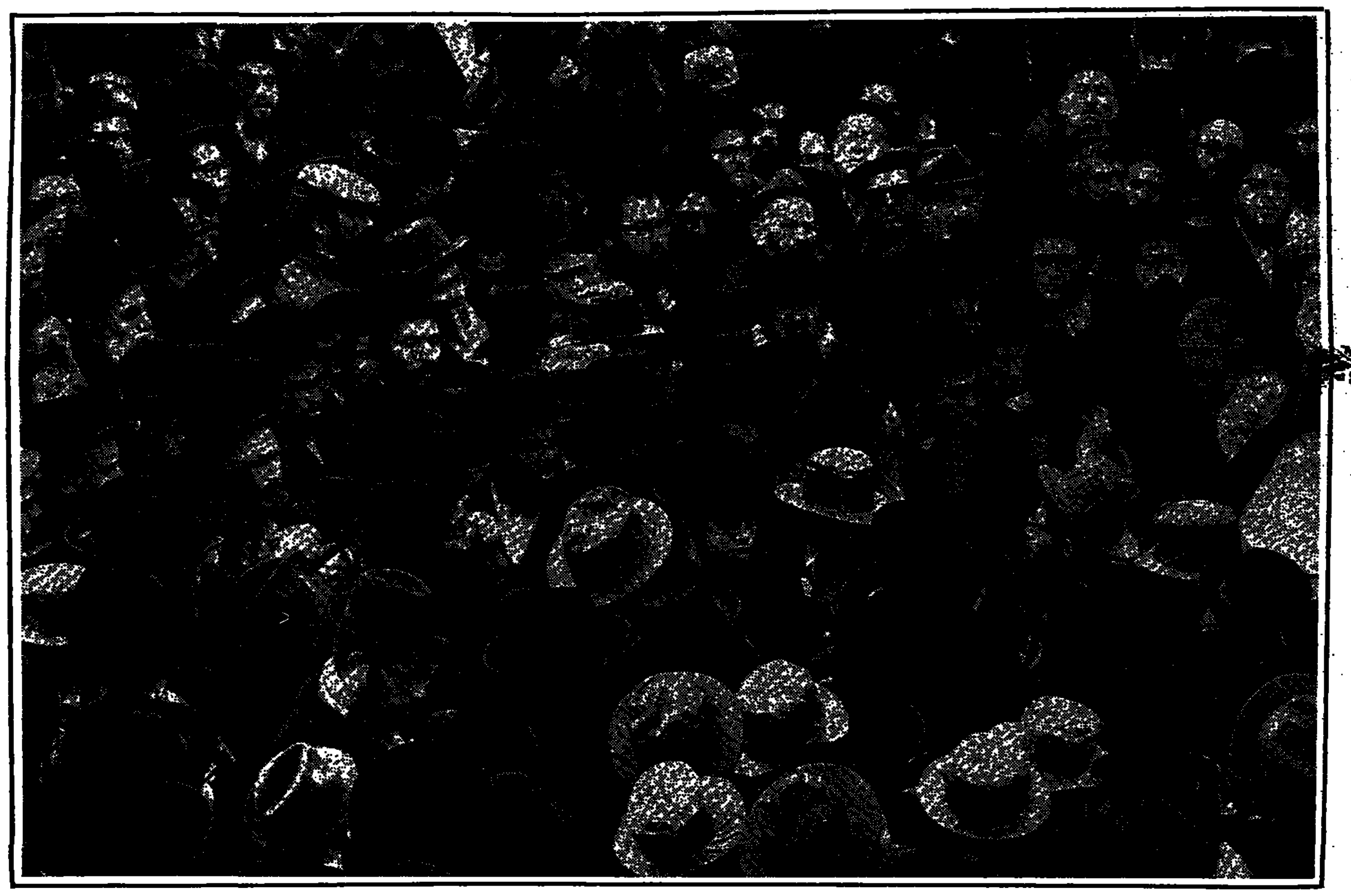

עשינו עסק. דרור שרביט

בדרך לבורסה

רשימת החברות במשק חברת העובדים הפונות לבורסה לניירות ערך לגיוס הון עשוייה להתרחב בתקופה הקרובה. בנוסף לג'פים היצרניים – "כור" וארגוני גג של התק"ם וקיבוצי השומר הצעיר – שכבר גייסו הון, – בוחנים עתה גם גופי השיווק הגדולים של חברת העובדים את האפשרויות לגיוס הון באמצעות הבורסה לניירות ערך בתל־אביב. בשלב מאוחר יותר צפוי שגם הקואופרטיבים לתחבורה "אגד" ו"דן" ישתלבו במגמה הזאת.

"תנובה", "המשביר המרכזי" "המשביר לצרכן" ו"קו־אופ" הם מענקי גופי השיווק בארץ. הפדיון השנתי של "תנובה" מגיע ליותר מ־1.5 מיליארד דולר. ל"משביר המרכזי" פדיון שנתי של יותר מ־500 מיליון דולר וגם ל"משביר לצרכן" ו"קו־אופ" פדיון הנמדד במאות מיליוני דולר לשנה.

"קו־אופ" נמצאת כבר בשלבים תכליתיים של הפניה לגיוס הון. הרשת המתחרה "שופרסל" ניצלה את "כלכלת הצריכה" במהדורת 87 לגיוס הון מוצלח ביותר. הנפקת החברה בסכום של יותר מ־10 מיליון דולר נחטפה בו ביום עם ביקושי שיא. בני גאון, מנכ"ל הרשת יודע כי העיתוי הנוכחי הוא הטוב ביותר לשם גיוס הון בבורסה. התוכנית המתגבשת היא לצאת לבורסה עם חברת מניות שתכלול את עשרת ההיפר־קו־אופים.

ענקי השיווק של חברת העובדים בדרך לבורסה. "קו־אופ" בשלב תכליתי, "תנובה" עוד לא. צריך לקוות שמשבר הריבית לימד את לקח הצורך בהתחזקות הונית. 82 הוחמצה. האם תוחמץ גם הרפורמה בשוק ההון?

הפדיון השנתי רשת "ההיפרים" מגיע ל־100 מיליון דולר ומהווה כשליש מהפדיון הכולל ברשת. עבור 25% מרשת זו ישנה הכוונה לגייס 15 מיליון דולר, כלומר שווייה של הרשת מוערך בכ־45 מיליון דולר. התוכנית היא לבסס חלק ניכר ממכירת המניות לציבור העובדים. הכסף שיגוייס מיועד למימון חלקי של התוכניות הרחבה: תוספת של חמישה היפרים נוספים בשנתיים.

צורת ההתאגדות של גופי השיווק האמורים אינה מקילה על הדרך לגיוס הון בבורסה. בהיותן אגודות שיתופיות, על בסיס קאופרטיבי או שיתופי אחר, הדו"חות הכספים שלהן אינם ערוכים לפי מתכונת החברות העיסקיות הנסחרות בבורסה. כאמור בקו־אופ מנסים לפתור את הבעיה על־ידי יצירת גוף נפרד הכולל רק את ההיפרים ולצאת איתו לבוסה לגיוס "אקוויטי".

"לתנובה" ו"המשביר המרכזי" בעיות דומות, אך מאחר ומדובר בגוף אחד, הרשות לניירות ערך והבורסה אינן מוכנות להסתפק בפתרונות המבניים שאיפשרו לקיבוצי התק"ם והשומר הצעיר לגייס הון באמצעות הנפקת איגרות חוב. כדי לאפשר לגופים אלה לפנות לבורסה, נבדקת עתה אפשרות להקמת חברות נכסים עצמאיות, ליד גופי השיווק הגדולים שיעמידו כבטוחות את נכסיהן לרוכשי האג"ח. הלוואות שיינתנו למשל ל"תנובה", יגובו בשיעבודים של נכסי הרשת, כך שרוכשי האג"ח יקבלו בטחון כפול להשקעתם.

היקף ההשקעות של "תנובה" במחלבות, ברשתות השיווק ובמפעלים אחרים מסתכם בכל שנה ביותר מ־40 מיליון דולר. מימון ההשקעות באמצעות הנפקות אג"ח יוכל להוזיל את עלות ההשקעות. "תנובה" אמנם פגועה, כמו כל המיגזר החקלאי, מהמשבר בענף, אך עדיין היא כוח כלכלי מבוסס חזק היכול לשמש חוית יעילה להתחזקות הונית של המיגזר החקלאי.

לנוכח משבר החובות בכל רמות ההתיישבות החקלאית, בקיבוצים, במושבים, בארגונים האזוריים ובמועצות הייצור והנטיה הגוברת של הבנקים למעט במתן אשראי לסקטור הזה, צריך לצפות ש"תנובה" ו"המשביר המרכזי" הקשורים בטבורו של ענף החקלאות יזרזו את ההערכות לגיוס הון ויתגברו על מחסומים ישנים. חברת העובדים החמיצה את רכבת גיוסי ההון בשנת 82 וגופיה היו הנפגעים העיקריים ממשבר הריבית. את הלקח הזה יש לנצל להתחזקות הונית והרפורמה בשוק ההון היא הזדמנות לכך.

זהירות ריזרבה תופחת

בתחילת החודש הבא עשוייה הרזרבה במטבע חוץ של ישראל לקפוץ לשיא חדש ולהסתכם ב־5.6 מיליארד דולר. הסיוע האמריקאי הצפוי להינתן בסכום אחד, בתחילת שנת התקציב בארה"ב, ייעלה את הרזרבה ב־1.2 מיליארד דולר ויחריף את השאלה: האם נכון להחזיק רזרבה גדולה כל כך נוכח עלות מימון החוב החיצוני.

הדילמה היתה מעשית יותר אילו לא היו צפויים להתגבר – בחודש הבא – הלחצים לפיחות על רקע תשלום תוספת היוקר, ומדדים של ארבעה אחוזים בחודשיים. כדי להדוף לחצים כאלה ולהישאר מרופדים במטבע חוץ לקראת שנת הבחירות, ידחה חשבון הרזרבות במטבע־חוץ מול עלות החוב החיצוני לזמן נוח יותר. עיקר המאמץ מופנה כעת לשינוי הרכב עלותו של החוב החיצוני: המרת הלוואות אמריקאיות יקרות בהלוואות שוק בערבות ממשלת ארה"ב, שהן זולות יותר. הכל רק שאת המאמץ הזה לא הצמידו בקשר הדוק יותר לביטול פרוייקט ה"לביא", מה שהיה יכול לחסוך תשלומי ריבית בסכומים שהיו מאפסים את ההוצאה במטבע חוץ בשל הפסקת הפרוייקט.

הגידול החד הצפוי ברזרבות המט"ח יחזק עוד יותר את הפיחות, אך האם רזרבה גדולה, כל־כך נוכח הריבית על החוב החיצוני, היא מוצדקת?

רובו של החוב הממשלתי החיצוני הוא קשיח ואינו ניתן לפדיון מוקדם ללא תשלום קנסות. בשנה האחרונה נפדו אמנם 400 מיליון דולר חובות ישנים, אך לכלל סילוק משמעותי של חלק מהחוב על חשבון הרזרבות לא הגיעו. בגלל אופיין, הרזרבות במטבע חוץ מושקעות לזמן קצר, עד שנה אחת. ובכיוון שכך, הריבית המתקבלת מן ההשקעה היא נמוכה יחסית. לנוכח קשיחות אפשרויות הפדיון המוקדם של החוב החיצוני, ומתוך התחשבות בזרמי התשלומים במטבע חוץ הצפויים בעתיד, ראוי לשקול השקעת הגרעין הקשה של הרזרבות לתקופות ארוכות יותר, ולהקטין את עלות מימון החוב החיצוני.

הגידול הצפוי ברזרבות, גם אם חלקו לא רצוני, בשל הקושי להקטין את זרמת החוץ לפני פרעונן, לא מבשר טובות ליצואנים המצפים להתאמת שער בחודשים הבאים. עם רזרבות כאלה יהיה אפשר לסובב את "היציבות" עד לפיתוחה של עונת הבחירות, למרות הפער המתרחב בין שיעורי האינפלציה כאן לשיעוריה בארצות המתחרות. אם יגבר לחצם של היצואנים לפיחות, עשוי האוצר לשלוף את התהליך האחרון שלו להתאמת שער בצורה של הפחתה נוספת בעלות העבודה למעסיקים. באוצר מדברים על כך בלחש, כדי לא לעודד מתן תוספת שכר על ידי הסקטור הסחיר המייצא והחושף ליבוא, אך בהחלט מכינים את הרזרבה שתאפשר את המשך ייצוב השער לתקופה נוספת.

אם לעשות אנלוגיה בין ההתפתחות שהיתה בתחום הנזילות האשראי שהפערים שיצרה גושרו לבסוף ממקורות מוניטאריים ואוצריים, למרות מזרת הרוח שנרמה, נראה כי לא תהיה ברירה אלא לבוא לקראת הסקטור הסחיר ו"לתת" לו תוליך לפיחות. גם אם הסיבות לכך יהיו העלאות שכר חריגות.

ואף-על-פי-כן, בלתי הפיך

(ב')/ מירון בנבנשתי

היאוש הוליך לזעקת שבר: „חזרה לערכי תנועת העבודה". לא היתה זו אלא כמיהה נוסטלגית להחזרתה של הזהות בין הערכים, המעשים והעושים

השימוש במודל הקולוניאלי לתצאין, החביב כל כך על השמאל הישראלי, אינו בא אלא לקבוע מחסום פסיכולוגי בפני פתיחתן מחדש של הדילמות הישנות. הרבה מאמץ אינטלקטואלי ורגשי הושקע בין 1967-1947 ליישב את הדילמה הציונית-סוציאליסטית בקשר לסכסוך היהודי-ערבי בארץ ישראל. הגדרת השטחים הכבושים כ„קולוניה", תיאורם כאלג'יריה הישראלית, חיוניים לשמאל הישראלי. „השטחים" נתפשים כיחידה נפרדת, המתנחלים משולים ל„פייה-נואר" הצרפתים באלג'יריה, אף אם אינם אלא יושבי שכונות גנים של ירושלים או תל-אביב. שיטות השליטה באוכלוסיה הערבית ושיטות הפקעת „קרקעות המדינה", נתפשות כחדשניות ואינן מושוות לשיטות (הזהות לחלוטין) שהופעלו במדינת ישראל מאז 1948. הדמוגרפיה של השטחים ו„החשבונות הלאומיים" שלהם נתפשים כאילו מדובר בטריטוריה שמעבר לים. „המודל הקולוניאלי" מאפשר נתק מוחלט מן העבר. שאם לא כן, יתפש הכיבוש כחוליה אחת בשלשלת הסכסוך הישראלי-ערבי. אז יפתחו הפצעים הישנים, צלקות המאבק הפנימי הבלתי-פתיר בין הערכים הסוציאליסטיים-אוניברסליים לבין הערכים הלאומיים-ציוניים.

כאמור, המודל הקולוניאלי הוא פיתוח של תפישת הסכסוך כ„חיצוני". ואכן, גם חוגים שאינם מקבלים אותו, אולם שייכים לזרמים „יוניים", תופשים את הסכסוך כ„חיצוני", אלא שהם מחפשים סיבות אחרות להחצינו. בכך הולכים הם בעקבות הוגי תנועת העבודה, שהתמודדו עם „השאלה הערבית" ולא יכלו לה. מראשית צעדיה בארץ ישראל לא יכלה הציונות הסוציאליסטית לתפוש את אופיו האמיתי של הסכסוך בארץ ישראל. היא לא היתה מסוגלת לכך משום שמערכת הערכים שלה לא אפשרה לה להתמודד עם האמת העירומה: הגשמת הציונות, גם בגרסתה הסוציאליסטית, חייבת היתה לבוא בדרך של מיגור התנועה הלאומית הפלשתינאית. בן-גוריון היטיב להגדיר דילמה זו בשנות העשרים: „לציונות אין זכות מוסרית לפגוע אפילו בילד ערבי אחד, אף אם במחיר זה תוכל להגשים את כל מטרותיה". תנועת העבודה התחמקה מן הדילמה בדרכים שונות ומשונות. תחילה הוגדר הסכסוך כמלחמת מעמדות בין פרולטריון יהודי לבין אפנדים מתופשים כמנהיגים לאומיים. אחר-כך קנתה לה שביתה תפישה אחרת: יש לאומיות ערבית אמנם, אבל זו מפגרת, ריאקציונרית-פאשיסטית. המוני העם הנבערים תומכים בה אמנם, אולם הם ישכילו להבין מה טוב להם ויכירו בצדקת הציונות אם ישפרו את תנאי חייהם. הציונות, בהביאה קידמה לארץ, תקהה את חודו של הסכסוך ותביא לעלייתם של מנהיגים ערביים מתונים.

ההומניזם של השמאל ומתינותו הם הם שגרמו באורח פרדוכסלי לכך שיזלזל בתנועה הלאומית הפלשתינאית ובפטריוטיות האותנטית שלה. תנועת העבודה המשיכה לדבוק בתפישותיה גם כאשר היה ברור בעליל כי אין סיכוי להגיע לפשרה על בסיס ההכרה בשאיפות הציונות. התקווה – או האשליה העצמית – היו חיוניות, שכן בלעדיהן אי אפשר היה להשקיט את המצפון הסוציאליסטי ולחנך דור ממשיכים. כאשר חלחלה סוף סוף ההכרה שהסכסוך הוא לחיים ולמוות – התגייסו הכל למלחמה. אולם גם אז התמיד הצורך הפסיכולוגי להתחמק מן הדילמה.

תפישה חדשה קנתה לה אחיזה. לא עוד מלחמת מעמדות, לא עוד סכסוך בין-קהילתי בין יהודים לערבים בארץ ישראל, אלא סכסוך בין-מדינתי, סכסוך ישראלי-ערבי. הם ביקשו לפתור אותו במו"מ עם גורמים חיצוניים, כגון ירדן. הם נאבקו בתקופת טרום המדינה בסתירה הבלתי-פתירה בין שאיפותיהם הלאומיות הציוניות, לבין אמונתם הסוציאליסטית-הומניסטית. סתירה זו היא שמפריעה ליורשיהם היום לתפוש את אופיו ה„פנימי" של הסכסוך ואת מהותו האורגנית והאנדמית. אם יקבלו תפישה זו יקלעו ביתר שאת לסתירה שבין שאיפותיהם הלאומיות המוליכות לשעבוד קבע של הפלשתינאים לבין השקפת עולמם הליברלית הומניסטית, הבוחלת בשליטה על עם זר. מצוקתם דוחפת אותם לחפש אופציות „ירדניות" חיצוניות, או להאמין כי הפלשתינאים נכונים לפתרון קבע של פשרה טריטוריאלית שתהפוך את ארץ ישראל לשתי יחידות חיצוניות זו לזו. בפעילותם הם מבקשים להלחם בביטוייו החיצוניים של תהליך האינטגרציה שבין הגדה לבין ישראל, אך גם קבעו וקובעים „מפות התיישבות ציונית", משכנעים את עצמם ש„יתרת השטח" עדיין מאפשרת פתרון „חיצוני" ומתעלמים – מתוך מבוכה – מבעיות חברתיות, כלכליות ותרבותיות, בין-אתניות, שמעורר המשך הכיבוש.

מתנגדיהם, חסידי תורת ז'בוטינסקי, לא סבלו מעולם מסתירות פנימיות. מאז ומתמיד תפשו אנשי בית"ר את הסכסוך כ„פנימי", בין שתי תנועות ששאיפותיהן אינן ניתנות לגישור. מאחר שהיו חדורים בתחושת עליונותה המוסרית של שאיפתם הלאומית, לא היססו להגדיר את הסכסוך כמשחק „סכום אפס", והאמינו שיסתיים בנצחונם „הצודק". כיבושה של ארץ ישראל כולה הוא בעיניהם נצחון הציונות. והפנמתו של הסכסוך אינה מרתיעה אותם. שליטת קבע על העם הפלשתינאי נתפשת בעיניהם כפועל יוצא בלתי נמנע מנצחונם. האופי האנדמי של הסכסוך הבין-עדתי הוא בעיניהם מחיר סביר תמורת מיצוי שאיפותיהם. הם מבקשים להתמודד עם הסכסוך הזה על-ידי שימוש באמצעי כפיה. כפיה אלימה אינה מעוררת אצלם רתיעה, משום שהיא נתפשת כ„מוצדקת". תפישת הסכסוך הישראלי-פלסטיני כ„פנימי", היא שהגיעה אותם לחסל במחיר כבד את הסכסוך החיצוני עם מצרים. האמביוולנטיות, שהיא תוצאת הסתירה הפנימית במחנה השמאל, מאפשרת לקבוצות המרוכזות בימין, שתפישתן נטולת סתירות, ליצור הסכמה לאומית רחבה התומכת בהמשך תהליך הפנמתו של הסכסוך והנצחתו.

ראיית הסכסוך כפנימי אינה מחייבת לתפוש את מהותו כ„משחק סכום אפס". אפשר כמובן לתפוש את הסכסוך כפנימי ולהגיע למסקנות הפוכות מאלה של חסידי ז'בוטינסקי. דהיינו, לחפש פשרה בין זכות לזכות. אולם זו כבר מסקנה פוליטית. הבעיה היא בהגדרת השאלה, ולא בניסוח תשובה לשאלה הלא-נכונה.

נסים קלדרון מצטט את מנחם ברינקר האומר: „יתכן שהתשוקה לראות כל דבר שהוא בלתי קביל עליך מוסרית כבלתי אפשרי פוליטית והיסטורית, היא דווקא מחלה של השמאל ושנטיה זו יוצרת הפרעה אפיסטמולוגית בקליטת המציאות ואפשרויותיה דווקא אצלנו, שעה שהימין המודע היטב למשקלן של עובדות ברוטליות ביחסים בין עמים וסומך על יכולתה של עובדה היסטורית מתמשכת לרכוש לה לגיטימיות, או לפחות השלמה-בשתיקה, קורא את המציאות יותר נכון מאשר אלה כאיתנו המקווים עדיין בסתר ליבם שהעולם הגדול יחלץ אותנו מן הדילמות שהן קודם כל דילמות מוסריות שלנו".

לא יכולתי להרשות לעצמי להתמכר לתשוקה זו. מודל הסכסוך שמוקדו פנימי סיפק לי מערכת תיאורטית המתארת את הסכסוך הישראלי-ערבי באמצע שנות השמונים באורח שנראה לי תואם יותר את המציאות השוררת בא"י מאשר המודל החיצוני-קולוניאלי. לא היה מנוס איפוא מלהגדיר את המערכת החברתית השוררת בא"י כ„חברה שסועה". אכן, חברה המבוססת על כפיה ותלות. שאינה קוהרנטית. אולם חברה המקיימת קשרים תיפקודיים אמיצים, כמו קטועים, בין מרכיביה המנוגדים. הייתי ער לכך שיקומו מערערים על השימוש בהגדרה „חברה", כאשר זו כוללת ישראלים ופלשתינאים השרויים תחת כיבוש. הגדרה זו של הסכסוך כפנימי, הנובע משסע לאומי-קהילתי בין יהודים לערבים בכל רחבי ארץ ישראל, מצביעה כביכול על מתן לגיטימציה ומעמד קבע למציאות שהיא „זמנית במהותה". כיבוש נתפש, על-פי עצם הגדרתו, כמצב זמני שיסתיים עם חתימת „הסכם שלום עם מדינות ערב". לכן, מניחים שהקשרים התיפקודיים שבין הישראלים והפלשתינאים ישתנו באורח רדיקאלי עם סיומו של הכיבוש. הספרות המחקרית המנתחת את יחסי הגומלין בין ישראל לשטחים תופשת, לכן, קשרים אלה כקשרים בין יחידות חיצוניות זו לזו, שאך במקרה, ולתקופה קצרה, מצאו עצמן שרויות במחיצה אחת. כל הנחה אחרת בדבר אופיים הכמו-קבוע של יחסי הקהילות בארץ ישראל נתפשת כאילו היא הצהרה פוליטית הרומזת על תמיכה בשליטת קבע של ישראל בכל ארץ ישראל המערבית. תקפותן של ההשגות על הגדרת אופיו של הסכסוך כפנימי ועל טיב היחסים הבין-קהילתיים הכמו-קבועים, תלויה כמובן באופן הבנתה של המציאות השוררת בארץ ישראל באמצע שנות השמונים, ובהערכות על סיכויי שינויו של הסטטוס קוו. לכן, ביקשתי לבדוק את ההיפותזה הזאת על פי נתוני השטח ולהעריך מהו הסיכוי שכוחות פוליטיים חיצוניים או פנימיים ישנו באורח מהותי את המצב שנוצר.

בחינת הסכסוך בארץ ישראל, לאור המודלים והמושגים שרכשתי בעת המחקר המשווה שערכתי בין בלפסט וירושלים, הראתה לי ששום מערכת אנליטית אינה יכולה למצות את מלוא משמעותו של הסכסוך. אולם הנסיון הזה הוכיח לי שהסכסוך הוא רב-ממדי וכולל מרכיבים פוליטיים, חברתיים, אידיאולוגיים ופסיכולוגיים. הבנתי גם שהגישה השגורה, הרואה את הסכסוך דרך הפריזמה הפוליטית, היא פשטנית ומטעה. אירוני הדבר, שרוב מבקרי האשימו דווקא אותי בגישה פשטנית ואף פרימיטיבית.

במהלך נסיוני לשבץ את המציאות של שנות השמונים בתהליך הגשמתו של המפעל הציוני התחלתי להבין כי חלק גדול מתפישותי שלי עצמי בדבר התהום הפעורה בין המחנה שלי, מחנה תנועת העבודה, לבין התרבות הפוליטית המנוגדת, זו של חסידי ז'בוטינסקי, לא היתה אלא תהום מדומה.

הויכוחים הקולניים על מסורות הציונות יצרו יריביות ואף יחסי איבה בין הזרמים השונים. נאמני 'תורה ועבודה', 'המדינה הדו-לאומית', 'הציונות הפרגמטית' ו'שתי גדות לירדן', האמינו בצדקתה המוחלטת של דרכם האידיאולוגית ובטעותם הפטאלית של יריביהם. אולם מעבר לויכוחים הקולניים שרדה הסכמה עקרונית באשר למסורות המפעל הציוני: הקמתה וביסוסה של ישות לאומית עצמאית המבוססת על רוב יהודי בארץ ישראל. כולם חברו יחד בעיצובה של מציאות אובייקטיבית, פוליטית, צבאית, חברתית וכלכלית, שהוליכה להקמת מדינת ישראל ולכיבוש כוחה. רצונם הסובייקטיבי ותפישתם האידיאולוגית של רבים עמדו בסתירה לתהליכים האובייקטיביים-היסטוריים שהתחוללו. צירופי הכוחות והדינמיקה שלהם היו חזקים מהם. האילוצים שעמם התמודדה הציונות, תגובת אויביה, צירופי כוחות פנימיים וחיצוניים, השפעות גומלין של משתנים עצמאיים, תהליכים גלובאליים, כל אלה יצרו מציאות שהוליכה למימושה של הציונות בנוסחה המקסימליסטי.

לא היתה זו תוצאה מוכתבת מראש. בכל שלב של הגשמת הציונות ניצבו ברירות חדות, אך אלה הוחמצו, או נותרו במישור התיאורטי – בעיקר בעטיים של אויבי המפעל הציוני. הפלשתינאים הכתיבו את התוצאות המקסימליסטיות ואולי – לפחות מבחינתם – עמדתם היתה מחוייבת המציאות. הם מיאנו להתפשר עם המפעל הציוני משום שראו בו פלישה בלתי מוצדקת לתחומם. גישתם הבלתי מתפשרת, תפיסתם את הסכסוך כמאבק לחיים ולמוות חייב אפילו את הזרמים הציוניים שקיוו לפשרה – לנקוט מדיניות מעשית של עימות כוחני.

'אקטיביזם בטחוני' דר בכפיפה אחת עם שאיפה כנה לאחוות עמים ועם אידיאולוגיה הומניסטית-סוציאליסטית. התמשכות המלחמה חידדה את המרכיבים הכוחניים באידיאולוגיה הציונית על חשבון המרכיבים ההומניסטיים. עם צבירת הכוח הצבאי השתלטה גם התפישה שראתה בו דרך יחידה לפתרון הסכסוך. בכך הפכו רבים להיות הדמות-במראה של הפלשתינאים. משה דיין, אריאל שרון ורפאל איתן הם בנים לגיטימיים של חלוצי ארץ-ישראל העובדת לא פחות מאנשי „שלום עכשיו". נושאי דגל 'האקטיביזם הבטחוני' מצאו עצמם שותפים לדרך עם תלמידיו של זאב ז'בוטינסקי. ההתיישבות החלוצית, תמצית האתוס של תנועת העבודה, הפכה למכשיר בידי הליכוד במאמציו ליצור עובדות בלתי-הפיכות בשטחים.

ביום העצמאות של שנת 1981 הייתי עד למחזה-אבסורד, שהבהיר לי את משמעותם של סמלים ישנים במציאות משתנה. באותו יום עלו על הקרקע חמישה-עשר מאחזי נח"ל בגדה המערבית. על הקמתם של המאחזים החליט שר הבטחון דאז, אריאל שרון. הגרעינים שנצטוו לתפוס את השטחים היו ברובם גרעיני תנועות הנוער של „ארץ ישראל העובדת". אין צורך להסביר מה משמעותה של „עליה על הקרקע" באתוס של תנועת העבודה. הטקס הזה מסמל את מימושו של חלום, סיומן של שנות הכשרה שהוליכו לבגרות נפשית וגופנית, תחילתם של

ההומניזם של השמאל ומתינותו הם שגרמו באורח פרדוכסלי לכך שיזלזל בתנועה הלאומית הפלשתינאית ובפטריוטיות האותנטית שלה

חיים חדשים המבוססים על אידיאלים ובניית חברה חדשה. והנה טקס שבו קמים להוויה האבות המייסדים, חלוצי דגניה ועין-חרוד.

העליה על הקרקע של 1981 היתה חלק ממאמצי ממשלת הליכוד לקבוע עובדות בשטחים לקראת הבחירות הכלליות שהתקיימו בקיץ של אותה שנה. כל המקומות שנבחרו לא היו ראויים להתיישבות קבע המטרה המוצהרת היתה „לתפוס חזקה" על קרקעות שהוחרמו מן האוכלוסיה הערבית.

נקל לשער את המבוכה ששררה בקרב חברי הגרעינים, ובעיקר בקרב ראשי תנועות הנוער. על התנגדותם החריפה הגיב אריאל שרון באמרו שהוא האחראי על המדיניות ההתיישבותית-בטחונית, מסמכותו לתת פקודות לצה"ל וכי הנח"ל הוא מסגרת צבאית. אם לא יסכימו לבצע את הוראותיו, איים, ישקול לבטל את הנח"ל. הדילמה היתה ללא נשוא: אם יפרו את ההוראה, יפרו את עקרון ביצוע פקודה שניתנה על-ידי סמכות שנבחרה כחוק, יערערו על הדוקטרינה הבטחונית-התיישבותית שבה הם דוגלים ויסכנו את קיום מסגרת הנח"ל עליה בנויה מסגרת ההגשמה של תנועות הנוער. אם יבצעו את ההוראה, ישתפו פעולה בביצוע מדיניות שהם מתנגדים לה. לאחר מו"מ ממושך שונה מיקומם של מקצת המאחזים, אולם הטכסים נערכו כמתוכנן. כשהונפו הדגלים, נוגנו ההמנונים והגרעינים דיגלו את נשקם, הפגינו מחוץ לגדר מאות חברי „שלום עכשיו". רבים מהם השתייכו לאותן תנועות נוער שחבריהן ניצבו דום מעברה השני של הגדר והשתתפו בטכסי העליה אל הקרקע.

הביקורת על אריאל שרון והשימוש הציני שעשה בסמלים הציוניים-סוציאליסטיים הישנים

ידידים במחלקת המדינה של ארצות הברית סיפרו לי על תדהמתו של המלך חוסיין שעד אז רצה להאמין כי תהליך הסיפוח אינו משמעותי

היתה מרה. אולם אריאל שרון לא היה אחראי לתפישה שהחילה על השטחים הכבושים את „הדוקטרינה החלוצית". לכך היו אחראים, ובמודע, מנהיגי תנועת העבודה עצמם. ישובי תוכנית אלון, ישובי גוש עציון וקרית-ארבע נתפשו כהמשך לגיטימי של החלוציות הציונית-סוציאליסטית: התפיסה הגיאו-אסטרטגית של תנועת העבודה, לפיה התיישבות היא מרכיב מכריע בקביעת גבולות פוליטיים ובטחוניים ישמה בשטחים שנכבשו כבר ב-1967. לאחר שניתנה לה לגיטימציה, שוב לא היה אפשר לקבוע לה גבולות מוגדרים. ואכן, תוכנית אלון עצמה תפחה ונוספו עליה „תוכניות" אחרות של המערך, עד שהקיפו כמחצית משטח של הגדה המערבית, הכל לפי שינויי התפישות הפוליטיות והבטחוניות. פסיקת הרגל האידיאולוגית של תנועת העבודה לא התבררה כל עוד נשאר המערך בשלטון והיה בכוחו לקבוע את מדיניות ההתיישבות. אולם כשעלה הליכוד לשלטון, יכול היה לנצל את הלגיטימציה שהעניקו מחולליה של ההתיישבות החלוצית, ולבצע מדיניות התנחלות בלתי מוגבלת משלו. כאשר נקבע התקדים אפשר היה להביא את התהליך למיצויו. המערך האמין שהוא יודע לבנות בתים שיש בהם נשמה. בא הליכוד ואמר: אם בבתים שבנינו בגילגל יש נשמה, מדוע בבתים שבנינו באילון מורה אין נשמה? אם כביש אלון הוא ציוני, מדוע „דרך הי"ב" לנראו (כביש חוצה שומרון) אינה ציונית?

עם השינויים שחלו במשמעות סמליה הישנים של האידיאולוגיה הציונית חלו גם חילופי תפקידים בין הזרמים העיקריים של התנועה הלאומית היהודית. תנועת ז'בוטינסקי שדגלה בהגדרה „סופית" של מטרות הציונות וזילזלה ביעדי ביניים, הפכה בשנות השמונים לנושאת דגלה של הציונות הפרגמטית. תנועת ויצמן ובן-גוריון, שהיתה אחראית לבנייתה ההדרגתית של „המדינה בדרך" והותוה כל יעד מדיני בלתי ריאליסטי, הפכה בשנות השמונים לשבויה בתפישת „המטרה הסופית", ואין בידה תשובה לאילוצי ההווה. מנחם בגין ואריאל שרון נטלו את הסמלים, את המדיניות ואת דרכי ביצועה, שהותוו בידי תנועת העבודה את הויכוחים העקרים על נוסחאות של „פתרון קבע". מצוקת תנועת העבודה הפכה ללא נשוא מאז שהשלטון נשמט מידיה. בעבר יכלו מנהיגיה לאמץ רטוריקה לאומית בפעילות מדינית פרגמטית. עתה נשמטו מידיה גם הרטוריקה הלאומית – שאותה ביטא מנחם בגין בנאמנות רבה יותר – וגם היכולת לבצע מדיניות פרגמטית. כאשר שתנועה זו לא השכילה לעדכן את תפישותיה ולשרטט את סמליה מחדש, יכול היה הליכוד לרתום אותה לצרכיו, לזרוע בקרבה מבוכה, לבזות אותה ולפרקה.

ארבע שנים לאחר שעזבתי את תפקידי במשתתף, תפשתי שהכעס והיאוש לנוכח מפלתו של המחנה שלי, לא נבעו מאבדן ההנהגה הלאומית אלא מאבדן היכולת לעשות מעשים. „תרבות תנועת העבודה", אומר נסים קלדרון, „היתה תרבות של מעשים הרבה יותר משהיתה תרבות של אמונות ודעות... מה שנוגע, שהתרוקן מתוכן, בשביל בנבנשתי ובני דורו, זו היכולת לעשות מעשים שיש בהם טעם וערך". מה היו בעינינו מעשים של טעם וערך? המעשים שנשלחנו לעשותם, מעשים שהאבות המייסדים, או כפי שמכנה אותם יונתן שפירא „הדור המהפכני", קידשו בזמנו כמעשים חלוציים. החינוך שקיבלנו, ושעליו אייחד את הדיבור במקום אחר, עשה אותנו „מגשימים" שהלבישו ב„שלמת בטון ומלט" ערכים שנקבעו בידי דור המייסדים. שלוחים היינו למלא שליחות שתוכנה נקבע בידי שולחינו. „דור המעשה היינו, אך לא דור המחשבה", מצטט יונתן שפירא. המעשה עצמו הפך בעינינו לערך השליחות הפכה מאמצעי למטרה. וכשהגיע הדור שלנו סוף סוף לעמדה שבה היה חייב הוא עצמו להגדיר מהם „מעשים שיש בהם טעם וערך" במציאות חדשה, לא היה מסוגל. הוא המשיך לקדש את המעשים שעליהם חונך ושמשמעותם השתנתה עם שינוי התנאים, עד שגם היכולת לעשותם ניטלה ממנו. ואז חשנו שפג טעם חיינו. אותם המעשים – כביש בית ועץ, משנעשו בידי אחרים, הפכו ללא-לגיטימיים, לחסרי נשמה. היאוש הוליך לזעקת שבר: „חזרה לערכי תנועת העבודה". לא היתה זו אלא כמיהה נוסטלגית להחזרתה של הזהות בין הערכים, המעשים והעושים, שבטלה מן העולם עם שינויה של המציאות הריאלית. הבנתי מה מחירה של הקניית משמעות רוחנית למעשי ידי אדם בעץ ובפלדה, לכל חורשת עצי אורן, לכל רובה וכדור. איננו רשאים, חשבתי, להתנער מחלקנו בהשתרשותה של עבודת האלילים ולכנותה כבואת רק משום ששוב אין אנו כוהניה. גמרתי אומר להתייחס למעשים ולמציאות ההולכת ונוצרת לפי אמות מידה אובייקטיביות, ולא מתוך זלזול והרחקה, תוצאת שנאתי את עושיהם.

ונער קטן נוהג בהם. (תצלום – יצחק הררי)

לאט לאט התברר לי שבעלי דברי לא יהיו, כפי שציפיתי, אנשי הימין, אלא דווקא קבוצת ההתייחסות הטבעית שלי, עצמי ובשרי – מחנה היונים. הם הלכו והצטיירו בעיני כגיבורים טראגיים בדרמה של ארץ ישראל לאחר מלחמת ששת הימים. האיזון האידיאולוגי שהשיגו בעמל רב היה עדין מכדי שיוכלו להתמודד עם התהליכים העמוקים שהתחוללו בארץ ישראל ושינו אותה ללא הכר. סימנים המעידים על כך ש-19 שנות חלוקת ארץ ישראל היו לאפיזודה מרוחקת, ש„הפשרה הטריטוריאלית" עם הערבים (כפי שנתפשו גבולות שביתת הנשק של 1949) לא היתה בעלת תוקף עקרוני-אידיאולוגי, אלא אירוע היסטורי שחלף – אלה איימו להטיל את השמאל הישראלי למצב המכונה בפי פסיכולוגים דיסונאנס קוגניטיבי. ממצב כזה מתגוננת הנפש בנסיון נואש להדחיק את המציאות. כך בדיוק נהגו היונים כאשר הבאתי בפניהם בקיץ 1982 את ממצאי מחקרי האמפירי הראשון, שערכתי על בסיס ההיפותיזות שפיתחתי. על בסיס הנתונים שאספתי בין מאי לאוקטובר 1982 כתבתי: „בין אם התהליכים שהתחוללו מאז 1967 היו 'מחוייבים' בתוקף חוקיות ששרשיה בתקופת המנדט, ובין אם היו תוצאת מעשיהם הבלתי מחושבים של מנהיגים קצרי ראות, התוצאה היא אחת. זה 15 שנה קיימת בארץ ישראל חברה שסועה והסיכוי שיחול שינוי מהותי במצב אינו רב. ככל שחולף הזמן מתגמשות המערכות...

„עיקר המאמץ חייב להיות מכוון לעצירת תהליך התבססותה של דמוקרטיית עם-האדונים, התבססותה של היררכיית העליונות האתנית ושל המערכת השלטונית הדואלית שהושלטה בשטחים והמשך העירוב הדימוגרפי, המבוטא בהתיישבות המונית. זאת, בצד המשך המאמץ הדיפלומטי להסיט את היריבים לנושאים תוחמים על פשרה. הזמן הולך ואזל. הנתונים שהובאו מורים בבירור כי תהליכי האינטגרציה (המכונים „סיפוח" אף כי אינם אלא ביטוי קונסטיטוציונאלי לתהליך עמוק הרבה יותר) מתקרבים במהירות רבה לנקודה שאין ממנה חזרה.

„עד כמה הפיכים הם תהליכי האינטגרציה? אין דבר שאינו „הפיך". כל מה שמשתנה הוא מחיר ה„הפיכה". החשת תהליך הסיפוח הופכת את ההתנתקות לקשה יותר ויותר. אם לא יתהפך הגלגל, תוכל ההתנתקות לבוא רק באמצעותה של קטסטרופה. יותר מכל, מצביעים הנתונים על הדחיפות שבעשיית מעשה באורח מיידי. צעד ראשון לכך הוא הבנת התהליכים המתחוללים והשלמה עם כך שתהליכי ההתנתקות יהיו מורכבים ומסובכים לא פחות מתהליכי ההתבססות".

ההדים שעוררו הדברים אלה בארץ היו קלושים. סוף סוף, לא הייתי אלא מועמד מובס בבחירות 1981 לכנסת שאף בתנועתו שלו לא היו לו תומכים רבים. את „תיזת ההתנתקות ההדרגתית" הבאתי בפני מוסדות תנועת ר"צ בעת הצטרפותי אליה באמצע 1981 לפני הבחירות לכנסת. שם היא עוררה כעס וסלידה אצל רבים. במסיבת עתונאים שקיימתי בירושלים במאי 1981 העיר עתונאים על היומרה שהפגנתי בהציגי תיזה שלא עלתה בקנה אחד עם הדיון הפוליטי השגור. מוסר המחקר שמימן חלק מן המחקר המוקדם שלי, סירב להשתתף בפירסומו, משום שמסקנותי סתרו, לכאורה, את עמדתו הפוליטית והאידיאולוגית שתמכה ב„פתרון של שתי מדינות" – ישראלית ופלשתינאית. המוסר סבר שהמחקר מיועד לחשוף את „עוולות הכיבוש".

אבל העתונות הזרה וגורמים בין-לאומיים התייחסו לדברי בצורה שונה לחלוטין. הביטוי הדרמטי „חמש דקות לחצות" שבו השתמשתי בכתבה שהופיעה ב„ניו-יורק טיימס", והנתונים שנכללו בה, גרמו לכך שבבואי להציג את תוצאות מחקרי בוואשינגטון, באוקטובר 1982, תשומת הלב לדברי היתה מירבית. משמעותה של המציאות שנוצרה בשטחים והדינאמיקה של תהליך הסיפוח והאינטגרציה הורדה לתודעתם של אנשים ומוסדות שהרחיקו את העובדות הריאליות. ידידים במחלקת המדינה של ארצות הברית סיפרו לי על תדהמתו של המלך חוסיין שעד אז רצה להאמין כי תהליך הסיפוח אינו משמעותי. לדבריהם, היתה לביטוי „חמש דקות לחצות" השפעה על הדחיפות שראה המלך בהשגת הסכם עם ערפאת בחורף 1983-82 נסיון שלא עלה יפה בגלל רתיעתו, ברגע האחרון, של יו"ר אש"ף. איש עסקים פלשתינאים הדפיס עותקים של הדו"ח והביאם במזוודתו לכינוס המועצה הלאומית הפלשתינאית בפברואר 1983 באלג'יר. לא היה בכך כדי לשנות את החלטות המועצה. הנתונים שאספנו והמפות ששרטטנו ב„פרויקט הגדה והרצועה" הוצגו בפני מלכת בריטניה ושרי החוץ של מדינות רבות. ועדת החוץ של בית הנבחרים האמריקאי, בראשות היו"ר לי המילטון, באה לביתי בירושלים היישר מנמל התעופה בן-גוריון, בעת סיור שערכו בארץ בחורף 1983. מאגר המידע „נקסיס", שבו נאספים נתונים על פירסומים בעתונות האמריקאית, מראה שבין 1984-1983 הופיעו לא פחות מ-120 התייחסויות לעבודתי. וזאת רק בעתונות האמריקאית הלאומית, להוציא עתונות מקומית. ההד הבין-לאומי חזר לארץ, וכדרכם של פרובינציאלים, לשמועה שבאה מרחוק לא יכלו להשאר אדישים.

„אין זה שכיח", כתב אנתוני לואיס במאמר ב„ניו-יורק טיימס" על עבודתי, „שמחקר סוציולוגי הופך לסמלו של ויכוח לאומי הרה-גורל". אלא שויכוח כזה לא נערך כלל.

המערך האמין שהוא יודע לבנות בתים שיש בהם נשמה. בא הליכוד ואמר: אם בבתים שבנינו בגילגל יש נשמה, מדוע בבתים שבנינו באלון מורה אין נשמה?

בפקפוק כמו בפסגה של הוגי היונים על מה שהם כינו תיזת „המצב הבלתי-הפיך" שלי. „במידתו של בנבנשתי", הצהיר אבא אבן, „זוהי השפעה עמוקה בארה"ב ולכן יש להלחם בה". „נעשה כל מאמץ להזים את דברי בנבנשתי", הצהיר מנהלו האמריקני של „המרכז הבין-לאומי לשלום במזרח התיכון" ומיהר לפרסם אסופת מאמרים בשם „האם הסיפוח בלתי הפיך?" וכלל בה את כל מאמרי הביקורת שנתפרסמו נגדי בעתונות הבין-לאומית. לא נתבקשתי לתרום לקובץ זה. נסיונות של אישים שונים להזמינני להציג את ממצאי בפני ועדות מדיניות של מפלגות ותנועות לא עלו יפה. לפני הבחירות של 1984 הוזמנתי בדחיפות ל„ועדת המצע" של המערך בתל-אביב. כשהגעתי לפתח האולם שבו התכנסה, הודיע לי היו"ר כי ההזמנה נבעה מאי-הבנה. לאחר מכן התברר לי שאחד ממנהיגי המפלגה אסר על השתתפותי. סיעה פרלמנטרית של מפלגה יונית אחרת הגנתה את הזמנתי להרצות על עבודותי בכך „שאשתמש בהזדמנות כדי לחזור בי".

התענינות זו בעבודותי, נבעה מזעם עמוק שעוררתי בקרב חסידי הפשרה הטריטוריאלית, אלה התומכים באוריינטציה ירדנית וגם אלה התומכים בהקמת מדינה פלשתינאית. היו כאלה שאמרו מפורשות שאני תומך סמוי במדיניות הסיפוח של הליכוד, והיו שאמרו שאני משרת את הליכוד מבלי דעת ומבלי רצון. הטענה העיקרית היתה ביחס להשפעתי השלילית על „המורל היוני": „מפיץ רוח תבוסתנות, ביטוי של יאוש ורפיון ידיים", התריסו נגדי.

אנשי ארץ ישראל השלמה אימצו אותי אל ליבם. „עמדותיו הפוליטיות ודאי מנוגדות למסקנת אי-ההפיכות", אומר ד"ר בן-אליעזר מחירות. „אך העובדה שבאמצעות כלי מחקר מדעיים הסיק מה שהסיק יכולה רק לשמח אותי". „המתנגדים המובהקים של ההתיישבות היהודית ביש"ע, כמו מירון בנבנשתי, מסכימים שהמצב הוא בלתי-הפיך", אמר אחד מראשי המתנחלים. תגובות אלה היו טבעיות, אולם ויכוח על משמעות „אי-ההפיכות" לא פרץ. ביאושי החרפתי את התבטאויותי: „סיפוחן של הגדה המערבית ורצועת עזה אינו אלא עניין של זמן. באופן תיאורטי יכול להיות שהתהליך הוא הפיך, אולם, הערכה ריאליסטית של הכוחות הפועלים להשלמת סיפוחם של השטחים, לעומת אלה הפועלים כנגד הטמעת השטחים במערכת הישראלית, מזמינה את המסקנה שבעתיד הנראה לעין כל ארץ ישראל תהא נתונה למרותה של ממשלה ישראלית, שהסכסוך הישראלי-פלשתינאי הפך, לכן, לסכסוך פנימי בין-קהילתי, ושישראל היא ביום חברה דואלית... המציאות החדשה הפכה את הויכוח בין ניצים ויונים בדבר חלוקתה או שלמותה של ארץ ישראל לאנאכרוניסטי. עתה, בהתייצבם מול התחזית של שליטת קבע על יותר ממיליון ערבים שלא יזכו בחירויות דמוקרטיות, חייבים שני המחנות לתת תשובה ריאליסטית לשאלה אחרת: האם תהא ישראל מדינה יהודית או מדינה דמוקרטית? בעיה זו, שהיתה עד היום היפותטית, הפכה לדילמה מיידית. היונים חייבים להתמודד עם מצב שמפניו הזהירו, אולם היו חסרי אונים למנעו. הניצים חייבים להתמודד עם המציאות שעשו למימושה, אולם התעלמו ממחירה הכבד מנשוא."

המשך המאמר יתפרסם בגליון שמחת תורה.

יהודיים בארה"ב / יקיר צור

המכסה על הסיר

אנחנו זקוקים לעתונות חופשית ופתוחה שתאפשר לנו לחשוף נושאים בעייתיים. סוג כזה של עתונות אינו מתפרסם בעתונים של הפדרציה, טוען ג'רי ליפמן

ב־22 באפריל 1987 מלאו תשעים שנה לגליון הראשון של ה„פארווערטס", העתון היהודי הסוציאליסטי בשפה האידית, אשר היה במשך שנים רבות מורה דרך רוחני למאות־אלפי המהגרים היהודים שהגיעו ממזרח אירופה לארה"ב. את שנת ה־90 חגגו בסעודה חגיגית נוסטלגית באולם הנשפים המפואר של מלון „שרתון" בניו־יורק. אך לא רק בנוסטלגיה עסקה השנה קהיליית התקשורת היהודית. מצבם הכלכלי החמור של מרבית העתונים היהודיים בארה"ב והעובדה שכמחצית מהם מתקיימים רק בזכות תמיכתן הכספית של הפדרציות היהודיות המקומיות, עורר מחדש את הויכוח הישן בדבר אופיה של העתונות היהודית ומידת חופש הביטוי שבה.

מאז ראשית פריחתה, לפני יותר ממאה וחמישים שנה, עברה העתונות היהודית בארה"ב שינויים מרחיקי לכת, אבל הקווים המנחים של שליחותה נותרו ללא שינוי. מראשיתה ראתה העתונות היהודית את עצמה לא רק כעסק כלכלי וכמכשיר להעברת אינפורמציה, אלא גם ובעיקר כאמצעי לחיזוק ולשימור הזהות היהודית. העתונות היהודית שימשה כקולה של הקהילה היהודית ופעלה כמייצגת הקהילה כלפי החברה כולה.

ה„פארווערטס", עתון יומי רב־תפוצה אשר בשיא פריחתו, לאחר מלחמת העולם הראשונה, הופץ ביותר מ־220,000 עותקים בניו־יורק וסביבותיה, היה אחד הבולטים בעתוני התקופה. העתון, שהעסיק כ־70 עובדי מערכת, שכן בבניין בן 12 קומות בלואר איסט סייד והיה „התנ"ך" של היהודים המהגרים דוברי היידיש שהגיעו ממזרח אירופה והתיישבו באיזור זה של ניו־יורק. מייסדו ועורכו הראשון, אייב כהאן, שיותר מכל נקשר העתון בשמו, חלם על יצירת חברה סוציאליסטית יהודית בארה"ב. כהאן היה לקוראיו מנהיג ומורה רוחני, תחליף חילוני־סוציאליסטי לרבי של השטטל.

התהליך שעבר על יהדות ארה"ב השתקף גם ב„פארווערטס" ששינה את פניו ונעשה ל„פורוורד"; מיומון יידי לשבועון שחציו ביידיש וחציו באנגלית, בעל תפוצה של 20,000 עותקים בלבד. היהודים נטשו את הלואר איסט סייד בניו־יורק והעתון עזב בעקבותיהם. היידיש נעלמה מהרחובות ועברה אל מגדלי השן של האקדמיה. הבניין נמכר ב־1974 לארגון דתי סיני.

היום שוכנת המערכת בקומה הראשונה של בניין משרדים בניו־יורק ומפעילים אותה שלושה אנשים בלבד. הגרעונות השנתיים של העתון מגיעים ל־400,000 דולר והוא מתקיים בעיקר בזכות רווחיה של תחנת הרדיו WEVD-FM (הקרויה על שמו של המנהיג הסוציאליסטי יוג'ין ו. דבס). „בקצרה, ה'פורוורד' הוא קורבן של הצלחתו־הוא לסייע בהפיכת המהגרים היהודים למעמד בינוני מתבולל", מסכם „ניו־יורק טיימס" במאמר המוקדש ליובל ה־90 של העתון.

כ־100 שבועונים יהודיים מקומיים יוצאים כיום לאור בארה"ב. הם שונים ברמתם העתונאית, בתפוצת הקוראים, במידת עצמאותם הכלכלית והמערכתית וביחסם לנושאים העומדים במרכז ההוויה של הקהילה היהודית האמריקאית. יש ביניהם עתונים חזקים, בעלי תפוצה של עשרות ומאות־אלפי קוראים כמו „ג'ואיש וויק" וה„ג'ואיש פרס" בניו־יורק, המופצים במאות־אלפי עותקים וחיים בעיקר מרווחי הפרסומות. עתונים אחרים הם בעלי תפוצה קהילתית של אלפי ומאות קוראים בלבד, רובם מסובסדים על־ידי הפדרציה היהודית המקומית.

מעתון יומי, „פארווערטס", ב־220 אלף עותקים לשבועון דו־לשוני ב־20 אלף בלבד

נושאי הכיסוי על־פי רוב דומים: מה קורה בקהילה: מי מתחתן עם מי; מי תרם וכמה למגבית; סקנדל קטן – רצוי בקהילה השכנה ולא בבית; דיווח על פעילות המוסדות והארגונים היהודיים בקהילה; אורחים חשובים בקהילה וכדומה. מקום מרכזי תופס הדיווח על הנעשה בישראל ועל נושאים הקשורים בישראל.

חילוקי הדעות הקיימים בקהילה היהודית בארה"ב באים לעתים קרובות לידי ביטוי בולט דווקא בדיווחים על ישראל. כך למשל, ה„ג'ואיש וויק", שהוא עתון חילוני־ליברלי, הנחשב לעתון רציני ברמה גבוהה, מדווח על ישראל מזווית הראיה של היהדות הליברלית בעוד שה„ג'ואיש פרס", שהוא עתון ימני, חרדי, קיצוני, מרדכאנג, תוקף כל מה שמריח משמץ של ליברליות. הם שונאים חילוניים, מקללים את הנשיא וקוראים למרד נגד סדרי קולק. כל נסיון של התקרבות בין יהודים וערבים, כמו למשל הישוב „נווה שלום" ליד ירושלים, בו מתגוררים יחדיו יהודים בני ערבים, מעורר את חמתם. ה„ג'ואיש פרס" מדפיס מדי שבוע כ־100,000 עותקים המחולקים חינם, ואין כמעט יהודי חרדי בניו־יורק שאינו קורא אותו.

בניגוד לעבר הקרוב, שבו מרבית העתונים היהודיים הוחזקו בידים פרטיות, ממומנים כיום קרוב למחציתם באופן חלקי או מלא, על־ידי הפדרציות היהודיות המקומיות. הקשר הכלכלי, מטבעו, מכתיב יחסים מיוחדים בין מערכת העתון ובין הפדרציה שממנה הוא ניזון ואת פעולותיה הוא סוקר. התמוטטותו הפיננסית של ה„ג'ואיש ז'ורנאל" בלוס אנג'לס והביקורת שנמתחה על הסכסוך המסיבי שהשכיבה הפדרציה המקומית לעתון, עורר מחדש את השאלה – האם על הפדרציה היהודית לסבסד את העתון המקומי, ואיזו מידה של השפעה יש, או צריכה להיות לה, על העתון שהיא מסבסדת?

ה„ג'ואיש ז'ורנאל" נוסד לפני כשנתיים לאחר שהפדרציה היהודית סגרה את שבועונה, ה„ג'ואיש קומיוניטי בולטין". פיטרה את עובדיו והכריזה על הקמת העתון החדש שהיה אמור, לכאורה, להיות עתון בלתי תלוי, ללא שליטת הפדרציה. אף־על־פי־כן נהנה העתון החדש מהלוואה בסך 663,000 דולר, שהעניקה לו הפדרציה, מסבסוד בגובה 3 דולר למנוי, מרשימת תפוצה של הפדרציה ומחוזי פרסום, שהיו אמורים לסייע לעתון להתרומם מעל לקרקע. אך גם בעזרת הסיוע המרשים הזה לא הצליח העתון לעמוד על הרגליים והוסיף לצבור הפסדים.

בלוס אנג'לס יוצאים לאור שלושה עתונים יהודיים: „בני־ברית מסנג'ר", „הריטאג'" ו„ישראל טודיי", שלושתם עתונים בבעלות פרטית. הסתבכותה של הפדרציה בעסקי עתונות עוררה התנגדות חריפה בקהילה והנושא אף הגיע לדיון משפטי. לפני כשלושה חודשים, לאחר משא־ומתן ממושך, רכשה את ה„ג'ואיש ז'ורנאל" קבוצת משקיעים יהודים שאיתה נמנים אחרים מראשי הפדרציה היהודית: נשיא הפדרציה סטנלי הירש, הנשיא לשעבר אוסיאס גרין, וסגן הנשיא הרברט גלפנד. הרוכשים התחייבו לסלק את חובו של העתון לפדרציה ולהשקיע 1.25 מיליון דולר נוספים בשנים הקרובות. הצעת רכישה זו הועדפה על־פני שתי הצעות אחרות, האחת מהעתון המקומי המתחרה – „בני־ברית מסנג'ר" והשנייה מבעלי „בולטימור ג'ואיש טיימס", הנחשב לעתון היהודי הטוב ביותר היוצא לאור בארה"ב.

רכישת ה„ג'ואיש ז'ורנאל" על־ידי קבוצת משקיעים פרטיים, בעלי עמדות מפתח בפדרציה היהודית, שיחררה את העתון מהקשר המוסדי לפדרציה, אולם לא פתרה את הסתירה שבין עקרון חופש הדיבור מצד אחד והאינטרסים של הבעלים החדשים, הקשורים קשר הדוק עם הפדרציה היהודית, מצד שני. במאמר, שהוא במידה רבה מעין בחינה והסתכלות עצמית, מנסה ה„ג'ואיש ז'ורנאל" ללבן שאלה זו עם אחרים מעורכי העתונים היהודיים הבולטים בארה"ב.

גרג קין עורך ה„סנט לואיס ג'ואיש לייט" – עתון שחלק מתקציבו ממומן על־ידי הפדרציה היהודית של סנט לואיס – נשיאה החדש של התאחדות העתונים היהודיים באמריקה, מתרעם לשמע הטענה שעתון אשר נתמך על־ידי הפדרציה אינו יכול להיות עצמאי. „קיימת הערכה עצמית גבוהה מאוד בין בעלי העתונים העצמאיים, כאילו יש להם מונופול על האיכות, אבל קיימים עתונים יוצאים מהכלל השייכים לפדרציה ויש עתונים עצמאיים שאינם שווים את הנייר עליו הם מודפסים", הוא אומר. לדבריו, עורכי עתונים בקהילות קטנות או בינוניות תלויים באופן כמעט בלעדי בפדרציה כמקור לתקציב ולאינפורמציה. לפיכך נמנעים עורכי העתונים האלה מפרסום נושאים השנויים במחלוקת. לעומת זאת, בעתונים בעלי זיקה לפדרציה, כמו העתון שלו, נשמרת האוטונומיה של העתון על אף התמיכה הכספית.

אל ארליק, עורך ה„פילדלפיה ג'ואיש אקספוננט" סבור, שכאשר אתה גדול אתה יכול להרשות לעצמך להיות עצמאי אף־על־פי שהפדרציה תומכת בך. ה„אקספוננט", היוצא לאור זה מאה שנה, הוא אחד הגדולים והמצליחים שבשבועונים היהודיים הנתמכים על־ידי הפדרציה. כל מהדורה שלו מחזיקה יותר מ־100 עמודים. העתון, על אף זיקתו לפדרציה, מחזיק את עצמו ובסוף השנה אף מחזיר כסף לפדרציה. ארליק מאמין, שהעתונים היהודיים חייבים לעשות מאמץ גדול ליצירת אמינות בתוך ומחוץ לקהילה. עתונו משקף תפיסה פילוסופית זו ויש בו עירוב מאוזן של סיפורים על ישראל, הקהילה היהודית בפילדלפיה, התפתחויות לאומיות ובינלאומיות.

ביקורת חריפה על הקשר פדרציה־עתונות משמיע עורך ה„לונג איילנד ג'ואיש וורלד", ג'רי ליפמן. „כל פדרציה המעורבת בעסקי עתונות מנצלת לא כשורה כספים שנועדו למטרות צדקה", הוא אומר. „אנחנו, כיהודים, זקוקים לעתונות חופשית ופתוחה שתאפשר לנו לחשוף נושאים בעייתיים יום־יומיים. עתונות כזאת אינה מתפרסמת בעתון של הפדרציה". ליפמן טוען ששלושה אחוזים בלבד מהעתונות היהודית ממלאת את תפקידה כשורה. בין השמות שהוא מונה „פאלם ביץ' ג'ואיש וורלד", „בוסטון ג'ואיש אדבוקט", „אינטרמאונטיין ג'ואיש ניוז" של דנוור ועתונו של ליפמן.

הוא מרבה לשלוח את כתביו לחקור סיפורים באזורים המרוחקים מאוד מגבולות הקהילה היהודית של לונג איילנד. כך למשל, נשלח וולטר רובי (הכותב גם עבור „ג'רוזלם פוסט"), בחורף שעבר לחקור סיפור על בעיות חוואים במיסורי, לכאורה נושא שאין לו כל קשר עם הקהילה היהודית של לונג איילנד. אולם בפסקה התשיעית של הכתבה נחשף הקשר: מתברר, כי קבוצת ניאו־נאצים במקום מפיצה שמועות שבנקאים יהודים בזול ססריט השתלטו על האדמה ומבקשים לנשל ממנה את החוואים. רובי שמע חוואים שאמרו: „אני רוצה שתדע שאין לי שום דבר נגד היהודי הממוצע, אבל...". תחקירים כגון אלה קשה למצוא בעתונים אחרים.

הביקורת של ליפמן מתמקדת גם במאפיין הקשר את מרבית העתונים היהודיים של שנות השמונים: הכיסוי המקיף והמתמיד של ישראל, בנושאים רציניים וגם לא כל־כך רציניים. כיסוי מוגזם זה מוכיח, לדבריו, עד כמה חלש הכיסוי הרציני של נושאים בעייתיים מקומיים. „זוהי דרכם להיות ביקורתיים ומעוררי מחלוקת מבלי לדרוך על האצבעות של אף אחד. קל יותר לבקר מישהו רחוק, מאשר להיות ביקורתי חזק ברדיוס של 50 מיל ממקום מושבך", הוא אומר.

גארי רוזנבלט, עורך „בולטימור ג'ואיש טיימס" נשאל מה היה עושה אילו מנהיג בקהילה היה נשלח לכלא למשל. „אנחנו תמיד הולכים על חוט דק בין חובתנו העתונאית לבין האינסטינקט היהודי שלנו שלא להביך את הקהילה. אינני חושב שלעתונים היהודיים יש תפיסה ראשונית כנגד נושאים בעייתיים, הם רק לא למדו כיצד להתמודד עימם. ככל שהנושא הבעייתי קרוב יותר לקהילה, כך על עורך העתון להיות יותר אמיץ, ומעטים הם אמיצים

„בקצרה, ה'פורוורד' הוא קורבן של הצלחתו־הוא לסייע בהפיכת המהגרים היהודים למעמד בינוני מתבולל", מסכם „ניו־יורק טיימס" במאמר המוקדש לשנת ה־90 של העתון

עד כדי כך", הוא משיב.

רוזנבלט מסכים עם הטענה שרבים מהעתונים היהודיים מקדישים הרבה מקום וזמן לנושאים ישראליים, מכיוון שבטוח יותר לכתוב על ישראל מאשר לטפל בנושא שנמצא מעבר לרחוב. לדבריו, זקוקה העתונות היהודית ליותר עתונות חוקרת נמרצת יותר, ולתחקירים מקיפים בנושאים יהודיים. הפיכת העתונות היהודית למקצועית יותר, תגביר את ההערכה אליה גם בקרב הארגונים היהודיים הכלל־ארציים, המעדיפים את הפרסום ב„ניו־יורק טיימס" על זה שבעתון היהודי.

באחרונה מונה רוזנבלט, יחד עם ליאון וילסיר, עורך ה„ניו־רפאבליק", ליו"ר משותף של קרן העתונות היהודית שתעניק מלגות לעתונאים יהודים עבור תחקירים בנושאים יהודיים. קרן העתונות ממומנת על־ידי קרן ק.ר.ב: של צ'ארלס ברונפמן ומטרתה המוצהרת לשפר את איכות העתונות היהודית.

אשר וייל, עורך העתון "ISRAEL SCENE" שמוציאה לאור המחלקה להסברה בהסתדרות הציונית, סבור שאופיים של העתונים היהודיים תלוי בעיקר באישיותו של העורך. „אם העורך הוא סתם פקיד של הפדרציה, זו גם הצורה שיהיה לעתון, אבל אם העורך הוא בעל רקע עתונאי מרשים, עם יושר וסגנון, במוקדם או במאוחר הפדרציה תבין שעליה לתת לו עצמאות וחופש בקביעת תכני העתון", אומר וייל. גארי רוזנבלט, ועתונו „בולטימור ג'ואיש טיימס", הם, לדעתו, דוגמה של עורך בעל יכולת ועתון השייך לפדרציה. אך שומר על עצמאותו ועל רמה עתונאית גבוהה. דוגמה בולטת נוספת הוא ה„ג'ואיש וויק", השייך לפדרציה היהודית של ניו־יורק. עורכו הראשי פיליפ ריצנברג הגיע לעתונות היהודית לאחר שנים רבות שעשה בעתונות הכללית, ב„ניו־יורק דיילי ניוז". הוא נחשב לעתונאי בכיר וממולח ואף אחד לא יעז להכתיב לו מדיניות עתונאית.

שליטתו של הממסד היהודי המאורגן באמצעי התקשורת היהודיים תלך ותגבר בעתיד ככל שיגבר חלקה של התקשורת האלקטרונית – הרדיו והטלוויזיה. כבר היום פועלות בארה"ב כמה תחנות רדיו ורשתות טלוויזיה יהודיות, וחלקן פרטיות וחלקן מופעלות על־ידי הפדרציה המקומית. תחנות אלו משדרות בעיקר תוכניות בעלות גוון חזק של יידישקייט: מסורת, דת, פולקלור, חגים, שירים ומחולות ישראליים וכדומה. בקרוב תופעל בארה"ב רשת הלוויין היהודי שתעביר שידורים ישירים מהאולפן בניו־יורק או בירושלים אל אנטנות צלחת שימוקמו בקהילות היהודיות השונות. עד כה הודיעו יותר מ־20 פדרציות יהודיות בארה"ב על רצונן להתחבר ל„רשת היהודית". רשת זו תהפוך את הקהילה היהודית, ל„כפר אלקטרוני" קטן, נשלט ומנווט היטב על־ידי הממסד היהודי.

עתון מחזיק קהילה

במחצית הראשונה של חודש נובמבר יתקיים בירושלים הכינוס הבינלאומי השני לתקשורת יהודית, „תקשורת בעידן האלקטרוני". את הכינוס מארגנת מחלקת ההסברה בהסתדרות הציונית העולמית בשיתוף עם לשכת העתונות הישראלית, איגוד העתונאים בישראל והתאחדות העתונאים היהודים.

לפני כשנתיים התקיים בירושלים הכינוס הראשון לעתונות יהודית שהתמקד בנושא „תפקידה של העתונות היהודית בשימור העם היהודי". לדברי עוזי נרקיס, ראש מחלקת ההסברה בהסתדרות הציונית, היתה הצלחתו של הכינוס הראשון כה גדולה עד שרבים דרשו לקיים כינוס נוסף כעבור שנתיים ולא שלוש שנים, כפי שסוכם תחילה. עד כה נרשמו לכינוס כ־160 עתונאים ואנשי רדיו וטלוויזיה יהודיים מחו"ל. ביניהם, שישה עתונאים יהודים ממזרח אירופה – כפליים ממספר העתונאים שהשתתפו בכינוס הקודם.

„העתונות היומית היהודית העשירה שהיתה פעם כמעט שנעלמה לחלוטין, והעתון היהודי המקומי הוא אחד הדברים המעטים שקושרים את הקהילה ביחד", אומר אשר וייל, מרכז הכינוס. „המושג 'עתונות יהודית' בהקשר זה הוא מאוד מאוד רחב. ככל שהקהילה קטנה וניידת יותר, כך עולה חשיבותו הסגולית של העתון". כדוגמה מביא וייל את עתונה של הקהילה היהודית באוקלנד, ניו־זילנד, הנמצאת במרכזה של תעמולה פרו־ערבית־פלסטינית של העולם השלישי. עתון הקהילה המודפס ב־1,500 עותקים בלבד הוא אחד המפתחות לגיבושה ולהעברת אינפורמציה על הנעשה בישראל.

המחלקה להסברה בהסתדרות הציונית העולמית מסייעת לעתונים הקהילתיים הקטנים בעדכון של מידע ישיר על הנעשה בישראל. כ־350 עתונים יהודים ברחבי העולם מקבלים מדי שבוע, באופן סדיר, את הידיעות ששולח שירות העתונות של המחלקה. באחרונה החלה המחלקה גם להעניק שירות תצלומים. תמורת תשלום של כ־250 דולר לשנה, מקבל העתון המנוי שני תצלומים חדשים מדי שבוע. עד כה נרשמו כמנויים לשירות זה מאה עתונים. „העתונים הגדולים של הקהילות היהודיות הגדולות, יכולים לחיות ללא שירותי המחלקה להסברה", אומר וייל. „אבל בקהילות הקטנות – סינגפור, הונג־קונג, ניו־זילנד, דרום־אמריקה – שירות ידיעות זה הוא מקור המידע היחידי כמעט על הנעשה בארץ".

כמרים כפירסומאים / יוסף מיכלסקי

פוסטר־מדיה נוסח ימי־הביניים

במונח „דעת קהל" השתמש לראשונה העיתונאי ולטר ליפמן בשנת 1929, אבל המודעות לחשיבותה של התופעה – שורשיה הם במאה ה־11 ובכנסיה

האם יתכן שהיתה קיימת תקשורת כבר לפני כ־800 שנים? לבן זמננו קשה לתפוס מה הקשר בין ה„מדיה" המצטיירת בתודעתנו כתופעה חדשה, במידה רבה פרי טכנולוגיה מודרנית לאפשרות של קיומה בימי הביניים, בתקופה שהעברת מסרים היתה כרוכה בזמן רב, מרחקים שקשה להתגבר עליהם וקשיים אחרים. אכן אין לערער על כך שמושג התקשורת כתופעה מקשרת בין הפרט למסרים באמצעות עתון, רדיו טלוויזיה היא תופעה מודרנית. עם זאת הצורך „להתקשר" הוא צורך טבעי של האדם להעביר מסרים לזולתו, להשפיע ולספוג את השפעתו, שהרי בני אדם הם יצורים חברתיים.

אלה הן הנחות היסוד לתיזה של חוקרת ישראלית ד"ר סופיה מנשה, מאוניברסיטת חיפה, בסיפרה „קומוניקציה בימי הביניים", העומד להתפרסם בהוצאה לאור של אחת מהאוניברסיטאות המכובדות בארה"ב. אין ספק כי הספר יעורר הדים רבים בחוגי ההיסטוריונים בארץ ובחו"ל ואולי אף תגובות מכיוון „הכתובת העיקרית" שאליה מתכוון הספר: הכנסיה. החוקרת מצידה, מקווה שהספר, שהוא „נושא בחיתולים" בהגדרתה, ישמש פריצת דרך למחקר מקיף על התופעה שבו ישולבו היסטוריונים, סוציולוגים, פסיכולוגים, ואמנים.

ד"ר מנשה עלתה ארצה באוקטובר 1967 מארגנטינה, ואחרי שהות של חמישה חודשים בקיבוץ חידשה את לימודיה באוניברסיטת חיפה. היא סיימה בהצטיינות את לימודי ההיסטוריה לתואר ראשון ושני, עשתה את עבודת הדוקטורט באוניברסיטה העברית והשלימה עבודה בנושא „מעמד האפיפיורות והאפיפיורים בראשית עידן אוויניון 1305–1334".

הבחירה במקצוע ההיסטוריה היתה בחירה טבעית של אשה צעירה, שהעריצה את גיבורי ההיסטוריה מאז ילדותה. בהמשך היא לימדה וחקרה ופירסמה 22 מאמרים בכתבי־עת מכובדים במערב על היבטים שונים בחברה המערבית בימי הביניים, החל ב„פרופגנדה" (תעמולה, דעת קהל, סטריאוטיפים לאומיים וכלה בבעיות הנוגעות ישירות לכנסיה ולמוסד האפיפיורות בימי הביניים. בשנת שבתון השתלמה בלימודי ספרד של ימי הביניים.

ד"ר סופיה מנשה סבורה שהתפתחותם של מוסדות ובמיוחד של הכנסיה הזה כרוך בתעמולה. המודעות לחשיבותה של דעת הקהל ומכאן הצורך בתעמולה, קיבלו תאוצה במציאות החברתית־הכלכלית של אירופה מהמאה ה־11 ואילך.

באותה המאה התחילה תקופה של ריכוז אוכלוסין, בין השאר כתוצאה של הפסקת פלישות צבאיות ושיפור רמת החיים. היתה הגירה לערים ופריחה מסויימת של המסחר. כל אלה יצרו סדקים במשטר הפיאודלי ויצרו רקע נוח לגיבושם של הממסד הכנסייתי והמלכותי.

הכנסיה הקימה תנועות ששרתו את האינטרסים שלה, כגון „שלום האלוהים" ו„שביתת הנשק של אלוהים". תנועות אלו נועדו להגביל את הלוחמה באירופה, להגן על החלשים בחברה ועל החשופים לאלימות – נשים, זקנים, סוחרים וכמרים.

כך כבר הכריז האפיפיור על מסע הצלב, יוזמה שתרמה בין השאר להפניית עודף המרץ המלחמתי לעבר ארץ הקודש וסייעה להמשיך בתהליכי התייצבות של אירופה, להתבססות שלטון ריכוזי של שטחים גדולים וכמובן לחיזוק כוחה והשפעתה של הכנסיה בחברה.

כל התנועות האלה ביטאו כביכול את רצון האלוהים, שהפקיד את היוזמה בידי נציגו עלי האדמות, האפיפיור, ועושי דברו, הכמרים. עם זאת, הצלחתן של תנועות אלה היתה תלויה מלכתחילה בהיענות ההמונים.

הכנסיה, שאמורה היתה להיות מוסד סמכותי שעצם קיומו מבטא את רצון האלוהים ולא את רצון העם, היתה הגורם התקשורתי הראשון במערב שעשה שימוש רב בתעמולה, ומודעותה לעוצמתה של דעת הקהל היתה גדולה. במונח „דעת קהל" השתמש לראשונה העתונאי ולטר ליפמן בשנת 1929, אבל המודעות לחשיבותה של התופעה – שורשיה הם במאה ה־11. מודעות זו אינה עונה לתפיסה פופוליסטית – הכרה בעוצמת העם – אלא לרצון לעצב דעת קהל שתשרת את מטרות הכנסיה. כך כבר התחזקה הכנסיה, פנימית וחיצונית, והיא מובילה בכל התחומים: בחברה, באירגון תרבות, בקביעת שיטות ובגביית מיסים. חברות ומשטרים מודרניים רבים יכולים ללמוד יעילות מהי מתוך חקר הארגון הכנסייתי הפנימי במאות ימי־הביניים.

מודעות זו של הכנסיה לגבי חשיבות דעת הקהל עולה בחצרות המלכים החל במאות ה־13־14. הדוגמה הבולטת ביותר לשימוש בתעמולה ופנייה לדעת הקהל נמצאת בצרפת בימי מלכותו של פיליפ ה־4 ה„יפה" שמשל בשנים 1285–1314. ימיו של פיליפ ה־4 היו ימי משבר כלכלי עמוק, מלחמות פנים וחוץ, גיבוש המונארכיה ופיתוח מוסדותיה, וכן ימי גירוש יהודי צרפת, הגירוש הראשון מסוגו בשנת 1306. המלך ניהל מאבק חריף נגד האפיפיור בוניפציוס ה־8 וביטל את מסדר הטמפלרים. המשבר הכלכלי, הרצון לגבש את ממלכתו והמדיניות החריגה של המלך בנושאים כנסיתיים – כל אלה הצמיחו את הצורך לפתח תעמולה מתאימה שיהיה בה כדי ליצור דעת קהל אוהדת למדיניותו. על רקע זה מתפתחים סטריאוטיפים לאומיים: צרפת הופכת ל„ארץ הקודש".

מלך צרפת פיליפ ה־4 היה ל„המלך הנוצרי ביותר" שניתן להשוותו ליהודה המכבי, המוביל את העם לארץ הקודש. זוהי דוגמה הממחישה את השימוש בתקשורת דאז במובן של פניה להמונים, בניית מודלים סטריאוטיפים.

כלי התקשורת בימי הביניים שונים מסיבות מובנות מאליה של התקשורת המודרנית, והם מותאמים לחברה אנאלפביתית. המסר היה אודיו־ויזואלי, מסר של שמיעה וראייה: הוא נועד ליצור אפקט מיידי על הקהל: הכוונה לתהלוכות, שימוש בסימבולים שמשמעותם ברורה לכל. לדוגמה, צרפת היא פרח התכלת שהוא פרח האלוהים. האריה כסימבול שפרושו כוח. וכיום – כאשר חברת הנפט „אסו" פתחה במסע פרסומת היא בחרה בסיסמה „תכניס נמר לטנק" משום שנמר מסמל מהירות וכוח. הוא הדין לגבי מכוניות מדגם „מוסטנג".

גם האמנות של ימי הביניים היא אמנות דידאקטית, תעמולתית. היא משדרת מסר קליט לצופה בה. הפיסול בשערי הקתדרלות הוא כעין ספר פתוח שממנו לומדים ההמונים על בריאה הקדושה וישו הנוצרי.

האמן בימי הביניים הוגבל ברוב המקרים ע"י המוסדות בתכני יצירתו וצורתה. בכניסה לקתדרלה של שטרסבורג מוצבים שני פסלים של נשים. מצד ימין, גבירה נאה שהרבה מעלה והיא מסמלת את הכנסיה המנצחת, ואילו הגבירה מצד שמאל הופעתה מושפלת, עיניה מכוסות והיא מסרבת להודות באמת, הרב שבור – סמל של הדת היהודית. „גם מבנה הכנסיות הוא לצורך מסר תקשורתי", אומרת ד"ר סופיה מנשה. „הבנייה לגובה היא סמל לתפילה שהתאבנה בדרכה השמיימה, בעוד שאדם הוא אפס. האפסיות של בן האנוש הוא אחד העקרונות של הכנסיה".

מלבד התקשורת הממוסדת היתה קיימת גם תקשורת בין־אישית. ביטויה היו רבים החל בשימוש במכתבים ובשליחים להעברת מסרים בעל־פה או בכתב וכלה בירידים, פגישות ליד הבאר. ההליכה היתה אמצעי תקשורת חשוב. קיימות עדויות של הליכה של 2000 איש למרחק של 35 ק"מ בדרום אנגליה לצורך פגישה ושיחה.

אמצעי תקשורתי אחר היו השמועות. העברת מסר או ידיעה היתה כרוכה בזמן רב יחסית, והדבר גרם לשינוי נוסח המסרים. לדוגמה, דבר כיבוש ארץ הקודש ע"י המונגולים הגיע לידיעת אירופה כעבור מספר חודשים בצירוף הבשורה על נכונותם של המונגולים להתנצר ולהעביר את הארץ לנוצרים שקדמו להם. זו היתה כמובן שמועת שווא.

תקשורת כמו כל תופעה אחרת מספקת ומשקפת את צרכיה של החברה בתקופה מסויימת, מסכמת ד"ר סופיה מנשה. בהיותה מוצר של בני אדם היא משרתת אותם ואת המנטאליות שלהם בזמן ובמקום מסוים. „כאשר לחם פיליפ ה־4 נגד האפיפיור, זייפו יועצי המלך מכתבים של האפיפיור והקריאו אותם בפני כמרים ונציגים עירוניים, תוך מאמץ ליצור את התחושה שאנחנו הצרפתים לבדנו, כולם נגדנו, אז בואו נתלכד בתוכנו. הם השתמשו במושג התנ"כי, עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב, תופעה תקשורתית דומה חוזרת על עצמה בכל המאות הבאות וגם במאה ה־20. התקשורת הינה תהליך דו־כיווני. אינני מאמינה בתופעה של יש מאין, אילו האנשים לא היו רוצים להאמין למסר כלשהו הם לא היו מקשיבים לו. זהו הבסיס לכל תקשורת או תעמולה וכוחו היה יפה גם בעבר וגם כיום".

ד"ר סופיה מנשה עם שגריר ספרד בישראל. מקווה שהספר יעורר תגובות בכנסיה

هكذا من الأصل

לספרות, אמנות ועיון

בלי אבא

מאת אברהם הגורני

אורי ברנשטיין, „מה שנשאר, מה שלא" (שירים). הוצאת „עם עובד"; 1987; 116 עמ'.

הזמן. נזיל האוהל. הרגל האחת כבר שם. עם אבותיך שנאספו אל אבותיהם. והרגל האחרת עדיין כאן. על הארכה הזאת. ואפילו קרוב כאחד אל נקודת המוצא. אל הילדות. אל העבר. כאילו המקום שבו חיית פעם קרוב הוא למקום שבו אתה נמצא עתה. „עשרים שנה, רק מהלך קצר, מעבר לפינה", כפי שאומר אורי ברנשטיין בשיר „קרוב".

לא שנות אור. לא שנות דור. בין הכנת קובץ ספרותי ראשון לבין הקובץ הנוכחי. בין ימי יוכבי הוכים לבין הימים האלה. ודווקא משום שברנשטיין לא ישב כל השנים הללו כחיבוק ידיים לא של המעשה ולא של מעשה־השיר – דווקא משום כך גדול התיסכול מאוד. כי בסיכומו של דבר, האין נשאר אין. תוך כל ההשתדלות. וספירת המלאי החוזרת ונשנית. חזרתית ורחמנית. אין בה כדי לתקן את ההרגשה, זו המקננת כבר בכתבים הראשונים. בני אדם עוברים זה דרך זה. אינם מתעשרים זה מזה. איש ואשתו נגשים זה בזו אל מעבר לכותלי הגוף. אל נשים אהובות. אל גברים אהובים. אולי, בלתי מושגים. ברגע של התפעמות אפשר אפילו להצהיר, שהאישה והילדים – זה כה טיס. וזה העושר הגדול ביותר. ואין בלתו. כשם שאפשר, בהזדמנות אחרת, להתבסם כן הריהוט הביתי. אבל המצב פגום מיסודו. האמונה הדתית אי־פעם ליכרה את האדם לקבל את הדברים. לבכא אותם ולברך. אבני הכאן והעכשיו גם בכלי אמונתם נאלצים לפקפק.

אי־פעם נתן זך, כך, מתוך קלילות, כביכול, התוודה, שבעצם, „שירה מבררת דברים מבודדים". היא מסודרת דברים סמודרים. ואורי ברנשטיין, כממשיך דיאלוג ישן, בנוסח „השירה, / כאריגה דבר ביושב, ממדדה כל מבצר, / כל מה שישנו, באחר, שגם הוא / עוד אינו מדויק" („שיחה ממושכת", 7). נתן זך יודע, ללא ספק, מיהו הידיד שעמו מנהל אורי ברנשטיין את השיח המתמשך. והוא מרגיש צורך לעדכן ולנחם. תוך הפיוזות שחל בשירת הראש הקטן. נוסח שנות השישים. המבאי עדיין רב. לא. לא שירים בלבד. פעם ידע זך לנמק מדוע, למשל, אלתרמן או שלונסקי, תוך הקסם שבהם, אינם אלא משחקים בבלים ובמסיבות. הוא רצה את המלים הפשוטות ואת הזוטות של יום יום. לא בגדולות. אבל לפתח ארבה הבאנאליות. וניתנה לגיטימציה לשירת הזוהה־הוי־הבאי. אבל אין הוא טורח לנמק מדוע „מה שנשאר, מה שלא" ראוי להימנות בין הספרים החשובים בשירתנו בשעה שהמחבר, אורי ברנשטיין, מלא פקפוק. ייתכן, שחשיבותו נובעת מן הדיאלוג עם נתן זך. המשורר. ראש האסכולה. המוסר־האנטי־מיסטר. שירה מודעת לעצמה מנהלת תמיד דיאלוג חרישי עם קודמיה עם בני זמנה עם ממשיכיה.

אינני יודע מה הרבותא בכך, כגם בדיאלוג, כביכול, הזה לא אמר עדיין, וכנראה גם לא יאמר, המשורר את כל שבלבו. האם לא אמר זאת, למשל, ביאליק, בצורה שירית, בתקבולות. בתנועות קצרות וארוכות. ועדיין לא גם ליתה של אי־האמירה, של הסמיקה הביאליקאית. לא מעם בזכות הפואטיקה הצבעונית. בזכות הגיבוץ. שבין גילוי לבין כיסוי. זה המכניס תנועה בבלים. מקרבן אל המוסיקה.

אורי ברנשטיין מגיע אל סף הזודהי בתוך הרגשה של יתמות. אך אין זה רק כותם של האם ושל האב. „אני יושב בלי אבא כל הלילה, לא כונהה" (13) הוא מצב מתמשך. בחדר הוא. ואילו האני האחר, הפלאי, בתנועה מתמדת. „בחוצות הפרועים". ביאליק, בחלום השירות ב„ספיח", מכבר היה את היושבה אצל הבהל. כופרע ומובדל מן השירות. מן הירידים לכתיבה. „בוכל להפוך סם בוזה" – מציע אורי – „בשרגליגו מובלות בניים" (13). האם במיני הכול האחד המקתנה תמיד, שבו אין אדם יכול לסבול פעמיים. ובכא בשלילית חוצות פרועים.

★

היה משורר שנגע לשתות, וגם שילם את המחיר. ההא לא נחשב אצל האסכולה המתמרדת של שנות השישים. אנחנו – בבהיר אורי ברנשטיין – „לא כתינו יחד מעולם" (14). המישאלה להנציח, בשתיה מבושכת, את התגלות הצעירה, היפה, שעברה „בלי להותיר סימן, בלי מחשבה". הרצון להטביע חותם. להשאיר זכר. לפני שיהיה מאוחר מדי. רצון זה עדיין קיים. הביטחון במימושו מתפוגג והולך. עמיחי הצעיר נהג לראות את אלוהים שקוע בקרביו של איזה מנוע מקולקל. מתקן. מכונאי. רק אחוריו נראים. אורי ברנשטיין ממחזר את הדימויים. „לא נספיק, כנראה, לצלם את פני האלוהים. / לראותו, בחדר חשוך, מגיח מתוך התביסות" (17). אלוהים שבא גם חבורת בראשית הגן והבאים קדמונים יוחזר לשירת הכאן והעכשיו במקום להתענג על ההווה המיידי.

אי־פעם התענגנו על גן. ובגן נחבא תל. כולו עפוף ירקרק. כולו אומר סוד אל. ביאליק הוא שהזמיננו לבוא, לשבת, לנוח. להסתיק סוד. עמו. גם אורי מדבר אל רעו. „בעולם לא באת לבקרני בגן הפרדס" – הוא מתלונן. ואתה אינך יודע על איזו הפרשה מדובר. גן זה, מכל מקום, „שופע סיפורים וקירים". ההוא, האני הדובר, בו „מעביר ימים כעולים". אין בו אבנים וקיווה כל „הדר" ו„קרן הפר" כמו „ביום קיץ, יום חום" של ביאליק. אבל, בכל זאת, „הצבחים מאפילים ומסבירים פנים". והנה, הידיד רדוף תחושת סכנה. נחפז תמיד. עיריר. סרוד בבקשה נסתר. עובר ומלהג. מביא מן המבצר כאחורי העגר. אך אין את נפשו לשבת. לשהות עם הדובר. קודם שיהיה באוחר מדי. בגנו. האם יש מקום לתביהה? מה ימצא הידיד בגן בלבד הברוח „ימים כאן מעולים".

וכך מתמשכת ומתמשכת השיחה. על מה מדברים ועל מה אין מדברים. על הדברים השונים יותר והשובים פחות. תיתן היה, בהתלם, לקצר. כדי להפיק שירה יותר נקייה.

אין לבוא בטריה על רצונו של אדם שלא להיות מעורב בחיי אחרים. אלה הם חייך ועשה בהם כטוב בעיניך. אך לי הפריקה ה„פאראנה" של השיר „בשורי". לא על שום חשש של יוהרה. „משהו ששייך רק לך ולאחרים / לא תקנה בו, לעולם, חלק". אלא על „הגשר שהוזקי בין הותבת / הצביע מעלה, בדיוק, באפילור והצביע על מה שהצביע. חקבתי סכל העולם כולו גשר צר מאוד ואין אדם צריך להיטלטל אל איזו עיירה צדדית, נידחת, כדי להיות שותף להתגלות מפוקפקת.

שותף אני להרגשה, קשה, לעיתים, עד למאוד „לקיים / את תנועת הפולחן הקבועות / של להיות עם אנשים" (30). המשורר, לעולם הוא חלק מן המציאות הנתונה, ומי שעומד בה באותה השעה, בצדה או מעליה. כבר בשיחה המבוכסת הפותחת את הספר פנה הדובר אל המשורר: „לפעמים אינך מגביה די / מושבות האדם ופגעיו מרשכים את לבך" (20). וגם בספריו הקודמים מצאנו הערות לכאן ולכאן בעניין זה. אולם השאלה היסודית היא: מהו ייעודה של השירה – להגביה את המציאות ולהציגה באור אחר או לתעד אותה. נכון, שעצם מעשה התרגום של המציאות למלים מהולל תמורה. והשירה „כמירה כל מצוי, כל מה שישנו, באחר" בלשון הפרק הפותח. אבל מה ראוי לה לשירה לעסוק בו, ומה עולה לה להכרה הלסם מה, ואילו מלים אתה שואף להכניס למחוורז וישנה עוד שאלה, בלתי נבנעת: מה מן הבודשה השירית מחזור החוזרם מחוש בעודף השירה. כי קפיצת־דרך חולל מי שזיווג כשקתו „סירנה" ו„סבתא־סיל־צאינה־וראינה". ומשום כך „צפירות המבכשרות על אש / או מולה רצות סביב בית" (33) אין בהן כדי להרעיש. גם אם התיעוד הוא מדויק. המקרים הקטנים הפתאים כשלעצמם, אינם שירה. גם לא כל הדיבורים על כוחן של המלים. אבל להיכנס בשלום ולצאת בשלום מהתנסות בנות ההורים ולתת לה ביטוי שירי – כאן, לעתים, נקודת המיבחן של המשורר. הצורך לשתף את הקורא עלול להביך. ההיגד נעשה ישיר. הביטוי הרגשי רב. „ואין לי איש לאהבה אותו, להתהדר, / להתחזות מולו, ולא יהיה" (40). אין זו הצהרה שניתן למדוד אותה. אבל ההתחזות, בהקשר זה, מהי? התגלות או העמדת פנים? אפשר שתי המשמעויות גם יחד. המשורר, מכל מקום, איננו מסתיר מן הקורא את שהולך בראשו נוכח האסון. האותות המוקדמים. הדעיכה. המעבר ממצב קיום למצב של העדר. לרגע, נעשה האב הגווע כמין צופה משתומם במחזה המיתה שהוא גיבורו.

המעקב הצמוד הזה אחרי הדדנה של יציאת הנפש מן הגוף במחזור „צפונה לתמיד" – אורי ברנשטיין ממלא אותה חיות ארוטית. לא עוד קדושה. סוד. הליכה על בהונות. הגוסס מתערטל כשחקן־ריהום על הבמה. „משיר מכנו בגד וסרין, / מזקיף גופו המצטמק לראווה, / כמו שתקף עליו ייצה, נכון להילולה, / או כמו הציג לפני ציבור לא לו / את מיעוטו, כל שנשאר, שואל אותם / באם היה כראוי הכוחה הנורא" (42). „כל שנשאר"? האין כאן רמז לשם הקובץ: „מה שנשאר, מה שלא"? מה, באמת, נשאר בקליפות המלים מכל המהות האנושית, שסיומה, עם כל המחוות התיאטרליות, הוא כה בלתי הירואי. טורח לאדם. טורח לסובבים אותו.

אורי ברנשטיין

נוכח ההתגלות הזאת, של „מה שאפשרי, כבר כה שלא רצוי" (43) תחרות שתי המשמעויות של התחוות ומכות זו בזו. מי שנאלץ להתגלות רק במה שעדיין אפשרי וכבר לא במה שהיה רצוי – נוטל מן הנשאר אחריו את כאריות הרצון לשני הדברים כאחד. מה תועיל ההתחוות אם זה מה שנשאר. ומה שירה אם לא התגלות העלמה. משחק מסיכות.

לגרור את השירה אל חדר המת כדי להעבירה למספד. צאי ועברי לגורלך בלי אבא. צאי ופרשי לפרוזות את האיברים. את התנועות הבלתי רצוניות. את העוויות. צאי ומצאי „צעון ומפתחות, סכרות מכפר ועט" (44). בעינו של מי כביס המשורר? בעין המוות, בעין הגוסס, בעין עצמו או בעין הקורא? עמיחי כבר עשה פעם פרקטסיה במוטיב הזה. היתה זו מחאה נגד המלהבה. של הלוחם הצעיר, שאיבד את הכוכבים שבריעיו. עמיחי המודקן „סיפל" בגוות אבו בתערובת של ריאליזם ולירות. ב„באת אתה ואל אדם תשוב". ברנשטיין ממשיך איפוא בנתיב הסלול. הוא מפרט. הוא מונה את המבצאי. את כל הסמפטומים. אחד לאחר. אוסף אותם. כמטאפורות או כדימויים. על שאלה זו ייכתב בוודאי מחקר אקדמי נכבד. דוקטורט. לפחות, עבודה סמינריונית.

אנחנו מוזמנים איפוא להתבונן בהורינו הגוועים, השואלים, כתמדדה, את נפשם למות ונאחזים, בה באותה שעה, בכל בדל של חיים. כאן ועכשיו. מה בנו ובה בהם מן האמת ובה מהעמדת הפנים. האשימו את שלונסקי במשחק. הוא מכות אביו התרחק. אבל עזרא זוסמן כתב „על מות אבי". ואיך כתב. כדרך שכותבים בנים בדור טיס בו אבות. הוא לא אמר „אתה שלעגת למותר הרוח תכוהה / ראית רק את הניתן להיראות, מופיע/מדריק..." (47) סידרת האנאפורות הזוסמניות מתחילה ב„אתה לאוהבת מגע הגשם / מבגע התנוך" – מסתיימת ב„עתה חזרת אל אפלולית". ואף־על־פי־כן, מה מדויקת ואפלולית ושירית תחושת הבן כלפי זכר אביו. כלפי דמותו. אצל זוסמן. כל השוואה בין שיבת המת אל יקיריו בארץ החיים אצל אלתרמן לבין שיבתו החלומית של האב אל הבן אצל אורי ברנשטיין לא תהיה הוגנת. מי שרגיש לשירויות השיר יבין את זאת. יכתיב המשורר־הבניה: „בבה אתה יכול לייעץ לי? הלא / אנחנו יודעים לכה מסוגלים המתים" (49). התגודדות בין הרגשני־רומנטי לבין הברוטאלי־בוטה אינם מיטיבים לא עם האב ולא עם הבן. נמתלק הבושה העמדת הפנים. לא נותרה, בטוהרתה, השירה.

★

הגיעה השעה לשאול: מה העניקה לשירתנו אסכולת זך־עמיחי, שעומד עדיין במיבחן הזמן. הזמן הכלה כל. הנה כבר מתרחק וקרוב. מתייסן. מי מסוגל היום ליהנות מפיזוק הצירוף הכבול: „בעלי החיים" ל„בעלותם על החיים". כפתח לזוון אורית הרמשים על פי האדמה. מה מעט דרוש לו לאדם, כאן ועכשיו. כך סורר אבי האסכולה העכשווית בימי גבורתה. אבל כשאורי שלנו הוגה „במלון": „אדם בחדר אפלולי, בוזע שכור. / כמה מעט דרוש לך בכל התמורות האלה." (58) כשהוא משמיע את הבאנאליות הזאת „במלון שכור, ללינת לילה, / עם כל מיצבור החפצים, / ועיר כלשהי בחלון" אנחנו נזכרים בשירת טרכים באירופה נוסח שלונסקי. כותר הרבוע. מול אופל החלון. בקסם הניגון. עת מלון חרז עם חלון בלי בושה. ובין גבהה לבין אלוה היתה זיקה כלשהי. ועיר נוכרית הזוהגה עם שעה נפעמת, מיתרית. „חדר במלון". שירויות היתה בשיר. לא „זמן שכוה מחייב העדר מחשבה". שיר בלי מחשבה. שיר בלי מלאכת מחשבת. מה שיר בו ומה מלאכה. אם נקבל את גירסת המשורר: „רק השולי חי לבצה כנסיון עצמי למיקום או כהסבר להעלאת זכרונות רחוקים ובין כמה תופעות בכתיבה הזאת. השוליתית. התובעת חיים נצחיים.

יש מצוקה קיומית בחלק משירי הקובץ. אנושית מאוד. תחושה של החמצה מתמשכת. רגעי קירבה נדירים לדמויות קרובות כבליטים אותה ביתר שאת. יש עולם של חושך המתרבה והולך. אך אינו מעניק מסתור לאדם. אורי ברנשטיין איננו חפץ לשיר שירה לאומית. אבל בשיר „גלותי" יש משהו מחוזות המצב הישראלי. ארעיות הבית. ארעיות הכאן והעכשיו. הנדירה המתמרת על כנפי מכאוסים כדי למלא את החסר. הבדירות. של אדם באשר הוא אדם. יהא גבר. תהא אישה. מתחככים זה בזו. להעלות אש. ואחר כך הופכים לשני צרורות המוססים זה מזה. אומרים אהבה יש בעולם. מהי אהבה. גם האמונה בכזאה פגה. ובמקום המוחשי מתגנב המופשט. ואת הפרטי מחליף הכללי. כי ממילא אין חשיבות לפרטים. עיר צרה הולכת ונעשית לכבואת הורות. אולי, בכל זאת, האהבה תגן עלינה. „אולי תדריכנו, אולי רק היא תובילנו / אולי, בכל זאת, לא שגגה יצאה מלפניגו" (82). אני מצטרף למישאלה. לתפילה.

קשה היה למשורר להגיע אל שלב ההתמכרות ליופי. אבל הוא, ביד בטוחה, תיכנן את הספר על כל מרוריו ופרטיו. כמו הטובים שבאסכולת הדור הקודם. גם בפרק על מות האב נכנס אלמנט ארוטי. בלב המוות. הבלייה. בשיר „יפהייך", לשם איזון, השנים קולפות את פני האהובה עד שנשארת רק תבנית יופיה: „צורת גולגולת ופתחיה" (88). אין אנו חושדים ברמיזה שקספירית. אף לא באלתרמנית על „יפייך כבר נמעט ומתגבר". אבל הנסייה הזאת, נוסח „פרחי הרוע", לראות את היופי המגרה בקמל, נסייה זאת קיימת. שירה יונקת מעזרקה של השירה. זה טבעה. ללא מערכת של רמיזות היא נחשפת לבאנאלי. לרגע השוטף החולף. כשאומר, למשל, המשורר:

ואת בתוך זכרוני, בשמש, לצלוך נסתר,
גופך צל עובר בבבוים, חשוק מכשר לכתנה
(„ביזל", 90)

כשהוא אומר כך הוא מצפה כי בלב הקורא יעלה הד כלשהו. למיבצר, משיר השירים. טור עובר. על כפות המנעול. לא, צל עובר. פשטתי את כותנתי, אמרת שם האהובה. ואילו כאן, בשיר, היתה הכתונת לכותנה. והטורים השירים מתחילים משחקים. שחוק מתבואים הוא. שמש וצל. טור עובר וצל עובר. כותנה וכתונת. וכך מתעצם החושק. העטור והגלוי כשמשים ערבובה. אור וצל. והקורא, אם נרמז, נהנה. ומחזיר קריצה לבעל השיר. רוחנו, המשורר מכויח: התרחקנו כבר מרחק כה רב מן השימוש המופרז במליצה המקראית עד כי אין חשש לשוב. בזהירות. אל היזכרון. אל המקור. לצורך נכתר: להשביח את השירה הרזה. בת הכאן והעכשיו. לעשותה כושכת יותר. מבעד לבגד המקראי. לעשותה תשוקה. כפי שהיה אי־פעם. בימי השירה הטובה. אלה, שעדיין לא שכחו.

שיר כזה הוא נקודת אור במחזור. בקינה, שלא חוזר שנית. הוא בבבואת „המסך ישר־של הדיבור. דיבור האהבה. „בלי להתחיל מחריש". לפנינו, איפוא, מבין התפכחות מאוחרות. הדובר השירי מתחיל להבין, כי בעומדו על הדוכן לא רק בשם עצמו הוא עובר. והתקפת אותו „איכה של הודהות" עם האני האחר שבו. הכל נעשה קרוב והדוק בבירה מסובבת בשיר „כוחל". הפותח את המחזור „מקום מדויק". והפתרון: „בובב הוזה בלי דיבור ובלי ריבור" (97) הוא, בבירה רבה, פארודיה על העכשוויות. והכן באחד משירי הבורחבים תיאר את הכרזה של האני הזקן לעבר האני הצעיר שקנה אחר כפרידות ביניהם. אורי ברנשטיין קונה. אך גם הוא מגבש את הזהות, העצבית, כבו סלנו. המקום שהיינו בו כה קרוב למקום שבו אנו מצויים עתה. האם אי אפשר להחזיר הדברים לקדמותם. להחזיר לעצמנו מעט מן הטוב והיפה של העבר. כדי שלא נהיה כאותו אדם. „מהיה עוברים ומועדים" (98). לא מוחזרים אלא מועדים והולכים.

הביקורת הנוקבת על היימסון העכשווי בן הדין שתעורר ביסופים לבלאות. מותר כבר לחזור ולקרוא בשמות המפורשים. לאחר ככלות הכל כולנו הן מדוקדקים בקטנות היומיום. והאם „גג ארום, יוהה, בין היקות הדלה / בתוך המיסטוסים האלה למעצבה" (98) לחזור ולמנות את המצאי האפרורי – אין כעס. הרגשת היתמות אצל אורי ברנשטיין היא בסורה. אין זה רק המקרה הפרטי. לא בשירה. זהו יתמותנו שלנו. „בעניינו לילדות, להורים. התחושה, שהעתיד ניתן לכיבוי. הנלו"ן הדולוני שבשאי הברנשטייני אינגו יודע מנוחה. מי קראה את אביו במעבר כארץ לארץ. מהסנתה לאי־הסגנה. כי שכבי את כצב הקדמע חסר הדיעה לתובדות – והבאר לבאיפה להתגלות הנבספת. אם הבריחה היא בין שירת העדר לבין שירת ההיעוד הרי האחרונה היא העדיפה. בספרו זה מפגין אורי סימנים של קצר־רוח מכדים לבני שירת העדר שעמו יצא למרעה בשדות השירה. התייג בלי אבא הם מנתבים גם את העוז לתבונה בתום דבבה.

האמת ההיסטורית בעידן הטשטוש

מאת אברהם וולפנזון

דב בר־ניר „העימות – בן־גוריון והרוויזיוניזם", ספריית „מן המקור", הוצאת „עם עובד", תרבות וחינוך; 1987; 256 עמודים.

בתקופה של כינון „קואליציה גדולה" (או, בכינוי מגומס יותר, „ממשלת אחדות לאומית") – נוטים אנו לטשטש ניגודים היסטוריים, ה„מקלקלים" את הפסטוראליות של הנוף הקואליציוני. גם ניגוצות־האש וגיצי־העם שירות שני השותפות הגדולות בקואליציה ה„לאומית" זו כנגד זו – עיקרם בבריבות־בית מן האקטואליה, ולא במחלוקת שורשית ומהותית. זהו הטרונה הגדול של הפוליטיקה, בהגברה השוואתית למדינאות: הפוליטיקה מקבסרת, המדינאות מתרוככת: הפוליטיקה עוקצת, המדינאות רוחשת: הפוליטיקה מתוחשבת, המדינאות מתגבת. הפוליטיקה נושאת עיניה לבחירות הבאות – המדינאות נושאת עיניה לדורות הבאים. ספרו של ד"ר דב בר־ניר עוסק במדינאות.

בשנת ה־100 להולדתו של דוד בן־גוריון – שהיא שנת ה־40 להקמת המדינה – לא קל להבהיל לדורות הצעירים את הירע ההיסטורי, שהיו לנו חיים ציבוריים־לאומיים ללא מדינה: שהיה יישוב יהודי בא"י ללא כנסת, ממשלה, דיפלומטים ישראליים וצבא ההגנה לישראל; שביתנו הלאומי לא היה קיים בצורה של מדינה יהודית ריבונית, אלא בצורה של חזון גדול, ההולך ומתגבש בהדרגה, עקב בצד אגודל, באפרוריותו של היומיום, בנוסח של „עוד דונם ועוד עז", ומבלי „לבוז ליום קטנות".

הקושי להבחין ולחוש את אופיה של ההיסטוריה הטרום־ממלכתית של התנועה הציונית נובע לא רק מכך שהתרגלנו לקיומה של מדינה עצמאית – אלא גם מן העובדה, שתהליכי התגשמותה של הציונות בדורנו היו שונים מהמקובל בעולם הגדול. כותב דב בר־ניר: „בכל מקרה (של מהפיכה) קודמת ההבגה, בתהליך השתנותה, להשתנות האורח־היהודי. בתולדות הציונות התהפכה הקערה על־פיה – – – המעשה הציוני, יהודים הולכים – – יהודים הם שנטשו את ארץ מולדתם: יהודים הם שעלו לארץ לא זרועה; יהודים הם שהחליפו ביודעים אקלימים, מנהגים, מקצועות, לשון מדוברת. היתה זו מהפיכת אדם שקדמה למהפכה לאומית וחברתית וסללה לפניה את הדרך". (עמ' 11).

האמנם צודק בר־ניר בקביעה זו, שהיא המפתח העיקרי המרכזי לבאורחשבון את המתנה הרוויזיוניסטי (שלא הקים „שום מפעל כלכלי, שום מפעל התיישבותי" – ע' 221)? האמנם „היתה זו מהפיכת אדם" שקדמה להקמת המדינה? ננסה לבחון את מידת־האמת בדבריו של בר־ניר בדרכם של היסטוריונים ביקורתיים: ניצור עימות בין הטענה של בר־ניר לבין העדויות (ממקור ראשון) של ותיקי דור־ההגשמה, החיים איתנו כיום. כוונתי לא לדברי־פולמוס, אלא לעדויות וזכרונות אישיים ממש, שנכתבו לצרכי תיעוד ההבנות־עובדות, ולא לצרכי ויכוח פוליטי, אידיאולוגי, סיעתי או מפלגתי כלשהו.

★

דוגמה ראשונה – מראשיתה של הקבוצה הראשונה, דגניה א'. בימים אלה הופיעה בקבוצה זו חוברת צנועה (בשלליים) והבת־עניין, בשם „מרים זינגר – תולדות חיים"*. בספרה מרים זינגר (בגיל 90 שנה, בן ירבא: „היו לי חיים מאוד מעניינים, למרות שלא הייתי במזרח־הרחוק, ולא ביקרתי באמריקה. כל העניין בחיים היו שני דברים: אהבת־האדם ואהבת־עצים. כשעסקתי בחנוך – היה לי פרנציפ: גננת צריכה להיות צעירה. כשהגעתי לגיל המישים, החלטתי, בהתייעצות עם חברים בדגניה, ללמוד בקורס לתפירה. – – – בגיל 50 התחלתי להגשים חלום שני שאחרי החלום להיות גננת – אגו – להיות תופרת. בינתיים – הגעתי לגיל 90, וקשה להתחיל את השוס בכתב, וקשה לי לתפור, ואם אני הולכת למתפרה, אני עוסקת בעבודות פשוטות, מכבוזה..." (ע"ע 17־18*). זהו סיכום חייה של אשה, שהיתה בחוג החברתי של פרנץ קאפקא ומקס ברוד ופרופסור שמואל הוגו ברגמן, ושעליה העירו יוצאי־גרמניה, כי בתקופה שפירסמה סיפורי־ילדים פרבלאריים כאר – ברוח ציונית – בשפה הגרמנית, הרי „ב־1920 היו בני אנשים באוסטריה שהשפיעו על ההכותו הרצל, האיונה ומרים, זינגר". (שם ע' 43). אבל, עם כל הסיבועה להותך הציוני וכל פירסומה כסופרת – כשהיא באה לסכם את חייה בגיל 90, הייתי מדגישה את עבודתה כגננת וכתופרת, כלומר (בלשונו של בר־ניר): „מהפיכת־האדם".

כחזק דברים אלה אחד מותיקי „גורדוניה", חבר קיבוץ יפעה – ישראל בייסקי – המרגיש, כי עניין זה („המהפיכת־האדם") היה מטרה חינוכית מודעת ומכוונת של התנועה החלוצית: „התנועה התגוננה להנג נערים על יכוד כלילה של כל צורות התנשאות של גבירים ותקיפים והלירידות בין העשוקים והסובלים, לחיי צניעות, לחיי עמל, לכיבוד העובד ולחיי פשטות". (אופייני הדבר, שבמכתב לאחר מידידיו, מרווה ביסמן על אורח חייו כעבור 65 שנים, כלומר בספטמבר 1987: „אני כרגיל בבית, עובר כ־6.30 עד 11.30 בבית החרושת שלנו, ובמלא כעת גם תפקיד של עקרת־בית. עבודה לא מעטה" – כן, בציניות הישר, מקפל בתוכו הסגנון הלאקוני כיפורי־חיים שתיר היסגים ויתוכיים, אכזבות הנגיעות והטראגדיות במשפחה – והאיש עומד בכל הסערות, ומוסיף לשקוד על עבודתו היומיומית ה„אפורה" מחד גיסא – ועל תרומתו העיונית החשובה, בעל־פה ובכתב, לעיצוב הרשת המסורת־סוציאלית של החברה הקיבוצית והחברה היהודית בישראל, מאידך גיסא).

אשר על כן, צדק בן־גוריון בקובעו, כי המדינאות ההתיישבותית־ציונית בדורנו לא תצלח „בלי מהפיכה פנימית ביהדות היינו, ובאופיה קיומנו הכלכלי. המהפיכה הזאת היא מהפיכת העבודה". ומוסיף בר־ניר לציטטה זו: „היא גם מהפיכת האדם, מהפיכת היחיד, מהפיכת ההגשמה העצמית". (ע' 23).

★

דב בר־ניר מבחין בין שתי גישות מנוגדות למדיניות הציונית – זו של בן־גוריון וזו של ז'בוטינסקי. אחד מחידושיו החשובים של בר־ניר הוא במימצא, שהניגוד בין שתי הגישות בא לידי ביטוי כבר בעת מלחמת העולם הראשונה – ולפני שנוסחה הצהרת בלפור. בשנת 1915 „פתח את הזיון בן־גוריון בהגות יסוד מכרעת: 'אין מקבלים ארץ מקונטרסים. אין מקבלים ארץ במתנה – מולדת לעם נוצרת תבנית בכוח העם. כבניין ארץ, תקומת העם היהודי בארצו – עבודה זו מוטלת על העם בעצמו'. – – – נביא את עיקר מיגונו הנגדי של זאב ז'בוטינסקי – – – במעין פולמוס עם בעלי הדעת האבולוציונית, מטיח כנגדם ז'בוטינסקי: 'הם חוזרים על האמיתות הגדולות בדבר היות הציונות תהליך אבולוציוני, בדבר זה שהמסורות הגדולות ביותר הושגו אך ורק במלאכת יומיומית. תוך מרירות עלי לומר: כל אלה אינן אלא מלים ריקות – – – תקופה של משבר עולמי גדול ביותר תובעת אמצעים ודרכים אחרים' – – –".

בר־ניר היטיב איפוא לקלוע אל העיקר: הוויכוח הגדול על הדרך להגשמת הציונות, הוזה אומר, על המדינאות הציונית בטרם מדינה ולקראת מדינה, הוכרע בעור הראשון, כמחלוקת העקרונית הראשונה – האם „אין צורך במהפיכת האדם", האם „כל המקצועות שוים עוד, וייתכן כי סוחרים, ואף רוכלים, מכובדים יותר מפועלים ואיכרים" (= כהשקפת ז'בוטינסקי, עפ"י בר־ניר, ע' 22) – או שמא „אי־אפשר לכנס את היהודים מכל העולם שיחיו פה כמו שחיו בגולה" (= כהשקפת בן־גוריון, עפ"י בר־ניר, ע' 23)? ובשנת 1917, לאחר הצהרת בלפור, כתב בן־גוריון: „אין בכוחה של אנגליה להחזיר לנו את הארץ... אין ארץ נקנית לעם אלא ביסודי עבודה ויצירה, במאמצי בניין והתיישבות", ומוסיף: „עיקר פעולתה של הציונות הוא עכשיו כלפי פנים, כלפי העם היהודי... בניין הארץ על־ידי העם היהודי" (בר־ניר, ע' 31). יותר כ־30 שנה בטרם הכריז על הקמת המדינה – ידע בן־גוריון להתוות קו מדיני שיוביל מגלות לקוממיות, מחזון להגשמה.

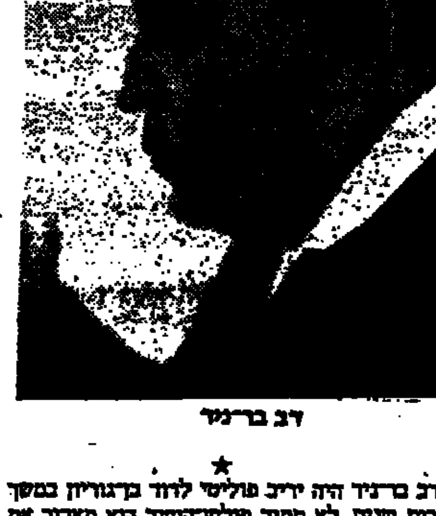

דב בר־ניר

★

דב בר־ניר היה יריב פוליטי לדוד בן־גוריון במשך עשרות שנים. לא מתוך פולחן־היחיד הוא מאדיר את שמו, אלא מתוך התמודדות עם מגמתו של בן־גוריון ונגד ז'בוטינסקי הרוויזיוניזם. „כותב שורות אלה נמנה עם מתנגדי תוכנית החלוקה שהוצעה על־ידי ועדת פיל" – מספר לנו בר־ניר (ע' 131) – „אולם עתה סבור הוא, כי מתוך החלוקה הווה ונשאר הפתרון היחיד לסיפוק דרישותיהם הלאומיות של שני העמים, ואף לבריתת שלום ביניהם" (ע' 132). לא כל חבריו של בן־גוריון הסכימו עמו בעניין החלוקה (כגון כצנלסון חלק עליו ב־1937), ורק לאחר שהגיעו הידיעות הראשונות על השואה – ב־1942 – הצטרף כצנלסון לתפיסתו של בן־גוריון, שלמען הצלת יהודים זקוקים אנו למדינה יהודית ולצבא יהודי, ולו גם בטריטוריה מצומצמת. בשנות השלושים יצאה התנועה הרוויזיוניסטית, בהנהגת ז'בוטינסקי, בקריאה לחתום על פטיציה התובעת „לכונן, לאלתר, מדינה יהודית בארץ־ישראל ובעברי הירדן המזרחי". על זכותו ליזום פטיציה בואת התעמת ז'בוטינסקי עם בן־גוריון. עוד בטרם הפילוג והפרישה מן התנועה הציונית העולמית – – – על נסיון זה הגיב בן־גוריון: – – – „הוא (ז'בוטינסקי) פיתח תיאוריה שבהסתדרות הציונית צריך להיות הסכם, שכל דבר בה צריך להיעשות על־פי הסכמה כללית. הוכחתי לו שזהו ביטול ההסתדרות הציונית. אמרתי: „מה יהיה אם הקונגרס יחליט לפי דעתנו אמרה או נבלג את הקונגרס הבא". (בר־ניר, ע' 61).

בן־גוריון ביקש למנוע פלגנות ויריבות קיצונית עם ז'בוטינסקי ותנועתו, וניסה לחתום בשנת 1934 „על הסכם עם זאב ז'בוטינסקי למניעת אלימות ולהסדרת יחסי העבודה הפרועים בארץ. רוב חברי הסתדרות העובדים הכללית דחו את ההסכם במשאל שנערך באותם ימים". (בר־ניר, ע' 72) – ובן־גוריון, שראה עצמו לא כמנהיג יחיד אלא חלק מהנהגה קולקטיבית, קיבל את הכרעת הרוב. ז'בוטינסקי, לעומת זאת, לא נטה לקבל הכרעות רוב נגדו. מנה בר־ניר (ע' 75): „ב־1915 הוא פרש מן התנועה הציונית בשל חילוקי דעות בסוגיית הגדוד העברי; ב־1922 הוא התפטר מן ההנהלה הציונית, ואף עזב את ההסתדרות הציונית; ב־1925 הוא חזר, לפי החלטת הציונים הרוויזיוניסטים, להסתדרות הציונית, וה„ברוגז" הגיע לקיצו; ב־1931, הוא קרע את כרטיס הציר שלו ועזב בהפגנתיות, יחד עם סיעתו, את הקונגרס הציוני"; זהו הרקע האישיותי־פסיכולוגי לעובדות הבולטות „בשטח": „פילוג ההסתדרות הציונית העולמית, נסיון פילוג ושבירה של הסתדרות העובדים הכללית וכינון הסתדרות העובדים הלאומית; ושלישית – פילוג ההגנה ויצירת ארגון ב' שיהפך ויש מהר לארגון הצבאי הלאומי. – – – בתקופה האפלה ביותר לעם היהודי – המבשרת כבר את תופת השואה – כאשר גרמניה משתוללת, מחוקקת את חוקי נירנברג הגועים, היטלר מכין את מסע כיבושו באירופה ואלפי פליטים יהודים מתרוצצים בלא מקלט – בשלב טראגי זה, פילג ז'בוטינסקי את המכשיר היחיד שעמד לרשות העם היהודי, בשעת מצוקה", (בר־ניר, ע' 61־62).

היפוכו של דבר – בתנועת העבודה. „בחירה היישובית הציונית קיימה מפא"י משטר קואליציוני עם שאר המפלגות, האזרחיות והדתיות כאחד – – – הקו הנקשו בידי תנועת העבודה היה קו קואליציוני, – – – דוד בן־גוריון עמד עשרות שנים בראש ההנהלה הציונית, ולאחר מכן, בהפסקות קצרות, בראש ממשלת ישראל – – – כללי הדמוקרטיה והשותפות הקואליציונית נשמרו, הבחירות התקיימו מפרק לפרק, – – – ונוסף לכל אלה ידעה מפא"י (גם) ויכוחים פנימיים עזים – – – כלום תיאור זה חל גם על המפלגה הרוויזיוניסטית? כלום רשאים אנו לומר, כי היא היתה תמיד, כל שנות קיומה, מפלגה דמוקרטית הדבקה בכללי המשחק הדמוקרטי ביישוב, בציונות ובמדינה – – – (ז'בוטינסקי) נבחר למנהיג כל יכול, הנושא כתר משולש: נשיא הצה"ר, ראש בית"ר וראש הארגון הצבאי הלאומי – – – בשנת 1933 – – – תבע ז'בוטינסקי לעצמו סמכות פורמלית בלעדית להנהיג את התנועה ולפזר את מוסדותיה הנבחרים. מאחר שמשאל זה העניק לו רוב מוחלט של 93,840, הכריז ז'בוטינסקי, כי הוא נוטל (על עצמו) אישית את הניהול המידי של הברית ושל כל ענייני התנועה העולמית (וכו'). פעולתם של המוסדות המרכזיים הקיימים של התנועה מופסקת בזה – – – אם אין זו דיקטטורה אישית, נצטרך למצוא לכך שם אחר". (בר־ניר, ע"ע 63־67).

★

ספרו של ד"ר דב בר־ניר הוא סיכום היסטורי חשוב של תקופה מכרעת בהגשמת הציונות. כדרכו של היסטוריון רציני, הרי הוא מנכש „עשבים שוטים" של טעויות והטעיות בהיסטוריוגרפיה הציונית המודרנית (למשל: „בסך הכל העפילו ארצה, באורח 'בלתי לגלי', כ־122,000 עולים. מתוכם הובאו כ־11,800 בידי הרוויזיוניסטים ואצ"ל, כ־15,000 בידי גופים פרטיים, וכ־96,000 בידי ארגון ההגנה – – – כמות הנשק שבידי אצ"ל, ערב מלחמת העצמאות – 2 מרגמות, 30 מקלעים, 180 רובים, 100 תת־מקלעים, 200 אקדחים, כמה מאות רימונים וכמות לא גדולה של חומרי נפץ; כמות נשק שהספיקה לארגון מחתרתי" – ע"ע 146, 168). כהיסטוריון, הוא מאמץ לעצמו את אזהרתו של בן־גוריון: „אחד האמצעים העיקריים של תנועת 'חירות' לחיזוק השפעתה ויוקרתה הוא סילוף ההיסטוריה של המישים השנים האחרונות בארץ. היא אולי מוכרחה לעשות זאת, כי מאז קמה מפלגה זו לא תרמה שום מפעל או רעיון פורה לחיזוק המדינה, והיא מחפשת בכל האמצעים, כשרים ובלתי כשרים, מסוס העבר" (ע' 238). סילופים אלה מנה בר־ניר אחד לאחר, והריהו חושף את עיוותיהם, ומציג לעומתם את העובדות האמיתיות. דומה, שאינו מניח אבן שאינו הופכה ואינו בודק את הקרקע העובדתית האמיתית שמתחתיה. ולבסוף – אין הוא „חסיד שוטה" של דוד בן־גוריון. הוא מסתייג „מהרבה קווים" במדיניותו מגישתו הייבודית – מעצם הסכם בן־גוריון־ז'בוטינסקי, משלבים שונים במלחמתו על ביטוי „מדינה יהודית בחלק של הארץ" – – – (מהפקדת כל דיני האישות בידי הרבנות", והבטחה (ע' 238). אולם, חרף ביקורתו, מסכם דב בר־ניר ואומר: „מרכין ראש מפני גדול הבונים היהודים בדורנו, אחרי ויצמן, האדריכל מדינת ישראל המתחדשת" (שם, שם).

ואנו, בטרם ניפרד מן המחבר, ונחזיר אותו ואת הקורא (הפרוזק לסגנון השוטף ולתוכן של הספר המעולה שלפנינו) לבסים – נדגיש את עיקר תרומתו לחקר ההיסטורי של הציונות בדורנו: לא רק הצגה נכונה של העובדות האמיתיות בתהליכי הקמת המדינה, אלא הכנסת מימד חדש לכתיבת ההיסטוריה – המימד האידיאולוגי, על כל צער ושעל של חיבורו באמצו. בר־ניר לא רק בן־גוריון (מאותו זמן) עם ז'בוטינסקי (מאותה תקופה) – אלא גם את האידיאולוגיה (של כל אחד מהם) עם המציאות (מי צדק מה איזה? איזו תחזית התקיימה? מה היו תוצאותיה המעשיות של כל אחת מהאידיאולוגיות הדיבות הללו). ההיסטוריה נותנת לנו את העובדות. הפילוסופיה־של־המוסר נותנת לנו את הראוי. המימד האידיאולוגי של ההיסטוריה הציונית המודרנית – בנוסח דב בר־ניר – נותן לנו סינתיזה של שניהם. המצוי הרצוי, היש והעובדתי והראוי האידיאולוגי ניצבים זה לעומת זה, כשההתרחשות ההיסטורית האמיתית היא שילוב של שני המסדים הללו, בבחינת „אם תרצו אין זו אגדה", או „חזון הדרך" (בלשונו של בן־גוריון). גישתו של בר־ניר להיסטוריה משקפת נאמנה את המציאות ההיסטורית עצמה: כמו בספרו, כך גם בתהליך ההיסטורי עצמו, משולבים רעיונות במעשים, נבואים רעיונות במציאות המעשית, נשאבים רעיונות מיסוד המציאות, נעשים מעשים (לשינוי המציאות, או לשימורה) עפ"י אותם הרעיונות. בלי המימד הרעיוני, תהיה ההיסטוריה רק קטלוג חסר־פשר של עובדות מנבכבות; ובלי המבנן העבשי, תהיה כל אידיאולוגיה רק מלל ריקני של משאלות־לב חסרות־בסיס. דב בר־ניר החזיר לאידיאולוגיה את משמעותה ההיסטורית – ובכך נעשה ספרו גדול חשוב גם להיסטוריה הציונית וגם כדוגמה לכתיבה היסטורית למופת.

*) מרים זינגר – תולדות חיים – רשימה: בלהה לס (10.9.1986) ושמואל הדם (2.8.1987), בהוצאת קיבוץ דגניה א', 18 עמודים.

**) „מבפנים", אלול תשמ"ז – 1987, ע' 394.

בין שעשוע למבוכה

מאת שרה הלפרין

יעל רנן, „צחוק בחשיכה", הוצאת ארם, תשמ"ח; 138 עמ'.

מקובל לחשוב שהיצירה הקומית בניגוד לטראגית אינה מבוססת על אשליה מציאות אלא על מוסכמות של משחק. בהתאם לכך היא פטורה מלציית לכללי קומפוזיציה אסתטים נוקשים הדורשים ארגון הגיוני של החומרים והתאמתם למציאות ולסדר ההיירארכי המקובל של הסיבתיות. היא חופשית לארגן את חומריה או לזמנם באופנים אחרים (שאינם בהתאם לחוקי ההסתברות וההכרח של מהלך המאורעות), שתכליתם היא – לשעשע ולבדר. לשם כך היא משתמשת בתחבולות שונות, שהבסיסית שבהן היא הפיכת הסדר ההיירארכי של ערכי התרבות ומוסכמות החברה. לדוגמה, בהיפוך סדר זה מעלים לגדולה אדם פחות־ערך ומזלזלים ומפחיתים בערכו של אדם נכבד ובעל־ערך.

חשיבות רבה להיפוך זה טמונה בכך שהוא מעגן את תפיסת הקומי ביסוד פסיכולוגי ראשוני. מכיוון שמערכות הסדר ההיירארכי בחברה של הדברים החשובים יותר והחשובים פחות נקנות לאדם מגיל צעיר יחד עם הידע הראשוני שלו על עובדות העולם, הוא חש מיד בסתירות הקומיות שבהיפוכי מיקום המוסכמות שבסדר ההיירארכי ופורץ בצחוק.

תחבולה זו שימשה יסוד ליצירת האפקט הקומי ביצירות קלאסיות רבות והיא מופעלת גם היום ביצירות מודרניות. אולם בשל שינויים בעמדותיהם של מספרים מודרניים ביחס למשמעותו של הסדר ההיירארכי המקובל, נפגע האפקט השעשועי־בידורי הסדור כל יצירותיהם, ובמקום צחוק הן מעוררות מבוכה. על השימוש בתחבולה זו, שורשיה השפעתה על האפקט הקומי ביצירות קלאסיות ומודרניות מבוסס הספר שלפנינו.

„צחוק בחשיכה" של יעל רנן הוא ספר עיון רציני הבא למלא חלל ניכר בשפה העברית העניה בספרי מקור בתחום התיאוריה הספרותית. נושאו – הקומי כקאטגוריה־על־זאנרית, המושתתת על היפוכי מיקום בסולמות ההיירארכיים – מוליך את המחברת לעסוק בענפיו השונים (הומור, סאטירה, גרוטסקה) ובצורות השונות של התגלמותו ביצירותיהם של סופרים מן המאה העשרים (צ'כוב, קאפקא, ג'ויס, בקט, סארוט, גראס, הלר ועוד). המשותף ליצירותיהם של סופרים מודרניים אלה הוא השילוב הדיאלקטי של „צחוק" ו„המבצייר כ„אורי" ו„צער" או „כאב" (הנתפסים כ„חשיכה"), או במלים אחרות, של הומור משחרר וסבל כובל. שילוב זה יוצר את מה שקוראים היום בשם „הומור שחור", ההומור זה מושג על ידי הפעלת טכניקות קומיות בהקשרים פאתוסיים (המעוררים רגש השתתפות בסבלו של הסובל) או טראגיים (המעוררים רגשי השתתפות והתפעלות מסבלה של דמות הראויה להערצה). דרך זו (של הפעלת טכניקות קומיות בהקשרים לא־קומיים) אינה תחבולה אסתטית בלבד. היא משקפת גם ראיית־עולם ייחודית ואופיינית לתקופתנו.

הטכניקה הקומית המובהקת, המשמשת למחברת נקודת־מוצא ומורה־דרך לדיוננו, היא כאמור היפוך הסדר ההיירארכי של ערך הדברים וחשיבותם ביצירה הקומית. לטכניקה זו, כפי שמראה המחברת בסקירתה ההיסטורית, רמז בשעתו אריסטו ב„רטוריקה" שלו בדבריו על חוסר־הפרופורציה שבלשון נשגבה המתארת נושא פחות־ערך; ומולייר ראה את המגוחך בחוסר־התאמה ובסטייה מן השכל הישר (באופן כתביו, בכתבי על הקומדיה של הרבכון־המתנשא). אולם היה זה מיכאל באחטין שקבע את הניסוח של מיכוד התופעות, שבו מתבצעת אי־התאמה הקומית. בנתחו את הקרנבל הקומי אומר באחטין: „החוקים, האיסורים והסייגים, שהגדירו את המיסטר ואת הסדר של החיים הרגילים, בטלים בזמן הקרנבל. בטל קודם כל הסדר ההיירארכי, וכל צורת הבורא, יראת־כבוד, כיבוד הורים, נימוסים וכד' הקשורים עמו, היינו כל הכרוך באי־השוויון החברתי־ההיירארכי ובכל אישיות אחר בין בני אדם... הקרנבל מאחד, מקרב ומשלב קודש עם חול, נשגב עם שפל, גדולה עם אפסות, חוכמה עם סכלות וכד'. („סוגיות הפואטיקה של דוסטוייבסקי": תר' מרים ביטנגן; „ספריית פועלים": 1978; עמ' 125־126).

הדוגמאות מן הקרנבל או „חג השוטים" באירופה של ימי־הביניים מובאות מן הפארודיות לטקסי הקודש של הכנסיה קבישלו בטקסי קודש את ההבחנה בין הנשגב המופת: סטרי הכנסיה התחפשו לבישופים, הגישו אשפה כטריחה במקום קטורת ונערך נעירות חמור מתאכצות במקום עניית אמן לברכות ולתפילות.

עם זאת, מציינת המחברת בצדק, לא „ביטל" הקרנבל לגמרי בהברות הקומיות שלו את סולם הערכים ההיירארכי. סולם זה נשאר תמיד תקף בתודעה של הצופים. הוא „ירוקן" על פני ההברות הקומיות המוסכמות את המעמד ההיירארכי של המוסכמות והבליט את הפער הקומי שבין ההפרה הקרנבלית ל„סדר הנבוך" של הסיבות הדברים.

את היסוד הקרנבאלי הזה – היפוך הסדר ההיירארכי של כבוגי החברה וערכיה – מפעילים סופרים בעלי ראיית־עולם קומית ברמות שונות של הטקסט הספרותי: בעיצוב הדמויות, בבניין העלילה ובשימוש בלשון.

בעיצוב הדמויות נצמדים הסופרים הקומיים בדרך כלל למספר מצומצם של אבטיפוסים קבועים. בראש האבטיפוסים האלה ביצירות המודרניות ניצב ה„אנטי־גיבור" המודרני, שאותו מקבילה המחברת ל„אירוני" היווני הקלאסי, המכונה „אלאזון" על ידי אריסטו ומונגד על ידו. „האלאזון מעמיד פנים כאילו יש בו מהדברים המכובדים שכן אינם קיימים בו ויש לו באותם הדברים ולא כלום, או פחות ממה שהוא מעמיד פנים" (אתיקה מהדורת ניקומאכוס"; י.ג. ליבנס; הוצאת שוקן תשל"ג; עמ' 105־106).

ה„אלאזון" כיהודי מעמיד עצמו בראש הסולם ההיירארכי בעוד שהיצירה עצמה מציבה אותו בתחתיתו. הוא מבמיד לעצמו תווית גבוהות בעוד מעשיו מעידים על אישיות פחותה ונחותה. בקומדיה היוונית, למשל, מגולמים אלאזונים בדמויותיהם של: החייל הרברבן, המתיימר להיות גיבור גדול בהגזמות סיפוריו על הרפתקאותיו, ועם זאת מגלה פחדנות של שפן לנוכח האיום הקל ביותר; הצבוע הקשי המתחסד בצדקנות יתירה, בעוד אנוכיותו ותאוותנותו סותרות למעשה את דבריו; איש ההויות המנותק מן המציאות שבמכים לשמיים ומתנגף ברגליו; והרופא הטרומה המתחזה לידען במקצועו, אך מחפש את הדופק בקצה אפו של החולה.

לעומת הקמויות „הטהורה" שמפיקים ה„אלאזונים" למיניהם בספרות הקלאסית והניאוקלאסית, מאופיינים ה„אנטי־גיבורים" המודרניים בתרכובות של האלאזוניות עם הטראגיות או עם הפאתטיות. הסיבה לכך נעוצה בשינוי עמדות של הסופרים המודרניים לגבי סולם הדרגות ההיירארכי המקובל של הדברים החשובים בחיי אדם. סופרים אלה בעל עדים על אי־משמעותיותו של סולם ערכים זה, שלאורו עיצבה הקומדיה הקלאסית את הגורמות המזימנות של הסדר ההיירארכי. „הבכוך" עם האשליות חסרות־השחר של הרבות האלאזוניות: הם מצטרפים את ההכחנות המקובלות בין עיקר לטפל ביצירה. ביטול הבחנות אלה פותח פרספקטיבות חדשות להתרשמויות ולשיפוטים, שלעיתים קרובות אינם מתיישבים זה עם זה ואין אפשרות להכריע ביניהם. וכך יוצא ש„הצחוק הקומי" מתערב ביצירות מודרניות ב„הומור טראגי" (מונחים שאני סובבת על פי הגדרת ההומור בתורתו של פרויד), היינו בהשתתפות בצערה של הדמות ובאהדה לשגיונותיה.

כדוגמאות לכך מביאה, יעל רנן את אמה בובארי שב„מאדאם בובארי" לפלובר; את ניקיטין, גיבור הסיפור „המורה לספרות" של צ'כוב; את יוסף ק' שב„המשפט" לקאפקא את גיבורי „מחכים לגודו" של בקט ועוד.

במיבנה העלילה מתבטא עקרון ההיפוך הקומי ב„אנטי־קליימקס", היינו בהורדה המפחיתה של נקודת־השיא הצפויה שמיקומה בדירוג החשיבות הוא גבוה. מבין האמצעים הרבים המגלמים את ה„אנטי־קליימקס" מזכירה המחברת את אלה הידועים בבינויים: „רוב המהומה על לא מאומה"; „הר הוליד עכבר"; „רוב המגבה להרוג זבוב". אמצעים אלה מהפכים את הסדר ההיירארכי של המוסכמות בכך שכמאמצים גדולים קל־ערך על ידי תגובה הוהלמת את כבדי־המשקל ומשקיעים מאמץ אדיר לקבלת תוצאה כמעט אפסית.

בשימוש הלשוני רבות הדרכים ליצירת אפקטים קומיים על ידי היפוך הרבדי ההיירארכי המקובל. האירוניה מהפכת את התוכן הסמאנטי של האמירה הגלויה (חכם גדול) באמצעות המשמעות המובלעת (טיפש). הלשון הפיגורטיבית המאפשרת לעיקרון הקומי לזווג נמשל נמוך־מעמד עם משל גבוה או להיפך, או חומרים פתוחים עם סגנון מרומם.

ברמות אלה (בניין עלילה, אפיון ובחירת תחבירי לשון) מופעל העיקרון הקומי בכל הסוגים של הקומי ביצירה הספרותית. מהם מתעכבת המחברת במיוחד על הסאטירה והגרוטסקה המציגות השקפת־עולם קודרת על מצב האדם הנבוך בעולם ועל נסיונותיו הכושלים להבין את העולם הסבוך ולהתמצא בו.

„צחוק בחשיכה" הוא ספר חשוב ללומדי ספרות באוניברסיטאות ובבתי־ספר תיכוניים. הוא כתוב בלשון בהירה ושוטפת ללא עגה מקצועית המסרבלת בדרך כלל ספרים כאלה ומכבידה על ההבנה. נושאי הדיון מוצגים בו בצורה שיטתית והמלקציה של הטוראים היא בדרך כלל הגיונית. עם זאת מן הראוי היה להתייחס גם לתפיסת הקומיות בתורתו של הוגה חשוב, הלא הוא ג'ורג' מרדית שלספרו „הקומדיה" קיבצה שורת הרצאות באנגליה באותה תקופה שהנרי ברגסון עסק בנושא „הצחוק" בצרפת. בהבדל העקרוני שבין תורותיהם של ברגסון ומרדית יכולה המחברת למצוא סימוכין ונימוקים בעניינים לשורש מעיין של הראייה הקומית המודרנית – הראייה הטראגית שאינו רואה כלפי הרמות האקזיסטנציאליות שלעיתים קרובות אינה אלא אתנו בעצמנו, אף יקירינו הקרובים לנו ביותר.

בחיפוש אחר פלובר

מאת איזה פריליס

ג'וליאן בארנס, „התוכי של פלובר", מאנגלית: כרמית גיא ועמירה, ביתן; תשמ"ז /1987.

„על הסופר להיות בספרו כאלוהים ביקום שלו, מלא את הכל אך סמוי מן העין". אמרה זו של גוסטב פלובר (1821–1880) נועדה, בין היתר, להרתיע מפני חיטוט בחייו הפרטיים. פלובר ביקש מן הדורות הבאים להניח לאישיותו ולהתרכז ביצירתו בלבד. אולם אין תימה, שבקשתו זו לא נענתה. אדרבא, אישיותו המורכבת והטראגית ריתקה כתבי־ביוגרפיה, בנידורוו, וכן ביוגרפים וחוקרים לרוב. ז'אן פול סארטר הקדיש את עשר שנותיו האחרונות לחקר פלובר וספרו המונומנטאלי: „אידיוט המשפחה" (קרי: פלובר) לא הושלם. כעת זכינו לתרגום עברי של רומן, מאת ג'וליאן בארנס: „התוכי של פלובר", שעורר הדים רבים על הופעתו.

הספר פותח בדברי התגלות על אותו מרדף בעקבות הסופר. „מדוע איננו מסגלים להניח לו? מדוע איננו מסתפקים בספריו? פלובר רצה שנסתפק בהם; מעטים הסופרים אשר אמונתם באובייקטיביות של האמת הכתובה ובאי־חשיבות אישיותו של הסופר עלתה על אמונתו בהן, ואף על פי כן אנו ממרים את פיו ותרים אחר עקבותיו." ברם, מי שאמר „מאדאם בובארי זה אני", אינו יכול לטעון לאובייקטיביות טהורה. מה גם שבחליפת המכתבים שלו עם יקיריו וידידיו מתגלה פלובר „פרטי", משוחרר ולא „מכופתר", החושף את צפונותיו ללא מעצורים. איך אפשר לעמוד בפיתוי ולא לרדוף בעקבותיו?

„התוכי של פלובר" אינו רומן „בנוי היטב", אלא מעין יצור־כלאיים, „סלט", שכל היסודות מעורבים בו, באי־סדר מכוון ומתוכנן. יש בו הכל מכל כל: פרקי ביוגרפיה, אמרותיו של פלובר, ביקורת על מבקרי־ספרות וחוקריה, פרקי אפולוגיה ופארודיה ועוד. כל אלה שופעים הבחנות אירוניות, שהיתה בה אופיינית לפלובר עצמו.

המחבר שם את הדברים בפי „דמות המספר", והלא הוא רופא אנגלי בדימוס, ד"ר ג'ופרי בריית'ווייט. הרופא מציג את עצמו כאלמן, שילדיו הבוגרים נשאו את קמם, ולא נותרה לו אלא האובססיה להתחקות אחרי עקבותיו של פלובר. הרופא לחם במלחמת העולם השנייה והשתתף בנחיתה בחופי נורמנדיה, שהביאה למיגור הנאצים. אולם, בחצותו את התעלה, ממולדתו לצרפת, אין רגשותיו צמודים לעבר הקרוב ולזכר חבריו, שנפלו במערכה, אלא מתרפקים על דמות הסופר, בן המאה שעברה.

ג'וליאן בארנס

התגעגעות תמוהה זו מוסברת תחילה ברמזים על אשתו המתה. בשלב מאוחר יותר הרמז הוא מפורש: „שלושה סיפורים אגודים בי. האחד על־אודות פלובר, האחר על־אודות אלן (אשתו), והשלישי על־אודות עצמי. סיפורי אני הוא הפשוט שבשלושה... ואף על פי כן קשה לי לשכנע בו יותר מבאחרים..." מכאן, שהתעסקותו הכפייתית של הרופא בפלובר [illegible] במשך [illegible] מתגלה, שאשת הרופא בגדה בבעלה, באהבה המסתורית ולבסוף התאבדה. לפנינו איפוא פארודיה, שבה החיים מחקים את עלילתה של „מאדאם בובארי". למותר של הקורא סיפור הרופא ואשתו הוא שולי ואינו מאפיל על הדמות המרכזית, הלא היא פלובר.

בחיפוש אחר המזל האבוד שם ד"ר בריית'ווייט את פעמיו לרואן, עיר הולדתו של פלובר, ולאחוזתו, קרואסה, הסמוכה לעיר זו. הוא עוסק בפרטים, כביכול סוריאליים, כמו פסלי הסופר, לוח הרכבות, שהביאו את פלובר ואהובתו, לואיז קולה, למפגשיהם וכן מרכז את תשומת לבו בתוכי מפוחלץ, שפלובר שאל מן המוזיאון העירוני, שעה שכתב את סיפורו „לב פשוט". המפוחלץ עמד על שולחנו בעת הכתיבה ולאחר מכן הוחזר למוזיאון. גיבורת הסיפור, המשרתת פליסיטה, שנותרה בודדה אחרי מות יקיריה, מעניקה את כל אהבתה לתוכי שלה ולאחר מותו מפחלצת אותו. ברגע מותה נגלית לפליסיטה רוח־הקודש, לא בדמות יונה (סמל מקובל בנצרות), אלא בדמות תוכי. „ההיגיון ניצב לצרה, בלי ספק – מעיד ד"ר בריית'ווייט אירונית – תוכים ורוח־הקודש עשויים לדבר, מה שאין כן היונה".

אותו תוכי מפוחלץ הופך לסמל מרכזי בסיפורנו. יש המפליגים אל פירוש פילוסופי של תוכי כסמל ה„לוגוס" – „המלה הטהורה", הלשון והקול של הסופר. אולם פלובר, אמן הלשון והסגנון, התבטא אחרת: „הלשון, כמוה כאותו קומקום סדוק, שאנו מקשקשים בו נעימות מחול לדובים..." מכל מקום הרופא שלנו רודף אחרי התוכי המוחשי, אותו מפוחלץ, שעמד על שולחן־כתיבתו של מחבר „לב פשוט". והנה במקום אחד – מתגלים שניים. הראשון במוזיאון פלובר ברואן והשני בביתן, שנשרד באחוזתו, קרואסה. איזה התוכי האותנטי על זה במשך.

כשם שקיימים שני תוכים, כך ניתן להציג כל דבר לפחות משתי זוויות־ראייה. מה יותר אובייקטיבי מעובדות כרונולוגיות? אולם שתי סדרות כרונולוגיות של חיי פלובר הן דבר והיפוכו, אף שבשתיהן עובדות אמיתיות (הכל תלוי בסלקציה, בהדגשים וכו'). הרי נקודת־הסיום של כל לוח־זמנים אישי: המוות. בגירסה א': „שבע כבוד ואהבה, ועטור עד יומו האחרון, הולך גוסטב פלובר לעולמו בקרואסה". גירסה ב': „גוסטב פלובר נפטר, מרושש, בודד, מותש... הוא היה בלתי־ידוע לארבע־חמישיות מתושבי רואן, ואילו החמישית הנותרת תיעבה אותו..." ובכן מהי אמת היסטורית? הניתן לשחזר את העבר? מהי הדמות האותנטית של הסופר, המסתתר מאחורי יצירתו? „העבר הוא רומן אוטוביוגרפי, המעמיד פני דוח פרלמנטרי."

פלובר ו... סארטר

ד"ר בריית'ווייט, החוקר החובבני, הממונה מטעם עצמו, מתעב את החוקרים האקדמיים. מנה אחת אפיים „חוצפה", למשל, אניד סטארקי המנוחה, מרצה לספרות צרפתית באוכספורד וביוגרפית של פלובר וקלאסיקונים אחרים. אין הרופא סולח ל„מקצוענים" את נימת ההתנשאות שלהם כלפי נשואי־מחקרם. „הם נוהגים משל היו פלובר, מילטון או וורדסוורת איזו דודה סרחנית וזקנה, היושבת בכסא־נדנדה..." הוא גם רומז, שקורא הדיוט הנאתו מן הקריאה עולה על זו של מבקרי הספרות.

דעות אפיקורסיות מסוג זה יש לו לד"ר בריית'ווייט באשר למאפיינים של רומן מודרני לעומת קודמיו. „אלוהות־לכאורה של הסופר איש המאה התשע־עשרה („המספר הכל־יודע") היתה מאז ומעולם מכשיר טכני בלבד, ותו לא; משאראה־פנים של הסופר המודרני גם הוא תעלול, בה במידה. כאשר המספר המודרני מהסס, נוטה לאירוניות, טועה בהבנת דבריהם, משחק משחקים או שוגה, האם הקורא מסיק מכך, שהמציאות המסורת לו אותנטית יותר? כאשר הסופר מציע לנו שתי סיומות לרומן שלו (מדוע שתיים? מדוע לא מאה?), האם הקורא חושב ברצינות שמוצעת לו הבחירה..."

מכאן להגנה נלהבת על פלובר מפני „סימני התביעה" של מבקריו. אלה האשימוהו בכזב ושנאה לאנושות, חוסר אמונה בקידמה הדמוקרטית, הסתגרות במגדל־שן ועוד. הוי אותו „שונא־אנושות" אהב את בני משפחתו וידידיו, אהבה מסורה ומסוגוררת. נכון, שהיה פסימי, ביחס לטבע האדם וסיכויי קידמתו, אבל גם ד"ר פרויד, שידע לנבכי נפש האדם, לא התלהב ממה שמצא שם. „פלובר מלמד אותך להישיר מבט אל האמת ולא לחשוש מתוצאותיה... הוא מלמד אותך את חשיבותה [illegible]

לואיז קולה, משוררת בינונית, הנזכרת היום רק בזכות היותה פילגשו של פלובר. אהבה לא נתן לה דריסת רגל בביתו מחשש להפרעה בעבודתו. הוא הסתפק באהבה ב„שלט רחוק" ופגישותיהם הנדירות התקיימו במחצית הדרך בין רואן ופאריס. בדעת הקהל המאוחרת נקבע דיוקן של אשה סרחנית, שנרגנותיה איימו על שלוות־רוחו של הגאון. גירסתה המרושמת של לואיז היא זעקת־לב של אשה נבוזה, היודעת שהדורות הבאים יתייצבו לצד גוסטב. „הוא פחד מפני משום שפחד מפני עצמו. הוא פחד שמא יאהב אותי בכל לבו. לא היתה זו רק אימה מפני האפשרות שאפלוש למקדש עבודתו ולתוך בדידותו; זו היתה האימה מפני האפשרות, שאפלוש אל תוך לבו". האם האמת של לואיז פחות אמיתית מכל שאר האמיתות?

והתוכי? איזהו התוכי האותנטי? לאחר חיפושים מרובים מסתבר לרופא, שבמחסני המוזיאון היו בשעתו חמישים פוחלצים ובשל הבלאי והעובש נותרו רק שלושה (נוסף על השניים הרבים על הבכורה). ברור, איפוא, שקיים רק תוכי „אותנטי" אחד: זה המונצח בדפי הסיפור „לב פשוט". פוחלץ עשוי חומר מתבלה אינו מעלה ואינו מוריד.

המחבר לימד מרבו את סוד האירוניה. לכאורה, בעצם הוא בכל המוסכמות, מרבו ב„תוכי הצפוי" וללא יראת־כבוד על מושא סיפורו. למעשה הסיפור כולו הוא מנחת־אהבה והערצה לגאון שיצירתו מתנוססת, כאותה פירמידה רמה, מעל מישור ודיונו.

תרגומה של כרמית גיא רהוט ונעים לקריאה.

אדיפוס ואבשלום – לקח אפשרי

מאת משה גרנות

פתע יקום ובעט ביוצר והורידו מכסא הכבוד
ח"נ ביאליק

המיתוס היווני יודע על בני־תמותה אשר גברו בחוכמתם ובתושייתם על האלים, שכן מעולם לא התפעל היווני הקדום יותר על המידה מחכמת דרי האולימפוס ומצדקת משפטם. הם הכירו, כמובן, בנצחיותם ובכוחם האדיר, אך הטילו ספק גדול באדנותם. הכל זורם, הכל משתנה – הטבע ועמו שליטי הטבע. שלטון האלים היה עבור היוונים הקדמונים אתגר מתמיד למרד. באגדותיהם מסופר שכל דור חדש של אלים מורד בזה שקדם לו, ואילו האדם מתקומם כנגד כולם: קרונוס מורד באורנוס, זאוס מורד בקרונוס, ועל אחד מצאצאי של זאוס נגזר למרוד בזאוס עצמו. פרומתיאוס יודע את הסוד הזה, ואינו מגלה לאבי האלים. בני תמותה כמו סלמוניאוס וליקאון התגרו בזאוס, העליבוהו ולעגו לו, הענקים אוטוס ואפיאלטס כלאו את ארס, אל המלחמה, וזממו לחטוף את הרה ואת ארטמיס. פיריתאוס זמם לחטוף את פרספוני, אלילת השאול; הרקולס ואידאס הגיבורים העזו להיאבק נגד אפולו; דיומדס האמיץ משליך חניתו על אפרודיטי ועל ארס, טאנטאלוס מבקש להאכיל את האלים בבשר בנו כדי להביע כלפיהם בוז, ניובי בת טאנטאלוס מתגאה שהיא עולה בערכה על לטו, אמם של אפולו וארטמיס; מנלאוס ואריסטאוס כובלים את אל הים וכו' וכו'. אפילו שערי המוות אינם סייג לדמיון האדם: פסיכי, אורפיאוס, תזאוס והיפוליטוס, אודיסאוס ואיניאס ירדו אל ממלכת השאול ושבו בשלום.

סיפורים רבים מתארים מרד גלוי וסמוי, ישיר ועקיף כנגד אבי המשפחה, השליט, האדון, הבעל בן־התמותה: מדיאה פועלת נגד אאטס אביה, בנות פליאס הורגות את אביהן, פרסאוס הורג את סבו, פדרה חותרת תחת תזאוס בעלה בשל אהבתה לבנו החורג, קליטמנסטרה הורגת את אגממנון בעלה, אורסטס נוקם את דם אגממנון והורג את קליטמנסטרה, אדיפוס הורג את לאיוס אביו, סקילה חותרת תחת אביה, כדי שמינוס, האהוב עליה, יוכל לכבוש.

לעומת שפע הסיפורים מן המין הזה במיתוס היווני, לא תמצא בתנ"ך אף סיפור אחד על בן או בת ההורגים את הוריהם, בוודאי לא על אשה (קרי – קניין הבעל), הקמה על בעלה. לכאורה, יתרון מוסרי בכיר של המונותאיזם המקראי על פני האלילות, ולא היא, כי פני המאבק בין הדורות מתגלים בכל כיעורם בסיפורי התנ"ך.

★

שני סיפורי מפתח לפנינו לעניין הזה: במיתולוגיה היוונית – סיפור אדיפוס; במקרא – סיפור אבשלום. בשניהם מתוארת תפיסת השלטון המדיני המיני של האב על ידי הבן, תוך שפיכות דמים.

בסיפור היווני בולטת מיד לעין תמימותו של אדיפוס, הוא הבן, מהמעשים הנוראים – רצח האב ונישואים עם האם – מעשים אשר נכפו עליו על־ידי הגורל. הוא בורח מבית הוריו המאמצים, בחושבו אותם להוריו הטבעיים. הוא מבקש בכל ישותו למנוע את גזירת הגורל על־ידי בריחה, ודווקא בריחה זו מנתבת אותו אל המעשים המחרידים, מהם בלי־כך ביקש להימנע. כאשר מתגלה לו האמת המרה – בעיקר בשל חתירתו הבלתי נלאית לחשיפתה – משתלטים עליו ועל אשתו־אמו ייסורי מצפון תהומיים, המאלצים את שניהם להעניש את עצמם באכזריות: הוא מנקר לעצמו את עיניו, היא מתאבדת.

החומרים הללו, מהם בנוי סיפור אדיפוס, הם אופייניים לשאר הסיפורים במיתולוגיה היוונית, המתארים מרד כזה, או רצח אב־אדון־בעל: כמעט בכל הסיפורים הללו הרצח כפוי על הרוצח ע"י הגורל; לפעמים בשניים – רצח פליאס בידי בנותיו ורצח אקריזיוס בידי נכדו פרסאוס – הרצח הוא תוצאה של שגגה; במרבית הסיפורים הגיבורים מתייסרים בייסורי מצפון קשים ונענשים בידי עצמם, בידי זולתם או בידי האלים.

עתה נעבור לסיפור המקראי: ראשית, אבשלום, החותר אל כיסא אביו, איננו מודע לגורלו – כמו מרבית גיבורי המקרא (אך לא כמו כולם) – ובוודאי שאיננו בורח מגורלו. לאחר תכנון מוקדם, תוך חוסר סבלנות גלוי, הוא חותר אל המלכות. על ייסורי מצפון אין, ולא ייתכן שיהיו, אפילו רמז: אבשלום מצווה לרצוח את אמנון, האח הבכור, מתחרהו העיקרי, ולאחר שנתפן ע"י אביו על מעשהו, הוא מצית את חלקת השעורים אשר ליואב בן צרויה כתגובה על כך שלא נקרא אל המלך למחילה שלמה (!). הוא מתהדר בגינוני מלכות, בעוד אביו מולך בארץ, ומגנב את לבות בני העם הבאים למשפט אצל המלך. לבסוף הוא מתכנן, יחד עם יועציו, מרד שכוונתו העיקרית היא להמית את האב, את המלך לבדו. אחיתופל, המבטא את מחשבת אבשלום, מציע במועצת המלחמה – „והכיתי את המלך לבדו", ודוד עצמו יודע כי זאת אמנם כוונת בנו: „הנה בני אשר יצא ממעי מבקש את נפשי..." מתוך כוונה לאיין כל אפשרות של פיוס עם אביו שכב אבשלום עם פילגשי אביו לעיני כל ישראל.

מעשי הלסטים והרצח, המרמה וגילוי העריות מתוארים בסיפור המקראי בפרוטרוט מעבר למקובל, והקורא חש שמדובר בבן שהציב לעצמו מטרה לתפוס את מקומו של אביו, ושום מחיר – יהיה זה המחליא ביותר – איננו פסול בעיניו כדי להשיג מטרה זו. אין, כמובן, כל אפשרות כי האיש הזה יתייסר בייסורי חרטה וביסורי מצפון.

ההשוואה בין סיפור אדיפוס לסיפור אבשלום מוכיחה יתרון מוסרי ברור לגיבור היווני, האלילי: אין צורך להכביר מלים כי מי שנגרף בעל כורחו, וברגעים המכריעים בלי ידיעתו, אל החטא, והמוכן לשלם מחיר יקר על חטא זה, שאינו אחראי לו – הוא נעלה לאין ערוך ממי שמתכנן פשעים נוראים במשך שנים ומבצע אותם, בזה אחר זה, מתוך קרות מוסרית מחלחלת.

אמת, במקרא לא מסופר על שום בן שהרג את אביו, אך עובדה זו איננה הופכת את המונותיאיזם המקראי למוסרי יותר מן האלילות, ואת זאת ראינו, לדוגמא, בהשוואה דלעיל. בוודאי שאין לטעון את הטענה, המושמעת על־ידי רבים, כי המונותיאיזם חידש את המוסר. אדרבא, הוא הוריד אותו ממעלתו העליונה ועשאו כלי שרת לחזק את אדנות האל ואת אדנות האב. סיפור העקידה, הסמל העיקרי של המונותיאיזם המקראי, אומר למאמין כי חובה על האב הארצי להיות נכון לרצוח את בנו יחידו בשם האב שבשמיים. אדנותם של האב האלוהי והאב הארצי על הבן היא מוחלטת – עד נטילת הנשמה. במיתולוגיה היוונית תמצא סיפורים על אבות שהקריבו את בניהם ובנותיהם, אך בדרך כלל תמצא שם מניע אפל למעשה הנורא (ראה קורבן פריכסוס וקורבן איפיגניה *), ולא מיסטיון אמוני „טהור" ועמוק כל־כך כמו בסיפור העקידה. אם נרצה, הרי סיפור העקידה הוא מעין אנטיתיזה לסיפור אדיפוס: לא בן, הכפוי ע"י הגורל, הורג את אביו בבלי דעת, ואח"כ מתייסר ייסורי תופת, אלא אב, הכפוי ע"י אביו שבשמים, מבקש להרוג את בנו בידיעה ברורה, ובלי רמז להתלבטות או חרטה (האגדות על שיחותיו של אברהם עם „השטן" הן המצאתם של חז"ל, ואין להן זכר בסיפור המקראי).

טעות היא לחשוב כי בשורתו של המונותיאיזם המקראי היא „לא תרצח". תביעה מוסרית זו היתה קיימת אלפי שנים לפני שהמקרא נכתב. הוא חידש, כאמור, סדר קדימויות שונה: „אנוכי" ו„כבד", אדנות האב האלוהי והאב הארצי, קודמים ל„לא תרצח", ולא רק זאת – כל המערער על „אנוכי" ועובר על „לא יהיה לך", או על „כבד" – הוכה לרצוח אותו!

אנו נוהגים להצביע בזחיחות הדעת על היתרון החברתי המובטח לעם המקיים את מצוות התורה בדבר אדנות האב השמימי והאב הארצי. לי נראה, כי רק עייפות חברתית ורוחנית צמחה במשך הדורות ממצוות אלה. מחשבת הפרט נאלצה להשתעבד לסמכות על, כל מחשבה עצמאית הוכאה בעודה באיבה. מי שרעיון חדש פעם בלבו, לא היה רשאי לתת לו ביטוי. הכול חייב להתאים לדעת קדמונים. כל סטיה – רנה בזית וחרם. בשם הסדר החברתי הרוחני הזה קפה בעצמנו תרבות יהודית של פרשנות ודרש. הוגים שלנו היו חייבים להוכיח כי הגיגיהם מתיישבים עם רוח קודמיהם וקודמי קודמיהם – אחרת אין להם זכות קיום. חכמי ישראל הציעו ומציעים תמיד לשוב, כל פעם מחדש, אל תורת ישראל, זו החכמה הקדמונית, שהכול בה, ומלבדה אין חכמה בעולם. כל חידוש הוא בבחינת אסור עד אשר תוכח היעגנותו במקורות. הוגי ישראל הסכינו עם כבליהם והרגלו לחוש כל מצוקה. הם סבבו וסובבים סביב אותם הגיגים חסרי שחר מבלי לחוש בחוסר הטעם ובבזבוז האנרגיה האדירה לשווא.

שום רעיון מקורי, שום פריצת דרך בחשיבה האנושית, לא ייתכן כי יצמחו על קרקע התרבות המחייבת אדנות בלתי מסוייגת של האב השמימי והאב הארצי. אנו עשויים לחקות ענקי רוח של עמים אחרים, רק לאחר שנצליח להוכיח באמצעות פרשנות ודרוש, כי דבריהם אינם סותרים „דברי אלוהים חיים". הרמב"ם, האיש שידיעותיו, בקיאותו וחכמתו חבקו עולם ומלואו, השקיע אנרגיה אדירה כדי להוכיח, כי אין סתירה שאינה ניתנת לגישור בין עיקרי תורת משה לעיקרי הפילוסופיה היוונית – וכל זאת 1500 שנה אחרי אריסטו! על מקוריות אין כלל מה לדבר. כל הגיג שנה, חדש – אסור לנו מן התורה: אנחנו רשאים רק לפרש ולדרוש. ענקי רוח מבינינו, שתרמו מהגיגיהם המקוריים לעולם, קמו רק מבין אלה אשר נותקו מעמם, או ניתקו עצמם מעמם, או שקשרם אל תורת ישראל היה מתחילתו רופף ביותר. יהודים שומרי מסורת כופים על עצמם משטר חשיבה של התבטלות בפני הקדמונים. לדעתם, לעולם אי אפשר יהיה להגיע לתורה חכמה יותר מזו של משה, של דורשיה ופרשניה. הם מוותרים מראש על הסיכוי לפרוץ את המעגל המחניק הזה, הסובב סביב עצמו.

ההשתעבדות למצוות הקדמונים לא הועילה לנו בכלום ליהפך לחברה מתוקנת יותר – לאחר קרוב לארבעת אלפים שנה של חינוך מונותיאיסטי, אנו היום מן הראשונים בעולם בכל הנוגע לפגיעה כלפי זקנים; ואילו המרד המתמיד בצווים הקדמונים, המתואר במיתולוגיה, לא הפכו את היוונים לרוצחי הורים. במיתוס היווני יש רתיעה וחלחלה מרצח הורים, שהוא לעתים כפוי על האדם בכוחות שאין אפילו לאלים שליטה עליהם. נדמה לי, כי ההכרה הזאת בכורח המתמיד למרוד בקבוע, בישן, בבריסמבא, היא שפתחה פתח ליוונים הקדמונים אל הדמוקרטיה ואל הפילוסופיה, שהן מותר האדם.

הדמוקרטיה, כמובן, אינה מבקשת לפגוע בכבודו של איש, ובוודאי שאינה פוגעת בכבוד ההורים, אך היא משווה בחולש את הכוח הפוליטי של האב לזה של הבן. הפילוסופיה אינה בוללת בהישגי העבר, אך היא מטילה ספק בכל סמכות, באלים, בחכמתם, במשפט הצדק שלהם. מי שאינו אמון על שתי אלו, לא יצליח להאיר את המעטה הנוקשה של החשיבה האנושית בהארה חדשה. הנשבע לצוויים קדמונים ללא ערעור, מבטל את ערכה וכוחה של התבונה והשואף להשתחוות שלא מדעת אל כל ברואי האל, הנעשים רצונו מתוך רחפים טבעיים. מי בבני עמנו, אשר פתח צוהר אל הארה חדשה, היה נאמן, מדעת או שלא מדעת, לרוח המיתולוגיה היוונית, שאינה נכנעת בסמכות והארצות נבזיות.

בבואה השנים האחרונות קיוה לנו „נס קטן": חלק ועיד של עמנו מרד באביו שבשמים ובהוריו הארציים: קם ובעט בערכים מקודשים, והקים עולם קטן חדש שאינו מולול בתוך היהודי: הכרה יסוד בהישג האנושי הכללי. אותו קובץ אנשים הרי לדבוק במסורת הארוכה של ענייה עצמית בתוך יאוש לשאת־חן בעיני האל. קבו בעולם הקטן הזה אתה געלה, ספרות מופלאה, אמנות פורצת גבולות, מחשבה רעננה. אך זו היתה, כנראה, נסיקה גבוהה מדי עבורנו, וכנוגה הנסיקה – היה גם עומק המפלה. בשני העשורים האחרונים אנו שבים אל „מקורותינו", אל „החכמה הנצחית והיחידה", לאטימות הלב כלפי חכמת הגויים, להיותנו רעת הסרת שוחר מעצמנו.

האם גורלנו הוא לשוב ולהתחפר בתוך עצמנו, להתהדר בחוכמתנו, הנצחית, הבלתי ניתנת לשינוי, כשאנו „פוזלים" מדי פעם אל חכמת העמים ומאמצים אותה באיחור, תוך פירוש התואמה למקורותינו או שבא בחלים, סוף־סוף, כי יש לנו הזכות למרוד בכל סמכות תוך הקפדה על אותה חברתי כיאה למי שמבקש לשאת את התואר „האדם הנבון"? האם נשכיל לשוב אל „הנס הקטן" שלנו, כלומר, אל המוסכמה המקובלת בעולם, האומרת כי כל הישג אנושי צריך לעמוד כל פעם מחדש במבחן המציאות המתחדשת, שמא פקעה זכות הקיום שלו?

* סיפורים על הורים, המכלים בשר בניהם שלא לשם שמיים, מצויים גם במיתולוגיה היוונית וגם במקרא, ואין עניינם לכאן.

אמנות בשירות „סוף העולם"

מאת טליה רפפורט

„לא היה את מי לשאול. בני אפרת, קיץ 2035." מוזיאון לאמנות ישראלית, רח' אבא הלל סילבר, רמת־גן.

אחרי שנים רבות שבהן כמעט לא הציג בארץ, חוזר בני אפרת בתערוכה מונומנטאלית המתפרשת על שלושת מפלסי המוזיאון החדש ברמת־גן. זוהי תערוכת היחיד הראשונה המתקיימת במוזיאון.

המיפלס הראשון הוא סביבה אמנותית ממלית, הכוללת עצי זית שתולים בתוך שקי יוטה וכן ענפיהם כלובים גדולים, שאליהם נכנסות ויוצאות באופן חופשי כמאה יונים. הכותרת „מרכז הדרכה אודם" משלימה את ההקשר הציוני. היונה וענף הזית מתפקדים שוב כאותות חיים אחרי המבול, במקרה שלנו אחרי השואה הגרעינית, שהיא הנושא הממלא את כל מעייניו של בני אפרת בשנים האחרונות. המיפלס הראשון של התערוכה הוא, אגב, היחיד שהוא אופטימי מעט ומותיר תקווה כלשהי להישרדות לאחר הקאטאסטרופה העתידית.

הציורים הקטנים יחסית שבמיפלס הביניים מבטאים את הסכנות האקולוגיות והגרעיניות בצורות ובצבעים חריפים (אדום, צהוב, שחור־לבן). הרבה מעגלים קונצנטריים שחורים, המייצגים גלי אנרגיה מסוכנת, מתפשטים ומאיימים לבלוע הכל. הם מתקשרים אסוציאטיבית גם עם זיהום האוויר המתגבר, גם עם קרינה רדיואקטיבית וגם עם החור הגדול והולך בשכבת האוזון שבאטמוספירה. עוד לוקחים חלק בעבודות אלו קווים סייסמוגראפיים עצבניים וסימני מורס כמעין קריאות עזרה והלובשות צורת דגמים הנדסיים ערוכים יפה.

במיפלס השלישי עבודות גדולות ואקספרסיביות יותר, ביניהן, למשל, מקרר ומין תלת־אופניים עם גגון שצופו בעיסה צבעונית כאילו היו שרידים שהתכסו בנשורת אחרי הפצצה גרעינית, או מנורה תקועה בקיר כשהחוט שלה משתלשל באוויר בשל הפסקת החשמל הסופית. כאן המקום לציין שבני אפרת מגיע את תודעתו לשנת 2035, שבה כבר לא יהיה כנראה בין החיים (הוא בן 51) ומנקודת זמן זו הוא משקיף אחורנית אל ימינו. הוא עוסק, בעצם, בארכיאולוגיה עתידית שמתעדת את ההווה שלנו לאחר קיצו, מנסה להראות באמצעים פלאסטיים תמונת מצב של עולמנו ולהזכיר לנו באופן מוחשי מאוד שהוא בסכנה חמורה של הכחדה.

אין ספק שהתערוכה מרשימה בהיקפה ובאמצעיה הדרמאטיים, אך עם זאת, היא בעייתית בעיני, בהיותה אלגאנטית ודקוראטיבית מדי, כמו תפאורה יפה למחזה אימים בדיוני. בהתרשמות ראשונה צצה במוחי הכותרת „קטאסטרופה מסוגננת" – צירוף שהוא פאראדוקסלי ומסרס, לדעתי, אך במחשבה שניה זוהי אולי הדרך היחידה האפשרית מבחינתו. בני אפרת הוא לא האיש שיתאר את הסכנות הוודאות בצורה אמוציונאלית ומחרידה באמת. צריך לזכור, שבשנות ה־70 הוא היה אמן מושגי וגם עכשיו הוא עדיין משתמש בסימנים שמזכירים מפות, מדידות מדעיות, כתב דיגיטאלי וסימני מורס. היות שהוא לא טיפוס האמן שיתבטא באמצעות אקספרסיוניזם ישיר ותוסס – זוהי כנראה הדרך הנכונה בשבילו להעברת המסר החזוני באמת. הנושא הקודר הזה מקבל אצלו, איפוא, עיצוב מרוחק, אפילו מגונן, שבעיני, לפחות, הוא בכל זאת יפה ומסוגנן מדי, במיוחד הציורים הקטנים שבמיפלס הביניים (שכמותם מוצגים עתה גם בגלריה שרה לוי). אחרות מן העבודות הגדולות בקומה העליונה (המקרר הצבעוני, שקי היוטה המקושטים בענפים וכלואים בכלובים, המנורות שבקיר) לוקות, לעומת זאת, בתיאטרליות יתירה.

אף־על־פי־כן, מורגש שבני אפרת הוא אמן חריג ומיוחד בינינו, אמן בכל נשמתו, שהלהט האפוקאליפטי שלו עובר חזק גם אם חלק ממאמציו סטריליים מדי.

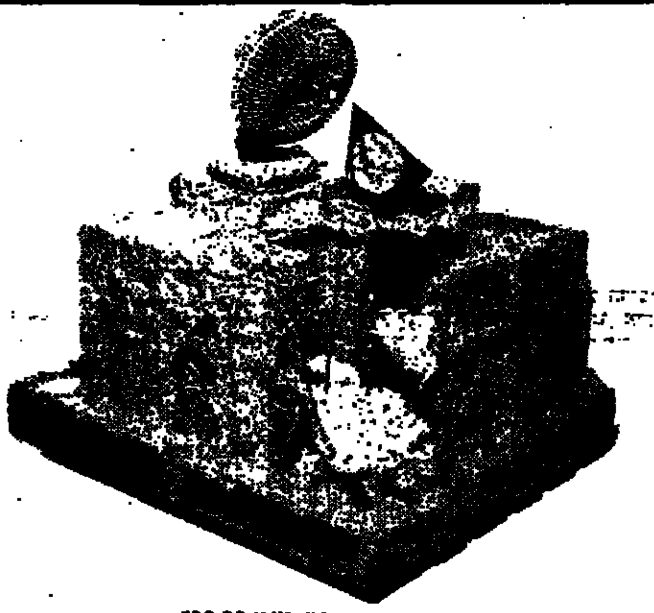
בני אפרת, „אקסידוס, מאי 23 20"

ציבי גבע, שחזר הקיץ ארצה לאחר שנתיים בארה"ב, מציג שלוש עבודות מתחילת תקופת שהותו שם. יש בהן עדיין כמה ממוטיבים שהופיעו אצלו קודם, כמו עוף גדול וכהה או המלה „יפו" (כלומר „יפה") אך עבודות אלו עשירות יותר בעיבודים מופשטים: שכבות של גונים, מרקמים ושריטות, מה שמזכיר את טאפייס הספרדי ואת אריה ארוך שלנו. העבודות פחות חברתיות־פוליטיות ויותר „אמנותיות" מאשר לפני כן.

דגנית ברסט מציגה שורה של ארבע עבודות בשחור־לבן שבהן פירמידות טבועות בים של דגמים שונים: משולשים, גלים, ערבסקות וקוקוסים נגררים הן חלק מסידרה שבה היא עוסקת באחרונה, סידרה מהרה אך מיוחדת מאוד תודות לשילוב, החומר האירוני גם יחד, של צורות גיאומטריות והקשרים מדעיים (הסידרה נקראת „חקירות לוך נס") עם יסודות של פנטזיה ומיתוס – החל במפלצת המסתורית מלוך נס, שאולי היא פיקציה דמיונית בלבד, ועד לחזיונות חורבן אפוקאליפטיים של „פירמידות טבועות".

יאשה צ'ירינסקי מציג שתי עבודות גדולות על עץ, שבתוכו הוא חותך חללים אליפסיים ודמויי סירות ואף מצמיד להם מוטות עץ כעין משוטים, כך שהדברים נעים בין דו־מימד לתלת־מימד ובין ציור מופשט לאסוציאציות פיגוראטיביות. יש בעבודות מריחות סוערות, צבעוניות יפהפייה והן מרשימות למדי.

מכונות רוח

פיליפ רנצר, „ציורים 1984–7", גלריה „רגע", רח' הרצל 113, ת"א.

עד כה הציג פיליפ רנצר בעיקר פסלים, חלקם ממונעים ורובם הומוריסטיים ואבסורדיים. הפעם הוא מפתיע בתערוכת ציורים שגם בהם נוצרים צירופים בלתי־שגרתיים. יש בהם הכלאה, בלתי אפשרית לכאורה, בין שני סגנונות מנוגדים לחלוטין: קונסטרוקטיביזם וסוריאליזם. הם מלאים ברזוסים, סכנות, חוטים וגלגלים, אך בין המערכות הגיאומטריות העוקשות המשתקים הצורניים המורכבים מרחפות גם מעין רוחות־רפאים סוריאליות חוגות עיניים צפות בתוך עיגונים, באופן שהוא ספק מיסטי, ספק הומוריסטי. כל זה טובל בצבעוניות מתולה־עכורה, שתורמת אף היא לאווירת הפנטאזיה הבדיונית.

פיליפ רנצר מכנה את סגנונו „קונסטרוקטיביזם הזוי" – מונח שמרמז לקשרים הנפגשים בעולם חידתי ומתמוסס שכולו ניגודים: חד־עגול, מובדד־גולל, בונה־מתפרק וכו'. לא עולם של בשר ודם, אלא של מתכת ורוח וחזיון הויה יוצאת־דופן.

כאוס ואבסורד

אסף עזי, ציורים, גלריה „ארטיפקט" – [illegible] 43, ת"א.

אסף עזי יוצר בציוריו עולם מוזר בו נפגשים דימויים מהקשרים שונים: משוגע שמסקפין כקוף הציפור על גבו, שוקני ברזגל בעטים בתוך ואשה מגושמת כורעת ליד ילד שוכב, שלפעמים מחזיק צלב או פרח ובמקרה אחד יש לו אפילו הילה סביב ראשו, כך שזיהויו ברור. בתמונות אחרות מופיעים יצורי־כלאיים מיתולוגיים, כמו קנטאור ותאו.

האיקונוגראפיה המיטלטלת הזו היא בעייתית, לדעתי, ולדברי אסף עזי הצירופים וההתנגשויות האלה מכוונות. הוא מדבר על „כאוס שהגיענו סמוך בו" ואומר, ש„לא צריך לחפש קשר הגיוני ואפילו לא אסוציאטיבי" בעבודותיו. הוא מגדיר עצמו כפוליטיסט מודרני המודע לאבסורד וטוען שאינו רוצה להיות ספרותי, מפרי או מתאמי ובוודאי שלא אסתטי ואקלקטי, אלא רק לבטא פרץ תחושות, רגשות ומחשבות כמו של פרוק אישי, שאם הוא מעורר גם בצופה תחושה כלשהי – די לו בכך. הציור שלו דומה, איפוא, לשירוק של המשורר המשתולל בתמונות ולמי שמצפה מיצירות אמנות שתהיה רציונאלית – תהיה כאן בעייה.

לי יש קושי עם כמה מהדימויים שלו שהם סמלים וטעונים עד שזיקה במשמעויות מתולדות האמנות ולא מתיישבים עם הסיטואציה הציורית הנוכחית, והכוונה כמובן לישו והצלב וכן לעגל הזהב המופיע באחת העבודות. הטענה שאם מדובר בכאוס הכל בעצם מותר – בציור – לא תופסת בעיני, אך גם אם בעיית התכנים של אסף עזי אינה פתורה והיא עדיין בתהליכי ניסוי ותעייה, שני דברים מצילים אותה: כוח הבעה חזק שבוער בעצמותיו ובציוריו – ושפה פלאסטית עשירה: צבעוניות מעניינת, קוקוזי צבע זורמים ומרצדים, הומוריות מיוחדות (למשל, שכבה עילית לבנה ומתוספת בציור אחד או שניים) ושאר טיפולים שמוכיחים מיומנות וחוש ציורי מפותח. בזכות אלה אפשר כמעט לסלוח לו אפילו על הפרימיטיביזם והשלוגים, שהשתלטו על הציור בשנים האחרונות ודי נמאס מהם. בניגוד לאמנים אחרים, לאסף עזי אני מאמינה שאצלו זו לא פוזה אופנתית, אלא דחף אותנטי של „אחרי הכל", אך נראה לי שהצגת הכאוס היא קצת בשתרור הכאוס וכי בעבר הציג עבודות מוצלחות יותר.

בין לבין

ארבעה אמנים, גלריה גולי. מ., רח' גליקסון 7, ת"א

בגלריה גולי. מ. מציגים ארבעה מאמני הגלריה שלכל אחד מהם סגנון שונה לחלוטין, אך כולם נמנים עם האמנים הבולטים היום בשטח ומהם מעניינים. תערוכת ביניים משותפת כזו, בין תערוכת יחיד אחת לשנייה, היא אפשרות מצויינת להתעדכן ולראות מה מתרחש בינתיים ביצירתם והתערוכה מגוונת ואיכותית.

מיכל נאמן מציגה, בדומה למה שהציגה בתערוכתה בגלריה זו לפני חודשים אחדים, עבודות גדולות בעלות צבעוניות אפרורית עשירה ומרהיבת־עין ושפע של דימויים (ציפורים, ארנבות, פרפרים, מטבעות) ומלים כתובות בעברית, אנגלית ואפילו אחת ביידיש. בין כל אלה נרקמים חיבורים מחשבתיים ואסוציאציות תרבותיות, כך שנוצרים יחסי גומלין מורכבים בין הדימויים לבין עצמם ובינם לבין המילים. כרגיל, מרבה מיכל נאמן בקשרים דו־משמעיים ובמשחקי דואליות, סימטריה והכפלות (גם חזותיות וגם לשוניות – לדוגמא, פרפר) וכמו בתערוכת היחיד שלה, העבודות גם יפות וגם חכמות.

סערה במסגרת

יהודית לוין, ציורים, גלריה בגרשוב, רח' בגרשוב 60, ת"א.

לאחר תקופה ארוכה שבה הציגה יהודית לוין עבודות נפלאות עשויות מקרעי דיקטים מצויירים והווי אסוציאציות, שנערכו על הקיר במיחבר פתוח ונושם ואחרי שקצת נעלמה מן הסצנה, היא מציגה באחרונה בציורים ענקיים בעלי פורמאט מלבני מסורתי. טוב להיווכח שהמסגרת הזו אינה מגבילה את כוחה ותנופתה. המופשטות המרשימות האלו מלאות מתח פנימי, צבעוניות רב־שכבתית ודראמה ציורית סוערת ומרהיבה.

פתיחה מבטיחה

יאן ראוכוורגר, גלריה אפרת, רח' גורדון 21, ת"א.

תערוכה של יאן ראוכוורגר, אחד הציירים הפעילים בארץ, פותחת את פעילותה של גלריה אפרת החדשה והיפה ותקווה שהיא תשמור על איכות רמה גם בהמשך דרכה. כמו תמיד, ראוכוורגר מפגין יכולת ציור מרשימה ביותר. סביב נושאים פסטוראליים ונפלאים כמו חתולים, שלושה עורבים סתורים בגוף ירוק, חבית זרוקה ליד צריף בשדה, דמות ליד שולחן או כתם כיסא בחצר, הוא בונה מערכת עשירה של כתמים, גוונים והרקמים שבכספת חויה אמנותית מפעמת ומופלאה.

נעים להיווכח שלצד האופנות העכשוויות, אפשר עדיין ליהנות מציור מסורתי כאשר הוא טוב באמת וכאשר הוא ניזון בצבעוניות ובאווירה אישית יחודית.

חנות קטנה ומטריפה

שמחה שפייזר – בגלריה „מימד קטן" – חנות „פירוזה", לב דיזנגוף, ת"א.

שמחה שפייזר הרכיב על קירות גלריה „מימד קטן" מדפים קטנים ולבנים, חלקם אופקיים ופונקציונאליים וחלקם נוטים אלכסונית ומשתלבים במבנים פיסוליים. עליהם מונחים אובייקטים מיכאניים מחורים עשויים מפוחות וגלגלים ושאר פריטים משונים, כגון ציפור מפוחלצת אחוזה בתוך רצועת שעון, נורה צבועה ותבליטים קטנים בעלי הוכרניות גסה ועיסתית.

התערוכה מזכירה מין מעבדה בדיונית או חנות למכשירי ציגויים דמיוניים, אך היא מתפקדת גם כמוזיאון בזעיר אנפין של תזכורות מתולדות האמנות. הציפור המפוחלצת הזכירה לי את הקופסאות של ג'וזף קורנל, התבליטים הקטנים, המטופשים והילדותיים עשויים להזכיר עבודות של דובופה, הנורה הצבועה היא ציטוט מפורש מג'אספר ג'ונס ומבני המדפים הלבנים יכולים להתקשר עם מינימליזם נוסח סול לוויט ואחרים.

המכלול כולו, על מראותו המיוחדת והאסוציאציות הטמונות בו, מוכיח חשיבה אמנותית בלתי־שגרתית, שמעניין יהיה לראות אותה מקבלת ביטוי בקנה־מידה גדול יותר.

שמן ורזה

ארנון בן־דוד, גלריה דביר, רח' גורדון 26, ת"א.

ארנון בן־דוד עיצב אובייקטים גיאומטריים ואמנותיים מדיקט שיש להם תלת־מימדיות מסויימת – כליבות, חלונות קטנים וכו'. בשניים מהם שולבו גם שעונים והם נראים כחפצי קיר דקוראטיביים. לעתים האובייקטים הם בצורת אות גדולה כמו ש' או ת' ואו רשומות לצירה אסוציאציות פוליטיות אקטואליות כמו ש' – שב"כ, ת' „תקנות לשעת חירום", אך לכרזות הבסרים הללו אין להם אופי של כרזות תעמולה או מחאה, אלא יותר של התייחסות שכלתנית מתונה למציאות המקומית.

אף־על־פי שיש כאן אמירה מתומצתת, עיצוב נקי וניכור מושלם, אותי עניינו יותר העבודות שבהן ארנון בן דוד שותל על הדיקטים שלו ציורי שמן מן הסוג האקספרסיוניסטי הבויל ואו נוצר מפגש בין שתי שפות: השפה ה„שמנה" החושנית של הציור והשפה ה„רזה" של הדיקט.

ייחודו של ארנון בן־דוד הוא בשילוב גישה מושגית עם אסתטיקה מינימאליסטית מצד אחד, וציור דשן מצד שני, והתוצאה בהחלט מקורית.

דפדוף ראשון

ספרים חדשים

מאת אבי טנא

שידה

התוודעות מפרעית

משהו בשביל מישהו / מאת דוד אבידן / ספרית פועלים / 288 ע'.

ברש העטיפה נאמר, כי בעל הספר הזה נחשב לאחד המשוררים החשובים בעולם כיום, אף מועמד לפרס נובל מאז 1979. בין הדפים מבחר שירים שכתב בשנים 1952–1964 ושכבר הופיעו בשתי מהדורות ובשמונה הדפסות קודמות. עוד נבטח מרש העטיפה, כי לפנינו אחד משני המבחרים היחידים של שירת אבידן (השני בוא יבוא), כי יש כאן 70 אחוזים מארבעת ספריו הראשונים ועוד ארבע וחיבות שלא הופיעו בשעתן במקובץ, כי הנה לנו שירים שנכללו בתכנית הלימודים התיכונית והאוניברסיטאית, וכי הבחירה בידינו: להתוודע אל השירים לפי סידרם הכרונולוגי או להתייחס אל המבחר הזה כאל חומר קריאה משלים „להתוודעות מפרעית אל שירי המוקדמים של המשורר". לראיה, הנה השיר „רגע לפני האחרון": „הגוף הפציר בנפש: השארי / כאן. עוד יהיה / שמח. היום אפתח מסתוף את / כל בקבוקי היין / השיבה. אפילו הקרקס / יבוא לכאן. אשיר לך / שירים שטרם שמעת. אבל הנפש / אמרה: מה אתה כבר שכחת, שכל הבאתי / היא תנועה בזמן? עכשיו / אני זזה מכאן. אתה בא / אתי או לא?"

יוצרים

מפיומי עד עראקי

מחשבת ישראל בתימן / מאת משה צדוק / עם עובד / 279 ע'.

„אין ספק", אומר המחבר, מותיקי „דבר", בפתח הספר הזה, „שיש להקים גלעד לאלה שלא השאירו דברים בכתב או לאלה שנותרו לנו מהם רק קטעי ידיעות". אמר ועשה וכינס תחת קורת גג אחת את תמצית ההגות (עם הסברים קלים כדי שהקורא שאינו מצוי בספרות זו יוכל להבין אותה, ובלוויית פרטים ביוגרפיים) של חמישים הוגים יהודים שפעלו ויצרו בתימן באלף השנים האחרונות. „ראוי לדעת כי כל מחבר סימל את התקופה בה הוא חי... הקורא יוכל להכיר כאן אורח חיים יהודי המבוסס כולו על מחשבת ישראל... וגם ללמוד אורחות חיים תימנים וקטעי היסטוריה שמחברי הספרים האלה דנו בהם". הספר פותח ברבינו נתנאל בירב פיומי (מחבר של „בוסתאן אלעקול", ראשון הספרים מתימן שהגיעונו ואחרי האיש שאליו שיגר הרמב"ם את אגרתו המפורסמת) ונחתם במשורר יחיאל עראקי שעלה ארצה בשנות העשרים. והמעיין הרוצה להוסיף דעת יוכל לפנות עכשיו ממנו אל המקורות הנקובים בתוכו.

תרגום

פגישה ופרידה

משאלות לב, מאת מייב בינצ'י / תרגמה מאנגלית אביבה רז / כרס / 500 ע'.

אליזבת וייט ואשלין אוקונור נפגשות באירלנד בימי מלחמת העולם השנייה הן ילדות – האחת נשלחה מביתה הקר והמתוגן בלונדון. השנייה היא בת למשפחה ברוכת ילדים שקלטה אותה. המגים שנים. הרקע שונה. אף־על־פי־כן נקשרת ביניהן ידידות עזה העומדת לאורך שנים גם במבוגים ובמשברים קשים, דרך שמחות וסבל, נישואין ויחסים, פגישה מחודשת ופרידה. המחברת היא בת דבלין שקבעה את משכנה בלונדון ונודעה במחזותיה ובסיפוריה הקצרים.

סרט

צדקו של רוקי

מסכה / מאת בין מיקואן / לפי תסריט מאת אנה המילטון פלאן / תרגמה מאנגלית עליזה בן־מנחם / אריעם / 176 ע'.

רוקי בן ה־16 רמה בהרבה מבנים רבים מבני גילו, וגם אהב אהבת נפש את אמו שהיפשה את מקומה כזונות. אלא שלרוע המזל מגיעה בו מחלה קשה ששיוותה לו ראש ופנים עקומים בלי נשר אף. חיים חשבו שהוא עוטה מסכה מזוויעה ותדיר התנכלו, כמובן, עד מאוד. הספק לא עליגו, מר. סיפור חיים אמיתי שהיה לסרט ואחר־כך לספר.

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בבקר

יותר טוב מנפאואר

למחלקה הטכנית ת"א
בן־יהודה 12,
א'-ה', 08.00-14.00
טל: 284128, 03-298877
דרושים

★ **כתב טכני**
בעל נסיון בתחום האלקטרוניקה והתקשורת, לעריכת ספרים ופרוספקטים באנגלית, רצוי שפת־אם אנגלית, לפרוייקט ממושך.

★ **טכנאי אלקטרוניקה**
בעל נסיון בייצור מעגלים מודפסים ובמיקרו אלקטרוניקה, רצוי הכרת תקנים תקנים צבאיים – עבור בדיקות ויזואליות וחשמליות.

★ **מלחימות/מחווטות**
בעלות נסיון מעשי של שנתיים לפחות, יוצאות צבא (במצ"א, ת"א), רצוי ידיעת תקנים צבאיים, לעבודה באזור ת"א וברמת־השרון.

★ **בודקות ויזואליות**
1. בתחום המיקרו אלקטרוניקה לעבודה באזור המרכז.
2. נסיון בעבודה תחת מיקרוסקופ.

★ **מלחימות/מרכיבות**
לעבודה במשמרת שניה באזור פ"ת וחולון.

★ **חשמלאי מוסמך**
ידע ונסיון במערכות מיזוג אויר מרכזיות, בעל רכב פרטי, לעבודה באזור הרצליה (רצוי מגורים מהסביבה הקרובה), לפרוייקט ממושך.

★ **מחסנאי טכני**
לעבודה במחסן לעיבוד שבבי, בעל נסיון של 3 שנים לפחות, לפרוייקט ממושך.

★ **שרברב**
נסיון באחזקת מבנים, ידע בפניאומטיקה, רצוי ידע בריתוך, לפרוייקט ממושך, באזור הרצליה.

★ **יוצאי צבא**
לעבודה במפעל אלקטרוניקה, באזור פ"ת, ל־3 משמרות, בשכר גבוה, לתקופה ממושכת, (אזור מגורים מהסביבה – הכרחי).

שכר גבוה וכל התנאים הסוציאליים – כחוק.
פנו אל מנפאואר בהקדם – זה משתלם!

מנפאואר
MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל־אביב • חיפה
באר־שבע • רחובות

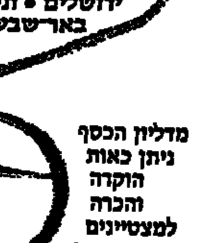

מדליון הכסף ניתן כאות הוקרה והכרה למצטיינים שבין עובדי מנפאואר

אורט ישראל

דרושים

בת־ים

1) לבי"ס תיכון טכנולוגי אורט ע"ש מלטון רח' הרב לוי 6־4 ת.ד. 2090. טל' 03־5510324/5519943
★ **מהנדס / הנדסאי אלקטרוניקה**
★ **מדריך לעיבוד שבבי**
★ **מורה לספרות**

2) למרכז חינוך אורט רח' ניצנה 13 א' טל' 03־589186
★ **מדריך למכניקה** (משרה חלקית)
★ **אחות** (משרה חלקית)

הרצליה

לבי"ס תיכון מקיף אורט יד־גיורא שד' הכוכבים 121, טל' 052־551614/5
★ **מורה לטכנולוגיה וחוזק חומרים**
★ **אחות** (חצי משרה)

חצור

לבי"ס מקיף כללי אורט ע"ש אברט ת.ד. 193 טל' 06־937572/937750
★ **מתמטיקה** (משרה חלקית)
★ **ספרות** (מילוי מקום)

אשדוד

לבי"ס ימי וטכנולוגי אורט ע"ש י. רוגוזין רח' אורט ת.ד. 81 טל' 08־521255/6
★ **מהנדס / הנדסאי אלקטרוניקה** (להוראה)
★ **מורה לפיסיקה** (משרה חלקית)

מאגרי אנוש
שרותי כח אדם

מאגרי אנוש
דרושים
★ **תמחירן** עם תואר מוסמך, מנהל חשבונות סוג 3, נסיון תעשייתי 3 שנים.
★ **עורך מאזנים** 5 שנות נסיון במאזנים חיצוניים, נסיון בהנה"ח ממוחשבת בתעשיה
★ **מזכירות** עברית אנגלית, כולל הדפסה תיסות, הופעה ייצוגית
★ **עובד בובסט** לחיתוך נייר למפעל ברמת־גן.
★ **מנהל חשבונות** מדופלם 4 שנות נסיון בתעשיה, פיקוח על צוות
★ **מנהל מכירות** ניהול צוות סוכנים, נסיון בהוצאת ספרים – חובה.
★ **עובדי אחזקה** יוצאי חיל אויר במקצועות טכניים
כל העבודות קבועות
"מאגרי אנוש" – דרך השלום 20 תל־אביב
03־331657 ,333420 ,337578 ,336079

BioMakor bm
כשרות המדע והרפואה
דרוש/ה

1. עובד/ת מעבדה
טכנאי/ת מנוסה או בעל/ת תואר B.S.C. במדעי החיים למעבדה ביוכימית משוכללת.

2. עובד/ת מעבדה
בעל/ת תואר B.S.C. במדעי החיים רצוי נסיון בעבודה עם תרביות תאים. פניות בכתב, בצרוף קורות חיים
נא לשלוח לביומקור קרית ויצמן רחובות מיקוד 76326

קוד קוד
שרותי כח אדם
רח' דיזנגוף 34 ת"א 03-286111

למח' הטכנית
עבור לקוחותינו בת"א וגוש דן
★ **מנהל מחלקת ריתוך**
– ניסיון בניהול צוות עובדים
– ניסיון בעבודות מסגרות עדינות
– ידע בקריאת שרטוטים
העבודה באזור בת־ים
★ **הנדסאי ייצור**
– לעיתוד מלאי/ לוגיסטיקה והפעלת מערכת M.R.P
– נסיון 3 שנים בתעשיה. המשרה בחברה עתירת טכנולוגיות בת"א
★ **הנדסאי חשמל**
– לעבודות אחזקה והפעלת מערכות העבודה ב־3 משמרות באזור ת"א
★ **מחסנאי טכני**
– בוגר קורס מפ"טים
– ניסיון בעבודה על מחשב
למפעל תעשייתי בראשל"צ
★ **חשמלאי אחזקה**
– רשיון – חשמלאי מוסמך
– ניסיון בתעשיה
למפעלים בראשל"צ, ת"א וחולון
★ **טכנאי קירור**
– אפשרי מתחיל
למפעל תעשייתי בראשל"צ

משרות קבועות
תנאים טובים
למתאימים
5 ימי עבודה בשבוע

עובדה על עבודה עם קוד קוד:
שרותי כח אדם למגוון רחב של מקצועות

FEJ
מערכות זמן ותדר בע"מ
חברת בת של תדיראן ו־F.E.J ארה"ב

למפעלנו בחולון דרוש/ה
מבקר/ת איכות
לתהליך הרכבת רכיבים במעגלים ברמה צבאית.
נדרש נסיון של שנה לפחות
לפרטים לפנות: לישראל קנטור, טל' 03־5574140 או בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון מקצועי לת.ד. 1792 חולון 58117

דרוש
עובד/ת בכיר/ה

אקים

לחצי משרה לאזור גוש דן לפרוייקט העוסק בתיכנון, ביסוס ושיפור שרותים לתינוקות המוגבלים שכלית ותומכות תפקודיות ולמשפחותיהם.
הכישורים:
רצוי מתחום מדעי החברה עדיפות לבוגרי M.A
בעל/ת ידע ונסיון בתחומי שירותי בריאות ★ ו/או רווחה ובעל/ת יכולת ארגונית – קהילתית.
נא לפנות בצרוף קורות חיים למרכז אקים ת.ד. 24003 ת"א

למפעל פלסטיק גדול בבני ברק
דרושים:

1. אחראי משמרת
(למחלקת ההזרקה)
★ בוגר בי"ס מקצועי 3 שנתי
★ נסיון קודם בתעשיה – יתרון
★ העבודה ב־3 משמרות.

2. אחראי משמרת
(למחלקת ניפוח)
★ בוגר 10 שנות לימוד לפחות
★ נסיון קודם בתעשיה – יתרון
★ העבודה ב־3 משמרות.

3. מכונאי אחזקה
★ בעל ידע בהידראוליקה ופניאומטיקה
★ נסיון בתעשיה או בפלסטיק – יתרון.
לפנות מיום א' 03־741873 לחמדה או אברהם בין 08.00 ל־14.00

לחברת להשמת כח אדם
דרושה
מראיינת
כישורים אישיים:
★ תואר אקדמאי: בעבודה סוציאלית / פסיכולוגיה / לימודי עבודה
★ רצוי נסיון בתחום כח אדם
★ יכולת עבודה מאומצת ובלתי שגרתית
★ נסיון בחברת כח אדם – יתרון
העבודה בסניפנו באזור תל אביב
בדבר פרטים נא לפנות בצרוף קורות חיים בכתב לת.ד. 47123 ת"א

R.Status
איוש והשמה לבכירים
מקבוצת RS

1) **מנהל אחזקה קבלני:** מהנדס מכונות בכיר, רקע טכני רחב. נסיון רב באחזקה, קרור, מו"מ עם קבלנים. רצוי נסיון בתעשיה תהליכית. מגורים – צפון הארץ. 5 שנות נסיון.
2) **מכונולוג מזון:** מהנדס מזון/כימיה. (הנדסאי בכיר). 5 שנות נסיון בתעשיה תהליכית (רצוי מזון) יכולת ניהולית, נסיון קודם דומה הכרחי, מקום עבודה – צפון הארץ.
3) **מהנדס אזרחי:** 3 שנות נסיון בתכנון כבישים לגוש דן.
4) **מהנדס אזרחי:** 5 שנות נסיון התמחות: תכנון קונסטרוקציות למבני בטון מזוין ופלדה – ת"א.
5) **מהנדס תעשיה וניהול:** לניהול מחלקת הנדסת ייצור, נסיון קודם דומה (4 שנים הכרחי), בנושאי ער מוצר, שיפור שיטות, שכר עידוד, תקני זמן. מגורים – חיפה/עמק יזרעאל.
6) **טכנולוג C.N.C:** לפרוייקט בן שלושה חודשים: מהנדס מכונות/תעשיה, תכנון תהליך הייצור. נסיון קודם – ת"א.
7) **טכנולוג C.N.C:** מהנדס מכונות/הנדסאי בכיר. 3 שנות נסיון בהכנת סרטים ייצור, גיבוי תהליכים בייצור, העברה מפיתוח לייצור, גוש דן.
8) **מהנדס כימיה:** 1 שנת נסיון (טיפולי צבע ואל חלד). מגורים: חיפה ועמק יזרעאל.
9) **אחראי למחלקת הזמנות:** השכלה כימיה/ביו־כימיה/ביולוגיה. אנגלית טובה, נסיון בהדרכה ותמיכה בלקוחות. גוש דן.
10) **אחראי למשא "יצוא ומכס":** כלכלה/מנהל עסקים, אנגלית טובה, נסיון קודם הכרחי (3 שנים), ידע: תובלה ימית, יבשתית ואוויר, רשיונות יצוא – גוש דן.
11) **מהנדס מפעל:** מהנדס מכונות, 3 שנות נסיון בעיבוד פח. רקע: אחזקה, ביקורת איכות ופיתוח. מגורים – ראשל"צ והדרום.
12) **סגן מנהל מחלקת כ"א:** השכלה: סוציולוגיה/לימודי עבודה/פסיכולוגיה תעסוקתית. 3 שנות נסיון בנושא כ"א רצוי במפעל תעשייתי. מגורים חיפה/עמק יזרעאל.
13) **איש מכירות:** אקדמאי, נסיון במכירות בתחום המחשב (תוכנה). ומכניקן – התמחות תוכנות לביטוח – ת"א.
14) **מנהל טכני: מהנדס מכונות:** 4 שנות נסיון, רקע טכני רחב בנושא מערכות מים ושתיה, מלאכות, חדרי מכונות הצבה. יכולת ניהול והדרכה של צוות טכני. גוש דן.
15) **איש שיווק:** 3 שנות נסיון. השכלה: ביולוג/ביו־כימאי. נסיון מוכח בשיווק למעבדות, או רקע בעבודה במעבדה רפואית.
16) **איש שיווק:** השכלה כימאי אורגני. נסיון מוכח של 3 שנים בשיווק לסקטור התעשייתי.
17) **איש שיווק בכיר:** כלכלה/מנהל עסקים נסיון מוכח (4 שנים) בניהול שיווק, רצוי בתחום מוצרי צריכה ומזון. יכולת ניהול והנחיה של צוות הכרחי רצויה הכרות עם שוק המזון בארץ. מקום עבודה ת"א

נא לפנות לאסתר ולהביא תולדות חיים בשני עותקים. משרדינו יהיו פתוחים בחוה"מ סוכות עד השעה 13.00
חג שמח!
כל המשרות מיועדות לבני שני המינים כאחד
אר. אס סטטוס / ככר אתרים 130/
תל־אביב 63573 טל. 285261 ,03־202460 ; טלקס: 361379 פקסימיליה: 03־202698

המחלקה הראשונה לקריירה בכירה

לחברה עתירת ידע
גדולה מבוססת ומצליחה
בתחום האלקטרוניקה
דרוש
סמנכ"ל בכיר
לניהול מספר גופי המשק. אדם בעל יכולת להתוות מדיניות ולהיות מעורב בפרטי הביצוע באחריות ובדייקנות מרבית.
לתפקיד זה, אנו מחפשים איש מפתח, אדם בעל רמה אישית כושר עבודה ויכולת להוביל מספר רב של נושאים, ולהנהיג אנשים ומנהלים מצטיינים במשימות ובהתמודדויות מורכבות.
המועמד המתאים יהיה חלק מההנהלה המצומצמת של המפעל ובעמדת השפעה תוזמה מכריעה.
– אנו דורשים ומבטיחים סודיות מוחלטת –

ת.ד. 34 – חיפה – מיקוד 31000
טלפון להתקשרות – 04־242844 בימים א' 12.00 – 17.00
ג' 10.00 – 14.00.

סינרמה מח' בטחון
דרושים
מאבטחים
יוצאי יחידות קרביות בצה"ל

עבר ללא דופי
גובה 1.80 סמ' ומעלה לעבודות אבטחה במשמרות ובמדים
תנאים טובים למתאימים
נא לפנות למר צ'חנובר איתן בבנין הסינרמה בימים א'-ה' משעה 11.00־17.00
יש להצטייד בת.ז. פנקס מילואים תעודת שחרור ושתי תמונות.

יותר טוב מנפאואר

אנו מחפשים לעבודות מעניינות ולתקופות ממושכות

★ **מזכירות עברית־אנגלית מנוסות**
שליטה טובה בשפה האנגלית (כולל הדפסה), עבודה למשרות מלאות, באזורי ת"א והשרון, תנאים טובים למתאימות.

★ **כתבניות עברית־אנגלית**
מנוסות בלבד, שליטה טובה בשפה האנגלית, עבודות למשרות מלאות וחלקיות, לתקופות ארוכות.

למתאימות – ינתן קורס עיבוד תמלילים חינם.
"מנפאואר" בן־יהודה 12 ת"א,
א'־ד', 08:00־12:00 טל: 03־298877

מנפאואר
MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל־אביב • חיפה
באר־שבע • רחובות

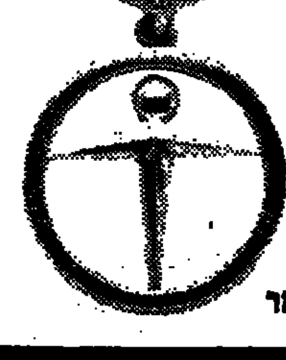

מדליון הכסף ניתן כאות הוקרה והכרה למצטיינים שבין עובדי מנפאואר

R.Status
איוש והשמה לבכירים
מקבוצת RS

לחברה דרום אפריקאית גדולה לפיתוח וייצור סמי קונדקטורים בתחומי טלקומוניקציה (טלפונים, מרכזיות, תקשורת נתונים)
דרושים: **מהנדסי אלקטרוניקה (מערכת).**
החברה תספק למועמדים אשרות עבודה, כרטיסי טיסה (לכל בני המשפחה) והוצאות העברה לחו"ל (ציוד וריהוט). כמו כן, הוצאות מלונות אחות (למשפחה). המועמדים ובני משפחתם ילוו ע"י שבזות הרווחה של החברה בשלבי הסתגלותם הראשונים.
מקום העבודה יוהנסבורג.

א) **מנהל חטיבת הנדסה:** חוזה לשנה אפשרות הארכה ל־3 שנים. שכר צפוי 100־120 אלף דולר. נסיון של 8־10 שנים בניהול פרוייקטים של פיתוח בתחום סמי קונדקטורים וניהול הנדסי. אחריות על מחלקות ההנדסה של החטיבה: מחלקת הנדסת תהליך, מחלקת פיתוח, מחלקת תמיכה במוצר, מחלקת ניסוי וסיכון, מחלקת זיווד אלקטרוני. על המועמדים להיות בעלי נסיון ויכולת ניהולית טובה, עתירי ידע בתחומים אלה ובעלי מניף.

ב) **מנהלי מחלקה:** חוזה לשנתיים (מינימום) אפשרות הארכה. שכר צפוי 63־70 אלף דולר לשנה. נסיון של 7־5: התמחות בסמי קונדקטורים נסיון מוכח בניהול ענפאי של אחת מהמחלקות הבאות:
מנהלי מחלקת הנדסת תהליך – התמחות סמי קונדקטורס.
מנהלי מחלקת פיתוח – התמחות סמי קונדקטורס.
מנהלי מחלקת זיווד אלקטרוני – התמחות סמי קונדקטורס.
מנהלי מחלקת ניסוי וסיכוך – התמחות סמי קונדקטורס.
מנהלי מחלקת תמיכה במוצר (בנוסף הטיבת הנדסה) – התמחות סמי קונדקטורס
מנהלי מחלקת ביקורת איכות – התמחות סמי קונדקטורס.

ג) **מהנדסי אלקטרוניקה:** 3־5 שנות נסיון בנושא סמי קונדקטורים. חוזה מינימום לשנתיים ואפשרות הארכה. שכר: 35־40 אלף דולר לשנה.
1) מהנדסי ATE.
2) מהנדסי פיתוח לתכנון מעגלים משולבים דיגיטליים ואנלוגיים.
3) מהנדסי תהליך (CMOS)&
(characterization engineering physicists and modellers)

הפונים לכל המשרות מתבקשים להביא תולדות חיים באנגלית, מודפסים בשני עותקים. לראיון, נא לפנות לאסתר קשרא טל. 285261, 202460. *גם משרדינו יהיו פתוחים בחוה"מ סוכות עד השעה 13.00

כל המשרות מיועדות לבני שני המינים כאחד
אר. אס סטטוס / ככר אתרים 130/
תל אביב 63573 [illegible]

המחלקה הראשונה לקריירה בכירה

מרכז ספורט ונופש גדול
הנמצא בשלבי הקמה באזור חיפה
מחפש מועמדים לתפקיד
מנהל
ממלא התפקיד יחל מיד בניהול שלב א' הקיים של הפרוייקט, במקביל להקמת הפרוייקט הסופי.
הכישורים הנדרשים:
נסיון עשיר ומגוון בניהול מפעלי ספורט ותרבות המיועדים לקהל משתמשים רב.
כושר ניהול צוות עובדים. הבנה עסקית. השכלה מתאימה, עדיף הכשרה בענפי ספורט. נכונות להקדיש שעות רבות, כולל סופי שבועות וחגים.
נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים מפורטים לת.ד. 1688, תל־אביב 61016 (עבור "ספורט")

לקבוצת מפעלי "גלי"
דרושות
דיילות מכירה
למשמרת אחה"צ כולל ימי שישי לעבודה בראשל"צ ובתל־אביב
נא לפנות לטלפון 03־9631054 או 03־9631061 ליהודה אלון.

חלונות מוריה
למשרדנו הראשי בת"א
דרושה:
מזכירה בכירה בעלת נסיון
שליטה מלאה בעברית ואנגלית כולל הדפסה. שפות נוספות יתרון.
נא להתקשר טלפונית 03־219165 ליגאל.

לסוכנות ביטוח דרושות:
★ **כתבנית** למכונה חשמלית
★ **פקידה כללית**
★ ★
נסיון קודם הכרחי
שעות העבודה 16:00 – 8.00
נא להתקשר טל. 03־281715 ,03־284124

אסטרונאוטיקס
דרושים
מהנדס אכ"י בכיר
(משרה 204)
כישורים דרושים:
★ ניסיון של 5 שנים לפחות בתיכנון זיווד אלקטרוני, תיכון טרמי ודינמי לפי תקנים צבאיים
★ נסיון בניהול צוות – יתרון.
הנדסאי – מתכנן מכני
(משרה 205)
★ בעל נסיון בזיווד אלקטרוני לפי תקנים צבאיים.
5 ימי עבודה בשבוע.
תנאים נאותים למועמדים המתאימים.
המשרות המוצעות מתאימות לגברים ונשים כאחד.
סודיות מובטחת.
לפנות לאסטרונאוטיקס, אגף הארגון,
רח' הירקון 23 בני־ברק. ת.ד. 882 מיקוד 51261, או טלפונית 03־784212.

לחברת בניה ארצית
באזור המרכז
דרוש/ה
עורך/ת דין
★ נסיון בשטח האזרחי
★ יתרון לבעלי נסיון בדיני עבודה
★ בעל/ת יכולת ניידות לפי צרכי המשרד
המתאימים מתבקשים לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 1058 מיקוד 61009 תל־אביב עבור מנהל כוח אדם

חוק הזדמנויות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור למעביד לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. המעבידים צפויים לעונש על פי החוק.

אסטרונאוטיקס
דרושות
מלחימות מנוסות
לחווט מערכות והלחמת רכיבים.
דרוש נסיון קודם של שנתיים לפחות בהלחמות עדינות.
5 ימי עבודה בשבוע.
תנאים נאותים למועמדות המתאימות.
סודיות מובטחת.
לפנות לאסטרונאוטיקס, אגף הארגון,
רח' הירקון 23 בני ברק
ת.ד. 882 מיקוד 51261
או טלפונית 03־5791555/6
לרוכבה.

לש.ה.פ. ישראלי
דרושים:
מפ"טים מחסנאים טכניים
תנאים מצויינים למתאימים קביעות הסעות וארוחות 08־231165
בין השעות 08.00־16.00

למשרד מהנדסי בנין
דרושה
★ **שרטטת/מבנאית קונסטרוקציה מנוסה**
03־263979
03־210379

מהנדס כימאי
נסיון רב בתעשיה הכימית והפרמצבטית מעוניין בהצעות מתאימות
ת.ד. 32219 ת"א

לחברה להשמת כח אדם
דרוש/ה
מנהל/ת סניף
דרישות התפקיד:
★ יכולת יצירת קשר עם לקוחות.
★ קליטת הזמנות לכח אדם ואיושן.
★ נכונות לעבודה מאומצת.
כישורים אישיים:
★ נסיון בניהול בתחום כח אדם – רצוי רקע בגיוס עובדים
★ יכולת להפעיל צוות עובדים
★ נסיון בתחום ניהול מו"מ.
העבודה באזור ראשל"צ – רחובות
בדבר פרטים נא לפנות בצרוף קורות חיים בכתב יד לת.ד. 48134 ת"א

שטראוס
לשטראוס שיווק בע"מ פ"ת
דרושים:
מקדמי מכירות
השכלה תיכונית, בוגרי צבא, בעלי רכב פרטי, אוהבי עבודה, אפשרויות קידום למתאימים.
נא לפנות: 03־9234422 לחנה.

אורבוט
מערכות בע"מ

תברתנו מפתחת, מייצרת ומייצאת מערכות עתירות ידע, המשלבות אינטלגנציה מלאכותית וראיה ממוחשבת, לבדיקות איכות של מוצרים אלקטרוניים.

עם הרחבת פעילותינו דרושים לנו:

1. מהנדס אלקטרוניקה/חומרה
(משרה הנ/102)
להעברת פרוייקטים משלבי הפיתוח למערך הייצור ולליווי וסיוע הנדסי במהלך הייצור.
נדרש נסיון של 3 שנים לפחות.

2. מהנדס מכונות (משרה הנ/109)
להעברת פרוייקטים משלבי הפיתוח למערך הייצור ולליווי וסיוע הנדסי במהלך הייצור.
נדרש נסיון של 3 שנים לפחות.

3. מהנדס מכונות (משרה פת/388)
לפיתוח מערכות אופטומכניות ואלקטרומכניות ומערכות הנעה מדויקות.
נדרש נסיון של 3 שנים בפיתוח מערכות דומות.

4. מרכז פעילות בקרת איכות
(משרה בק/202)
לריכוז מערך הפעילויות הכולל של בקרת איכות ואבטחת המוצר במפעל.
נדרש נסיון קודם של 5 שנים לפחות בהקמה וניהול של מערכות דומות ברמה בכירה.
לקביעת ראיון נא לשלוח קורות חיים בכתב יד לת.ד. 215, יבנה מיקוד 70661.

ב.י.פ BIP
יישומים פסיכולוגיים בע"מ INSTITUTE OF PSYCHOLOGY Ltd.

לאחד מלקוחותינו תשלובת תעשיתית גדולה במרכז הארץ המיצרת מוצרים בתחום המתכת
דרוש/ה

מומחה לשיווק בינלאומי
למשרה רבת־אתגר

תחומי פעילות
1) איתור, ניתוח ופיתוח שווקים חדשים למוצרים טכנים תעשייתיים 2) עריכת סקרי־שוק, בעיקר בארה"ב ואירופה, וניתוח נתונים 3) עריכת ספרות טכנית־מסחרית ופרסומים למוצרים 4) ארגון מערך שיווק בארצות היעד.

כישורים:
1) מהנדס מכונות או אוירונאוטיקה 2) 5 שנות נסיון בשיווק 3) שליטה מלאה באנגלית 4) חוש וידע מסחרי.
התפקיד כרוך בנסיעות לחו"ל

נא לפנות בכתב יד ל־
ב.י.פ. יישומים פסיכולוגיים בע"מ
ת.ד. 46004 ת"א מיקוד 63902
סודיות מובטחת

תעשיות אלקפרוז כימיות (פרומארום) בע"מ
אזור התעשיה דרומי, עכו ת.ד. 2357

מנהל חשבונות ראשי

כישורים דרושים:
- ★ תעודת רואה חשבון מוסמך
- ★ בעל נסיון של 3 שנים לפחות רצוי בתעשיה ויצוא.
- ★ בעל נסיון בעבודה עם מחשב
- ★ ידיעת אנגלית
- ★ כושר ניהול צוות עובדים גדול

למועמד המתאים מוצעת הזדמנות להשתלב בעבודה במערכת מורכבת במערכת חברות בנות לשלובות בארץ ובחו"ל.

מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים למחלקת כח אדם לגלעד.

מוטורולה תקשורת ישראל בע"מ
דרושים

הנדסאי – טכנאי אלקטרוניקה

לאחזקת מערכות קשר
במערכות פיקוד ובקרה מבוקרות מחשב.
נדרש נסיון במערכות קשר אלחוטיות.

המעוניינים יפנו טלפונית בשעות העבודה ליוסי חקוק, 03-388814, או בכתב למחלקת כח־אדם, רח' קרמניצקי 3 תל־אביב, 67899.
סודיות מובטחות

אסם
תעשיות מזון בע"מ
למפעלנו בתל-אביב
דרוש/ה

עובד/ת אחזקה

- ★ בעל/ת הכשרה של טכנאי/ת, או הנדסאי/ת או מכונאי/ת מכונות או מסגר.
- ★ בעל/ת נסיון באחזקת מכונות תעשייתיות.
- ★ בוגר/ת בית-ספר מקצועי.
- ★ מגורים בגוש-דן.

נא לפנות טלפונית למנהלת כח-אדם, חביבה אשל, 03-336902.

למשרד פרסום
דרושה
מזכירה מעולה
בעלת יוזמה, בקיאות בעבודות משרד יכולת תקשורת והרבה מוטיבציה
משרה מלאה
לפרטים: 03-5791465/6/7 (לאורנה)

מהנדסים
בכל התחומים עם/בלי נסיון.
לשלוח קורות חיים והמלצות לדייר בירנר
ת.ד. 25176 תל אביב
סודיות מובטחות

לבית אבות סיעודי ברמת גן
דרושות
אחות ראשית ואחיות מוסמכות ומעשיות
03-778023-4-5

לחברת מחשבים ברמת־השרון
דרושה
מזכירה

הכישורים הדרושים:
- ★ ידיעת אנגלית טובה
- ★ הדפסה עברית/אנגלית
- ★ ניסיון בניהול משרד

משרה מלאה 9.00–17.00, 5 ימים בשבוע.
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 325, בני־ברק.
– סודיות מובטחת. –

ב.י.פ BIP
יישומים פסיכולוגיים בע"מ INSTITUTE OF PSYCHOLOGY Ltd.

לאחד מלקוחותינו
חברת שיווק ושרות ארצית
ברמת־גן
דרושים/ות
לסניפים בת"א, חיפה וירושלים

1. אנשי מכירות מנוסים.
כשורים נדרשים:
יכולת מכירה אגרסיבית, נכונות לעבודה קשה, גיל 24 ומעלה.
למועמד המתאים תמורה הולמת, אפשרות רכב צמוד

2. מקדמת מכירות
באמצעות הטלפון לסניף תל אביב
דרישות התפקיד:
תאום פגישות לאנשי מכירות
טיפול בעבודה שוטפת של המחלקה
ידע ונסיון בהדפסה
למועמדת המתאימה תמורה גבוהה בהתאם ליכולת

נא לשלוח קורות חיים לב.י.פ. יישומים פסיכולוגיים בע"מ
ת.ד. 26004 ת"א 63902 סודיות מובטחת

נציבות שירות המדינה
מודיעה כי
למשרד הבריאות
דרושים:
אחים ואחיות מוסמכים ומעשיים ועובדי טיפול גריאטרי
לעבודה במרכז גריאטרי תלפיות.
בדבר פרטים יש לפנות במקום: דרך חברון 107, ירושלים. טלפון: 02-712545, 02-713238.

RMC תעשיות בע"מ
דרושים

חצור מפעלי מתכת
למפעלנו בראש פינה דרושים־ות

אחראי משמרת
רצוי יוצא חיל אוויר/חיל הים, בעל רקע בתחומים טכניים, עדיפות לבעל נסיון בתחום עיבוד שבבי וניהול צוות עובדים

חשמלאי
בעל רשיון חשמלאי מוסמך לפחות, רצוי נסיון של 2-3 שנים בתעשיה.

מכונאי תעשיה
רצוי יוצא חיל האוויר/חיל הים, בעל ידע במערכות הידראוליקה, פנאומטיקה ונסיון של שנתיים

מבקר איכות
הנדסאי/טכנאי בתחום המתכת

איש כלים
נדרש נסיון בייצור ואחזקת כלים לעבוד שבבי

עוזר למנהל כ"א
השכלה נסיון וידע בתחום רווחת הפרט, איש ארגון ומינהלה
למתאימים תנאים הולמים כולל עזרה בדיור לעוברים לצפון.
נא לפנות למנהל כ"א ת.ד. 164 חצור הגלילית 10351 או טלפונית 06-935877/8/9

המחלקה הטכנית
חבר

- ■ **הנדסאי/טכנאי** קונסטרוקציה לעבודה מיידית באזור רמת־גן.
- ■ **טכנאי כימיה/כימאים** - אנגלית טובה - נסיון בכימיה אנליטית לאזור נתניה - הסעות מאזור המרכז.
- ■ **חיילים משוחררים** בוגרי בתי"ס מקצועיים - לעבודות ייצור באזור פ"ת, כ"ס, ת"א והרצליה.
- ■ **מהנדס/הנדסאי מכונות** - תעשיה וניהול להכנת תיקי ייצור לחלקים מדוייקים (חצי מיקרון).
- ■ **מכונאי אחזקה מנוסים** - ידע במסגרת נסיון מעל 3 שנים לכ"ס.
- ■ **חשמלאי מוסמך מנוסה** לעבודה מיידית.
- ■ **רתכי שריון למפעל בטחוני** - שכר גבוה תנאים טובים.
- ■ **שרטט/טכנאי** מכונות לציוד אלקטרוני - לפרוייקט בהרצליה.
- ■ **מלחימות מנוסות** לאחר שרות צבאי באזור המרכז - תנאים מעולים.
- ■ **עובדות ייצור**, לאחר שרת צבאי, פרופיל 82 ומעלה למפעל בטחוני - הסעות + ארוחות. העבודה ב-3 משמרות.
- ■ **הנדסאי/טכנאי מכונות** לתכנון צורת, קיטור וחודים.
- ■ **מחסנאים** לאחר שרות צבאי מלא - שתי משמרות.
- ■ **סגן מנהל מחסן תוצרת** - לניהול צוות עובדים - רצוי קת"ח בדרגת סרן, סא"ל. יש להגיע עם קורות חיים.
- ■ **הנדסאי/טכנאי תעשיה וניהול** לפרוייקטים במחקר ופתוח למפעל עתיר ידע - עבודה עם מחשב. (תנתן עדיפות לבוגרי בתי"ס להנדסאים בת"א).
- ■ **מכונאי אחזקה** - ידע במכונות אריזה לעבודה בשתי משמרות באזור נתניה ות"א.

לעבוד בחבר - להרגיש בבית

סיבים כימיים ישראליים (מקבוצת — "כלל")
למפעלינו באשדוד
דרושים:
- ★ מכונאי תעשייתי ★ מסגר/רתך
- ★ חשמלאי מוסמך ★ פחח
- ★ מכשירן ★ חרט

נא לפנות למח' כוח־אדם ת.ד. 19 אשדוד או טלפונית 08-531234
סודיות מובטחת

א. זליג
בכירים לקריירה חדשה
אנשים מעולים לתפקידים בכירים
Top jobs for top people

עבור לקוחתנו - חברה יצרנית בתשלובת תעשייתית ארצית
דרוש/ה מנכ"ל

- — בעל רקע בשיווק, מסחר וכספים, תעשיה וייצור, חשיבה מסחרית, נמרץ ותכליתי.
- — נסיון מוכח בניהול מוצלח של מפעלי תעשיה בסקטור הפרטי.
- — השכלה אקדמאית — מינהל עסקים או הנדסה.

מועמדים מתאימים יפנו בימי א'-ה' בין השעות 9.00-17.00 לטל' 03-657510 03-657530, או יעבירו למשרדנו ברח' גאולה 42, ת"א, ת.ד. 4230 ת"א 61041, קורות חיים כתובים בכתב יד על נייר ללא שורות בעט כדורי ולציין את היד הכותבת.
סודיות מובטחת

לחברה מסחרית גדולה
דרושים/ות עובדים/ות
למשרה מלאה, לתפקידים הבאים:
1. **מזכירה + כתבנית עברית/אנגלית** (מעולה)
2. **ספרן/ית**
3. **מעבדת תמלילים עברית־אנגלית** (מעולה)
4. **עובד דפוס מקצועי**

בעלי התנאים הבאים:
- ★ לאחר שירות צבאי
- ★ בעלי נסיון של 3 שנים ויותר בעבודה.
- ★ בעלי תעודות גמר מקצועיות.

המועמדים/ות המתאימים מתבקשים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים אל ת.ד. 4868 חיפה עבור משרה מס' 765.

ש. ח. ל.
אגודה לפיתוח שרותי טיפול וחינוך לנוער
למעון לנוער במצוקה באשקלון
דרושים:
- ★ **עובד סוציאלי או עובד טיפולי**
בוגר מדעי ההתנהגות
- ★ **מדריכים חינוכיים**
(תדרש עבודה במשמרות; חובת מגורים במקום או באזור קרוב)

פניות בכתב בצרוף קורות חיים לשלוח עד 30.10.87 לפי הכתובת: יוחנן לוין רח' שמעוני 15 ירושלים 92623.

לחברה מסחרית גדולה העוסקת ביבוא ושיווק
דרוש/ה
גזבר/ית
עם נסיון מוכח

תיאור התפקיד:
1. נסיון מוכח בהכנת תזרימי מזומנים, תחשיבים, עלויות וכד'.
2. ידע בגביה, וטיפול בלקוחות.
3. ידע בסיסי והשכלה מוכחת בהנהלת חשבונות.

נא לפנות בכתב ובצרוף קורות חיים לת.ד. 22392 ת"א 62662 ולציין עבור גזבר.

סינמטק ירושלים — הארכיון הישראלי לסרטים
דרוש/ה
ספרן/ית

למשרה מלאה לניהול הספריה
ידיעת השפות אנגלית ועברית על בוריין – הכרחית.
מגורים בירושלים
לקביעת ראיון נא להתקשר ליונה או שושי בין השעות 9.00–15.00
טלפון: 02-724131
נא להביא תעודה מקצועית והמלצות.

לחברת יבוא בהרצליה פיתוח
מנהל חשבונות עצמאי
סוג 3 ומעלה
נסיון עבודה על מחשב
למשרה מלאה + עזרה בניהול משרד.
נא לפנות – 052-557297

לחברה לייצור אופנת נשים וגברים
דרושים מיידית
- ★ **סוכני מכירות שטח**
בעלי רכב מסחרי לשיווק בכל רחבי הארץ (אפשרות עבודה בקו נפרד לנשים/גברים)
- ★ **מנהל מכירות**
חנויות הלבשה בפריפרי ערים להפעלה כחנויות מפעל

טלפון 03-334061

דרוש
טכנאי/הנדסאי מיזוג אויר
5 שנים ותק
תנאים מעולים למועמד המתאים
03-942651

להתנדב לתפקיד בטחוני בחו"ל
הצטרף אלינו

אם אתה
- ■ יוצא יחידה קרבית לאחר מסלול של לוחם ומפקד (עדיפות לקצינים).
- ■ יליד בין 21 — 30 שנה.
- ■ בריאותך תקינה (פרופיל 82 ומעלה).

אנו מציעים
- ■ חוזה העסקה לשנה אחת ויותר.
- ■ מועמדים נשואים יוכלו לצאת עם משפחותיהם לחו"ל לשנתיים־שלוש.
- ■ תנאי שכר טובים.
- ■ אפשרות להיקלט בעבודה קבועה בתום התפקיד בחו"ל.

פנה נא, ללא דיחוי, בכתב לת.ד. 13557 ת"א מיקוד 61130 עבור א.כ.
וצרף את תולדות חייך. פרט את האישיים, כולל מספר ת.ז. וטלפון.
פונים מתאימים יוזמנו
סודיות מובטחת

לחברה מסחרית גדולה העוסקת ביבוא ושיווק
דרושים

1. עובדי מחסן
יכולת קריאה בלועזית עד גיל 25 אחרי שירות צבאי עדיפות למפ"ט.

2. נהגי חלוקה
בעלי רשיון ב' עד גיל 25. אחרי שרות צבאי.

3. שליח
בעל רשיון לאופנוע עד גיל 25 אחרי שרות צבאי

נא לפנות מיום א' לטלפון: 03-255786 03-255977 03-258875 ולבקש את טוני.

מרכז רפואי ספיר – בית חולים מאיר
דרושות אחיות
למחלקות: פנימיות, כירורגיות, אורטופדיות, גריאטריה
כמו כן
דרושות נשים
לחלוקת אוכל בבית־החולים
בין השעות 15.00-19.00 נא לפנות בשעות העבודה למשרד האחות הראשית
052-911026

לחברת תכשיטים לייצוא
דרוש/ה
מנהל מכירות

1. היכרות וידע בענף התכשיטים
2. נסיון עסקי ומגוון
3. יכולת מו"מ עצמאית
4. התפקיד כרוך בנסיעות לחו"ל

נא לפנות בכתב לת.ד. 603 ת"א

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. המפרסמים צפויים לעונש על פי החוק.

לא.נ.ק. חברה לשיווק מוצרי קוסמטיקה של:
רבלון וג'דה – קוסמטיק
דרושה סוכנת
לכל רחבי הארץ
+ נסיון
03-804894

ל"מי צורים"
דרושים
- ★ **אנשי מכירות**
למטהרי מים מדלת לדלת באזור המרכז.
- ★ **דיילי/ות מכירה**
לרשתות השוק בכל הארץ.

– העבודה בשעות גמישות – תנאים טובים
טלפון – 03-233806

דרושה
פקידה
למשרה חלקית 16.00-19.00
5 ימים בשבוע עם ידיעה באנגלית,
לפנות בכתב לת.ד. 14132 ת"א
מיקוד: 61141 עבור "פקידה"

לחברת שיווק המובילה בתחומה
דרוש
מנהל מכירות
לאזור ירושלים, וחיפה

דרישות התפקיד:
1. בעל רכב פרטי
2. גיל 25-28
3. יועדפו קצינים בדרגות סגן, סרן, בעלי יכולת ארגון, מוטיבציה גבוהה ונכונות לעבודה בשעות בלתי שגרתיות

מועמדים מתאימים מתבקשים להתקשר ביום א' לטל. 02-246044, 02-244279, 04-525636 04-660575.

למפעל בענף מיזוג אויר במרכז הארץ
דרוש
סגן מנהל מפעל

הכישורים הדרושים:
ידע בתיכנון ויצור, ידע במיזוג אויר, כושר בניהול ושיווק.

נא לפנות בצירוף קורות חיים ת.ד. 50406 ת"א 61500 או טלפונית 03-660282-3

למפעל תעשייתי גדול במפרץ חיפה דרושים
1) הנדסאי/ת מכונות
2) הנדסאי/ת מיכשור
★ 5 שנות נסיון לפחות בתיכנון, לתעשיה כימית.
– תנאים טובים למתאימים –

מועמדים מתאימים יפנו הצעותיהם בכתב בציון הפרטים המבוקשים, לת.ד. 4353 חיפה עבור מס' 2268 (מיקוד 31040)

לחברה לבניה מתועשת
דרוש לעבודה באזור ראשון־לציון
מנהל עבודה מוסמך
לעבודות גמר

כשורים:
- ★ בעל נסיון מוכח בעבודות גמר בבנין.
- ★ כושר ארגוני וניהול צוות עובדים.

מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 21288 ת"א מיקוד: 61612.

מזכירה
למשרד עורכי דין
למשרדנו דרושה מזכירה בעלת נסיון בעבודה על תמלילית א־ב וידע באנגלית.
03-250651 03-250671.

לחברת קוסמטיקה ותיקה דרוש למרכז ודרום הארץ
נציג מכירות
- ★ הופעה נאה ותרבותית
- ★ ידיעת שפות ★ כושר ביטוי בכתב ובע"פ
- ★ יכולת עבודה יום ארוך
- ★ רשיון נהיגה בר־תוקף

לפנות בפרטים מלאים לת.ד. 4060 חיפה.

למוסד ילדים בית־אמל
גו־יבנה
דרושים:
- ★ **מדריך חינוכי**
במשרה מלאה – מגורים במקום.
- ★ **עובדת סוציאלית** – לחצי משרה.

בדבר פרטים נא לפנות לטלפון 08-574922

למשרד רואי חשבון בתל־אביב
דרושות
1) פקידת תיק
רצוי עם נסיון
שעות העבודה: א'-ה' 08.00-16.00 יום ו' 08.00-13.00
2) כתבנית עברית אנגלית
על מעבד תמלילים לשעות אחר הצהריים
להתקשר 03-664561

שישי־אישי / אהוד מנור

השגעונות הגדולים של ברודווי

הקריירה של סטיבן סונדהיים בן ה־58 היא למעשה קטלוג של הארועים החדשניים ביותר בהיסטוריה המודרנית של המחזמר. „פוליז", שהלחין סונדהיים, הועלה לראשונה ב־1971 בברודווי אך ירד מהבמה לאחר עונה כושלת. עכשיו, בסתיו 87' נעשה ללהיט גדול על במה לונדונית

מחזות מוסיקליים בברודווי עסקו בעבר במציאות האמריקאית, ובהם רקדו זימרו והגנו את החיים בארצות־הברית. בשנות ה־60 הגיעו הדי התנפצותו של החלום האמריקאי גם לברודווי ומחברי מחזות מוסיקליים פנו לנושאים נוסטלגיים. המחזמר „FOLLIES", שהועלה בשנת 1971, היה אמור להיות יותר מזה: הרבה יותר חד, מכאיב ומפוכח מנוסטאלגיה: השגעונות והשטויות (FOLLIES־) של כוכבות ונערות המופעים המוסיקליים הראוותניים בנוסח ה„זיגפילד פוליז".

כאשר הועלתה ההצגה לראשונה, ב־1971, זכתה לשבחי כל המבקרים, אך יסודותיה המרירים קסמו למעטים בלבד. הקהל האמריקאי העדיף אגדות שיקריות, ולאחר נסיונות הישרדות שנמשכו קרוב לשנה הוסרה ההצגה מן הבמה בהפסד של מיליון דולר. והנה, בסתיו 1987, הפכה ההצגה, בהפקה לונדונית חדשה, ללהיט גדול.

את „פוליז" כתבו שניים: ג'יימס גולדמן (מחזה) וסטיבן סונדהיים (מוסיקה ופזמונים), אך במרכזו ניצב אחד – סונדהיים. מלחין זה עשה יותר מכל מלחין אמריקאי חי אחר למען קידום המחזמר. יתכן מאד שאנשים רבים אינם מכירים את שיריו של סונדהיים כפי שהם מכירים, למשל, את שיריו של אנדרו לויד ובר („ישו", „יוסף", „אוויטה" וכל השאר). סונדהיים ידע עד כה שיר להיט אחד בלבד, „קראו לליצנים", (SEND IN THE CLOWNS) מתוך המחזמר „מוסיקת לילה זעירה", גירסה ואלסית בימתית שכתב לסרטו של אינגמר ברגמן „חיוכי ליל קיץ".

עובדה זו אינה מעידה על כך שסונדהיים אינו מסוגל לכתוב שירים קליטים ומנגינות מדבקות. היא רק מעידה על כך ששיריו קשורים היטב לדמויות ולמצבים בהם הן נתונות, עד כי אי־אפשר להפריד את השירים מן ההצגה ולהפוך אותם לפזמונים אנונימיים דוגמת „זכרון" מהמחזמר „חתולים". יצירותיו של סונדהיים הן תמיד אודות אנשים מסוימים המזמרים את מחשבותיהם המסוימות ברגע מסוים, ולכן אין הם יכולים להתחבב על אוזניים מקריות כמו, למשל, „הלו דולי".

„הרגע המסוים" הזה ב„פוליז" מתרחש בבניין תיאטרון ישן שמועד הריסתו קרוב. מפיק גדול (דוגמת זיגפילד) מכנס את כוכבי העבר שלו ללילה אחד של פגישת „מחזורים". אל הפגישה הזאת מגיעות שתי נערות זוהר לשעבר (דיאנה ריג – כן, היא שרה ואיכשהו רוקדת – וג'וליה מקנזי), ואיתן מי שהיו פעם המחזרים הנלהבים שלהן, והיום בעליהן הקרירים (דניאל מאסי ודייויד הילי). ארבעתם בגיל העמידה, מצבם הכלכלי איתן והם דוהרים לעבר התנגשות חזיתית עם עברם ולעבר גירושין.

אל ארבע הדמויות מצטרפת רביעיה של רוחות רפאים: המהדורות הצעירות של הדמויות, המגישות את ימיהן ואת חלומותיהן כקדם, אל מול עיניים מודקנות ומשתאות. השמחה והחלומות הצעירים גודשים את הבמה הנערות בוצצות והגברים מתנועעים כבתוך חלום מתוך התמונות של פליני. תוך שיחזור מספרים מוסיקליים (משנות ה־20 ועד שנות ה־40) נאבקות הדמויות העיקריות לגלות את שרידיה של התקווה שהזניקה אותן פעם אל תוך החיים.

סטיבן סונדהיים בן ה־58 הוא היום המלחין החשוב ביותר משני עברי האוקינוס האטלנטי. הקריירה בת 30 השנה שלו מהווה למעשה קטאלוג של האירועים החדשניים ביותר בהיסטוריה המודרנית של המחזמר.

הוא התחיל את דרכו בצמרת כאשר עבד עם ליאונרד ברנשטיין, ג'רום רובינס, ריצ'רד רוג'רס וג'ול שטיין, וכתב את מילות השירים להצגות „סיפור הפרברים", „האם אני שומע ואלס?" ו„ג'יפסי". אך סונדהיים שאף לכתוב גם את המנגינות לתוכו. המחזמר הראשון שכתב, מלים ומנגינות, היה „דבר מצחיק קרה בדרך אל הפורום" (1962), אשר נחשב להצלחה המסחרית הגדולה ביותר שלו עד כה. המחזמר „כל אחד יכול לשרוק" נחשב היום לקלאסיקה, אך כשהועלה לראשונה בשנת 1964, הוצג שש פעמים בלבד. אחר־כך באו „קומפאני" (אהבה ונישואין בדירות הגג של ניו־יורק האמידה), „מוסיקת לילה זעירה", "PACIFIC OVERTURES" (מחזמר קאבוקי על הפער שבין יפן והמערב), „סוויני טוד" (נקמתו של בעל המספרה, מרחוב פליט) ו„יום ראשון בפארק עם ג'ורג'" (צייר, יצירותיו וצרותיו).

ההצלחות האמנותיות של סטיבן סונדהיים הסבו, בדרך כלל, הפסדים למשקיעים. בגלל העלות הבלתי נסבלת של הפקה מוסיקלית בברודווי נרצח שם המחזמר כיצירה אומנותית. הפקת „פוליז" בלונדון עלתה 2 מיליון ליש"ט אך הפקתה של הצגה כזאת, בממדים דומים, בברודווי של 87 היתה עולה 17 מיליון דולר.

למרות שההצגה „פוליז" קיבלה ביקורות מצויינות בלונדון, נשמעו, בין המבקרים, גם קולות מאוכזבים. הם טענו שהשינויים שערכו סונדהיים וגולדמן בהצגה המחודשת הפכו אותה לאגדה נוסטלגית־סנטימנטלית מן הסוג שאותו ביקשו לבקר בחריפות בהצגה המקורית ב־1971. שיריו של סונדהיים, מכל מקום, נשארו מבריקים כשהיו, והצלחתו הרבה של המחזמר המחודש עשויה לעודד משקיעים להמר שוב על סטיבן סונדהיים. הלוואי.

סטיבן סונדהיים. ההצלחות שלו היו כשלונות למפיקים

„ישנם מעט מאוד אמנים כיום" / ורדה צימרמן

„החיים שלי הם אסון"

סר פרנסיס בייקון, בן 78. אסכולה של איש אחד. ללא תלמידים, ללא ממשיכים. פאריס, תערוכה חדשה. כשנשאל מהי משמעות התערוכה לגביו, השיב במלה אחת: „כלום"

פרנסיס בייקון, 1987. פאריס, הרובע השמיני, הבורגני. „גלרי לאלונג". שני בניינים פינתיים, שלושה אולמות. בשניים מהם ציורי שמן, בקומת הקרקע עבודות על נייר. אירוע. קהל רב יחסית לגלריה פרטית. צעירים, בעיקר. נשענים זמן רב על מעקה החלונות, מתבוננים בציורי הענק. אם ובתה, או אולי כך נדמה לי. האשה המבוגרת משעינה ראשה על כתף הצעירה. על פניה חיוך אירוני במקצת אבל מלא נחת. אחרים רציניים לחלוטין. עוברים בדממה מעבודה לעבודה, בוחנים אותן בשבע עיניים. פאריס. מולדת שניה לפרנסיס בייקון. אהבה הדדית.

אירוניים, כך מגדיר אחד המבקרים הצרפתים, את ציוריו. הם מציגים את האירוניה שבקיום היומיומי, הוא כותב. את הקלות הבלתי נסבלת של האפלה. ובנשימה אחת הוא ממשיך לתאר את נושאי עבודותיו של בייקון כ„ציפיה, מוות, בדידות, נוודות, גורל. מצבו של האדם. של כל אדם, אפילו אם המדובר בפורטרטים. אדם מוכר, מעונה מנותק".

עבודותיו החדשות המוצגות עתה בפאריס הן וארייציות על הנושא הבייקוני המוכר. דמויות מעוותות הממוקמות בחלל ריק וסגור בסיטואציות בנאליות. אותו הרקע הצבעוני, החזק. אותן דמויות מגולגלות בתוך עצמן („אני לא מחפש לעוות את הפרצופים", הוא אומר בראיון. „אני דוחף את הציור, את הגוף, עד אשר הוא נלכד בנקודה החזותית ביותר שלו"). אלא שלא תמיד מופיע הגוף כולו. בתמונה אחת ממוקמת רגל בלבד. הפורטרטים המוכרים, הנפוחים. עדיין טריפטיכונים ועדיין אותו רושם כביר שמשאירות העבודות על הצופה. עבודות שמרחיבות את הלב למרות המומנט הכבד, הקודר כל כך.

הגדרתו לצייר היא „להיות או לא להיות" בשינוי קל ל„להיות ולא להיות", או במלים אחרות: בעיית המפתח של הצייר היא הקשר בין מה שנאמר למה שלעולם לא ייאמר על הבד.

כשנשאל על־ידי עיתונאי צרפתי במה שונה תערוכה זו מתערוכות קודמות והאם יש בה איזו התחדשות, הוא משיב בשלילה. „אף פעם לא משתנים", הוא אומר. „אפילו כאשר מדברים על התקופות של פיקאסו, הרי הן בבסיסן אותו הדבר, מלבד התקופה הקוביסטית". האם יש נושא מסוים לתערוכה? לא. האם היא מהווה סידרה? ושוב התשובה שלילית. ומה על הטריפטיכונים, האם הם אינם במובן מסוים סידרה? „אין לי מושג. אני אוהב את הצורה הזאת. אני לא יכול להסביר זאת בדיוק. כל כך מגיבה כלפי השנייה ומשתתפת בסך הכל, והמתח שנוצר תוך כדי כך מעניין אותי. זה רעיון שבא מן הקולנוע. הייתי בפאריס כאשר הציגו את "הכלב האנדלוזי". תמיד אהבתי, הערצתי, את בונואל וכנראה שהושפעתי ממנו. אמן קולט הכל. אני חושב שהאמן רשאי וגם חייב לחטוף מאחרים את כל אשר נחוץ לו".

היום הוא סר פרנסיס בייקון. בן 78. אמן יחיד במינו. אסכולה של איש אחד. ללא תלמידים, ללא ממשיכים. חסכן בתערוכות, חסכן בראיונות. לעיתון הצרפתי הוא מתראיין לכבוד התערוכה. אך כשנשאל מהי המשמעות של תערוכה לגביו משיב במלה אחת בלבד: „כלום". על ציור אינו אוהב לדבר. „אי אפשר לדבר על ציור", הוא אומר בראיון. „על ציור בהא הידיעה..." את עצמו הוא מגדיר כריאליסט כאשר ריאליזם לגביו הוא „היומיומי. זה חיינו. רגע קצר בין הלידה והמוות. נטורליזם הוא משהו אחר. הוא לא מדהים אותך. הריאליזם האמיתי מדהים אותך. אני ריאליסט".

על הציירים של היום אין לו הרבה מלים חמות. „ישנם כיום מעט מאוד אמנים. כמעט אפס. הטובים ביותר נמצאים באנגליה – לוסיין פרויד, למשל – אבל אנגליה איננה מדינה של ציירים, היא מדינה של סופרים ומשוררים". בין אלה שהוא אוהב נמצאים פיקאסו, דושאמפ, רמברנדט, ולסקז והאמנות המצרית שהוא רואה בה חלק מן האמנות האירופאית. „הציירים היום מושפעים מן הסוחרים. עלי אין לסוחרים שליטה, כי כסף לא משחק תפקיד בחיי. אני יודע שעבודות שציירתי בעבר מקבלות היום מחירים גבוהים ביותר, אבל זה לא מעניין אותי". מה מעניין אותו? האנשים, החיים.

„החיים שלי הם אסון", הוא אומר בראיון. „אף פעם לא הגעתי למה שרציתי. אני משלים עם זה". עם זה וגם עם הזקנה. „הזקנה היא מחלה, וגם אני נתקפתי בה".

בייקון נולד בדבלין באוקטובר 1928. אחד מחמישה ילדים לאב ששירת בצבא ואחר כך היה מאמן סוסים. לפרנסיס בייקון הוא זכור כאיש מתוח, בלתי סובלני, דיקטטורי. אמו, לעומת זאת, היתה אשה נעימה, אוהבת אנשים. מלחמת העולם הראשונה מביאה את המשפחה ללונדון שם שירת האב במשרד המלחמה. מאז נדדו בין אירלנד ללונדון. פרנסיס בייקון מעולם לא למד בצורה מקובלת, לא לימודים סדירים ולא לימודי אמנות. זמן רב בילה עם סבתו וסבתה־הגדולה, מצד אמו. חי בבתים רבים ושונים, באווירה תרבותית משתנה. יצא לברלין ואחר כך לפאריס.

הנדודים, כך טוען ג'ון ראסל, בספרו עליו, עשו אותו לאיש המוכר: האימפולסיבי, אוהב ההימורים והשתייה, המקבל אנשים כמות שהם, על כל מוזרויותיהם, וגם לאיש קפדן.

משחזר ללונדון החל לעבוד כמעצב פנים. וכבר אז התגלה כשרונו. בסטודיו ששכר היו רהיטי ברזל וזכוכית. מעט סטודיו, מעט תא אסירים נזירי. ב־1934 הציג בפעם הראשונה ציורי שמן, בתערוכת יחיד. ב־1937 חזר והציג בתערוכה משותפת לכמה אמנים. מאז ועד 1945 נמנע מתערוכות. „שלושה אטיודים של דמויות בבסיס צליבה", טריפטיכון, נדמו אז כיצירי דמיון מופרע. מפלצות. לא שייכות כלל וכלל לבעיות הזמן והמקום. ואנשים קיוו שהם פשוט ייעלמו, שציוריו של בייקון הן תופעה חולפת שתישכח במהרה.

בייקון אז בן 35. מוכר למעטים מאוד בעולם האמנות. עד אז גם לא היה הוא עצמו בטוח אם אכן ימשיך לצייר, וכפי שהתבטא פעם „לולא סבלתי מאסטמה ייתכן שלא הייתי ממשיך לצייר". האסטמה שיחררה אותו מן השירות הצבאי בתקופת מלחמת העולם השניה, ובימים טרופים אלה מצא כי הציור הפך לגביו לאובססיה.

אובססיה שהיא עולם בייקוני שאול שהוא גם שלנו. מקום שאול שהוא מקום המפלט, החדר. הבדידות. מפלט זמני לכמה שעות. שממנו יוצא בייקון לאולמות ההימורים והשתיה, ואנחנו יוצאים ממנו להימלט לרגע מן הבדידות שלנו.

פרנסיס בייקון. „אני לא מחפש לעוות את הפרצופים"

התחילו עם אל־על / דליה שרון, לונדון

לפרסם את תאצ'ר

אין בטחון שיש קשר בין עליית השמרנים לשלטון לתעמולת הבחירות שאירגנו האחים סאצ'י, אך העובדה שהשמרנים ניצחו עזרה מאוד לסאצ'ים, כשם שהפסד היה בבחינת אסון עבורם. „סאצ'י את סאצ'י" נחשבת כיום לחברת הפרסום הגדולה בעולם

האדם ברחוב יודע כי סאצ'י את סאצ'י הם שני אחים, הקשורים בניהול שלוש מערכות הבחירות של המפלגה השמרנית מן השנה שבה עלתה מרגרט תאצ'ר לשלטון (ועל כן כונו האחים גם תאצ'י את תאצ'י), ומניח כי הם עוסקים בפרסום. יש היודעים כי שני האחים צ'רלס ומוריס סאצ'י הם בנים ליהודי עיראקי, סוחר בדים, שהיגר לבריטניה בתקופת מלחמת העולם השניה. מעטים מחוץ לעולם הפרסומת יודעים כי סאצ'י את סאצ'י וקומפטון הם עתה חברת הפרסומת הגדולה ביותר בעולם עם הון של 450 מיליון דולר. ועוד פחות יודע כי סאצ'י את סאצ'י עוסקים לא רק בפירסום אלא הם גם – בעיקר צ'רלס – אספנים גדולים: הם אוספים חברות, בנקים, אמנות ואנשים והיקף הישגיהם ושאיפותיהם הפך כאן לאגדה. בימים אלו יצא בלונדון ספר המספר את סיפור עלייתם של הסאצ'ים מאת פיליפ קליינמן, עיתונאי וסופר המעורה בעולם הפירסום (יהודי, כמובן). לאב סאצ'י (סעאתי, – שעון בערבית) ארבעה בנים: דוד, סוחר בניו־יורק, צ'רלס ומוריס, אנשי הפירסום, ופיליפ, סוכן מוסיקלי (פופ). צ'רלס, בן 44, האמביציונר והיצירתי, למד בבית־ספר תיכון עד גיל 17 ופנה לעולם הפירסום. מוריס, בן 41, המשכיל בין השניים, גמר סוציולוגיה ב„לונדון סקול אוף אקונומי" בהצטיינות.

בשנת 1967 פתח צ'רלס, שהתמחה בינתיים בכתיבת מודעות, עם קרמר רוס, מנהל אמנותי, משרד ייעוץ לפרסומת יצירתית, חברה שעיסוקה בעיצוב מודעות עבור סוכנויות פרסומת העוסקות בקניית זמן או שטח פרסומת. עבודתם הראשונה היתה עבור סוכנות הפרסומת קולנגס, והיא היתה עיצוב מודעות פרסומת לחברת „אל־על". הצוות כולו מנה חמישה אנשים, כולל מזכירה. שני השותפים היו אנשי מקצוע מעולים והחברה פרחה. תוך כמה שנים ביקשו את שירותיה 15 מתוך 20 סוכנויות הפרסומת של לונדון. אנשים שהכירו את צ'רלס סאצ'י אז זוכרים כי היה איש פרסום יצירתי טיפוסי והתעניין מעט מאוד בצד העסקי, שבו טיפל קרמר. הוא היה מאושר שהוא יכול לנהוג במכונית ספורט אסטון־מרטין בשעה שבני גילו נוהגים מכוניות ישנות וזולות ולא היה מעוניין במיוחד ב„עשיית כסף". בשלב מסוים השתנו שאיפותיו של צ'רלס. הוא היה זה שנקט צעדים והפך את משרד הייעוץ לסוכנות פירסום מלאה. ההזדמנות לכך באה בשנת 1970, כאשר המועצה לחינוך הציבור לבריאות התכוונה להקציב 100,000 ליש"ט למסע פרסומת נגד העישון והציעה לקרמר־סאצ'י לקבל עליהם את הפרויקט. באותו זמן הציעה להם החברה לשיווק פרי הדר מישראל לטפל בפירסומה. ההחלטה להפוך לסוכנות פירסום מלאה גרמה לעזיבתו של רוס קרמר, שהחל אז לעבוד בפרסומת לטלוויזיה. את מקומו תפס מוריס סאצ'י שבינתיים סיים את לימודיו ועבד בתפקיד מנהל זוטר בחברה שהוציאה שבועוני פרסומת. אחד השבועונים של אותה חברה נקרא "קמפיין". צ'רלס ידע להעריך את כוחו של "קמפיין". כמי שהיה מעורב היטב בעולם הפירסום הזדמן לו פעמים רבות לשמוע לפני העיתונאים קטעי רכילות תעשייתית, כמו מידע על לקוחות העוברים מחברה אחת למתחרה. הוא נהג לטלפן לעיתונאים ולהעביר להם „סקופים" רבים. במקביל סיפק לעתונאים ידיעות על החברה שלו בצורה, שתפנה אליו תשומת לב. ויש לציין כי בניגוד לאנשי פרסומת מצויינים אחרים שאינם נוהגים לפרסם את עצמם, הצטיין צ'רלס ביחסי הציבור שיצר לסוכנותו הקטנה. אחד הצעדים הראשונים של הסוכנות שזה עתה נפתחה היה לפרסם את עצמה בעמוד שלם ב„סנדיי טיימס".

הסיבה להצלחתם היתה המקוריות של עבודתם. למשל, באחד הפוסטרים שהכינו עבור המועצה לחינוך הציבור לבריאות, מופיע גבר בהריון, ולמטה נאמר „האם היית הרה יותר אילו אתה היית זה שנכנס להריון?" אין ביטחון שפרסומת זו הורידה את מספר הלידות הבלתי־רצויות, אך היא עשתה פלאים לסאצ'ים. אחת העובדות שעזבה לחברה מתחרה מצאה בוקר אחד מכונית פראייר אדומה חונה ליד דלתה, מתנת חברת סאצ'י את סאצ'י שניסתה לפתותה לחזור. גודל הפירסום ושוויה הכספי של מתנה זו היה רב פי כמה ממחיר הפראייר. העובדת משמשת כיום כסגנית יו"ר החברה.

החוזה לניהול יחסי הציבור של המפלגה השמרנית, שבו זכתה הסוכנות 3 פעמים, כמעט לא הביא לחברה רווח ישיר אך תרם להבאת השם „סאצ'י את סאצ'י" מעולם הפרסום הסגור לתודעת האדם ברחוב. אין בטחון שיש קשר בין עליית השמרנים לשלטון ותעמולת הבחירות שאירגנו הסאצ'ים. את מרבית העבודה עשה טים בל, שעזב את הסאצ'ים ופתח סוכנות משלו. קרוב לוודאי שאי־שביעות הרצון משלטון הלייבור היא שהעלתה את השמרנים. אך העובדה שהשמרנים ניצחו עזרה לסאצ'ים, כשם שהפסד היה ודאי בבחינת אסון עבורם. אחד הפוסטרים המצויינים, שבו נוצלה האבטלה שגדלה אז לממדים עצומים, היה פוסטר שבו מצולם תור של מובטלים לפני לשכת העבודה תחת הכותרת „הלייבור (תנועת העבודה) אינו עובד". בפוסטר אחר נראה תור של אנשים חולים במרפאה ובכיתוב נאמר „בריטניה אינה מבריאה".

ככל שחילופי ההשמצות בין המפלגות גברו, השתרבב יותר ויותר שמם של שני האחים בעיתונות או בטלוויזיה. הכינויים „תאצ'י את תאצ'י" או „סבאצ'י את סבאצ'י" (לא סדיר, חסוך) לא הזיקו לתדמית המסחרית של שני האחים, והם לא טרחו לתקן אותה. מה שהפריע לצ'רלס אז, ועדיין מפריע לו היום, הוא קישור שמו עם היותו יהודי־עירקי. שלוש שנים קודם לכן ביקש צ'רלס לבטל את ההתייחסות להיותו בן לאב יהודי־עירקי מטיוטת ספר שבו תוארו חברות הפירסום בבריטניה. הצלחת השמרנים בבחירות של 1983, אותה יש ליחס לפירוד בקרב הלייבור, בכל זאת נזקפה לזכות הסאצ'ים. במערכת הבחירות של 1987 נשמעה ביקורת ביחס לפירסום של השמרנים, חלקה בצדק וחלקה בשל השיפור העצום במסע הפרסום של הלייבור. על־פי דיווח עיתונאי איבדה תאצ'ר אמונתה בסאצ'ים אחרי שסקרי דעת הקהל הראו ירידה לשמרנים, וקראה לטים בל, שבינתיים הפך מנהל חברת הוארד־ספינק־אנד־בל, לשמש כיועץ בלתי רשמי למסע הפרסום. ואכן – אין לדעת אם יש קשר בין הדברים – בימים האחרונים למסע הבחירות הראו סקרי דעת הקהל עליה לשמרנים. מכל מקום, נצחון השמרנים היה שוב חדשות טובות לסאצ'ים.

השיטה של סוכנות הפרסום היתה, מתחילת דרכה, לרכוש חברות קטנות. בשנת 1975 „מכרו" עצמם לחברת "קומפטון ושות'", חברה ציבורית וישנונית עם הרבה לקוחות בתחום המחשבים, תמורת 50% מנכסי החברה. הכניסה לבורסה איפשרה להם לרכוש עוד ועוד חברות בקצב מדהים. הטכניקה היתה לרכוש סוכנות, לשלם תשלום ראשון מן המחיר המוסכם, להשאיר את הצוות במקומו ולהתנות את התשלום השני בטיב הביצועים בשנתיים־שלוש הבאות. בדרך זו חסכו כסף והמריצו את האנשים לעבוד. בשנת 1975 עמדה סוכנות סאצ'י במקום הרביעי בבריטניה. ב־1979 היתה הראשונה בגודלה בבריטניה, ב־1983 – הראשונה באירופה, וב־1986 – הראשונה בגודלה בעולם, אחרי שהשתלטה על חברת טד בייטס מארה"ב. לאחרונה עלתה החברה שוב לכותרות כאשר ביקשה לרכוש את בנק „מידלנד" ואת הבנק המסחרי, בעל השקעות והלוואות רבות בעולם השלישי „היל סמואל". ה„בנק אוף אינגלנד" לא הסכים, אך עצם ההצעה העמידה את "סאצ'י את סאצ'י" בשורה הראשונה של מתחרים לקניית חברות פיננסיות בין־לאומיות.

כרגיל, אין סוף לשמועות. אחת מהן אומרת כי צ'רלס המסוגר אינו נותן ראיונות פנים אל פנים, אם כי מדבר ארוכות בטלפון עם עיתונאים שנראה לו כי שיחה עימם תביא לו תועלת – בענייני עסקים בלבד. הוא אינו מוכן לשתף איש בענייניו הפרטיים, כולל מוצאו היהודי־עירקי, ימי ילדותו ולימודיו, אביו הזקן, אחיו או אשתו האמריקאית דוריס. צ'רלס, למשל, הצהיר בתוקף בפני מחבר הספר כי אין הוא רוצה שייכתב עליו שום ספר על־ידי איש. לא עליו, לא על משפחתו ולא על החברה.

אשתו דוריס (לא יהודיה) עבדה גם היא כמחברת־מודעות והיא חובבת אמנות מודרנית. לצ'רלס ולדוריס אחד מאוספי האמנות המודרנית הגדולים, ויש הטוענים כי הם משקיעים כ־2 מיליון ליש"ט לשנה בקניית דברי אמנות, שהם שומרים במוזיאון הפרטי שלהם בשכונת סנט ג'ונס ווד. לזוג אין ילדים.

מוריס האח השני, גבוה ונאה, התגרש מאשתו (היהודיה) הציירת ג'יליאן אוסבנד ונישא לאירית (לא־יהודיה) ג'וזפין הארט, אשת עסקים מצליחה, שעסקה גם בארגון ערבי קריאת שירה, ולא מכבר הקימה חברת הפקות תיאטרון.

מוריס הוא בעל ביטחון עצמי, „מחזיק מעצמו", והוא שר החוץ של החברה, בעיקר בנושאים הכספיים, אם כי יודעי דבר טוענים כי ה„בוס" הוא עדיין צ'רלס. האחים שותפים גם בהשקעה פרטית שאינה קשורה ל„סאצ'י את סאצ'י": ב־1986 קנו 50 אחוז ממניות חברת אריזה קטנה בפרוטונה. במשך שנת 87', עד מרץ היו רווחי החברה 4.2 מיליון ליש"ט.

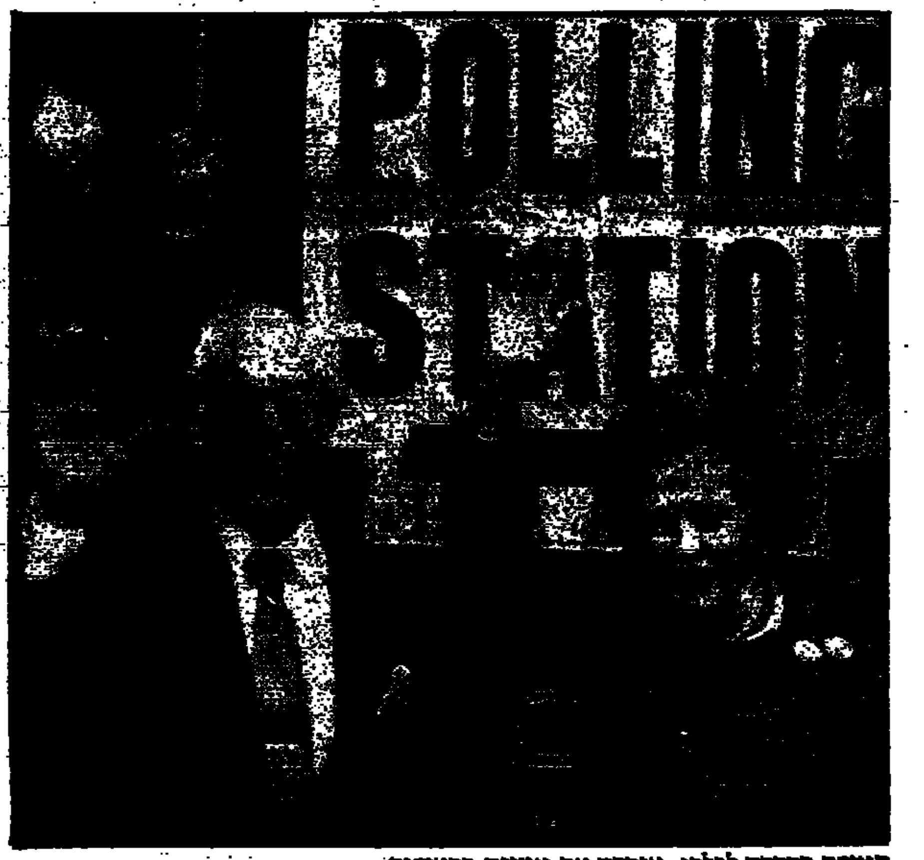

תאצ'ר ברוכה לקלפי. איבדה את אמונה בסאצ'ים